

KRIRK
UNIVERSITY
泰国格乐大学

ICLTJ

วารสารการสอนภาษาจีนนานาชาติ
国际中文教学期刊

Vol.5 No.1 (JAN-JUN 2025)

ISSN. 2774-1265 (Print)

ISSN.2821-9171 (online)

国际中文教学

第 5 卷第 1 期 2025 年 1-6 月

International Chinese Language Teaching Journal

Volume 5 No. 1 (Jan – Jun 2025)

泰国格乐大学

Krirk University

International Chinese Language Teaching Journal
Volume 5 No. 1
Jan – Jun 2025

Copyright:

China International Language and Culture College, Krirk University
No. 3, Soi Ramindra 1, Khwaeng Anusawari, Khet Bang Khen, Bangkok, 10220 Thailand
Tel: +669 8898 0657
Email: icltjournal@email.krirk.ac.th

Copyright © 2025, China International Language and Culture College

国际中文教学

International Chinese Language Teaching Journal

第 5 卷第 1 期 2025 年 1-6 月 ISSN 2821-9171 (Online)

《国际中文教学》是泰国格乐大学中国国际语言文化学院主办的一个促进中文教学学术文章传播并强调教学方法的学术期刊。该期刊的第一期于 2021 年 6 月出版。侧重及国际汉语教学理论、创新的教学方法、课程开发与评估, 以及中国文化教学活动和教学管理等内容。着重促进高质量学术研究的发展, 同时还致力于在大学和政府与私立机构之间建立学术交流网络, 推动学术进步, 并通过教师、研究人员、学者和学生的研究成果, 将大学发展为知识社会。所有期刊皆可在本刊官网查阅 <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/iclt/>

期刊办刊宗旨

1. 为了促进学术成果的发展。
2. 为了成为一个内外部的泰国格乐大学教师、学者和学生的学术成果传播中心。
3. 为了成为一个信息资源的来源, 提供教育信息、研究资源、以及中文教学国际知识传播。
4. 为了创建一个大学与外部机构之间的学术作品和研究成果传播网络。
5. 为了响应泰国格乐大学的研究和学术服务政策。

出版类别

《国际中文教学》期刊欢迎教师、学生或其他感兴趣的人以泰语、英语或汉语撰写文章发表。

- 研究论文
- 学术论文
- 综述论文和书评

期刊出版政策

《国际中文教学》期刊的编辑部拥有接受和出版从未提交过出版的文章的政策和标准, 在《国际中文教学》期刊中被考虑发表的文章必须通过双盲同行评审。(Double Blind Peer Review) 并且必须经过至少三位相关学科领域的专家对文章进行审查和学术修订。并且所有发表在《国际中文教学》期刊的文章都受到 1994 年版《版权法》的版权保护。出版周期一年两期, 以电子版形式出版。

出版周期一年两期

第一期 1 月 - 6 月

第二期 7 月 - 12 月

国际中文教学

International Chinese Language Teaching Journal
Volume 5 No. 1 (Jan – Jun) ISSN 2821-9171 (Online)

The journal "International Chinese Language Teaching" is published to promote theoretical research and practical exchange of international Chinese language teaching, research studies on knowledge and achievements in Chinese language teaching, dissemination of Chinese culture and produce personnel with the ability to teach international Chinese. It is an online journal and published at <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/iclt/>.

Objective

1. To promote and develop academic works.
2. To be a center for disseminating academic works of faculty members, academicians, and students both inside and outside Krirk University.
3. To be a source of educational information, research, and disseminate knowledge in international Chinese language teaching.
4. To create a network for the dissemination of academic works and research between universities and external agencies.
5. To response to Krirk University's research policy and academic service.

Publication categories

The ICLT Journal publish article in Thai, English and Chinese language by faculty members, students, or interested public are welcomed. (Research Article, Academic Article and Book Review Article).

Policy of journal Publication

The editorial board of the International Chinese Teaching Journal has policies and criteria for accepting and publishing articles that have never been submitted for publication before. The articles to be considered for publication in the ICLT journal must pass by double blind peer review. The article must be reviewed and edited by double blind peer review from at least 3 experts in the fields. All articles published in the ICLT journal of the University are subject to copyright under the Copyright Act of 1994. Published twice a year and distributed electronically.

Publication Frequency

There are 2 volumes each year and each volume will be published every 6 months namely:

- 1st Volume, from January – June
- 2nd Volume, from July – December

国际中文教学

International Chinese Language Teaching Journal
Volume 5 No. 1 (Jan – Jun) ISSN 2821-9171 (Online)

顾问 / Advisors

Prof. Dr. Doctor Krasae Chanawongse	Krirk University, Thailand
Assoc. Prof. Supat Teravecharoenchai	Krirk University, Thailand

主编 / Editor-in-Chief

Assoc.Prof. Dr. Pornpan Juntaronanont	Krirk University ,Thailand
---------------------------------------	----------------------------

编委会 / Editorial Board

Prof. Dr. Fang Huanhai	Xiamen University, Xiamen, China
Prof. Dr. Wu Ping	Beijing International Studies University, Beijing, China
Assoc. Prof. Dr. Chen Kai	Xiamen University, Xiamen, China
Asst. Prof. Gao Huimin	Confucius Institute at Kasetsart University,Thailand
Assoc. Prof. Dr. Tan Chee Lay	Nanyang Technological University of Singapore, Singapore
Principal Master Teacher Lim Kwee Hua	SCCL, Nanyang Technological University of Singapore
Assoc. Prof. Dr. Chatuwit Keawsuwan	Kasetsart University, Thailand
Asst. Prof. Dr. Nophatorn Patjaikhunnatham	Ramkhamhaeng University, Thailand
Dr. Natchaporn Dechrach	Rangsit University, Thailand
Dr. Luo Yong	Krirk University ,Thailand
Dr. Anukul Kanchanasook	Krirk University ,Thailand

管理团队 / Management Team

Assoc.Prof. Dr. Pornpan Juntaronanont	Krirk University ,Thailand
Dr. Luo Yong	Krirk University ,Thailand
Dr. Anukul Kanchanasook	Krirk University ,Thailand
Natthakhanin Nicharom	Krirk University ,Thailand

编委会秘书 / Editorial Secretary

Natthakhanin Nicharom	Krirk University ,Thailand
-----------------------	----------------------------

目录

การศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ของสำนวนจีนที่มีคำว่า “口” Kǒu และสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” Pà:k	1
ธนภัทร์ ปานทองคำ	
การศึกษามโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนภาษาจีน ชุดเฮฮาภาษาจีน Kuaile Hanyu (ฉบับภาษาไทย)	22
จิระรัตน์ โพธิ์กระจ่าง กนกพร นุ่มทอง	
塔马塔夫大学孔子学院汉语教学现状及提升策略研究	39
周绚绚 李修涵	
汉泰语含“鱼”成语的语义与文化内涵对比研究	50
韦杰	
论中国语言景观研究的进程和视角	63
姚昕羽 张剑平 李俊炀	
泰国曼谷市中心语言景观标点符号特征探析	75
陈茉莉	
东南亚来华留学生汉语学习动机研究	84
李池利 姜玥 王艺杰 章霜	
基于多元智能理论全语言法在幼儿汉语主题教学中的运用 ——以泰国大地国际幼儿园诗纳卡琳校区为例	102
李正娇 柯健明	
韩国孔子学院发展状况及提升策略研究	119
潘舒展	
对外汉语教学类论文综述研究 ——以“THAI JO”网站为例	136
周正 陈玉琳	

Contents

A COMPARATIVE STUDY OF CONCEPTUAL METAPHORS IN CHINESE IDIOMS CONTAINING "口" Kǒu (MOUTH) AND THAI IDIOMS CONTAINING THAI "ปาก" Pà:k (Mouth)	2
TANAPAT PANTONGKOM	
A STUDY OF THE PERCEPTION OF CHINESE CULTURE IN THE CHINESE TEXTBOOK OF THAI VERSION OF KUAILE HANYU	23
CHEERARAT PHOKRACHANG KANOKPORN NUMTONG	
RESEARCH ON TEACHING STATUS AND IMPROVEMENT STRATEGIES OF CHINESE LANGUAGE TEACHING AT CONFUCUS INSTITUTE OF UNIVERSITY OF TAMATAVE	40
ZHOU XUANXUAN LI XIUHAN	
A CONTRASTIVE STUDY OF THE SEMANTICS AND CULTURAL CONNOTATIONS OF “FISH”- RELATED IDIOMS IN CHINESE AND THAI	51
WEI JTE	
ON THE PROCESS AND PERSPECTIVES OF LANGUAGE LANDSCAPE RESEARCH IN CHINA.....	64
YAO XINYU ZHANG JIANPING Li JUNYANG	
ANALYSIS OF PUNCTUATION MARK CHARACTERISTICS OF LANGUAGE LANDSCAPE IN THE CENTER OF BANGKOK, THAILAND.....	76
PREECHYA CHOONGERN	
EXPLORING CHINESE LANGUAGE LEARNING MOTIVATION OF SOUTHEAST ASIAN STUDENTS STUDYING IN CHINA	85
SHUANG ZHANG YUE JIANG YIJIE WANG CHILI LI	
THE APPLICATION OF MULTIPLE INTELLIGENCES THEORY AND THE WHOLE LANGUAGE APPROACH IN THEME-BASED CHINESE LANGUAGE TEACHING FOR YOUNG CHILDREN: A CASE STUDY OF DADI INTERNATIONAL KINDERGARTEN (SRINAKARIN CAMPUS) IN THAILAND.....	103
LI ZHENGJIAO WUTTIPONG PRAPANTAMIT	
RESEARCH ON THE DEVELOPMENT STATUS AND PROMOTION STRATEGY OF CONFUCIUS INSTITUTES IN KOREA	120
SHUZHAN PAN	
A REVIEW OF PAPERS ON TEACHING CHINESE AS A FOREIGN LANGUAGE —TAKING THE "THAI JO" WEBSITE AS AN EXAMPLE	137
ZHOU ZHENG NATHAKARN THAVEEWATANASETH	

การศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของสำนวนจีนที่มีคำว่า “口” Kǒu และสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” Pà:k

ธนภัทร์ ปานทองคำ

นักวิชาการอิสระ

E-mail: tanapat.pa9@outlook.com

Received: February 2, 2025; Revised: April 18, 2025; Accepted: June 26, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเหมือนและความแตกต่างของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในสำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) และสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” (Pà:k) โดยใช้กรอบแนวคิดอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor Theory 概念隐喻理论) ของ Lakoff และ Johnson เป็นหลักในการจำแนกมโนทัศน์ต้นทางและมโนทัศน์ปลายทางของสำนวน การวิเคราะห์ครอบคลุมประเภทความหมายของสำนวน (เชิงบวก เชิงลบ และเชิงพรรณนา) ประเภทพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการพูดมาก ความไม่จริงใจ ความสามารถในการพูด ผลของการพูด และวิถีชีวิต รวมถึงมิติทางวัฒนธรรมที่สอดแทรกในสำนวนด้านการเมือง การอบรมสั่งสอน ความสัมพันธ์ทางสังคม และวิถีชีวิต

ผลการวิจัยพบว่า สำนวนทั้งสองภาษามีแนวโน้มสะท้อนภาพของ “ปาก” (Pà:k) หรือ “口” (Kǒu) ในฐานะตัวแทนของพฤติกรรมทางวจนภาษา แต่มีลักษณะการเปรียบเทียบและความหมายที่ต่างกัน กล่าวคือ สำนวนจีนมักปรากฏในรูปของ 成语 (chéngyǔ) ที่มีรากฐานจากวรรณกรรม ใช้ภาพเปรียบเทียบจากธรรมชาติ อารมณ์ หรืออาหาร โดยเน้นผลกระทบของคำพูดต่อสังคม ขณะที่สำนวนไทยมีลักษณะกึ่งพูดกึ่งเขียน มีโครงสร้างหลากหลาย ใช้ภาพเปรียบเปรยจากชีวิตประจำวัน สัตว์ หรือพืช และเน้นพฤติกรรมเฉพาะบุคคลหรือความสัมพันธ์ใกล้ชิด

นอกจากนี้ ยังพบว่าสำนวนไทยและจีนต่างก็สะท้อนค่านิยมทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เช่น ความระมัดระวังในการพูด การให้ความสำคัญต่อศีลธรรมในคำพูด และการสื่อสารอย่างเหมาะสมกับบริบททางสังคม ผลการวิจัยจึงสามารถเสริมสร้างความเข้าใจด้านภาษาศาสตร์เชิงอุปลักษณ์ พร้อมทั้งมีคุณูปการต่อการสอนภาษาในเชิงวัฒนธรรมและการเรียนรู้ภาษาที่สอง โดยเฉพาะในบริบทไทย-จีนซึ่งมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้นในปัจจุบัน

คำสำคัญ: อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์; สำนวนจีน; สำนวนไทย; คำว่า “口”; คำว่า “ปาก”

A COMPARATIVE STUDY OF CONCEPTUAL METAPHORS IN CHINESE IDIOMS CONTAINING "口" Kǒu (MOUTH) AND THAI IDIOMS CONTAINING THAI "ปาก" Pà:k (Mouth)

Tanapat Pantongkom
Independent Researcher

Abstract

This study aims to explore the similarities and differences in conceptual metaphors found in Chinese idioms containing the word “口” (Kǒu) and Thai idioms containing the word “ปาก” (Pà:k), using the Conceptual Metaphor Theory developed by Lakoff and Johnson as the primary analytical framework. The analysis focuses on categorizing the source and target domains of metaphors, examining the semantic types of idioms (positive, negative, and descriptive), the behavioral aspects they reflect (talkativeness, insincerity, verbal skill, consequences of speech, and lifestyle), and the cultural dimensions embedded within them (politics and power, moral instruction, social relationships, and ways of living).

The results reveal that idioms in both languages tend to represent “mouth” (“口” (Kǒu) or “ปาก”) as a metaphorical vehicle for verbal behavior. However, there are distinctions in how meanings are constructed. Chinese idioms, often in the form of 成语 (chéngyǔ), typically originate from classical literature and employ imagery from nature, weapons, or food, with an emphasis on the societal impact of speech. In contrast, Thai idioms are semi-formal, structurally varied, and draw metaphorical images from everyday life, animals, or plants, focusing more on individual behavior or close interpersonal relationships.

Furthermore, idioms in both languages reflect key cultural values, such as the importance of careful speech, moral responsibility in communication, and appropriateness within social context. The findings contribute to a deeper understanding of conceptual metaphor in language and offer practical implications for teaching Chinese and Thai as foreign languages, especially in culturally rich and increasingly interconnected Sino–Thai contexts.

Keywords: Conceptual Metaphor; Chinese Idioms; Thai Idioms; the word “口”; the word “ปาก”

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสาร ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และค่านิยมในแต่ละสังคม การศึกษาภาษาจึงไม่เพียงเกี่ยวข้องกับถ้อยคำหรือไวยากรณ์เท่านั้น หากแต่ยังสะท้อนระบบความคิด ความเชื่อ และโลกทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน หนึ่งในแนวทางสำคัญของการศึกษาภาษาที่สามารถเข้าถึงมิติเหล่านี้ได้อย่างลึกซึ้ง คือ แนวคิดอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor Theory 概念隐喻理论) ซึ่งเสนอโดย Lakoff และ Johnson (2003) โดยชี้ว่า มนุษย์ใช้ประสบการณ์รูปธรรมจากร่างกายหรือสิ่งแวดล้อมในการทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมผ่านกลไกที่เรียกว่า “การถ่ายโยงมโนทัศน์” (Conceptual Mapping 概念映照模型) จากวงมโนทัศน์ต้นทาง (Source Domain 源域) ไปยังวงมโนทัศน์ปลายทาง (Target Domain 目标域)

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์จึงมีบทบาทสำคัญในภาษาทุกภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสำนวนและคำพังเพย ซึ่งถือเป็นหน่วยภาษาที่สะท้อนประสบการณ์ร่วมและค่านิยมทางสังคมอย่างเข้มข้น สำนวนที่เกี่ยวข้องกับ “ปาก” ในภาษาไทย และ “口” (Kǒu) ในภาษาจีน เป็นตัวอย่างของการใช้มโนทัศน์ร่างกายในการอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ เช่น การพูด การสื่อสาร การแสดงอารมณ์ หรือการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ตัวอย่างเช่น สำนวนจีน 口蜜腹剑 (ปากมีน้ำผึ้งท้องมีดาบ) สื่อถึงการพูดจาไพเราะแต่มีเจตนาร้าย ขณะที่สำนวนไทย ปากหวานกันเปรี้ยว มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่เลือกใช้ภาพเปรียบเทียบแตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นความหลากหลายเชิงวัฒนธรรมแม้จะมีจุดร่วมในทางแนวคิด

ในแง่นี้ สำนวนที่เกี่ยวข้องกับ “口” (Kǒu) และ “ปาก” จึงเป็นวัตถุดิบที่น่าสนใจในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรมผ่านภาษาตามแนวคิดอุปลักษณ์ ตัวอย่างเช่น สำนวนจีนอย่าง 口是心非 (ปากพูดอย่าง ใจคิดอย่าง) แสดงพฤติกรรมที่ไม่ตรงไปตรงมา ในขณะที่ภาษาไทยมีสำนวน ปากว่ามือถึง ที่สะท้อนถึงความตรงไปตรงมาในการพูดและการกระทำ การเปรียบเทียบลักษณะเหล่านี้สามารถสะท้อนถึงคุณค่าทางสังคม เช่น ความซื่อสัตย์ในภาษาไทย กับการรักษาหน้าหรือภาพลักษณ์ในวัฒนธรรมจีน (Zhang, 2020)

แม้จะมีงานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาสำนวนหรืออุปลักษณ์ในภาษาไทยและภาษาจีนแยกกัน เช่น สิริวรรณพิชา ธนจิราวัฒน์ (2559) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบสำนวนไทย จีน และอังกฤษ หรือ Chunling (2024) ที่ศึกษาการถ่ายโยงอุปลักษณ์ในวาทกรรมจีน แต่ยังไม่มียานวิจัยใดที่ศึกษาการเปรียบเทียบสำนวนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) และ “ปาก” โดยใช้กรอบแนวคิดของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์อย่างเป็นระบบในเชิงคู่ขนาน นอกจากนี้ยังพบว่า งานวิทยานิพนธ์ระดับมหาวิทยาลัย เช่น ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงหัวข้อใกล้เคียง แต่ยังไม่ได้เจาะจงวิเคราะห์ลักษณะอุปลักษณ์ในแง่ของกลไก Conceptual Metaphor 概念隐喻 อย่างละเอียด

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในสำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) และสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ของ Lakoff และ Johnson เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างอุปลักษณ์ ประเภทความหมาย และมีวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านสำนวน

เหล่านี้ การศึกษานี้ นอกจากจะมีคุณค่าทางภาษาศาสตร์เชิงอุปลักษณะและการศึกษาวัฒนธรรมเปรียบเทียบแล้ว ยังมีศักยภาพในการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีนและภาษาไทย โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะความเข้าใจเชิงวัฒนธรรมของผู้เรียนในบริบทพหุวัฒนธรรม

จากพื้นฐานแนวคิดและบริบทของปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงกำหนดคำถามวิจัยหลักไว้ดังนี้

- 1) สำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) และสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” มีความเหมือนและความแตกต่างกันในด้านประเภทความหมายอย่างไร ทั้งในเชิงบวก เชิงลบ และเชิงพรรณนา
- 2) สำนวนทั้งสองภาษามีรูปแบบการใช้อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ในลักษณะใด และสามารถจำแนกออกเป็นประเภทอุปลักษณะใดบ้างตามกรอบของ Lakoff และ Johnson
- 3) พฤติกรรมทางสังคมและรูปแบบการสื่อสารใดที่สะท้อนออกมาผ่านสำนวนจีนและไทยที่มีคำว่า “口” (Kǒu) และ “ปาก”
- 4) สำนวนเหล่านี้สะท้อนมิติทางวัฒนธรรมใดบ้าง เช่น ค่านิยม การสื่อสารระหว่างบุคคล การเมือง หรือการดำรงชีวิต และมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันระหว่างวัฒนธรรมจีนและไทยหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบการใช้อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ในสำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) และสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” โดยมุ่งเน้นการจำแนกประเภทอุปลักษณะ ลักษณะการถ่ายทอดมโนทัศน์ และความหมายที่แฝงอยู่ในแต่ละสำนวน
- 2) เพื่อศึกษาความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันในด้านค่านิยมและมิติทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านสำนวนจีนและไทย ทั้งในบริบทของการสื่อสาร พฤติกรรมทางสังคม และการดำรงชีวิต

ขอบเขตของการวิจัย

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้จะมุ่งศึกษาเฉพาะสำนวนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) ในภาษาจีนเป็นหลัก แต่การศึกษาวิจัยฉบับนี้จะไม่วิจัยถึงสำนวนจีนที่มีคำว่า 嘴 (Zuǐ) ซึ่งแปลว่า ปาก เหมือนกัน เนื่องจากสำนวนจีนโดยส่วนใหญ่มักนิยมใช้คำว่า “口” (Kǒu) มาประกอบสร้างสำนวนมากกว่าและน่าสนใจมากกว่าคำว่า 嘴 (Zuǐ) และหากวิจัยทั้งสองคำนี้ ผู้วิจัยเกรงว่าอาจมีขอบเขตการวิจัยที่กว้างเกินไปแก่การวิจัยครั้งนี้

โดยการวิจัยครั้งนี้จะวิจัยสำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) เปรียบเทียบกับสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” Pà:k โดยจะครอบคลุมสำนวนที่สะท้อนพฤติกรรม การสื่อสาร การแสดงออก และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม ทั้งนี้จะไม่รวมคำประสมหรือคำที่มีความหมายเกี่ยวกับ “口” Kǒu และ “ปาก”

Pà:k ที่ไม่ใช่สำนวน การศึกษาจะครอบคลุมสำนวนที่ใช้ในภาษาจีนกลางมาตรฐานและภาษาไทยมาตรฐาน โดยไม่รวมสำนวนในภาษาถิ่นอื่นๆ

2) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยจะศึกษาสำนวนจีนจำนวน 12 สำนวนจากพจนานุกรม 汉语成语源流大辞典 (全两册) (修订版) และสำนวนไทยจำนวน 17 สำนวนจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และหนังสือสำนวนไทยขุนวิจิตรมาตรา โดยคัดเลือกเฉพาะสำนวนที่ยังคงใช้อยู่ในปัจจุบันและมีความถี่ในการใช้สูง

3) ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาประกอบไปด้วย ดังนี้

1. อุปลักษณเชิงมนโนทัศน์ที่ปรากฏในสำนวน
2. ประเภทความหมายของสำนวน (เชิงบวก/เชิงลบ)
3. บริบททางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านสำนวน

วิธีดำเนินงานวิจัย

1) รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research 定性研究) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis 比较分析) ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis 内容分析) เพื่อศึกษาความเหมือนและความแตกต่างของการใช้อุปลักษณเชิงมนโนทัศน์ในสำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) และสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” โดยพิจารณาทั้งความหมายตรง ความหมายแฝง บริบทการใช้ และมิติทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอยู่ในสำนวน

การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิด “ทฤษฎีอุปลักษณเชิงมนโนทัศน์” (Conceptual Metaphor Theory 概念隐喻理论) ของ Lakoff และ Johnson (2003) เป็นแนวคิดหลัก โดยจะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวงมนโนทัศน์ต้นทาง (Source Domain 源域) และ วงมนโนทัศน์ปลายทาง (Target Domain 目标域) ที่ปรากฏในสำนวน พร้อมทั้งจำแนกประเภทของอุปลักษณ เช่น อุปลักษณกายภาพ (Physical Metaphor 具体隐喻) อุปลักษณทางสัมพันธ์ภาพ (Structural Metaphors 结构隐喻) และอุปลักษณเชิงวัฒนธรรม (Cultural Metaphors 文化隐喻)

2) แหล่งข้อมูลและเกณฑ์การคัดเลือกสำนวน

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ได้แก่

- (1) คัดเลือกสำนวนภาษาจีนจากพจนานุกรม 汉语成语源流大辞典 (全两册) (修订版)
- (2) คัดเลือกสำนวนภาษาไทยจาก พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และหนังสือสำนวนไทยขุนวิจิตรมาตรา

โดยเกณฑ์การคัดเลือกสำนวนมีดังนี้

(1) ต้องมีคำว่า “口” (Kǒu) (ในภาษาจีน) หรือ “ปาก” (ในภาษาไทย) ปรากฏอย่างชัดเจนในโครงสร้างสำนวน

(2) เป็นสำนวนที่ยังคงมีการใช้อยู่ในปัจจุบันและมีความแพร่หลาย

(3) สะท้อนพฤติกรรมหรือมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการพูด การแสดงออก หรือการสื่อสาร

(4) สามารถวิเคราะห์ในมิติเชิงอุปลักษณ์และวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน

3) ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

(1) การรวบรวมข้อมูล

รวบรวมสำนวนจีนและไทยที่ตรงตามเกณฑ์จากพจนานุกรม หนังสือ และฐานข้อมูลออนไลน์ที่น่าเชื่อถือ พร้อมบันทึกคำอธิบาย ความหมาย บริบทการใช้ และตัวอย่างของแต่ละสำนวน

(2) การคัดเลือกและจัดหมวดหมู่สำนวน

คัดเลือกสำนวนที่เข้าเกณฑ์ และจัดหมวดหมู่เบื้องต้นตามประเภทของความหมาย (เชิงบวก เชิงลบ เชิงพรรณนา)

(3) การวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์

ใช้กรอบทฤษฎีของ Lakoff & Johnson วิเคราะห์รูปแบบการถ่ายโยงมโนทัศน์ระหว่างวงมโนทัศน์ต้นทาง (Source Domain 源域) และ วงมโนทัศน์ปลายทาง (Target Domain 目标域) ของแต่ละสำนวน พร้อมจำแนกอุปลักษณ์ออกเป็นประเภทต่างๆ

(4) การวิเคราะห์เปรียบเทียบทางวัฒนธรรม

เปรียบเทียบสำนวนจีนและไทยในเชิงค่านิยม วัฒนธรรม การสื่อสาร และพฤติกรรมสังคมที่สะท้อนผ่านสำนวน

4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(1) แบบบันทึกข้อมูลสำนวน สำหรับเก็บข้อมูลแต่ละสำนวน ได้แก่ ความหมายตรง ความหมายแฝง บริบท ตัวอย่างการใช้

(2) ตารางวิเคราะห์อุปลักษณ์ ใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และจำแนกวงมโนทัศน์ต้นทาง (Source Domain 源域) และ วงมโนทัศน์ปลายทาง (Target Domain 目标域) รวมถึงประเภทของอุปลักษณ์ในแต่ละสำนวนอย่างเป็นระบบ

(3) ตารางเปรียบเทียบวัฒนธรรม สำหรับแสดงความแตกต่างของค่านิยมและแนวคิดที่แฝงอยู่ในสำนวนแต่ละภาษา

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ระดับ

ระดับที่ 1 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ศึกษาความหมายตรงและความหมายแฝง บริบท และโครงสร้างของสำนวน

ระดับที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบ วิเคราะห์ความเหมือนและความต่างของสำนวนทั้งสองภาษาในแง่ภาษาและวัฒนธรรม

ระดับที่ 3 การวิเคราะห์เชิงอุปลักษณ์ ใช้ทฤษฎี Conceptual Metaphor 概念隐喻 จำแนกกลไกการสร้างอุปลักษณ์ เช่น การเปรียบ “ปาก” เป็นแหล่งอำนาจ การเชื่อมโยงกับพฤติกรรม เป็นต้น

6) การนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัยจะนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยอ้างอิงตัวอย่างสำนวนจริง พร้อมตารางสรุปการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็น ได้แก่ ความหมาย อุปลักษณ์ และมิติทางวัฒนธรรม เพื่อให้เห็นความแตกต่างเชิงระบบระหว่างสำนวนจีนและไทยได้อย่างชัดเจน ตลอดจนสรุปข้อค้นพบเพื่อเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลของการวิจัย

1) สำนวนจีนและไทยที่ปรากฏในงานวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์สำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) และสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor Theory 概念隐喻理论) เพื่อศึกษาความหมาย พฤติกรรม และค่านิยมทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านสำนวนของทั้งสองภาษา โดยเน้นการเปรียบเทียบทั้งในเชิงความหมายและโครงสร้างทางภาษา

ผู้วิจัยได้รวบรวมสำนวนจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับในวงวิชาการ ดังนี้

(1) สำนวนจีน จำนวน 12 สำนวน โดยคัดเลือกจาก 《汉语成语源流大辞典（全两册）（修订版）》 ซึ่งเป็นพจนานุกรมเฉพาะทางด้านสำนวนสุภาษิตจีนที่มีการระบุความหมาย ที่มา และการใช้งานอย่างละเอียด

(2) สำนวนไทย จำนวน 17 สำนวน คัดเลือกจากแหล่งข้อมูลหลัก ได้แก่ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และ หนังสือสำนวนไทยขุนวิจิตรมาตรา ซึ่งจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ที่ได้รับการรับรองทางวิชาการ

โดยในการคัดเลือกสำนวนจีน ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “口” (Kǒu) แทนคำว่า “嘴” (Zuǐ) เนื่องจาก “口” (Kǒu) มีสถานะทางวรรณกรรมที่สูงกว่า มักปรากฏในภาษาจีนคลาสสิกและสำนวนที่เป็น 成语 (chéngyǔ) โดยตรง ขณะที่คำว่า “嘴” (Zuǐ) มีลักษณะเป็นภาษาพูดหรือมีความหมายแคบกว่า ใช้กับบริบททั่วไปในชีวิตประจำวันจึงไม่ตรงกับเป้าหมายของงานวิจัยนี้

สำหรับลักษณะของสำนวน ผู้วิจัยพิจารณาสำนวนจีนในลักษณะของ 成语 (chéngyǔ) ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วย สี่พยางค์ มีความหมายเชิงอุปมาอุปไมยที่ชัดเจน มีที่มาทางวรรณกรรม และไม่สามารถแยกใช้คำในเชิงเดี่ยว ส่วนสำนวนไทยมักมีโครงสร้าง สามถึงห้าพยางค์ และสามารถปรากฏได้ในรูปแบบ

คล้องจองหรือสัมผัสใน มีความหมายโดยนัยคล้ายคลึงกับ 成语(chéngyǔ) แม้จะมีความยืดหยุ่นทางโครงสร้างมากกว่า

ตารางที่ 1 รายชื่อสำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (kǒu) พร้อมคำแปล ความหมาย และแหล่งที่มา

ลำดับ	สำนวนจีน	คำอ่าน	เปรียบเทียบกับสำนวนไทยใกล้เคียง	คำแปลไทย
1	口是心非	kǒu shì xīn fēi	ปากไม่ตรงกับใจ	ปากไม่ตรงกับใจ
2	口蜜腹剑	kǒu mì fù jiàn	ปากหวานกันเปรี้ยว	ปากมีน้ำผึ้ง ท้องมีดาบ
3	口无遮拦	kǒu wú zhē lán	ปากไม่มีหุรุด	ปากไว พูดไม่ระวัง
4	口不择言	kǒu bù zé yán	ปากเป็นชักยन्द	พูดจาไม่ยั้งคิด
5	口出狂言	kǒu chū kuáng yán	ละเลงขนมเบื้องด้วยปาก	พูดโอ้อวดเกินจริง
6	信口开河	xìn kǒu kāi hé	ซ้องปากแตก	พูดจาเรื่อยเปื่อย ไร้ความรับผิดชอบ และไร้เหตุผล
7	狗口里吐不出象牙	gǒu kǒu lǐ tǔ bù chū xiàng yá	ปากปราศรัยใจเชือดคอ	คนไม่ดีมักพูดได้แต่สิ่งที่ไม่ดี
8	口若悬河	kǒu ruò xuán hé	ปากพูดคล่องเหมือนล่องน้ำ	พูดจากล่องแคล่ว
9	口传心授	kǒu chuán xīn shòu	ปากกับใจตรงกัน	ถ่ายทอดด้วยใจจริง
10	众口铄金	zhòng kǒu shuò jīn	ปากคนมากอาจหลอมทองได้	ปากพูดกันหลายเสียงย่อมมีพลัง
11	祸从口出	huò cóng kǒu chū	ปลาหมอตายเพราะปาก	พูดจาไม่คิด ก่อปัญหา
12	防民之口，甚于防川	fáng mín zhī kǒu, shèn yú fáng chuān	ปากคนยาวกว่าปากกา	ปากคนยากห้าม

ตารางที่ 2 รายชื่อสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” พร้อมความหมายโดยย่อและแหล่งที่มา

ลำดับ	สำนวนไทย	เปรียบเทียบกับสำนวนจีนใกล้เคียง	ความหมายโดยย่อ
1	ปากหวานกันเปรี้ยว	口蜜腹剑	พูดดีแต่เจตนาคิดร้าย
2	ปากปราศรัยใจเชือดคอ	佛口蛇心	พูดดีแต่พฤติกรรมไม่ดี
3	ละเลงขนมเบื้องด้วยปาก	口出狂言	ดีแต่พูด แต่ทำไม่ได้
4	ซ้องปากแตก	信口开河	พูดมาก เก็บความลับไม่อยู่

5	ปากปราศรัยน้ำใจเชือดคอ	狗口里生不出象牙	ปากพูดดีด้วยแต่ใจไม่บริสุทธิ์
6	ปากไม่มีหูรูด	口无遮拦	พูดไม่รู้อะไรควรพูดหรือไม่ควรพูด
7	ปากเป็นชักย่นต์	口不择言	พูดจาว่กล่าวผู้อื่นไม่รู้จักหยุด
8	ปลาหมอตายเพราะปาก	祸从口出	คนที่พูดพล่อย หรือพูดไม่ระวังปากจนได้รับอันตราย
9	ปากเปิกปากแฉะ	口齿伶俐	การพูดเรื่องเดิมๆ ซ้ำๆ จนอีกฝ่ายรำคาญ
10	ปากกับใจไม่ตรงกัน	口是心非	พูดอย่าง คิดอีกอย่าง
11	ปากว่ามือถึง	心直口快	พูดไปกระทำด้วย (บางกรณีสื่อรุนแรง) หมายเหตุ: สื่อได้ทั้งบวก/ลบ
12	ปากเป็นเอกเลขเป็นโท	守口如瓶	พูดมีน้ำหนัก ฟังขึ้น
13	ปากคนยาวกว่าปากกา	防民之口，甚于防川	ปากคนยากห้าม
14	พูดดีเป็นศรีแก่ปาก	出口成章	พูดจาดีเยี่ยมเป็นที่นิยมชมชอบ
15	ปากกัดตีนถีบ	口吐珠玑	ต่อสู้ดิ้นรนทำงานเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง
16	ปากหอยปากปู	口若悬河	ชอบพูดนิทาน
17	ปากว่าตาขยิบ	心口不一	พูดอย่างหนึ่งทำอีกอย่าง

2) ประเภทความหมายของสำนวน

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทความหมายของสำนวนจีนและไทยที่มีคำว่า “口” (kǒu) และ “ปาก” ออกเป็นสามประเภทหลัก ได้แก่ ความหมายเชิงบวก ความหมายเชิงลบ และความหมายเชิงพรรณนา โดยพิจารณาจากความหมายโดยนัย ความรู้สึกนึกคิดที่สื่อออกมาในบริบททั่วไป ตลอดจนทัศนคติของสังคมต่อพฤติกรรมที่สำนวนนั้นกล่าวถึง ทั้งนี้เพื่อศึกษาความถี่และแนวโน้มของการใช้อุปลักษณณ์ในแต่ละภาษาในการตีความพฤติกรรมมนุษย์

ผลการจำแนกพบว่า สำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (kǒu) ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มความหมายเชิงลบจำนวน 8 สำนวน เช่น 祸从口出 (ภัยเกิดจากคำพูด) หรือ 口蜜腹剑 (พูดหวานแต่มีเจตนาร้าย) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความระมัดระวังในวัฒนธรรมจีนเกี่ยวกับการพูด การแสดงออก และผลกระทบทางสังคมจากคำพูดของบุคคล ในขณะที่สำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” ส่วนใหญ่ก็สะท้อนความหมายเชิงลบเช่นกัน แต่มีความหลากหลายในอารมณ์และระดับ เช่น ปลาหมอตายเพราะปาก (พูดมากจนเป็นภัย) หรือ ฮ่องกงปากแตก ปากไม่มีหูรูด (พูดจนความลับรั่ว) รวมถึงสำนวนที่มีความหมายผสมหรือคลุมเครือ เช่น ปากว่ามือถึง ซึ่งอาจใช้ได้ทั้งในบริบทเชิงบวกและลบ

นอกจากนี้ยังพบว่าสำนวนในทั้งสองภาษามีสัดส่วนของความหมายเชิงพรรณนาที่ไม่แสดงคุณค่าทางบวกหรือลบชัดเจน เช่น สำนวนจีน 信口开河 (พูดเรื่องไร้สาระ) และสำนวนไทยอย่าง ปากเปิกปากแฉะ

และที่ใช้พรรณนาพฤติกรรมที่พูดมาก แต่ไม่ได้มีน้ำเสียงวิจารณ์รุนแรง โดยรวมแล้ว การใช้ภาษาในสำนวนทั้งสองภาษานิยมใช้ “ปาก” หรือ “口” เป็นเครื่องมือในการตีความบุคลิกภาพ พฤติกรรม และเจตนาของบุคคลในทางที่มีคุณค่าทางศีลธรรม

สรุปผลการจำแนกประเภทความหมายสามารถดูได้ในตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ประเภทความหมายของสำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (kǒu)

ลำดับ	สำนวนจีน	คำอ่าน	ความหมายโดยย่อ	ประเภทความหมาย
1	口是心非	kǒu shì xīn fēi	พูดอย่างหนึ่ง คิดอีกอย่าง	เชิงลบ
2	口蜜腹剑	kǒu mì fù jiàn	พูดดีแต่คิดร้าย	เชิงลบ
3	口无遮拦	kǒu wú zhē lán	พูดไม่ยั้งคิด	เชิงลบ
4	口不择言	kǒu bù zé yán	พูดไม่เลือกคำ	เชิงลบ
5	口出狂言	kǒu chū kuáng yán	พูดจาโอหัง	เชิงลบ
6	狗口里吐不出象牙	gǒu kǒu lǐ tǔ bù chū xiàng yá	คนไม่ดีพูดไม่ดี	เชิงลบ
7	众口铄金	zhòng kǒu shuò jīn	ปากคนมากมีอิทธิพล	เชิงลบ
8	祸从口出	huò cóng kǒu chū	ภัยเกิดจากคำพูด	เชิงลบ
9	口若悬河	kǒu ruò xuán hé	พูดจาคล่องแคล่ว	เชิงบวก
10	口传心授	kǒu chuán xīn shòu	ถ่ายทอดด้วยวาจาและใจ	เชิงบวก
11	防民之口， 甚于防川	fáng mín zhī kǒu， shèn yú fáng chuān	ปากประชาชนยากห้าม	เชิงพรรณนา
12	信口开河	xìn kǒu kāi hé	พูดเรื่องไร้สาระ	เชิงพรรณนา

ตารางที่ 4 ประเภทความหมายของสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก”

ลำดับ	สำนวนไทย	ความหมายโดยย่อ	ประเภทความหมาย
1	ปากปราศรัยใจเชือดคอ	พูดดีแต่คิดร้าย	เชิงลบ
2	ปากหวานกันเปรี้ยว	พูดดีแต่พฤติกรรมไม่ดี	เชิงลบ
3	เลาะเลงขนมเบื้องด้วยปาก	ดีแต่พูด แต่ทำไม่ได้จริง	เชิงลบ
4	ซ้องปากแตก	พูดมากจนความลับรั่ว	เชิงลบ
5	ปากไม่มีหูรด	พูดไม่รู้จะไรควรพูดหรือไม่ควรพูด	เชิงลบ
6	ปากเป็นชักยนต์	พูดจาวอกกล่าวผู้อื่นไม่รู้จักหยุด	เชิงลบ

ลำดับ	สำนวนไทย	ความหมายโดยย่อ	ประเภทความหมาย
7	ปากคนยาวกว่าปากกา	ปากคนยาวกว่าปากกา	เชิงลบ
8	ปากเปื่อยปากแฉะ	พูดไม่หยุดไม่หย่อน	เชิงพรรณนา
9	ปลาหมอตายเพราะปาก	พูดไม่ระวังปากจนได้รับอันตราย	เชิงลบ
10	ปากกับใจไม่ตรงกัน	พูดอย่าง คิดอีกอย่าง	เชิงลบ
11	ปากว่ามือถึง	พูดแล้วลงมือ (สือได้ทั้งบวกและลบ)	เชิงพรรณนา*
12	ปากเป็นเอกเลขเป็นโท	พูดมีน้ำหนัก ฟังขึ้น	เชิงบวก
13	พูดดีเป็นศรีแก่ปาก	พูดจาดีย่อมเป็นที่นิยมชมชอบ	เชิงบวก
14	ปากกัดตีนถีบ	ต่อสู้ดิ้นรนเลี้ยงชีพ	เชิงบวก
15	ปากไม่สิ้นกลืนน้ำนม	ยังเด็ก ไร้ประสบการณ์	เชิงพรรณนา
16	ปากหอยปากปู	ชอบพูดนินทา	เชิงลบ
17	ปากว่าตาขยิบ	พูดอย่าง ทำอย่าง	เชิงลบ

หมายเหตุ: สำนวน “ปากว่ามือถึง” ขึ้นอยู่กับบริบท อาจสื่อถึงความขยันหรือความรุนแรง จึงจัดเป็น เชิงพรรณนา

3) อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในสำนวน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเรื่องอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor Theory 概念隐喻理论) ที่เสนอโดย Lakoff และ Johnson (2003) เพื่อทำความเข้าใจกลไกทางภาษาและความหมายเชิงลึกของสำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (kǒu) และสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” โดยอุปลักษณ์ในที่นี้หมายถึงกระบวนการที่มนุษย์ใช้ประสบการณ์จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น อวัยวะ สัตว์ หรือธรรมชาติ เพื่ออธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ความคิด พฤติกรรม หรือคุณค่าทางสังคมผ่านกลไกการถ่ายโยงจากวงมโนทัศน์ต้นทาง (Source Domain 源域) ไปยังวงมโนทัศน์ปลายทาง (Target Domain 目标域)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำนวนทั้งหมด พบว่า คำว่า “口” (kǒu) ในภาษาจีนและ “ปาก” ในภาษาไทยมิได้ทำหน้าที่เพียงแค่สื่อถึงอวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกายเท่านั้น หากแต่มีบทบาทสำคัญในการสะท้อนความเชื่อ มโนทัศน์ และค่านิยมของสังคมผ่านการใช้อย่างที่เปรียบเปรยและลึกซึ้ง สำนวนเหล่านี้จึงถือเป็นหลักฐานทางภาษาที่แสดงให้เห็นถึงการจัดระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาทั้งสองวัฒนธรรม

ในสำนวนภาษาจีนและภาษาไทย คำว่า “口” (kǒu) และ “ปาก” ถูกใช้เป็นวงมโนทัศน์ต้นทางร่วมกับกลุ่มคำอื่นๆ ที่แสดงถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น อาวุธ อาหาร สัตว์ หรือธรรมชาติ ซึ่งการจับคู่ของคำเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นแบบสุ่ม แต่สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่ใช้คำพูดเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสดงความคิด สร้างความสัมพันธ์ หรือแม้แต่ทำร้ายผู้อื่น ตัวอย่างเช่น สำนวนจีน “口蜜腹剑” (ปากน้ำผึ้งท้องมีดาบ) ใช้ภาพของน้ำผึ้งและดาบในการสื่อถึงคำพูดที่ไพเราะแต่มีอันตรายแฝงอยู่ภายใน ในขณะที่สำนวนไทย “ปากหวานกันเปรี้ยว” ก็สะท้อนแนวคิดเดียวกัน คือการพูดจาไพเราะแต่มี

พฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ โดยทั้งสองสำนวนต่างมีวงมโนทัศน์ต้นทางคืออาหารและอวัยวะ และมีวงมโนทัศน์ปลายทางเป็นพฤติกรรมหรือเจตนา

การวิเคราะห์ยังพบว่าสำนวนภาษาจีนมีแนวโน้มที่จะใช้ภาพเปรียบเทียบที่มีที่มาทางวรรณกรรมหรือวาทกรรมของขงจื๊อ เช่น “口传心授” ที่สื่อถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้จากปากสู่ใจ หรือ “防民之口，甚于防川” ที่สะท้อนถึงการควบคุมวาทกรรมสาธารณะ ในขณะที่สำนวนไทยมักสะท้อนชีวิตประจำวันและวิถีของประชาชน เช่น “ปากกัดตีนถีบ” ซึ่งหมายถึงความขยัน อดทนดิ้นรนเลี้ยงชีพ

นอกจากนี้ การเปรียบเทียบยังแสดงให้เห็นว่าวงมโนทัศน์ต้นทางที่ปรากฏบ่อย ได้แก่ อวัยวะ (口 / ปาก คอ ตา ใจ มือ ท้อง หัวใจ), สัตว์ (หอย ปู ปลาหมึก), อาหาร (น้ำผึ้ง นม), ธรรมชาติ (แม่น้ำ), อาวุธ (ดาบ) และการกระทำ (กัด ถีบ) ส่วนวงมโนทัศน์ปลายทางมักเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ เช่น ความไม่จริงใจ ความสามารถในการพูด ความก้าวร้าว ความพยายาม และความซื่อสัตย์

การถ่ายโยงอุปลักษณ์ในสำนวนจีนและไทยแม้จะมีลักษณะร่วมในด้านโครงสร้าง แต่ในรายละเอียดกลับสะท้อนความแตกต่างของวัฒนธรรม เช่น สำนวนจีนให้ความสำคัญกับการควบคุมวาทกรรมในบริบทของรัฐหรือสังคม รวมถึงมิติของการสั่งสอนตามค่านิยมขงจื๊อ ในขณะที่สำนวนไทยให้ความสำคัญกับพฤติกรรมรายบุคคล ความสัมพันธ์ส่วนตัว และวิถีชีวิตของคนธรรมดา ตัวอย่างเช่น “众口铄金” สื่อถึงพลังของเสียงส่วนรวม ซึ่งแสดงถึงแนวคิดแบบรวมหมู่ ขณะที่ “ปากเป็นเอกเลขเป็นโท” ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของคำพูดส่วนบุคคล

เพื่อให้เห็นภาพรวมของการวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในสำนวนจีนและไทย ผู้วิจัยได้จัดทำตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวงมโนทัศน์ต้นทางและปลายทางของสำนวนที่ศึกษาไว้ดังนี้

ตารางที่ 5 กลุ่มอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในสำนวนจีน

ลำดับ	สำนวน	ภาษา	คำแปล	วงมโนทัศน์ต้นทาง (Source Domain)	วงมโนทัศน์ปลายทาง (Target Domain)
1	口是心非	จีน	ปากพูดอีกอย่าง ใจคิดอีกอย่าง	อวัยวะ (ปาก-หัวใจ)	ความคิด ความไม่จริงใจ
2	口蜜腹剑	จีน	ปากหวานแต่แฝง เจตนาร้าย	อาหาร-อาวุธ	บุคลิกภาพ เจตนา
3	口无遮拦	จีน	พูดโดยไม่ยั้งคิด	อวัยวะ (ปาก)	พฤติกรรมการพูด
4	口不择言	จีน	พูดโดยไม่เลือก ถ้อยคำ	อวัยวะ (ปาก)	การพูด พฤติกรรมไร้ยั้ง คิด
5	口出狂言	จีน	พูดโอ้อวด พูด เกินจริง	การเปล่ง/แรง (เปล่ง ออกจากปาก)	พฤติกรรมโอหัง
6	信口开河	จีน	พูดเรื่องไร้สาระ	อวัยวะ (ปาก) ธรรมชาติ- แม่น้ำ	พฤติกรรม พูดมาก

ลำดับ	สำนวน	ภาษา	คำแปล	วงมโนทัศน์ต้นทาง (Source Domain)	วงมโนทัศน์ปลายทาง (Target Domain)
7	狗口里吐不出象牙	จีน	ปากหมาคาย งาช้างไม่ได้	สัตว์-วัตถุล้ำค่า	บุคลิกภาพ/ฐานะทาง สังคม
8	口若悬河	จีน	พูดไหลลื่นดั่ง แม่น้ำ	ธรรมชาติ (แม่น้ำ)	ความสามารถในการพูด
9	口传心授	จีน	ถ่ายทอดด้วยปาก และใจ	อวัยวะ (ปาก-หัวใจ)	การถ่ายทอดความรู้
10	众口铄金	จีน	ปากคนมาก หลอมทองได้	วัสดุ (ทองคำ-ไฟ)	อิทธิพลทางสังคม
11	祸从口出	จีน	ภัยมาจากคำพูด	อวัยวะ (ปาก)	ผลลัพธ์ของการพูด
12	防民之口， 甚于防川	จีน	ห้ามปาก ประชาชนยาก กว่ากันแม่น้ำ	ธรรมชาติ (น้ำ/ แม่น้ำ)	การเมือง-อำนาจ

ตารางที่ 6 กลุ่มอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในสำนวนไทย

ลำดับ	สำนวน	ภาษา	คำแปล	วงมโนทัศน์ต้นทาง (Source Domain)	วงมโนทัศน์ปลายทาง (Target Domain)
1	ปากปราศรัยใจ เชือดคอ	ไทย	พูดดีแต่คิดร้าย	อวัยวะ (ปาก-ใจ)	ความไม่จริงใจ
2	ปากหวานกัน เปรี้ยว	ไทย	พูดดีแต่ทำตัวไม่ ดี	รสชาติ-อวัยวะ	พฤติกรรมสองด้าน
3	ปากไม่มีหูรูด	ไทย	ปากไว พูดอะไร ไม่ควรพูด	อวัยวะ (ปาก-หูรูด)	พฤติกรรมการพูด
4	ซ้องปากแตก	ไทย	พูดมากจน ความลับรั่ว	เครื่องดนตรี(ปาก ซ้อง)	การเปิดเผยความลับ
5	ปากคนยาวกว่า ปากกา	ไทย	ปากคนยากห้าม	อวัยวะ (ปาก) สัตว์ (อีเกา)	การพูดต่อกัน
6	ละเลงขนมเบื้อง ด้วยปาก	ไทย	ดีแต่พูด แต่ทำ ไม่ได้จริง	อวัยวะ (ปาก) อาหาร (ขนมเบื้อง)	พฤติกรรมการพูด

ลำดับ	สำนวน	ภาษา	คำแปล	วงมโนทัศน์ต้นทาง (Source Domain)	วงมโนทัศน์ปลายทาง (Target Domain)
7	ปากเป็นชกยนต์	ไทย	พูดจาว่ากล่าว ผู้อื่นไม่รู้จักหยุด	ปริมาณ	พฤติกรรมกาพูด
8	ปากเปือกปากน้ะ	ไทย	พูดไม่หยุด	สภาพเปือก-น้ำลาย	การพูดมาก
9	ปลาหมอตาย เพราะปาก	ไทย	พูดไม่ระวังปาก จนได้รับ อันตราย	อวัยวะ (ปาก) สัตว์ (ปลาหมอ)	พฤติกรรมกาพูด
10	ปากกับใจไม่ ตรงกัน	ไทย	พูดอย่าง คิดอีก อย่าง	อวัยวะ (ปาก-ใจ)	ความไม่ตรงไปตรงมา
11	ปากว่ามือถึง	ไทย	พูดแล้วลงมือ ทันที	อวัยวะ (ปาก-มือ)	การกระทำตรงกับ คำพูด
12	ปากเป็นเอกเลข เป็นโท	ไทย	พูดมีน้ำหนัก ฟัง ขึ้น	เสียง-การนับ	ความน่าเชื่อถือ
13	พูดดีเป็นศรีแก่ ปาก	ไทย	พูดจาดียอมเป็น ที่นิยมชมชอบ	อวัยวะ (ปาก)	พฤติกรรมกาพูด
14	ปากกัดตีนถีบ	ไทย	ดิ้นรนเลี้ยงชีพ	อวัยวะ (ปาก-เท้า)	ความมานะอดทน
15	ปากไม่สั่นกลืน น้ำนม	ไทย	ยังเด็ก ยังไร้ เดียงสา	กลืน-น้ำนม	ความไร้ประสบการณ์
16	ปากหอยปากปู	ไทย	ชอบนินทา	สัตว์เปลือกแข็ง	พฤติกรรมนินทา
17	ปากว่าตาขยิบ	ไทย	พูดไม่ตรงกับทำ	อวัยวะ (ปาก-ตา)	ความเจ้าเล่ห์

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าสำนวนทั้งสองภาษามีการใช้ภาพพจน์ที่คล้ายคลึงกันในระดับหนึ่ง แต่มีการเลือกวงมโนทัศน์ต้นทางและปลายทางที่สะท้อนลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน ซึ่งยืนยันว่าอุปลักษณทางภาษานั้นเป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในระบบคิดของแต่ละสังคม และสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาเชิงวัฒนธรรมเปรียบเทียบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) พฤติกรรมที่สะท้อนผ่านสำนวน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกพฤติกรรมที่สะท้อนผ่านสำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) และสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” ออกเป็น 5 ประเภทหลัก ได้แก่ (1) การพูดมากหรือพูดโดยไม่ยั้งคิด (2) ความไม่จริงใจและความไม่ตรงไปตรงมา (3) ความสามารถในการพูด (4) ผลของการพูดที่นำไปสู่ผลกระทบทางสังคมหรือส่วนบุคคล และ (5) วิถีชีวิตและพฤติกรรมกาดำรงชีวิต โดยการจำแนกนี้ตั้งอยู่บนฐานของการตีความความหมายโดยนัยของแต่ละสำนวน และพิจารณาอุปลักษณเชิงมโนทัศน์ (Conceptual

Metaphor) ที่อยู่เบื้องหลังการใช้สำนวนเหล่านั้น

การเปรียบเทียบพบว่าสำนวนจีนและไทยต่างให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการพูดในฐานะที่สะท้อนบุคลิกภาพ เจตนา และคุณค่าทางสังคม แต่แนวโน้มในการนำเสนอมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สำนวนจีนมักใช้โครงสร้างที่รัดกุม กระชับ และมีการอ้างอิงเชิงวรรณกรรมหรือแนวคิดแบบปรัชญา ขณะที่สำนวนไทยมีลักษณะเป็นภาษาพูดมากกว่า มีการใช้ภาพเปรียบเทียบที่อิงจากบริบทท้องถิ่น และความใกล้ชิดในชีวิตประจำวัน

ตารางต่อไปนี้จะแสดงการจำแนกสำนวนทั้ง 29 สำนวนตามประเภทพฤติกรรม พร้อมทั้งเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างในเชิงภาษาและวัฒนธรรม

ตารางที่ 7 การจำแนกประเภทพฤติกรรมที่สะท้อนในสำนวนจีนและไทย

ลำดับ	สำนวน	ประเภทพฤติกรรม	ลักษณะพฤติกรรม
1	口是心非	ความไม่จริงใจ	พูดอย่างหนึ่งแต่ใจคิดอีกอย่าง
2	口蜜腹剑	ความไม่จริงใจ	พูดไพเราะแต่แฝงอันตราย
3	口无遮拦	การพูดมาก	พูดไม่ยั้ง ไม่ระวังคำพูด
4	口不择言	การพูดมาก	พูดไม่เลือกคำ
5	口出狂言	การพูดมาก	พูดจาโอหัง โอ้อวด
6	信口开河	การพูดมาก	พูดไร้สาระ
7	狗口里吐不出象牙	ความไม่จริงใจ	คนไม่ดีไม่มีทางพูดดี
8	口若悬河	ความสามารถในการพูด	พูดคล่อง พูดเก่ง
9	口传心授	ความสามารถในการพูด	ถ่ายทอดความรู้จากปากและใจ
10	众口铄金	ผลของการพูด	ความเห็นคนหมู่มากสามารถเปลี่ยนความจริงได้
11	祸从口出	ผลของการพูด	ภัยเกิดจากการพูดไม่ระวัง
12	防民之口，甚于防川	ผลของการพูด	การห้ามปากประชาชนยากกว่ากั้นน้ำ
13	ปากปราศรัยใจเชือดคอ	ความไม่จริงใจ	พูดดีแต่คิดร้าย
14	ปากหวานกันเปรี้ยว	ความไม่จริงใจ	พูดดีแต่พฤติกรรมไม่ดี
15	ปากเป็นชักยันต์	การพูดมาก	ปากจัด ชอบตำหนิผู้อื่น
16	ซ้องปากแตก	การพูดมาก	พูดมากจนความลับรั่ว
17	ปากไม่มีहरुด	การพูดมาก	ปากไว พูดอะไรที่ไม่ควรพูด
18	ปากคนยาวกว่าปากกา	การพูดมาก	ปากคนยากห้าม

19	ละเลงขนมเบื้องด้วยปาก	ความไม่จริงใจ	ดีแต่พูด แต่ทำไม่ได้จริง
20	ปากเปียกปากแฉะ	การพูดมาก	พูดไม่หยุด
21	ปลาหมอตายเพราะปาก	การพูดมาก	พูดไม่ระวังปากจนได้รับอันตราย
22	ปากกับใจไม่ตรงกัน	ความไม่จริงใจ	พูดอย่าง คิดอีกอย่าง
23	ปากว่ามือถึง	ความไม่จริงใจ	พูดอย่างหนึ่ง ทำอีกอย่าง (มีนัยรุนแรง)
24	ปากเป็นเอกเลขเป็นโท	ความสามารถในการพูด	พูดมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ
25	พูดดีเป็นศรีแก่ปาก	พูดจาดีเยือกเย็นที่นิยมชมชอบ	พูดจาสุภาพ พูดแต่สิ่งที่ดีๆ
26	ปากกัตดินดิบ	วิถีชีวิต	ดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด
27	ปากไม่สิ้นกลืนน้ำนม	วิถีชีวิต	ยังเด็ก ยังไม่มีประสบการณ์
28	ปากหอยปากปู	การพูดมาก	ชอบนินทา พูดถึงคนอื่นลับหลัง
29	ปากว่าตาขยิบ	ความไม่จริงใจ	พูดอย่างหนึ่งทำอีกอย่าง

การวิเคราะห์ข้างต้นชี้ให้เห็นว่าสำนวนทั้งสองภาษามีบทบาทสำคัญในการสะท้อนภาพพฤติกรรมของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะในด้านการพูดซึ่งถือเป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่สัมพันธ์กับการแสดงออกทางสังคม สำนวนเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ในการเตือนหรือเสียดสีพฤติกรรมเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้ใช้ภาษาตระหนักถึงค่านิยมและหลักจริยธรรมในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่นอีกด้วย

5) มิติทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านสำนวน

อุปลักษณะเชิงมนทัศน์ที่ปรากฏในสำนวนจีนซึ่งมีคำว่า “口” (Kǒu) และสำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” มิได้สะท้อนเพียงมิติทางภาษา แต่ยังเผยให้เห็นถึงโครงสร้างความคิดและค่านิยมเชิงวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในจิตสำนึกของผู้ใช้ภาษาทั้งสองกลุ่ม โดยการศึกษาพบว่าสำนวนทั้งหมด 29 สำนวน สะท้อนมิติทางวัฒนธรรมหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การเมืองและอำนาจ การอบรมสั่งสอน ความสัมพันธ์ในสังคม และวิถีชีวิตกับการดำรงชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นความคล้ายคลึงและความแตกต่างเชิงลึกในโลกทัศน์ของไทยและจีน

ในมิติด้านการเมืองและอำนาจ สำนวนจีนจำนวนหนึ่งสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมความคิดเห็นของสาธารณชนและการปกป้องเสถียรภาพของรัฐอย่างชัดเจน เช่น สำนวน “防民之口，甚于防川” ซึ่งเปรียบเทียบการห้ามปากประชาชนว่ายากยิ่งกว่าการกั้นน้ำ สะท้อนความตระหนักของผู้มีอำนาจในสังคมจีนต่อพลังของถ้อยคำและการสื่อสารของสาธารณชน ขณะที่ “众口铄金” ชี้ให้เห็นว่าความคิดเห็นของมวลชนสามารถบิดเบือนข้อเท็จจริงได้ หรือทำให้สิ่งที่เป็นความจริงกลับกลายเป็นสิ่งที่ไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นผลจากระบบวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคงของรัฐและการควบคุมปากเสียงของประชาชน

ในทางกลับกัน สำนวนไทยในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาไม่ปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับมิติการเมืองหรืออำนาจรัฐ ซึ่งสะท้อนว่าสำนวนไทยมักให้ความสำคัญกับพฤติกรรมในระดับบุคคลมากกว่าการสื่อสารเชิงโครงสร้างอำนาจ

ในด้านการอบรมสั่งสอน สำนวนไทยแสดงบทบาทอย่างเด่นชัดในฐานะที่เป็นเครื่องมือถ่ายทอดค่านิยมทางสังคมและการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม เช่น สำนวน “ปากหวานกันเปรี้ยว” ใช้เตือนสติว่าการพูดดีใจว่าจะดีจริง สำนวน “ปากไม่สิ้นกลืนน้ำนม” ใช้เรียกบุคคลที่ยังอ่อนประสบการณ์ ขาดวุฒิภาวะทางสังคม ลักษณะการใช้ภาษาของไทยในบริบทนี้มีโทนนุ่มนวลและโน้มน้าว มีจังหวะคล้องจอง และเป็นมิตรต่อผู้ฟัง โดยมีรากฐานมาจากวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับความอ่อนน้อมและการไม่เผชิญหน้า ในภาษาจีน แม้จะมีสำนวนที่ใช้เตือนสติเช่นกัน เช่น “祸从口出” ที่หมายถึงภัยพิบัติเกิดจากคำพูด แต่การใช้ภาษาของจีนมักชัดเจนและเด็ดขาดกว่า มีลักษณะของการเตือนภัยหรือแสดงผลร้ายมากกว่าการสั่งสอนโดยอ้อม

ในมิติความสัมพันธ์ทางสังคม สำนวนทั้งสองภาษาต่างมีบทบาทในการสะท้อนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในบริบทของการสื่อสาร เช่น สำนวนจีน “口无遮拦” หรือ “口不择言” แสดงถึงพฤติกรรม การพูดโดยไม่กลั่นกรอง ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมจีนไม่สนับสนุน เนื่องจากส่งผลต่อภาพลักษณ์ของตนเองและความกลมเกลียวในกลุ่ม ส่วนสำนวนไทย เช่น “ฉ้องปากแตก” “ปากไม่มีหูรูด” หรือ “ปากหอยปากปู” ต่างสะท้อนความกังวลเกี่ยวกับการพูดมาก พูดเกินจำเป็น หรือการนินทาผู้อื่น ซึ่งสังคมไทยมองว่าเป็นพฤติกรรมที่บั่นทอนความสามัคคี ความต่างสำคัญคือ สำนวนจีนมักเชื่อมโยงกับผลที่เกิดขึ้นกับผู้อื่นหรือสังคม ขณะที่สำนวนไทยมักเชื่อมโยงกับคุณธรรมและมารยาทของผู้พูดเอง

ในมิติวิถีชีวิตและการดำรงชีวิต สำนวนไทยแสดงออกถึงความลำบากในการดำรงชีพของประชาชน เช่น “ปากกัดตีนถีบ” ซึ่งสื่อถึงความมานะพยายามในการต่อสู้ชีวิต และ “ปากไม่สิ้นกลืนน้ำนม” ซึ่งแสดงสถานะของผู้ที่ยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอ ทั้งสองสำนวนแสดงให้เห็นโลกทัศน์ของไทยที่เน้นการให้คุณค่ากับประสบการณ์ชีวิต การขยันขันแข็ง และการเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในขณะที่สำนวนจีนในกลุ่มคำว่า “口” (Kǒu) ที่ใช้ในการศึกษานี้ มีลักษณะเป็นสำนวนที่มุ่งเน้นพฤติกรรมทางการพูด ความสามารถในการโน้มน้าว หรือผลจากการใช้คำพูด มากกว่าการสะท้อนภาพชีวิตในระดับฐานราก

กล่าวโดยสรุป สำนวนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) ในภาษาจีนมักสะท้อนระบบคิดที่ให้ความสำคัญกับอำนาจของภาษาในเชิงสังคมและการเมือง ขณะที่สำนวนไทยที่มีคำว่า “ปาก” มักมุ่งเน้นไปที่การอบรมพฤติกรรมส่วนบุคคล คุณธรรม และการปรับตัวในสังคม ความแตกต่างนี้อาจเป็นผลจากความแตกต่างของบริบททางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมการปกครอง และระบบค่านิยมของแต่ละสังคม การทำความเข้าใจอุปลักษณะในแต่ละภาษาจึงไม่เพียงช่วยให้เข้าใจโครงสร้างภาษานั้นเท่านั้น แต่ยังช่วยเปิดเผยโลกทัศน์ภายใต้ภาษานั้นด้วย

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสำนวนจีนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) และสำนวนไทยที่มีคำ

ว่า “ปาก” โดยเน้นการวิเคราะห์ความหมาย อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ พฤติกรรม และค่านิยมทางวัฒนธรรม ที่สะท้อนผ่านสำนวนของทั้งสองภาษา การวิเคราะห์อาศัยกรอบแนวคิดอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor Theory) ของ Lakoff และ Johnson (2003) ซึ่งชี้ว่า ภาษาของมนุษย์ไม่ใช่เพียงเครื่องมือสื่อสารเท่านั้น แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของกระบวนการคิดผ่านการเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์ ระหว่างวงมโนทัศน์ต้นทางและวงมโนทัศน์ปลายทาง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสำนวนที่มีคำว่า “口” (Kǒu) และ “ปาก” ในทั้งสองภาษาล้วนเกี่ยวข้องกับการพูด การแสดงออก และพฤติกรรมทางสังคม โดยมากมีความหมายเชิงลบ อันสะท้อนถึงความระแวงระวังของสังคมทั้งสองที่มีต่อคำพูดและพฤติกรรมทางวัจนภาษา เช่น สำนวน “口是心非” และ “ปากกับใจไม่ตรงกัน” ที่ต่างแสดงถึงความไม่สอดคล้องระหว่างคำพูดกับความคิด หรือ “祸从口出” และ “ปลาหมอตายเพราะปาก” ที่เตือนถึงผลร้ายจากคำพูดโดยขาดความยั้งคิด

จากการจำแนกวงมโนทัศน์ต้นทางของอุปลักษณ์ พบว่าสำนวนจีนมักใช้ภาพจากธรรมชาติ อวัยวะ และอาหาร เพื่อเปรียบเทียบไปยังความคิด เจตนา และผลของพฤติกรรม เช่น “口蜜腹剑” ที่ใช้น้ำผึ้ง และดาบในการถ้อยไปสู่ภาพของความไม่จริงใจ ขณะที่สำนวนไทยนิยมใช้ภาพจากพฤติกรรม ชีวิตประจำวัน พืช สัตว์ หรือส่วนของร่างกาย เช่น “ปากหอยปากปู” หรือ “ปลาหมอตายเพราะปาก” ซึ่งสะท้อนถึงพฤติกรรมของคนในแบบที่มีบริบทท้องถิ่น และใช้โครงสร้างภาษาที่มีสัมผัสคล้องจองหรือมีเสียงเลียนแบบธรรมชาติ (onomatopoeia) ที่ให้ความรู้สึกใกล้ชิดกับวัฒนธรรมไทยมากกว่า การเปรียบเทียบนี้ช่วยให้เห็นว่า สำนวนจีนมีความเป็นทางการและเนียบทางวรรณกรรมมากกว่า ในขณะที่สำนวนไทยมีพลวัตทางสังคมและเปล่งเสียงตามจังหวะของชีวิตประจำวัน

เมื่อพิจารณาในแง่พฤติกรรมที่สำนวนสะท้อนออกมา พบว่า สำนวนจีนมักเน้นผลกระทบของคำพูด เช่น ความวุ่นวาย ความขัดแย้ง หรืออำนาจในการโน้มน้าว เช่น “众口铄金” และ “防民之口，甚于防川” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองและสังคมส่วนรวม ส่วนสำนวนไทยมีแนวโน้มเน้นลักษณะนิสัย การอยู่ร่วมในครอบครัวหรือชุมชน เช่น “ปากหนัก” “ปากไม่สิ้นกลืนน้ำนม” หรือ “ปากกัดตีนถีบ” ที่สะท้อนถึงภาวะชีวิตของคนธรรมดา และคุณค่าทางศีลธรรมแบบไทย ผลการวิจัยจึงสามารถยืนยันได้ว่า แม้จะมีความคล้ายคลึงในเชิงโครงสร้างของสำนวนที่เน้น “ปาก” หรือ “口” (Kǒu) เป็นจุดเริ่มต้นของการเปรียบเทียบ แต่อุปลักษณ์และความหมายที่เกิดขึ้นกลับมีลักษณะเฉพาะตามบริบทของแต่ละวัฒนธรรม

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยก่อนหน้า เช่น งานของ Kövecses (2010) ที่เสนอว่ามีทั้งอุปลักษณ์แบบสากลและแบบเฉพาะวัฒนธรรม หรือสิริวรรณพิชา ธนจิราวัฒน์ (2559) ที่ศึกษาสำนวนจาก 3 ภาษา โดยเน้นองค์ประกอบทางกายภาพ ผลการศึกษาครั้งนี้ได้ขยายแนวคิดนั้นด้วยการลงลึกถึงพฤติกรรม ผลกระทบทางสังคม และกลไกวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังโครงสร้างภาษา ในขณะที่งานของ Chunling (2024) ที่ศึกษาวาทกรรมจีนผ่านอุปลักษณ์ในเชิงการเมือง พบว่าสำนวนจีนจำนวนมากมีรากฐานทางวรรณคดีและการใช้ถ้อยคำแบบสื่ออำนาจ ส่วนสำนวนไทยสะท้อนถึงบริบทในชีวิตจริงมากกว่า โดยมีความยืดหยุ่นทางโครงสร้างและใช้การเปรียบเทียบที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์ของผู้พูดในสังคมไทย

ผลการศึกษาครั้งนี้จึงมีคุณูปการต่อการเรียนการสอนภาษาทั้งจีนและไทย โดยเฉพาะในแง่การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ผู้เรียนสามารถเข้าใจเบื้องหลังของคำและวลีผ่านมุมมองเชิงอุปลักษณ์ ซึ่งจะช่วยพัฒนา “ความสามารถในการตีความ” (interpretive competence 诠释能力) และ “ความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม” (intercultural competence 跨文化能力) ได้อย่างลึกซึ้ง การเรียนการสอนสามารถออกแบบกิจกรรมที่เน้นการจับคู่วงมโนทัศน์ต้นทางและปลายทาง การอภิปรายเชิงเปรียบเทียบ หรือการให้ผู้เรียนวิเคราะห์สำนวนใหม่ที่พวกเขาได้ยินจากสื่อหรือชีวิตประจำวันเพื่อฝึกการเชื่อมโยงนามธรรมกับประสบการณ์จริง ทั้งนี้ประโยชน์ดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในการเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติและการเรียนภาษาจีนในบริบทไทย โดยเน้นให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างภาษา ความคิด และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา

งานวิจัยนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้งสองประการ กล่าวคือ ได้อธิบายความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมระหว่างจีนกับไทยอย่างเป็นระบบผ่านกลไกอุปลักษณ์ของสำนวน และในขณะเดียวกันก็ได้ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาศาสตร์เชิงอุปลักษณ์ในระดับลึก โดยเฉพาะการจำแนกวงมโนทัศน์ต้นทางและปลายทางของแต่ละสำนวนอย่างเป็นระบบและสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในเชิงภาษาศาสตร์ การศึกษา และวัฒนธรรมข้ามชาติอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า "口" (Kǒu) และสำนวนไทยที่มีคำว่า "ปาก" (Pà:k) ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ในด้านการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ผู้สอนภาษาทั้งภาษาจีนและภาษาไทยสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนสำนวนในห้องเรียน โดยควรเน้นการอธิบายความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านสำนวน เช่น การที่สำนวนจีนมักสะท้อนมิติทางการเมืองและสังคม ในขณะที่สำนวนไทยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเข้าใจมิติทางวัฒนธรรมเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและใช้สำนวนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบริบท

2. สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมสำนวนในภาษาถิ่นของทั้งสองประเทศ เนื่องจากการศึกษาคำนี้จำกัดเฉพาะสำนวนในภาษามาตรฐาน นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาการใช้สำนวนในสื่อสังคมออนไลน์และสื่อร่วมสมัย เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของสำนวนในยุคดิจิทัล รวมถึงการศึกษาการใช้สำนวนในกลุ่มคนรุ่นใหม่ เพื่อเข้าใจพัฒนาการของภาษาและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

3. ในด้านวิธีวิทยาการวิจัย การศึกษาในอนาคตควรใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน โดยเพิ่มการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับความถี่และบริบทการใช้สำนวนในชีวิตประจำวัน ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ใช้ภาษาทั้งสองเพื่อเข้าใจการตีความและการใช้สำนวนในบริบทจริง และอาจพิจารณาการใช้คลังข้อมูลภาษา (Corpus 语料库) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการใช้สำนวนในวงกว้าง

นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่มีคำว่า "口" Kǒu และ "ปาก" Pà:k กับสำนวนในภาษาอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออก เพื่อเข้าใจความสัมพันธ์และอิทธิพลทางภาษาและวัฒนธรรมในภูมิภาค การศึกษาในลักษณะนี้จะช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและความหมายแฝงเชิงวัฒนธรรมในระดับภูมิภาค และอาจนำไปสู่การพัฒนาทฤษฎีทางภาษาศาสตร์และการศึกษาข้ามวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ขุนวิจิตรมาตรา. (2541) *สำนวนไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยญญัก โตเจริญบดี. (2561) *การศึกษาเปรียบเทียบคำและสำนวนที่มี '口' และ '嘴' ในภาษาจีนกลางกับ 'ปาก' ในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปณิตตา ตียวุฒิโรจนกุล. (2564) *การศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้ชายและผู้หญิงในสำนวนจีนกับคำศัพท์และสำนวนไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556) *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. ราชบัณฑิตยสถาน.
- สิริวรรณพิชา ธนจิราวัฒน์. (มกราคม-มิถุนายน 2559) "การศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมผ่านสำนวนไทย จีน และอังกฤษ" *วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* มหาวิทยาลัย ขอนแก่น. 5(1) 59-61.
- Bunkrong, D., Klaokliang, T., Wei, W. H., & Yue, Y. X. (2024) "A Comparative Study of Southern Thai Idioms Containing the Word/Kin/And Chinese Idioms with Similar Meanings" *Cogent Arts & Humanities*. 11(1) 1-14.
- Cheng, Y. (2023) "A Comparative Study of Thai and Chinese Idioms with The Same Meaning" *Journal of Chinese Language and Culture*. 11(2) 103-112.
- Chunling, L. (2024) *A Comparative Study on Conceptual Metaphors of Humans in Thai and Chinese Idioms*. Master's Thesis. Chonburi. Burapha University.
- Kövecses, Z. (2020). *Extended Conceptual Metaphor Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2008) *Metaphors We Live By*. Chicago: University Of Chicago Press.
- Ritchie, L. D. (2013) "Conceptual Metaphors" In: *Metaphor. Key Topics in Semantics and Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press. Page 68-87.
- Zhang, J. (2020) "The Comparative Study of Chinese Idioms Versus Thai Idioms Describing Human Body Parts" *Graduate School Journal Chiang Rai Rajabhat University*. 13(2) Page 99-110.
- 刘洁修, 张月华. (2023) *汉语成语源流大辞典 (全两册) (修订版)*. 北京: 商务印书馆.

การศึกษามโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนภาษาจีน ชุดเฮฮาภาษาจีน

Kuaile Hanyu (ฉบับภาษาไทย)

จิระรัตน์ โพธิ์กระจ่าง¹

วิทยาลัยนานาชาติภาษาและวัฒนธรรมจีน มหาวิทยาลัยเกริก

กนกพร นุ่มทอง²

ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Email: kanokporn.n@ku.th

Received: April 30, 2025; Revised: June 30, 2025; Accepted: June 30, 2025

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมิได้เป็นเพียงการศึกษาในเชิงหลักภาษาเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการเรียนรู้วัฒนธรรมควบคู่กันไปด้วย เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการสื่อสารและการเข้าใจบริบทของเจ้าของภาษาอย่างลึกซึ้ง แบบเรียนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญทางการศึกษาและยังมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาจีนชุดเฮฮาภาษาจีน (Kuaile Hanyu ฉบับภาษาไทย) และเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาในบทเรียนที่ส่งผลต่อการเกิดมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนชาวไทย

ผลการวิจัยพบว่า แบบเรียนดังกล่าวมีการนำเสนอวัฒนธรรมใน 5 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรมด้านผลิตภัณฑ์ (Product) วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต (Practices) วัฒนธรรมด้านมุมมอง (Perspectives) วัฒนธรรมด้านชุมชน (Communities) และวัฒนธรรมด้านบุคคล (Persons) โดยเนื้อหาที่ปรากฏมากที่สุดคือวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต ขณะที่วัฒนธรรมด้านชุมชนปรากฏน้อยที่สุด ทั้งนี้ แบบเรียนมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจีนอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมด้านภูมิประเทศ สังคม ศิลปะ การศึกษา อาหาร และมารยาท ขณะที่วัฒนธรรมไทยปรากฏเฉพาะในรูปของภาพประกอบบางส่วนเท่านั้น สะท้อนให้เห็นถึงการนำเสนอที่เน้นวัฒนธรรมจีนเป็นหลักโดยขาดมิติเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมของผู้เรียน

ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ตลอดจนการพัฒนาแบบเรียนที่เหมาะสมต่อผู้เรียนไทยในบริบทการเรียนรู้แบบข้ามวัฒนธรรม

คำสำคัญ : มโนทัศน์; วัฒนธรรมจีน; เฮฮาภาษาจีน; แบบเรียนภาษาจีน

A STUDY OF THE PERCEPTION OF CHINESE CULTURE IN THE CHINESE TEXTBOOK OF THAI VERSION OF KUAILE HANYU

Cheerarat Phokrachang¹

China International Language and Culture College, Krirk University

Kanokporn Numtong²

Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University

Abstract

Learning a foreign language involves more than just mastering linguistic elements; it also requires acquiring cultural knowledge to enhance communication efficiency and deepen the understanding of contextual usage. Textbooks play a vital role not only as educational tools but also as vehicles for cultural transmission. This research aims to study the cultural concepts embedded in the Chinese language textbook series *Kuaile Hanyu* (Thai Edition) and to analyze how the textbook content influences Thai learners' perceptions of Chinese culture.

The findings reveal that the textbook presents five cultural dimensions based on Moran's (2001) framework: Products, Practices, Perspectives, Communities, and Persons. Among these, Practices appear most frequently, while Communities are the least represented. The textbook presents a wide range of Chinese cultural elements, including geography, social customs, arts, school life, cuisine, and etiquette. However, Thai culture is minimally represented and appears mostly in the form of illustrations, indicating a strong emphasis on Chinese culture without sufficient cultural comparison.

These findings can be applied to the planning of Chinese language instruction and the development of culturally balanced textbooks that are better suited for Thai learners within an intercultural learning context.

Keywords : Cultural Concept ; Chinese Culture ; Kuaile Hanyu ; Chinese Textbook

บทนำ

ในปัจจุบัน ภาษาจีนถือเป็นภาษาที่มีการใช้ติดต่อสื่อสารอย่างกว้างขวางเป็นอันดับ 2 ของโลก และในประเทศไทยภาษาจีนก็ถือเป็นภาษาที่ได้รับความนิยมด้วยเช่นกัน หากผู้ใดที่มีความสามารถทางภาษาจีน สามารถใช้ภาษาจีนในการสื่อสารได้ ถือว่าเป็นผู้ที่ได้เปรียบในการได้รับโอกาสในด้านต่างๆ เช่น ได้รับโอกาสในการทำงาน ด้านการศึกษา ด้านสังคม เป็นต้น สำหรับการศึกษาภาษาต่างประเทศในไทยนั้น จะเห็นได้ว่าภาษาจีนกลางได้รับความนิยมต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

จากความสำคัญของภาษาจีนที่กล่าวมากระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เพิ่มการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมากขึ้น ทันทีที่ประกาศใช้หลักสูตร โรงเรียนระดับชั้นพื้นฐานทั้งของรัฐและเอกชนจำนวนมากจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นวิชาเพิ่มเติม ภายใต้กรอบหลักสูตรแกนกลางกระทรวงศึกษาธิการขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556, หน้า 1) โดยจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่มีต่อวัฒนธรรม คือ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวและวัฒนธรรมจีนเพื่อเข้าถึงปรัชญา วิถีคิด และวิถีชีวิตของชาวจีน สามารถเปรียบเทียบและถ่ายทอดความคิด วัฒนธรรมไทย-จีนด้วยภาษาจีนอย่างสร้างสรรค์ และมีเจตคติที่ดีต่อภาษาจีน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556, หน้า 3)

แบบเรียนเป็นหัวใจของการเรียนการสอน (สุณีย์ อัดศาสตร์, 2526) เป็นสื่อที่สำคัญและมีอิทธิพลที่สุดไม่ว่าจะสำหรับผู้เรียน หรือผู้สอนก็ตาม และแบบเรียนภาษาต่างประเทศนั้นไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือพัฒนาทักษะภาษาทั้งในด้าน การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน แต่ยังเป็นเครื่องมือที่จะช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมอีกด้วย ดังที่สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532) กล่าวว่าถ้าหากเรียนภาษา แต่ไม่สอนวัฒนธรรมควบคู่กันไปก็เหมือนกับการที่เราสอนสัญลักษณ์ที่ไม่มีความหมายนั่นเอง การเรียนภาษาต่างประเทศไม่เพียงแต่เข้าใจถึงความสำคัญของไวยากรณ์ การพูด การอ่าน และอื่นๆ แต่ต้องเข้าใจถึงวัฒนธรรมของของชนชาติเจ้าของภาษานั้น เพื่อให้การเรียนภาษามีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นผู้เรียนควรเรียนภาษาควบคู่กับวัฒนธรรมไปด้วย เพราะการเรียนรู้วัฒนธรรมทำให้เข้าใจถึงวิถีชีวิต การเป็นอยู่ ความรู้สึกนึกคิด และการเรียนรู้วัฒนธรรมต่างประเทศยังเป็นการเปิดโลกทัศน์ทางสังคมแก่ผู้เรียนอีกด้วย หนังสือเรียนอาจเป็นอีกหนึ่งปัจจัยหลักที่จะทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับวัฒนธรรมเจ้าของภาษา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากในแบบเรียนมีเนื้อหาทางภาษาและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และส่งผลถึงมโนทัศน์ทางวัฒนธรรม ก็จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สอนภาษาจีนและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตามการเผยแพร่วัฒนธรรมแก่ผู้เรียนที่ไม่มีประสบการณ์ตรงแก่วัฒนธรรมนั้น อาจทำให้เกิดมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมที่ไม่ชัดเจนได้ ทั้งนี้ แบบเรียนวิชาภาษาจีนจึงเป็นหนึ่งในสื่อการสอนที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับประเทศจีน ประเด็นทางวัฒนธรรมจีนได้ง่ายที่สุด ผู้วิจัยได้มีการศึกษางานวิจัยของอรณิศา อรุณพัฒน์พงศ์ สุรสิทธิ์ อมรรณชศักดิ์และวุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร (2564) เรื่องมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนวิชาภาษาจีนชุดภาษาจีนวันละนิด จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษามโนทัศน์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาจีนชุดเฮฮาภาษาจีน 《快乐汉

语》ฉบับภาษาไทย ตีพิมพ์ครั้งที่ 2 ปี ค.ศ.2017 โดยสำนักพิมพ์การศึกษาประชาชน (人民教育出版社) เรียบเรียงโดยหลี่ เสี่ยวฉี (李晓琪 Li Xiaoqi) หลัว ชิงซง (罗青松 Luo Qingsong) หลิว เสี่ยวอวี่ (刘小雨 Liu Xiaoyu) หวัง ชูหรง (王淑红 Wang Shuhong) และชวนหย่า (宣雅 Xuan Ya) ฉบับภาษาไทย ตีพิมพ์ครั้งที่ 2 ปี ค.ศ.2017 ที่เป็นแบบเรียนที่ออกแบบมาเพื่อผู้เรียนอายุระหว่าง 11-16 ปี ทั้งหมดจำนวน 3 เล่ม โดยใช้แนวคิดทฤษฎีด้านวัฒนธรรมของ Moran (2001) ทั้ง 5 ด้าน มาใช้ในการวิเคราะห์หัตถ์โนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในหนังสือเรียนชุดดังกล่าว หลักสำคัญของแบบเรียนชุดนี้คือปลูกฝังให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนภาษาจีน และให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาจีนติดต่อสื่อสารอย่างเป็นธรรมชาติ เมื่อจบแบบเรียนทั้ง 3 ระดับ จะได้คำศัพท์รวม 804 คำ โครงสร้างประโยครวม 339 รูปประโยค เพียงพอต่อการสอบวัดระดับความสามารถภาษาจีน (汉语水平考试 Chinese Proficiency Test: HSK) ระดับ 3 เนื้อหาภายในได้มีการสอดแทรกคำศัพท์ที่น่าสนใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน มีการแทรกบริบททางสังคมจีน เนื้อหาทางวัฒนธรรมท้ายบททุกบท เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจประเทศจีน และมีหัตถ์โนทัศน์ทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษามโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาจีนชุดเฮฮาภาษาจีน (Kuaile Hanyu) ฉบับภาษาไทย จำนวน 3 เล่ม โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทเรียน และที่ปรากฏท้ายบทเรียนในแต่ละบทที่ส่งผลกระทบต่อมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนของผู้เรียน ผลการวิจัยจะสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อผู้เรียนชาวไทยได้ใช้ชุดแบบเรียนดังกล่าวแล้วทำให้เข้าใจถึงมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในด้านใด ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ให้ผู้สอนในการวางแผนการเรียนการสอน และเป็นประโยชน์แก่ผู้จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาจีนในชั้นเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อรวบรวมมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาจีนชุดเฮฮาภาษาจีน (ฉบับภาษาไทย)
2. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและตัวบทในแบบเรียนที่ส่งผลกระทบต่อมโนทัศน์ของผู้เรียนชาวไทย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ตัวบท (Text analysis) โดยผู้วิจัยกำหนดกระบวนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูล และวิเคราะห์จากแบบเรียนภาษาจีนชุดเฮฮาภาษาจีน 《快乐汉语》ฉบับภาษาไทย ตีพิมพ์ครั้งที่ 2 ปี ค.ศ.2017 โดยสำนักพิมพ์การศึกษาประชาชน (人民教育出版社) เป็นแบบเรียนที่ออกแบบให้เหมาะสมสำหรับผู้ที่มีอายุ 11-16 ปี ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด 3 เล่ม และคัดเลือกตัวบทที่นำมาวิจัยเฉพาะบทสนทนา บท

อ่านหลัก และบทอ่านท้ายบทของแต่ละบทเรียนโดยไม่รวมถึงส่วนของแบบฝึกหัด คู่มือครู หรือสื่อเสริมอื่นๆ ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดของงานวิจัยฉบับนี้

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตามทฤษฎีแนวคิดทางด้านวัฒนธรรมของ Moran (2001) ได้แบ่งการศึกษาทางวัฒนธรรมออกเป็น 5 มโนทัศน์ ได้แก่

1. วัฒนธรรมด้านผลผลิต (Product) หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ที่บุคคลในวัฒนธรรมนั้นๆ สร้างขึ้น เช่น สถานที่ สิ่งก่อสร้าง งานประดิษฐ์ ศิลปะ เสื้อผ้า งานเขียน
2. วัฒนธรรมด้านวิถีการดำเนินชีวิต (Practices) หมายถึง วิถีชีวิตของบุคคลในวัฒนธรรมนั้นๆ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี การใช้ชีวิตประจำวัน พฤติกรรมในการอุปโภคบริโภค การติดต่อสื่อสาร
3. วัฒนธรรมด้านมุมมองต่อวัฒนธรรม (Perspectives) หมายถึง ความเชื่อ ทศนคติต่อสิ่งต่างๆ ของผู้คนในแต่ละวัฒนธรรม เช่น การแข่งขันเพื่อความเติบโตในหน้าที่การงาน ความทะเยอทะยาน
4. วัฒนธรรมด้านชุมชน (Communities) หมายถึง สถานการณ์และกลุ่มคนในสังคมที่ปฏิบัติตามวัฒนธรรม บริบท เช่น เพศ สัญชาติ วัฒนธรรมชุมชน
5. วัฒนธรรมด้านบุคคล (Persons) หมายถึง บุคคลในชุมชนที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน แต่ว่าบุคคลมีลักษณะเฉพาะตน

ทั้งนี้ ยังมีแนวคิดทางวัฒนธรรมของ Cortazzi & Jin (1999) ที่แบ่งการศึกษาทางวัฒนธรรมเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมาย คือ กลุ่มที่ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่ กลุ่มวัฒนธรรมนานาชาติ คือ กลุ่มที่ไม่ได้ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่แต่ใช้เพื่อการติดต่อสื่อสาร และวัฒนธรรมต้นกำเนิด คือ วัฒนธรรมของประเทศต้นกำเนิดซึ่งในวิจัยนี้หมายถึงวัฒนธรรมไทย

จากการสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นงานชิ้นดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาประเด็นทางวัฒนธรรมผ่านแบบเรียนชุดดังกล่าว พบเพียงงานวิจัยของ วิภาดา ปินไชย และศศิธร นุริตมนต์ (2566) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน เรื่อง การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาจีน 快乐汉语 第三册 (หนังสือเรียน Kuaile Hanyu เล่มที่ 3) ที่ใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 อ.เชียงแสน จ.เชียงราย โดยการวิเคราะห์ 2 ส่วน คือ ส่วนแรกวิเคราะห์เพื่อหาความสอดคล้องและความเหมาะสมในการนำหนังสือไปใช้ ผลวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนเห็นว่าหนังสือมีความสอดคล้อง และเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา หรือด้านบทเรียน การใช้ภาษา การนำเสนอเนื้อหาในบทเรียน เหมาะสมที่จะนำหนังสือมาใช้สอนได้ แต่ยังมีบางส่วนของเนื้อหาในด้านคำศัพท์ การตั้งชื่อบทเรียน ที่ยังเห็นว่าไม่สอดคล้อง และการวิเคราะห์ในส่วนที่สอง เป็นการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ มีเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือ โดยประกอบด้วย 1) ด้านคำศัพท์ 2) ด้านแบบฝึกหัด 3) ด้านไวยากรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านไวยากรณ์และด้านแบบฝึกหัดยังต้องมีการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาให้สอดคล้องกับผู้เรียน

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของ Sheng Guanna (2017) ที่ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบหนังสือเรียนภาษาจีนสำหรับเด็ก ชุด Kuaile Hanyu 《快乐汉语》 และ Qingsong Xue Hanyu 《轻松学汉语》พบว่าเนื้อหาในหนังสือชุด Kuaile Hanyu 《快乐汉语》 มีการเรียงเนื้อหาจากยากไปง่าย มีกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการทำกิจกรรมระหว่างครู และนักเรียน แต่เนื้อหาในแบบเรียนชุดนี้ยังมีส่วนที่ต้องเพิ่มเติม เช่น เนื้อหาของบทเรียนน้อยเกินไป เนื้อหาเกริ่นนำของบทเรียนไม่น่าสนใจ ในส่วนของแบบฝึกหัดมีแบบฝึกหัดในการฝึกฝนการพูดน้อยเกินไปทำให้ผู้เรียนไม่ได้ฝึกฝนทักษะการพูดภาษาจีน

ทั้งนี้จากการรวบรวมงานวิจัยของทั้งใน และนอกประเทศยังไม่พบการวิจัยที่ใช้ตัวแปรศึกษาดังกล่าวมาใช้ในการศึกษามากนัก ผู้วิจัยจึงได้สืบค้นข้อมูลการศึกษาที่เทียบเคียงกับการศึกษามโนทัศน์ทางวัฒนธรรมในแบบเรียนวิชาอื่นๆ ที่ปรากฏ เช่น งานวิจัยของ จวินไฉ หลี และพัชรินทร์ บุรณะกร (2023) เรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาไทยชุด GUFS ตามทฤษฎีของ Michael Byram ผลวิจัยพบว่า 1) หนังสือเรียนชุดดังกล่าว มีเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยครอบคลุมเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมตาม 8 รายการของ Byram's Checklist 2) เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจีนที่ ปรากฏในแบบเรียนไม่ครอบคลุมเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมตาม 8 รายการของ Byram's Checklist ได้ พบเพียง 5 ด้าน 3) ด้านการเปรียบเทียบ เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยมีมากกว่าเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจีนในทุกด้าน

ยังมี งานวิจัยของ Shan Weixu ชรินทร มั่นคงและจารุณี มณีกุล (2562) เรื่อง มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักศึกษาไทย เพื่อศึกษาความรู้วัฒนธรรมจีนของนักเรียนชาวไทย ศึกษา มโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนที่คลาดเคลื่อนของนักศึกษาชาวไทย และศึกษาหาแนวทางจัดการเรียนการสอนทางวัฒนธรรมจีนในโรงเรียนไทย พบว่านักเรียนชาวไทยมีความรู้ทางวัฒนธรรมจีนในระดับปานกลาง โดยมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านอาหารจีนมากที่สุด สำหรับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนโดยรวม นักเรียนชาวไทยมีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนอยู่ในระดับสูง จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนเสนอว่าควรมีการสอดแทรกกิจกรรมระหว่างการเรียนการสอน เช่น การดูหนัง สารคดี การพาไปทัศนศึกษาตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อป้องกันการคลาดเคลื่อนมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีน หรือลดข้อผิดพลาดทางวัฒนธรรมจีนให้น้อยลง

และยังมี งานวิจัยของ อรณิศา อรุณพัฒน์พงศ์ สุรสิทธิ์ อมรรณชศักดิ์และวุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร (2565) ได้ทำการศึกษามโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนวิชาภาษาจีนชุดภาษาจีนวันละนิด เพื่อรวบรวมมโนทัศน์วัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในแบบเรียน วิเคราะห์อำนาจของเนื้อหา และตัวบทในการกล่อมเกลามโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนแก่ผู้เรียนชาวไทย ผลวิจัยพบว่า แบบเรียนภาษาจีนชุดดังกล่าว ปรากฏมโนทัศน์ทางระเบียบวัฒนธรรมโดยอ้างอิงจากการเสนอ และทฤษฎีจัดแบ่งลักษณะโครงสร้างตัวบททางวัฒนธรรมของ เฮกเตอร์ แฮมเมอร์ลีย์ (Hector Hammerly) ได้ 3 ประเด็น คือ วัฒนธรรมเชิงสัมฤทธิ์ผล วัฒนธรรมเชิงข้อมูล และวัฒนธรรมพฤติกรรม ทั้งนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่าแบบเรียนไม่ได้เน้นให้

เพียงความรู้ด้านทักษะภาษาจีนเท่านั้น หากแต่ยังแฝงไว้ซึ่งอำนาจละมุนในฐานะเจ้าของชุดความรู้ เพื่อ
หยิบมโนทัศน์การรับรู้ทางวัฒนธรรมจีนแก่ผู้เรียนชาวไทย

จากการทบทวนงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องข้างต้น จะเห็นได้ว่างานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการเน้น
ศึกษาเนื้อหาในแบบเรียน ที่มีการเปรียบเทียบตัวบท และความเหมาะสมของเนื้อหา แต่ยังไม่มีการนำ
แบบเรียนชุดดังกล่าวมาวิเคราะห์ถึงมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนผ่านเนื้อหาแบบเรียน พบเพียงงานวิจัยของ
อรณิศา อรุณพัฒน์พงศ์ สุรสิทธิ์ อมรรณชศักดิ์ และวุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร (2565) ที่เป็นการวิจัยมโนทัศน์
ทางวัฒนธรรมผ่านเนื้อหาในแบบเรียนภาษาจีนชุดภาษาจีนวันละนิดที่ใช้ทฤษฎีด้านวัฒนธรรมของเฮกเตอร์
แอมเมอร์ลีย์ จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาต่อยอดจากงานวิจัยชิ้นดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้นำทฤษฎี
แนวคิดทางด้านวัฒนธรรมของ Moran (2001) ที่มีการแบ่งการศึกษาทางวัฒนธรรมออกเป็น 5 มโนทัศน์
มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เนื้อหาหมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในหนังสือชุดเฮฮาภาษาจีน (ฉบับ
ภาษาไทย) การเรียนภาษาควบคู่ไปกับการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียน
ให้กับผู้เรียน ในงานวิจัยนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สอนวิชาภาษาจีนจะได้ทราบถึงเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่
ปรากฏในแบบเรียนได้อย่างชัดเจน และศึกษาเนื้อหาหมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของ
ผู้เรียนชาวไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร ผู้วิจัยกำหนดกระบวนการวิจัยเป็นการวิจัย
เชิงคุณภาพเป็นหลัก ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร และวิเคราะห์บทเรียน ซึ่งกระบวนการวิจัยมีรายละเอียด
ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร ค้นคว้างานวิจัย ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนเพื่อเป็น
แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมผ่านแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน จำนวน 3 เล่ม
รวม 72 บท
3. นำแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์หมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนตามทฤษฎีวัฒนธรรมของ
Moran เป็นเครื่องมือเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาหมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมในแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน
4. วิเคราะห์เนื้อหาหมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนชุดดังกล่าวตามทฤษฎีวัฒนธรรมของ
Moran โดยแบ่งมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1. วัฒนธรรมด้านผลผลิต (Product)
2. วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต (Practices) 3. วัฒนธรรมด้านมุมมองต่อวัฒนธรรม (Perspectives) 4.
วัฒนธรรมด้านชุมชน (Communities) 5. วัฒนธรรมด้านบุคคล (Persons)
5. สรุปผลการวิเคราะห์ และอภิปรายผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาในแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน จำนวน 3 เล่ม ซึ่งประกอบด้วย บทเรียน 72 บทบทเรียนที่มีเนื้อหาหมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนมี 51 บท เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีนตามแนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในแบบเรียนของ Moran มีดังนี้

ตารางที่ 1 การกระจายเนื้อหาหมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน

ประเภท	จำนวน บทเรียน	ร้อยละ	การกระจายเนื้อหาหมโนทัศน์ทางวัฒนธรรม		
			เล่ม 1	เล่ม 2	เล่ม 3
วัฒนธรรมด้านผลผลิต	15	29.42	5	5	5
วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต	21	41.18	7	6	8
วัฒนธรรมด้านมุมมองต่อ วัฒนธรรม	8	15.68	2	3	3
วัฒนธรรมด้านชุมชน	3	5.88	0	1	2
วัฒนธรรมด้านบุคคล	4	7.84	1	3	0
รวม	51	100	15	18	18

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ชัดว่า มีบทเรียน 51 บทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีน บทเรียนที่มีเนื้อหาวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต 21 บท คิดเป็นร้อยละ 41.18 ซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุด บทเรียนที่มีเนื้อหาวัฒนธรรมด้านผลผลิต 15 บท คิดเป็นร้อยละ 29.42 บทเรียนที่มีเนื้อหาวัฒนธรรมด้านมุมมองต่อวัฒนธรรม 8 บท คิดเป็นร้อยละ 15.68 บทเรียนที่มีเนื้อหาวัฒนธรรมด้านบุคคล 4 บท คิดเป็นร้อยละ 7.84 บทเรียนที่มีเนื้อหาวัฒนธรรมด้านชุมชน 3 บท คิดเป็นร้อยละ 5.88 ซึ่งเป็นหมโนทัศน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด สรุปโดยรวมแล้ว แบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน มีเนื้อหาที่แสดงถึงหมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมตามทฤษฎีของ Moran ครอบคลุมทั้ง 5 ประเภท เป็นแบบเรียนที่มีการกระจายเนื้อหาในแต่ละเล่มที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่เนื้อหาจะเน้นไปที่วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตการใช้ชีวิตประจำวัน การอุปโภคบริโภค แบบเรียนชุดนี้เป็นแบบเรียนสำหรับผู้เรียนระดับต้น และมีอายุในช่วง 11-16 ปี ซึ่งเนื้อหาจะไม่ได้เน้นวัฒนธรรมด้านชุมชนและวัฒนธรรมด้านบุคคล

เนื้อหาเกี่ยวกับหมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน สามารถครอบคลุมเนื้อหาหมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมทั้ง 5 ประเภทตามแนวคิดทฤษฎีของ Moran ดังนี้

1) เนื้อหาหมโนทัศน์วัฒนธรรมด้านผลผลิต

ในแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน บทเรียนที่เน้นวัฒนธรรมด้านผลผลิต มี 15 บท ที่ปรากฏในแบบเรียนเล่มที่ 1 2 และ 3 ตามลำดับ ซึ่งได้แนะนำถึงสถานที่สำคัญของประเทศจีน สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ ศิลปะจีน ได้แก่ ความสำคัญของปักกิ่งที่เป็นเมืองหลวงของประเทศจีน กำแพงเมืองสั้งก่อสร้างที่ใหญ่ในสมัยโบราณ ความสำคัญของเมืองเซียงไฮ้ที่เป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจการค้าและการเงินของ

ประเทศจีน สถานีรถไฟสำคัญของปักกิ่ง รูปแบบการก่อสร้างที่อยู่อาศัยในสมัยโบราณแบบซื่อเหอเยว่น (四合院) รวมถึงสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจในประเทศจีน เช่น พระราชวังโปตาลาในทิเบต พระราชวังต้องห้ามปักกิ่ง สวนโบราณเมืองซูโจว กำแพงเมืองโบราณซีอาน หาดไ่ว่ทานเซียงไฮ้ ศาสตราจารย์จ้าวเหมิงหนานจึงนอกจากนั้นยังมีการแนะนำทิวทัศน์ที่สวยงามทางธรรมชาติจีนของจีน เช่น ภูเขาไท่ซานมณฑลซานตง ภูเขาหวงซานมณฑลอานฮุย ภูเขาหลูซานมณฑลเจียงซี และมรดกโลกทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียง ได้แก่ อุทยานจิ่วโจ้วโกว อุทยานจางเจียเจีย อุทยานหวงหลง มโนทัศน์ทางวัฒนธรรมด้านผลผลิตนอกจากสถานที่สิ่งปลูกสร้างในวัฒนธรรมนั้นๆ แล้ว ยังมีงานศิลปะอีกด้วยซึ่งในแบบเรียนชุดดังกล่าวก็นำเสนอถึงลักษณะใบหน้าของจิ่วจิน จากบทเรียนทั้ง 14 บทเรียน ได้แสดงถึงมโนทัศน์วัฒนธรรมด้านผลผลิต ประเภทสถานที่ที่เป็นจำนวนมาก และยังมีการนำเสนอศิลปะหน้ากากจิ๋ว นาฬิกาแดด ที่คนจีนสมัยโบราณนิยมใช้ในการบอกเวลา ของที่ระลึกของประเทศจีนนอกจากใบชา และไหมจีนยังมี เซรามิก สิ่งประดิษฐ์ที่มีชื่อเสียงของจีน ว่าวจีนอีกด้วย

2) เนื้อหาโน้ตทัศน์วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต

ในแบบเรียนชุดดังกล่าว จำนวน 3 เล่ม บทเรียนที่มีเนื้อหาเน้นมโนทัศน์วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตรวม 21 บท ซึ่งมากที่สุด แบ่งเป็น เล่มที่ 1 มี 7 บท เล่มที่ 2 มี 6 บท และเล่มที่ 3 มี 8 บท โดยจะเน้นนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน พฤติกรรมอุปนิสัยบริโภค การเดินทาง งานอดิเรก เช่น การทักทายเมื่อพบเจอกันครั้งแรก คนจีนส่วนใหญ่มักจะจับมือ การบอกกล่าวด้วยการโบกมือ การทักทายผู้อาวุโสกว่าด้วยการใช้คำว่า 您好 สวัสดีครับ/ค่ะ (การทักทายแก่ผู้อาวุโส) การถามสารทุกข์สุขดิบสำหรับผู้ที่ไม่ได้เจอกันนานด้วยการทักทายว่า 好久不见，你好吗？(ไม่เจอกันนาน คุณสบายดีไหม) การบอกวันเวลาของจีนที่นิยมเริ่มจากหน่วยใหญ่ไปหน่วยเล็ก โดยพูดจาก ปี/เดือน/วัน ตามลำดับ กฎการคมนาคมของจีนที่ประเทศจีนเดินทางด้านขวา การเดินทางทางเท้าตามสถานที่สาธารณะก็ต้องยึดตามกฎหมายเดินทางด้านขวาเช่นเดียวกัน ที่น่าสนใจของแบบเรียนชุดนี้คือ ในแบบเรียนเล่ม 1 มีการนำเอาตารางสอนของประเทศจีนมาใส่ในแบบเรียนเพื่อให้นักเรียนชาวไทยเห็นถึงรายวิชา ความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน แบบเรียนเล่ม 3 มีการพูดถึงเว็บไซต์ของโรงเรียนมัธยม อุปกรณ์ที่ครบครันทางการศึกษาของจีน นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอทรัพยากรทางการศึกษาผ่านระบบสื่อออนไลน์ ที่นำเสนอสถาบันขงจื่อออนไลน์ที่จัดทำขึ้นโดยสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ ภายในเว็บไซต์ มีการเรียนรู้ภาษาจีนและวัฒนธรรมอีกมากมาย เช่น อาหาร กังฟู ประเพณี โบราณวัตถุ โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และยังมีการให้คำแนะนำสำหรับผู้ที่ต้องการสอบวัดระดับความสามารถภาษาจีน (HSK) เพื่อเป็นการโฆษณา

3) เนื้อหาโน้ตทัศน์ด้านมุมมองต่อวัฒนธรรม

บทเรียนที่มีเนื้อหาเน้นในการนำเสนอโน้ตทัศน์ด้านมุมมองต่อวัฒนธรรมมี 8 บท จากแบบเรียนทั้ง 3 เล่ม แบ่งเป็น เล่ม 1 ปรากฏ 2 บท เล่ม 2 ปรากฏทั้งหมด 3 บท และเล่ม 3 ปรากฏ 3 บท ซึ่งในเล่ม 1 นั้นมีการกล่าวถึงความเชื่อในการตั้งชื่อของคนจีน โดยมีความเชื่อว่าการนำแซ่มาวางไว้หน้าชื่อเป็นการเคารพบรรพบุรุษของตน โดยชื่อที่ตั้งจะแสดงถึงความหวังของพ่อแม่ที่มีต่อลูก เช่น ลูกผู้ชาย มักจะตั้งชื่อที่

แสดงถึงความแข็งแกร่ง กล้าหาญ ฉลาด เป็นต้น ถ้าเป็นลูกผู้หญิงมักจะใช้ชื่อที่แสดงถึงความสวยงาม น่ารัก บริสุทธิ์ อ่อนโยน เป็นต้น และการเรียกชื่อหากเป็นการรู้จักครั้งแรกจะเรียกเฉพาะแซ่แล้วตามด้วยตำแหน่ง การงาน อาชีพ เช่น 王部长 (หัวหน้าหวาง) 张老师 (อาจารย์จาง) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอ ความเชื่อเรื่อง “ปลา” โดยปรากฏในส่วนท้ายบทเรื่องวัฒนธรรมโดยเสนอว่า คนจีนชอบปลา คำว่า “鱼 (yú)” ในภาษาจีนพ้องเสียงกับคำว่า “余 (yú)” ที่มีความหมายว่าเหลือ เกิน หรือส่วนที่เหลืออยู่ ดังนั้นเมื่อถึงเทศกาลตรุษจีน บนโต๊ะอาหารของชาวจีนจึงมีอาหารประเภทปลาด้วยเสมอ และในช่วง เทศกาลตรุษจีนชาวจีนยังนิยมติดภาพมงคลปีใหม่ ภาพที่นำมาติดก็จะเป็นภาพปลาตัวสีแดง ซึ่งสื่อ ความหมายว่า ให้มีความร่ำรวยเงินทองเหลือใช้ทุกปี นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลวันไหว้พระจันทร์ เทศกาลบ๊ะจ่าง ที่เป็นการปรากฏในส่วนของบทเรียน ที่เป็นการอธิบายว่า ประเทศจีนมีเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ เทศกาลบ๊ะจ่าง เทศกาลไหว้พระจันทร์คนจีนนิยมทานขนมไหว้ พระจันทร์ และพระจันทร์ใหญ่มาก เทศกาลบ๊ะจ่างคนจีนต้องกินบ๊ะจ่าง นอกจากกินบ๊ะจ่างแล้วยังดูการ แข่งเรือมังกรอีกด้วย ยังมีการนำเสนอฉินฉีซูว่า (琴棋书画 qínqíshūhuà) หมายถึง เครื่องใช้และ ศิลปะ 4 อย่าง ได้แก่ เครื่องดนตรีฉิน (琴) เซอ (瑟) โกะ (鼓) การเขียนพู่กันจีน และการวาดภาพ ซึ่ง นับเป็นศิลปะที่เริ่มต้นจากบริเวณกลางน้ำ และปลายน้ำของกลุ่มแม่น้ำหวงเหอ ซึ่งศิลปะทั้ง 4 อย่างที่กล่าว มาเป็นสิ่งสะท้อนถึงค่านิยม และสะท้อนความคิดเชิงปรัชญาของคนจีนโบราณ เช่นการใช้คำว่า “高山流水 (gāoshānliúshuǐ) เกาซานหลิวสยู่” (น้ำไหลจากเขาสูง) อุปมาถึง ผู้ที่รู้ใจนั้นหายาก และใช้คำว่า “琴瑟和鸣 (qínshèhé míng) ฉินเซ่อเหอหมิง ” (ฉินและเซ่อบรรเลงประสานเสียงกัน) อุปมาถึง ความสัมพันธ์สามีภรรยาที่กลมเกลียว

4) เนื้อหาโนทัศน์วัฒนธรรมด้านชุมชน

ในแบบเรียนชุดดังกล่าว มีเพียง 3 บท จากหนังสือ 3 เล่ม สิ่งที่แสดงถึงวัฒนธรรมด้านชุมชนใน หนังสือแบบเรียนชุดนี้ คือ การออกกำลังกายที่สวนสาธารณะ โดยเฉพาะผู้สูงอายุมักชอบรำไทเก๊ก และทำ กายบริหาร ณ สวนสาธารณะ ริมทะเลสาบและพื้นที่ลานกว้างของชุมชน เป็นต้น และผู้สูงอายุมักจะรวมตัว กันเป็นกลุ่มมาเต้นรำกายบริหารที่ลานกว้างของชุมชน หรือบริเวณลานกว้างของห้างสรรพสินค้า นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอสัตว์ประจำชาติอย่างหมีแพนด้าผ่านรูปภาพประกอบบทเรียน ซึ่งหมีแพนด้านี้ ก็คือสัตว์ประจำชาติของประเทศจีนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก และอีกส่วนหนึ่งที่แสดงถึงโนทัศน์ วัฒนธรรมด้านชุมชนก็คือการ การนำเสนอตัวละครสุเทพ ให้เรียนภาษาจีนที่ประเทศอังกฤษ และครูผู้สอน ภาษาจีนชาวต่างชาติที่พูดภาษาจีนได้ดี จึงทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น

5) เนื้อหาโนทัศน์วัฒนธรรมด้านบุคคล

บทเรียนที่มีเนื้อหาโนทัศน์วัฒนธรรมด้านบุคคลมีเพียง 4 บทเท่านั้น จากหนังสือแบบเรียน 3 เล่ม บุคคลสำคัญที่ปรากฏในหนังสือเรียนชุดนี้ ได้แก่ 1) เฉินหลง ที่ปรากฏในเล่ม 1 เป็นการปรากฏใน รูปแบบของรูปภาพประกอบบทเรียน ในบทเรียนเล่ม 1 เรื่อง “我想当演员” (ฉันอยากเป็นนักแสดง) และเฉินหลงยังถูกพูดถึงในเล่ม 2 เรื่อง “他的表演好极了” (การแสดงของเขายอดเยี่ยมมาก) ซึ่งใน

บทนี้การพูดเงินหลงเป็นส่วนหนึ่งของบทเรียนที่ได้พูดถึงว่า การแสดงของเขายอดเยี่ยมมาก เขาเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงทั้งในเอเชีย และระดับโลก และมีการกล่าวถึงในส่วนของวัฒนธรรมท้ายบทกล่าวว่าเงินหลงเป็นบุคคลผู้มีชื่อเสียงระดับสูงด้านกังฟูจีนเป็นที่รู้จักระดับนานาชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในย่านที่มีชาวจีนอาศัยอยู่จำนวนมาก 2) หลี่ เสี่ยวหลง 李小龍 (Li Xiaolóng) หรือบรูซ ลีปรากฏในหนังสือเล่ม 1 และเล่ม 2 เช่นกัน เล่ม 1 ปรากฏรูปภาพของหลี่ เสี่ยวหลงในบทเรียนเรื่อง “我想当演员” (ฉันอยากเป็นนักแสดง) และในเล่มที่ 2 หลี่ เสี่ยวหลงก็ถูกกล่าวถึงอีกครั้งในบทเรียนเรื่องเรื่อง “他的表演好极了” (การแสดงของเขายอดเยี่ยมมาก) และยังมีการกล่าวถึงในส่วนของวัฒนธรรมท้ายบทกล่าวว่าคือ หลี่ เสี่ยวหลงเป็นชาวจีนคนแรกที่เผยแพร่ศิลปะการต่อสู้แบบจีน (กังฟู) สู่มวยสากล และเป็นคนที่ทำให้ภาพยนตร์กังฟูจีนเป็นที่รู้จักในฮอลลีวูด ส่วนบุคคลสุดท้ายที่ปรากฏในแบบเรียนชุดนี้ คือ 3) ชงจื้อ เป็นการปรากฏในเล่มที่ 2 ส่วนท้ายบทในหน่วยการเรียนรู้เรื่องการใช้ชีวิตในโรงเรียน กล่าวคือ ชงจื้อ เป็นนักปรัชญา และนักการศึกษาผู้ยิ่งใหญ่ของจีนในยุคโบราณ ตลอดชีวิตของท่านได้สอนลูกศิษย์มากมาย แนวคิดของชงจื้อมีอิทธิพลต่อการศึกษาของจีนเป็นอย่างมาก (เล่ม 2 p.82)

จากผลการวิจัยมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน (ฉบับภาษาไทย) ทั้ง 3 เล่ม พบว่าการปรากฏวัฒนธรรมด้านชุมชน (Communities) และวัฒนธรรมด้านบุคคล (Persons) นั้นน้อยกว่าวัฒนธรรมด้านผลผลิต (Product) วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต (Practices) และด้านมุมมองต่อวัฒนธรรม (Perspectives) เนื่องจากแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน (ฉบับภาษาไทย) ทั้ง 3 เล่มเป็นแบบเรียนที่เหมาะสมแก่การใช้สอนผู้เรียนที่มีอายุระหว่าง 11-16 ปี ซึ่งเป็นระดับมัธยมต้นถึงมัธยมปลาย ดังนั้นจึงมีเนื้อหา มโนทัศน์ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต (Practices) วัฒนธรรมด้านผลผลิต (Product) ด้านมุมมองต่อวัฒนธรรม (Perspectives) ซึ่งเป็นเนื้อหาวัฒนธรรมระดับเบื้องต้น เป็นการให้ความรู้ในเรื่องของการเป็นอยู่ของคนจีน สถานที่ วันสำคัญของประเทศจีน รวมไปถึงศิลปะต่างๆ ของประเทศจีน เป็นเนื้อหาที่ง่ายต่อการมีมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนในระดับมัธยมต้นถึงมัธยมปลาย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นที่ควรอภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน 《快乐汉语》 (ฉบับภาษาไทย) ทั้ง 3 เล่ม และวิเคราะห์การเกิดมโนทัศน์ทางด้านวัฒนธรรมจีน สามารถอภิปรายได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. การนำเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนทั้งหมด 3 เล่ม พบว่า มีการปรากฏเนื้อหาตามทฤษฎีทางวัฒนธรรมของ Moran ทั้งหมด 5 ด้าน มีการนำเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตเป็นอันดับแรก คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 41.18 รองลงมาคือเนื้อหาทางวัฒนธรรมด้านผลผลิตคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 29.42 อันดับสามคือเนื้อหาทางวัฒนธรรมด้านมุมมองต่อวัฒนธรรมคิดเป็น

ค่าเฉลี่ยร้อยละ 15.68 อันดับสี่คือการนำเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรมด้านบุคคลคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 7.84 และการนำเสนอวัฒนธรรมด้านชุมชนคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 5.88 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรณิศา อรุณพัฒน์พงศ์ สุรสิทธิ์ อมรรณชศักดิ์ และวุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร (2565) ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาทางมโนทัศน์วัฒนธรรมผ่านแบบเรียนวิชาภาษาจีนชุด ภาษาจีนวันละนิด พบว่า วัฒนธรรมเชิงพฤติกรรมที่แบ่งขอบเขตย่อยเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ด้านวิถีชีวิตของพลเมืองชาวจีน ด้านการดำรงชีวิตของนักเรียนจีน และด้านวัฒนธรรมอาหารจีน ก็ปรากฏวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตในแบบเรียนมากที่สุด โดยหนังสือแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน (ฉบับภาษาไทย) นี้มีการนำเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตมากกว่าการนำเสนอเนื้อหาทางด้านอื่น และเมื่อพิจารณาการนำเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรมของหนังสือแบบเรียนแต่ละเล่มก็พบว่า มีการให้น้ำหนักในการนำเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตสูงสุดในเนื้อหาทุกเล่ม

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์บทเรียนของแบบเรียนเฮฮาภาษาจีน (ฉบับภาษาไทย) ตัวหัวข้อบทเรียน และแบบฝึกหัด ล้วนแต่มีประเด็นทางวัฒนธรรมทั้งหมด หนังสือแบบเรียนมีการเพิ่มเนื้อหาทางวัฒนธรรมไว้ด้านท้ายบท ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอด้วยรูปภาพ และมีการใช้ข้อความภาษาไทยอธิบายความสำคัญของวัฒนธรรมสั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนที่ชัดเจน ทั้งในส่วนของแบบฝึกหัดท้ายบทก็มีการสอดแทรกเนื้อหาทางวัฒนธรรมด้วย เช่น เล่ม 1 บทที่ 2 หัวข้อ “你叫什么” (เธอชื่ออะไร) บทสนทนาระหว่าง “甘雅” (กัญญา) และ “李小龙” (บลูซ ลี) ที่เกิดขึ้นในฉากสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะความเป็นจีน และมีธงประเทศจีน เพื่อให้ผู้เรียนได้สังเกตเห็นว่าในทุกส่วนของแบบเรียนมีการสอดแทรกเนื้อหาวัฒนธรรมในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน

ตารางที่ 2 การกระจายเนื้อหาทางวัฒนธรรมจีนของแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน (ฉบับภาษาไทย)

เล่มที่	เนื้อหาวัฒนธรรม	
เล่ม 1	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	การทักทาย แนะนำตัวอักษรจีน แนะนำเมืองในประเทศจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	ครอบครัวคนจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	วัฒนธรรมชงชา ความหมายของคำว่า “鱼”
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	ตารางเรียนของจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 5	นาฬิกาแดด การฉลองวันเกิดของชาวจีน นักชัตร สถาปัตยกรรมในประเทศจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 6	-
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	วัฒนธรรมอินเทอร์เน็ต
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 8	สถานีรถไฟและสนามบินของปักกิ่ง การคมนาคมของประเทศจีน กฎการจราจร
เล่ม 2	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	ชีวิตของนักเรียนมัธยม

	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	“福” มาถึงแล้ว บ้านชนบทของคนจีนทางเหนือ ภาพปีใหม่ วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงของคนจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	สกุลเงินของประเทศจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	บุคคลสำคัญทางการศึกษาของจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 5	อากาศของปักกิ่ง ออกกำลังกายยามเช้า แพทย์แผนจีนและยาจีน การออกกำลังกาย
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 6	ชุดกี่เพ้า เพลงจีนพื้นบ้าน หน้ากากจิ้งจอก
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	การออกอากาศรายการโทรทัศน์ ดาราจีน ศิลปะกังฟู
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 8	กำแพงเมืองจีน พื้นที่และอากาศของจีน จำนวนประชากร วันเทศกาลของจีน
เล่ม 3	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	วิวัฒนาการอักษรจีน เว็บไซต์ของโรงเรียนมัธยมจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	เมืองปักกิ่ง สถาปัตยกรรมที่สำคัญของจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	ร้านเก่าแก่ในปักกิ่ง ภาพวาดจีน ของที่ระลึกของประเทศจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	รำไทเก๊ก เว็บไซต์สำหรับเรียนภาษาจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 5	แพทย์แผนจีน และยาจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 6	หมี่แพนด้า หอสมุดแห่งชาติจีน ประเพณีวันฉงหยาง หมากกรูกจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	ชนกลุ่มน้อยในจีน ไชอว่ เพลงมะลิ โปรแกรมทีวีของจีน
	หน่วยการเรียนรู้ที่ 8	วันหยุดของนักเรียนมัธยมจีน มรดกโลกของจีน สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติของจีน

จากตารางการกระจายเนื้อหาทางวัฒนธรรมจีนของแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน (ฉบับภาษาไทย) จะสังเกตได้ว่า การนำเสนอเนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมของหนังสือแบบเรียนทั้ง 3 เล่ม มีการกระจายความถี่เนื้อหาทางวัฒนธรรมทุกด้านที่ใกล้เคียงกัน นอกจากการนำเสนอวัฒนธรรมจีนแล้ว ยังมีการสอดแทรกวัฒนธรรมไทยเข้าในบทเรียนอีกด้วย เช่น หนังสือแบบเรียนเล่ม 1 บทที่ 22 เรื่อง “这是火车站” (นี่คือสถานีรถไฟ) ในส่วนของแบบฝึกหัด ที่มีการแทรกอุปมาอุปไมยประเทศไทยเข้ามา และยังมีการให้ชื่อตัวละครในบทเรียนที่เป็นคนไทยมีชื่อภาษาจีน เช่น 甘雅 (กัญญา) 丹 (ตาล) 素贴 (สุเทพ) หรือ 通猜 (ธงไชย) อีกด้วย

2. ความหลากหลายของการนำเสนอเนื้อหาวัฒนธรรมผ่านบทเรียน

จากงานวิจัยของ Lado.R. (1964) ได้กล่าวเกี่ยวกับประเด็นการเรียนภาษาต่างประเทศไว้ว่า ผู้เรียนจะไม่สามารถเรียนภาษาได้ดี หากไม่มีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงอภิปรายประเด็นความหลากหลายของการนำเสนอวัฒนธรรมผ่านบทเรียน ดังกล่าวดังต่อไปนี้

การนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย และประเทศจีน จากหนังสือแบบเรียนทั้ง 3 เล่ม ผู้วิจัยพบว่า มีการนำเสนอตัวละครในบทเรียนที่เป็นคนไทย และคนจีน โดยคนจีนมีชื่อว่า 小海 (เสี่ยวหาย) 丽丽 (ลี่ลี่) 小红 (เสี่ยวหง) 明明 (หมิงหมิง) และคนไทยมีชื่อว่า 甘雅 (กัญญา) 丹 (ดาล) 素贴 (สุเทพ) หรือ 通猜 (ธงไชย)

การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประเทศจีน มีการนำเสนอวัฒนธรรมด้านภูมิประเทศ ได้แก่ ที่ตั้งของประเทศจีน กำแพงเมืองจีน พระราชวังต้องห้าม สภาพอากาศของประเทศจีน รูปแบบการก่อสร้างที่อยู่อาศัยในสมัยโบราณแบบชื้อเหอหยวน กรุงปักกิ่งกับนครเซี่ยงไฮ้ เป็นต้น การนำเสนอวัฒนธรรมทางสังคม ได้แก่ รายการโทรทัศน์ของจีน การนอนแช่ตื้นเร็ว สัตว์ประจำชาติของจีน การตั้งชื่อของคนจีน การเดินทางของชาวจีน ครอบครัวชาวจีน การต่อรองราคา นำเสนอวัฒนธรรมทางศิลปะจีน เช่น ศิลปะการต่อสู้จีน การตัดกระดาษของจีน ตะเกียบจีน การนำเสนอวัฒนธรรมชีวิตในโรงเรียน เช่น กิจกรรมประจำวันของนักเรียนมัธยม โรงเรียนของฉัน เครื่องแบบนักเรียน ชีวิตวันหยุดของนักเรียนมัธยม การนำเสนอวัฒนธรรมด้านอาหาร ได้แก่ อาหารการกินของคนจีน เกี้ยว รวมถึงรสชาติอาหารของคนจีน นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอวัฒนธรรมมารยาท เช่น วัฒนธรรมการพบเจอกัน การบอกลา มารยาทในห้องเรียน การเคารพผู้ใหญ่ การใช้ 你 (เธอ) กับ 您 (เธอที่ใช้กับผู้ที่มีอายุมากกว่า) และมารยาทในการเป็นแขกและต้อนรับแขก

การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยในหนังสือแบบเรียนภาษาจีนชุดนี้ ไม่มีการนำเสนอที่ตัวบทเรียน แต่จะเป็นการใช้รูปภาพประกอบ เช่น ธงชาติไทยที่ปรากฏในส่วนของภาพประกอบบทเรียน หรือการใช้รูปสถานที่ในประเทศไทยเป็นรูปประกอบแบบฝึกหัดท้ายบท เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการนำเสนอเนื้อหาวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นว่า นอกจากในแบบเรียนจะมีการนำเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรมจีนที่สอดแทรกเนื้อหาเข้าในบทเรียน สอดแทรกในรูปแบบของภาพประกอบแล้ว ในด้านการนำเสนอข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศจีน ก็มีการนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถเข้าใจวัฒนธรรมจีนผ่านแบบเรียนชุดนี้ได้ และสถานการณ์ที่ยกตัวอย่างในแบบเรียนมีความใกล้เคียงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม Li Quan (2015) ได้กล่าวไว้ว่า หนังสือแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ ไม่เพียงแต่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเทศจีน แต่ยังต้องนำเสนอวัฒนธรรมและสังคมของประเทศผู้เรียนด้วย ซึ่งในหนังสือแบบเรียนชุดนี้ มีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยเพียงการนำเสนอรูปภาพประกอบบทเรียน ไม่มีการเปรียบเทียบวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน อาจจะเป็นเพราะผู้เรียบเรียงแบบเรียนชุดดังกล่าว ไม่มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมประเทศของผู้เรียน ทำให้มีการนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้ไม่เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของอรณิศา อรุณพัฒพงษ์ สุรสิทธิ์ อมรรณชศักดิ์ และวุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร (2565) แบบเรียนภาษาจีนชุด ภาษาจีนวันละนิด มีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยในหลายมิติ เช่น การนำเสนอภาพ และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล การนำเสนอชื่อจังหวัด และสถานที่ที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยของผู้เขียนนั้นมีมิติที่จำกัด

สรุปได้ว่าหนังสือแบบเรียนภาษาจีนชุดเฮฮาภาษาจีน 《快乐汉语》 ฉบับภาษาไทย ตีพิมพ์ครั้งที่ 2 ปี ค.ศ. 2017 ด้านมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนยังต้องมีการปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับผู้เรียนที่มีอายุระหว่าง 11-16 ปี และมีระดับภาษาจีนในระดับต้น ในแบบเรียนดังกล่าวเน้นนำเสนอข้อมูลวัฒนธรรมประเทศจีน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบเรียนนี้ เน้นที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมจีนเพียงด้านเดียว การนำเสนอเนื้อหาวัฒนธรรมของหนังสือแบบเรียนชุดนี้จะเป็นการปรากฏที่เนื้อหาเพิ่มเติมท้ายบท และเป็นเนื้อหาที่ไม่มีความสอดคล้องกับบทเรียนเท่าที่ควร ซึ่งอาจไม่ก่อให้เกิดมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนแก่ผู้เรียนได้ ดังนั้นหากผู้สอนต้องการเลือกใช้หนังสือแบบเรียนชุดนี้ ผู้สอนควรที่จะมีความรู้ทางด้านวัฒนธรรมจีนพอควร และมีการเพิ่มเติมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม หรือเพิ่มสื่อการเรียนการสอน เช่น สื่อในรูปแบบวิดีโอ ภาพวาด หรือการแบ่งปันประสบการณ์ทางวัฒนธรรมจีนให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษามโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนผ่านแบบเรียนชุดเฮฮาภาษาจีน Kuale Hanyu (ฉบับภาษาไทย) เท่านั้น จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าหนังสือแบบเรียนภาษาจีนชุดดังกล่าวมีข้อผิดพลาดในการแปลเนื้อหาจากจีนเป็นไทย หากมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อผิดพลาดจากการถ่ายทอดทางภาษาผ่านแบบเรียนภาษาจีนชุดดังกล่าวจะทำให้หนังสือแบบเรียนชุดดังกล่าวเป็นแบบเรียนที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมแก่ผู้เรียนชาวไทยมากยิ่งขึ้น
2. ควรต่อยอดจากงานวิจัยครั้งนี้โดยศึกษาเกี่ยวกับการเกิดมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนจากแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติชุดอื่น และทำการเปรียบเทียบหัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรมจะทำให้ข้อมูลเป็นที่น่าสนใจ และเกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาจีนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- จวินไฉ หลี, และพัชรินทร์ บุณยะกร. (2566). การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาไทย ชุด GUFS ตาม ทฤษฎีของ Michael Byram. **การประชุมหาตใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14**, (น. 1438- 1449). หาดใหญ่ :มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชรินทร์ มั่นคง, จารุณี มณีกุล, และวิชู, ชาน. (2562). มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์**, 6(3), 121-136
- พิมพ์พร พิงพระ. (2554). **การวิเคราะห์เนื้อหาทางภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในสื่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4** (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิกานดา ปินไชย, และศศิธร นฤตมนต์. (2566). การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาจีน 快乐汉语第三册 (หนังสือเรียน Kuaile Hanyu เล่มที่ 3) ที่ใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 อ.เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่. **วารสารมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์**, 14(1), 154-168.
- สุนีย์ อัดศาสตร์. (2526). **ความเป็นมาของแบบเรียนภาษาไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูธนบุรี.
- สุภัทรา อักษรานุเคราะห์. (2532). **การสอนทักษะทางภาษาและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรณิศา อรุณพัฒน์พงศ์, สุรสิทธิ์ อมรรณชศักดิ์, และวุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร. (2021). มโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนใน แบบเรียนภาษาจีนชุดภาษาจีนวันละนิด. **วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 19(3), 28-44
- Lado. R. (1964). **Language Teaching: The Scientific Approach**. Newyork: Mc Graw-Hill Inc.
- Li, X., Luo, Q., Liu, X., Wang, S., & Xuan, Y. (2009). **Kuaile Hanyu 1: Thai Version** . Beijing: People's Education Press.
- Li, X., Luo, Q., Liu, X., Wang, S., & Xuan, Y. (2014). **Kuaile Hanyu 2: Thai Version** . Beijing: People's Education Press.
- Li, X., Luo, Q., Liu, X., Wang, S., & Xuan, Y. (2017). **Kuaile Hanyu 3: Thai Version**. Beijing: People's Education Press.
- Moran, P.R. (2001). **Teaching Culture: Perspective in Practice**. Boston: Heinle & Heinle.

- Sheng, G. (2017). Research on overseas children's Chinese teaching materials based on comparison--Take "Learn Chinese Easily" and "Happy Chinese" as examples. Master's thesis. Shenyang Normal University.
- Zhao, Q. (2021). Study on the Localization of Thai Version of "Happy Chinese".

塔马塔夫大学孔子学院汉语教学现状及提升策略研究

周绚绚¹

李修涵²

临沂大学文学院

Email: 820468873@qq.com

Received: December 24, 2024; Revised: May 30, 2025; Accepted: June 27, 2025

摘要

塔马塔夫大学孔子学院是非洲马达加斯加的第二所孔子学院，自 2014 年成立以来，为马达加斯加的国际中文教育事业作出了重要贡献。但是，辩证地看，塔马塔夫大学孔子学院的学生在学习汉语的过程中面临着难以掌握声调、语法和汉字等难点的问题，同时，该孔子学院在教学设备、教材使用和教学方法等方面尚存在提升空间。基于此，在充分分析塔马塔夫大学孔子学院相关情况的基础上，文章提出一些针对性的改善建议，如通过编写本土化教材和融入文化教学等激发学生的内在学习动力；培养本土教师以提高教学质量，实现教学的可持续性；完善基础建设，特别是更新教学设备，以提升教学效率和学习体验等。

关键词：马达加斯加；塔马塔夫大学孔子学院；汉语教学；教学现状

临沂大学研究生课程思政示范课程“汉语作为第二语言教学”（项目编号：SZKC24002）阶段性成果；临沂大学研究生教育教学改革研究项目“强化引领 着力数智 接轨国际 聚焦产出：地方高校国际中文教育硕士专业人才培养模式研究（项目编号：JGZ2024010）阶段性成果。

RESEARCH ON TEACHING STATUS AND IMPROVEMENT STRATEGIES OF CHINESE LANGUAGE TEACHING AT CONFUCIUS INSTITUTE OF UNIVERSITY OF TAMATAVE

ZHOU XUANXUAN¹

LI XIUHAN²

SCHOOL CHINESE LANGUAGE AND LITERATURE, LINYI UNIVERSITY

Abstract

The Confucius Institute at Tamataf University is the second Confucius Institute in Madagascar, Africa. Since its establishment in 2014, it has made important contributions to the development of international Chinese education in Madagascar. Dialectically, however, students of the Confucius Institute at Tamataf University are faced with difficulties in mastering tones, grammar and Chinese characters in the process of learning Chinese. At the same time, there is still room for improvement in teaching equipment, textbook use and teaching methods. Based on this, on the basis of fully analyzing the situation of Confucius Institute in Tamataf University, this paper puts forward some suggestions for improvement, such as stimulating students' internal learning motivation by compiling localized teaching materials and integrating culture teaching; Cultivate local teachers to improve teaching quality and realize the sustainability of teaching; Improve infrastructure, especially update teaching equipment, in order to improve teaching efficiency and learning experience.

Keywords: Madagascar; Confucius Institute at the University of Tamatave; Chinese language teaching; Teaching strategies

引言

随着中国在全球舞台上的影响力不断增强，汉语作为沟通中国与世界的桥梁，其国际地位亦随之提升。据中华人民共和国教育部副部长吴岩介绍，截至 2024 年 9 月，全球已有 85 个国家将中文纳入国民教育体系，国际中文学习者和使用者累计已超过 2 亿人。（《教育部：已有 85 个国家把中文纳入国民教育体系》，2024）越来越多的二语学习者将汉语学习纳入其教育规划，以期在全球化背景下增强自身的竞争力。语言是了解一个国家最好的窗口，孔子学院是世界认识中国的重要平台，其作为传播中国文化的重要机构，在推动国际中文教育方面扮演着不可或缺的角色。

2024 年 11 月 16 日，纪念孔子学院成立 20 周年主题研讨会以“孔子学院的传承与发展——20 岁，孔子学院正青春”为主题在国家会议中心举行。会上白俄罗斯国立大学共和国汉学孔子学院院长、白俄罗斯前副总理托济克表示：“孔子学院是非常必需的、合适的民间交流方式，它帮助世界更好地认识和理解中国，也让中国更好地认识和理解世界。”（张欣、郑翊，2024）肯尼亚教育部常务副部长碧翠丝·穆甘达·杨加拉说：“我希望看到更多孔子学院，加强非洲和中国之间的交流。”截至 2024 年 10 月 31 日，294 家中方合作机构和 1272 家外方合作机构在 161 个国家和地区合作设立 499 所孔子学院和 764 个孔子课堂，累计学员超 2000 万人次，成为全球规模最大、最有影响力的语言文化教育机构。（张欣、郑翊，2024）

“截至目前，非洲现有 47 个国家开设了 77 所孔子学院和孔子课堂，30 余所非洲大学设立了中文系或中文专业，19 个非洲国家将中文纳入其国民教育体系，数十万非洲民众学习中文。”（鲍蕊，2024）

在构建人类命运共同体以及实施“一带一路”战略的背景下，非洲孔子学院的教育教学研究已进入学界视野。马丽杰（2016）通过梳理中非职业教育交流与合作以及非洲孔子学院建设与发展历程，提出非洲孔子学院与职业教育相结合应采取三大策略，如开设汉语特色课程，推动汉语课程纳入学分教育体系；汉语教学与职业技术培训相结合，打造非洲特色；校企联合举办职业特色孔子学院，为中非合作注入新活力。这有助于服务“一带一路”战略，促进中非文化的交流与理解、增强中非合作的实际效果，同时也有利于提升孔子学院的国际影响力；鲍蕊（2024）通过对非洲孔子学院 11 位中方人员的深度访谈，发现当前非洲孔子学院“中文+职业技能”教育面临人才培养体系不完善、标准体系不健全、课程系统性不足、师资短缺、教材匮乏等发展困境，针对性提出了“中文+职业技能”教育的优化路径，如健全人才培养体系，加强教育标准体系建设，重视本土师资培养，提升产教融合办学模式，加快教学资源研发，积极融入现代教育技术。这为非洲孔子学院“中文+职业教育”的发展提供了事实依据，有助于促进“中文+职业教育”教育的高质量可持续发展。除此之外，众多学者针对非洲某一国家、地区或某一孔子学院的教学现状进行了调查分析，如鲍蕊（2023）通过访谈喀麦隆雅温得第二大学孔子学院中方工作人员，发现塔马塔夫孔子学院存在汉语教育顶层设计不够完善，缺乏本土汉语师资管理机制，人才培养体系存在盲点，本土师资培训匮乏、本土教学资源研发不足等问题，并从本土人才培养、本土师资管理、孔子学院办学和本土汉语教学资源研发四个方面提出了相关建议，为非洲孔子学院的本土化发展提供了参考与借鉴；宋星（2022）通过调查发现布隆迪大学孔子学院调查研究发现，该孔子学院在

“三教”方面均存在一定的问题，提出需培养本土教师、建设高素质师资队伍，同时，需从学生学习动机出发，开发教学资源、调动学生积极性等；杨凡（2022）通过对塔马塔夫大学孔子学院的汉语教学现状的调查，发现塔马塔夫孔子学院在现阶段存在一些问题，结合自身任教经历，提出了一系列教学建议，如多方位丰富文化类课程，开展形式多样的文化活动；汉语综合课教学中渗透文化教学；综合运用多种教学方法等，并从师资、教学对象以及教学环境三方面提出了解决策略。

塔马塔夫大学孔子学院是非洲马达加斯加的第二所孔子学院，自2014年成立以来，已走过十载春秋。本研究通过汲取前人研究经验，结合笔者在塔马塔夫大学孔子学院学习汉语的亲身经历，从实际观察的角度出发，对塔马塔夫孔子学院学生的汉语学习情况及汉语教学现状进行深入分析，期望能够更直观地反映教学和学习中存在的问题，并结合实际经验，为教学改进提供参考建议。

1. 学情分析

2022-2023年间，塔马塔夫孔子学院共有149名学生，其中，一年级共86名学生，年龄集中在18-23岁；二年级共45名学生，年龄集中在19-25岁；三年级共18名学生，年龄集中在23-26岁。学生们日常多使用马达加斯加语进行交流，但部分学生也掌握了法语。

一年级学生中，有一部分选择了双专业学习，即在主修汉语的同时，辅修其他专业领域。这种跨学科的学习模式对学生的语言能力提出了更高的要求，尤其是在汉语水平尚处于初级阶段的情况下，由于语言能力的限制，这些学生在理解和吸收专业知识方面会遇到障碍，导致他们很快放弃了双专业计划。对那些汉语水平较好的学生，他们的学习经历往往可以追溯到初中甚至更早的阶段。这些学生由于较早接触汉语，他们的语言能力相对较强，能够更好地适应孔子学院的教学内容，参与课堂讨论，进而取得更好的成绩。此外，学生们学习汉语的动机多种多样，但普遍存在着对中国文化和思想精髓的渴望。他们将汉语视为实现留学中国梦想的桥梁，希望通过掌握汉语深入了解中国的历史、文化和社会。此外，中国在全球经济和政治舞台上的崛起也激发了学生的学习兴趣。越来越多的学生认识到掌握汉语对未来的职业发展具有战略意义，既可以帮助他们获取更多高质量的工作机会，还可以促使他们在职场中脱颖而出，因此，无论是在国际交流、商务合作还是文化交流中，汉语能力都将成为他们竞争力的重要组成部分。

对塔马塔夫孔子学院的学生而言，声调、语法、汉字是他们学习汉语时面临的三大难点。首先，声调是汉语学习中的第一大难关。对许多学生来说，准确掌握汉语的四个基本声调是一项极具挑战性的任务。声调不仅决定了汉字的发音，还直接影响了词汇的意义。声调可以说是语音结构中最敏感的部分（林焘，1996），汉语二语者在实际交往过程中存在的最明显的问题就是在汉语发音时出现的“洋腔洋调”现象。这种现象会让学习者因为声调问题而词不达意，即使是高级水平的汉语学习者也仍存在。（史婧妍、孙竹、王玮，2024）通过课堂观察，笔者发现，当教师要求学生朗读课文时，部分学生在声调的掌握上表现出明显的困难，这主要体现在调值的不准确和升降调的不到位。曾有多位学生在课后与教师反馈，声调很难，虽然会说很多汉字，但是因为声调不准，别人经常不能准确理解他们的意思。尽管教师在课堂上不断强调声调的重要性，并尝试通过多种教学手段来强化学生对声调

的认识,但学生在实际语言应用中仍然难以达到母语者的标准,这种差异在毕业后的口语交流中仍然存在,从而在一定程度上影响了他们的交际能力。

其次,语法是汉语学习中的第二大难点。汉语作为第二语言学习中,语法结构的掌握是一个复杂的认知过程,它不仅涉及语言形式的记忆,还涉及对语言功能和语境的深层理解。汉语的语法结构与许多其他语言存在显著差异,这使得学生在学习过程中需要花费更多时间和精力去理解和掌握。以汉语量词为例,首先,汉语量词与名词的搭配具有特定的规则性,而这种规则性在马达加斯加语和法语中并不存在。汉语中表达“一本书”使用“本”,而“一辆车”则使用“辆”。这种量词与名词的固定搭配对当地汉语学习者来说是一个全新的概念,因为他们的母语中并没有类似的量词系统。在马达加斯加语中,名词通常不需要量词来修饰,而在法语中,虽然有表示数量的词汇,如“un”(一个)、“deux”(两个),但它们并不像汉语量词那样与名词形成固定的搭配。其次,汉语量词的使用还涉及到语法和语义层面的复杂性。例如,汉语中的“一杯水”中,“杯”作为量词,不仅表示数量,还隐含了容器的概念。而在马达加斯加语和法语中,类似的表达可能只需要简单的数词加上名词即可,如法语中的“un verre d'eau”(一杯水),其中并没有特定的量词来表示“杯”。此外,汉语量词具有多样性和语境依赖性。汉语量词不仅数量众多,而且同一个名词可以与多个不同的量词搭配,这些量词往往具有不同的语义色彩和使用场合。例如,“一个人”中的“个”是中性量词,而“一位女士”中的“位”则带有尊敬的含义。这种语境依赖性对当地汉语学习者来说是一个挑战。

此外,汉字作为汉语书写系统的核心,其独特的结构和表意性质为汉语学习者带来了显著的挑战。相较于使用字母书写的马达加斯加语和法语,汉字的认读和书写要求学习者记忆大量的字形和字义,并掌握正确的笔画顺序和书写规则。这种记忆和书写的双重负荷使得许多学生在初学阶段感到力不从心。与此同时,通过与同学们的交流可知,由于汉字的发音与字形之间缺乏直接的对应关系,与拼音文字形成鲜明对比,同学们普遍感到汉字的认读与书写存在较大困难。

2. 教学分析

塔马塔夫孔子学院的教师多为中国外派教师、志愿者,本土教师极少,笔者就读期间,仅有一位马达加斯加的本土教师。新冠疫情期间,师资更是匮乏,直至2023年,教师数量才有所提升。塔马塔夫孔子学院的教学对象共分为三个年级,就HSK S级别看,一年级需掌握HSK三级,二年级需掌握HSK四级和HSKK初级,三年级需掌握HSK五级和HSKK中级。换言之,塔马塔夫孔子学院以HSK等级区分学生的年级及汉语水平。

2.1 教学设备

教学设备作为教育实践的物质基础,对提升教学效率和学习体验起着至关重要的作用。然而,塔马塔夫孔子学院在教学设备方面存在一些明显的不足,这些不足在一定程度上限制了教学活动的现代化和高效性。

首先,塔马塔夫孔子学院主要依赖传统的白板作为教学工具,这在当代多媒体

丰富的教学环境中显得较为落后。白板虽然能够满足基本的书写需求，但在展示多媒体资源和提高课堂互动性方面存在局限，一定程度上影响了教学内容的多样性和互动性，限制了教师利用现代技术手段进行教学的能力。其次，塔马塔夫孔子学院的投影仪数量不足，仅能保证极少数课程的使用，这限制了教学内容的呈现方式，一定程度上影响了学生的学习体验与教学效果。在当今教育中，投影仪作为展示图像、视频等多媒体资料的重要工具，对增强学生的学习兴趣和理解能力具有重要作用。此外，电脑设备需要教师自带，这不仅给教师带来不便，也可能影响教学的进度和效果。缺乏稳定的电脑设备支持，可能会限制教师使用电子教案和互动软件，从而影响教学质量。尽管塔马塔夫大学孔子学院在教学楼条件方面表现不错，教室数量能够满足当前的教学需求，为教学活动提供了必要的空间保障，但在教学设备方面，塔马塔夫孔子学院仍需加强投入和更新。目前，塔马塔夫孔子学院已经意识到这一问题，并正在积极寻求解决方案。预计在不久的将来，通过改善教学设备，塔马塔夫孔子学院将能够为汉语学习者提供更加优越的学习环境，从而提升教学效果和学生的学习体验。

2.2 教材使用

塔马塔夫孔子学院主要开设听力课、口语课、综合课以及写作课等课程，均使用《发展汉语》作为主要教材。刘珣（2020）指出：“教材是教师教学和学生所学依据的材料，与教学计划和教学大纲构成学校教学内容的有机组成部分。”“在第二语言教学中教材起着纽带的重要作用。教材体现了语言教学最根本的两个方面：教什么和怎么教。教材水平的高低不仅能反映教学理论和教学法研究的深度，而且在很大程度上决定教与学的效果。”

塔马塔夫孔子学院在汉语教学中面临的教材问题是多维度的，涉及学生的家庭背景、经济条件以及学习动机等多个方面。首先，因学生之间个体差异，导致部分学生无法获取纸质版教材以及电子学习材料，导致难以跟上课程进度，并且无法有效进行课前预习和课后复习，这不仅限制了他们的学习效率，也影响了学习动力和成就感。其次，部分经济条件满足的学生而言，并没有购买教材。这种在经济条件允许的情况下，这些学生对教材的忽视反映了他们对教育价值认识的不足。这些学生可能未能充分认识到教育投资对个人成长和职业发展的长远影响，缺乏将个人资源（如时间和金钱）投入到学习中的意愿。同时，这也可以反映出他们学习汉语的内在动力不足。

2.3 教学方法

有效的教学方法能够提高教学效率，增强汉语学习者的语言实践能力，并且促进跨文化交流的深入理解。基于此，塔马塔夫孔子学院教师针对语音、词汇、语法以及汉字的特点，分别采用了不同的教学方法。

语音教学方面，塔马塔夫孔子学院采用的教学方法较为丰富。语音是语言学习的基础，对汉语学习者来说，掌握正确的发音和声调至关重要。为准确直观传授汉语语音，塔马塔夫孔子学院多采用直观演示法、夸张演示法、关联点教学法等进行语音教学，例如：用轻薄的纸张展示送气音和不送气音的区别；用手势模拟口腔，展示发音部位；夸张嘴型、延长发音，同时利用关联点，以旧带新，如 z、c、s →

zh、ch、sh 等。上述教学方法在提升学生汉语语音感知、掌握与输出能力方面表现出良好的教学成效。

词汇教学方面，塔马塔夫孔子学院根据词语的不同特点采用了不同的教学方法。就简单词语的教学，通常采用直接法、母语翻译法等教学方法；对较为复杂的词语，多采用情景法、联想法、语素义法、话语联结法、比较法、类聚法等教学方法。例如：对“苹果”“桌子”等表示实际事物的词语，教师会根据情况直接展示实物或者图片进行教学；对具有抽象意义或难以展示的词语，如“幸福”“勇敢”等，教师多会使用母语翻译法进行解释，并根据实际情况适时辅助情景法、联想法、话语联结法等，帮助学生理解词义、掌握用法、加深印象；此外，对具有联系的词语，教师多会使用比较法、类聚法等，帮助学生联系新旧词语，加深记忆。

语法教学方面，则多采用归纳法和演绎法。对汉语学习者来说，掌握基本的语法规则是构建句子和表达复杂思想的关键。塔马塔夫孔子学院在语法教学中多使用归纳法和演绎法。例如：在教授“把”字句时，教师会给出例句“我把书放在桌子上了。”“他把窗户打开了。”“他把灯关了。”等，引导学生观察、分析例句，找出它们之间的异同点，进而归纳总结“把”字句的规则；在教授“被”字句时，教师首先会介绍基本结构，并分别给出例句，解释每个句子的结构，随后紧跟练习应用，帮助学生巩固理解。

汉字教学方面，塔马塔夫孔子学院主要采用直观教学法。汉字是汉语的独特书写系统，对汉语学习者来说，学习汉字不仅是掌握阅读和书写技能的过程，也是深入了解中国文化的途径，基于此，塔马塔夫孔子学院一般使用直观法进行汉字教学，通过展示汉字的早期形态，如甲骨文，使学生能够直观地理解汉字的起源和发展，从而加深对汉字结构和意义的认识。这种方法利用汉字的象形和指事特性，使学生能够通过观察字形直接联想到字义，增强记忆和理解。此外，教师也常用联想法、比较法，将相似或相关的汉字放在一起比较学习，帮助学生建立字与字之间的联系，提高对汉字形态和意义的辨识能力。同时，在教学的时候，教师几乎只用汉语，很少用学生的母语，偶尔会进行翻译。

综上所述，塔马塔夫孔子学院的教师采用了针对不同语言要素，采用了多元且具有针对性的教学方法，但是，由于教师和学习者的文化背景以及汉字和当地语言的差异较大，部分教学方法不能完全贴合当地学生的学习习惯与特点。其次，塔马塔夫孔子学院的教师多为中国外派教师、志愿者，教学的连续性以及师资的可持续发展存在一定的问题。

3. 改善建议

通过对塔马塔夫孔子学院学情以及教学现状的观察与分析，本文将从学生、教师、教学资源、基础建设等角度，探讨如何有效提高塔马塔夫孔子学院的汉语教学质量。

3.1 激发学生的内在动力

“学习动力是引发和维持学生学习行为的心理倾向，作为一个解释性的概念用来说明个体为什么会发生这样或那样的学习行为。”（叶奕乾、何存道、梁宁建，2016）“以来源为依据，动力通常区分为内在动力（Intrinsic Motivation）和外

在动力 (Extrinsic Motivation)。(Richard M. Ryan. & Edward L. Deci, 2000) 相比于外在学习动力, 内在学习动力因源于个体的学习需求本身而对学习具有更持久、更稳定的支持作用。” (Hwang Y. S., Echols, C., & Vrongistions, K., 2002)

在教材使用方面可以发现, 塔马塔夫孔子学院部分学生学习动力不足, 尤其是内在动力。为激发学生的内在动力, 塔马塔夫孔子学院可以结合自身条件, 先编写一定量的马达加斯加语的汉语教学材料并应用与教学, 在教学实践中不断积累经验, 根据学生的反馈和学习效果, 逐步完善本土汉语教学材料, 最终形成一套较为成熟的适合当地学生的本土教材, 降低学生的学习汉语的畏难情绪, 尤其是初学者、双专业学习者。在条件满足的情况下, 还可以利用现代技术手段, 如电子书、在线学习平台等, 为学生提供更加便捷、高效的学习材料获取途径, 丰富学习内容, 激发学习兴趣。其次, 此外, 教师可以将文化通过多种形式融入汉语教学中, 如故事、歌曲、电影等, 让学生在文化体验中学习汉语, 但要注意把握好度, 不能让文化教学喧宾夺主。“汉语教学必然伴随着文化教学, 但是这绝不意味着要让文化教学成为汉语教学的重心或主流, 更不是要用文化技艺来冲击乃至取代汉语言文字教学。” (陆俭明, 2015) 最后, 教师要有意识地引导学生明晰真正的学习目的, 帮助学生建立学习汉语的长远意义, 如展示学习汉语如何在生活、职业或未来发展中产生影响, 鼓励学生为自己制定学习目标, 教师在后期的教学过程中作为监督, 及时给予奖励, 激发内在学习动力, 并且教师还需要了解学生, 为学生提供更加个性化的学习指导和辅导, 帮助学生更好地规划学习路径、制定学习计划。

3.2 培养本土教师, 提高教学质量

“人是文化传播的主体, 知华友华的外国普通民众是中国文化走出去的主要接受者、传播者和衡量者, 最能体现出中华文化国际传播中的外国本土赋能。其中, 海外本土中文教师是国际中文教育的核心群体, 是中华文化走出去由对外传播发展到本土自传播的重要师资力量。” (郭鹏、钱海乔, 2024) 培养马达加斯加本土汉语教师, 以保障教学的可持续性, 是一个多维度、系统性的工程。

加强本土教师培训项目是重要措施之一。江西师范大学于 2024 年开设了为期两周的马达加斯加塔那那利佛大学孔子学院本土汉语教师来华研修班, 项目组为学员们安排了多样的理论课程, 如《汉语教材的再开发》《文化类课程的本土化建设》《汉语基础知识概说》《汉语语法教学研究概说》《汉语教学技巧》《课堂管理与教学设计》《马达加斯加学生汉字词汇习得偏误与汉字词汇教学方法探究》《汉语作为第二语言教学》等, 以及丰富的教学实训与文化考察体验活动, 不仅让外国本土汉语教师学到了最新的汉语教学方法, 也使他们了解到江西的风土人情, 感受到了更为鲜活、立体、全面的中国。(江西师范大学文学院, 2024) 通过这一案例可以看出, 通过资助本土教师来华进行专业研修, 可以有效提升他们的汉语水平和教学能力。

塔马塔夫孔子学院是宁波大学与非洲马达加斯加塔马塔夫大学合作共建的, 开设教学点和学生人数都在不断增加。目前, 宁波大学虽然也在不断向塔马塔夫孔子学院输送汉语教师以及志愿者, 但是为了更好地“讲好中国故事, 传播好中国声音”, 保障教学的稳定性与可持续性, 本土汉语教师是不可忽视的重要力量。维果茨基最近发展区理论认为, 在学习过程中, 教师扮演着“促进者”和“帮助者”的

角色，指导、激励、帮助学生全面发展。（王文静，2000）本土汉语教师与当地汉语学习者之间的沟通更为顺畅，可以结合自身的汉语学习经历以及教学经验，更为全面细致地挖掘当地汉语学习者在声调、语法、汉字等方面的学习习惯、特点以及存在的问题，进而改进教学方法进行针对性教学，并且他们还可以结合当地汉语学习者的文化背景进行汉语教学，更好地帮助学生搭建“脚手架”。因此，塔马塔夫孔子学院可以借鉴参考江西师范大学开设本土教师培训项目的模式，以培养更多的本土汉语教师，提高教学质量。

3.3 完善基础建设，保障教学质量

教学设备是保障教学质量的重要基础。随着信息技术的飞速发展，教学设备的现代化对确保教学内容的有效传递、提高教学效率和丰富学生的学习体验具有重要作用。因此，塔马塔夫孔子学院有必要加大财政投入，对教学设备进行更新换代，以适应当前教育技术的发展潮流。

具体而言，首先，引入现代化的多媒体教学设备，如电子白板、智能投影仪等，不仅能够使教师能够更加灵活地展示教学内容，包括图像、视频和音频材料等，增强课堂教学的互动性，还能够通过视觉和听觉的双重刺激，提高学生的学习兴趣 and 参与度，为学生提供一个更加直观和生动的学习环境。其次，塔马塔夫孔子学院还应关注教学设备的易用性和兼容性，确保教师和学生都能够轻松使用和实操设备，以达到预期的教学效果。同时，随着技术的不断进步，学院应定期评估和更新其教学设备，以保持教学活动的现代化和高效性。除教学设备外，该学院还应进一步改善校园环境、教室环境，为学生提供更为舒适的学习环境，营造愉悦的学习氛围，助力提高学生的学习效率和满意度。

4. 结语

通过对当前塔马塔夫大学孔子学院学情和汉语教学现状的深入分析，本文探讨了塔马塔夫孔子学院在汉语教学中存在的问题，并从学生内在动力激发、教师培养、基础建设完善等角度提出了相应的改善建议。首先，激发学生的内在学习动力对提高汉语学习效果至关重要。通过编写本土化教材、融入文化教学以及引导学生明确学习目的，可以有效地激发学生的学习兴趣 and 动力。其次，本土教师的培养是提升教学质量和实现教学可持续发展的关键。通过加强本土教师培训项目，可以有效地提升本土教师的汉语水平和教学能力，进而提高教学质量。最后，完善基础建设，特别是教学设备的更新换代，对提升教学效率和学习体验具有重要意义。因此，塔马塔夫孔子学院应加大教学设备方面的财政投入，为教学提供基础保障。

综上所述，塔马塔夫大学孔子学院在汉语教学中面临着挑战，但也拥有巨大的发展潜力。本研究不仅可为塔马塔夫大学孔子学院提供实用指导，促使其进一步提升汉语教学质量，为学生提供更加丰富和有效的学习体验，也可为非洲其他地区孔子学院教学改革提供可参考的范式，培养更多的汉语人才，促进中非之间的相互理解和友谊，为中非文化交流和“一带一路”战略的实施做出一定的贡献。

参考文献

- 鲍蕊 (2023)。喀麦隆孔子学院本土化发展现状、问题及对策。《国际中文教育前沿》, (01), 187-198+231-233。
- Bao Rui. (2023). The status, challenges, and strategies of localization for the Confucius Institute in Cameroon. *Frontiers of International Chinese Language Education*, (01), 187-198+231-233.
- 鲍蕊 (2024)。非洲孔子学院“中文+职业技能”教育现状、发展困境与优化路径。《国际中文教育(中英文)》, 9 (04), 41-50。
- Bao Rui. (2023). The Current Situation, Dilemma and Optimization Path of “Chinese+Vocational Skills” Education of Confucius Institutes in Africa. *International Chinese Language Education*, 9 (04), 41-50.
- 郭鹏, 钱海乔 (2024)。海外本土中文教师教育路径探索——以中外协作项目及孔子学院为例。《北华大学学报(社会科学版)》, 25 (04), 10-17+150。
- Guo Peng., & Qian Haiqiao. Q. (2024). Exploring Education Path of Overseas Local Chinese Teacher——Taking the Sino-foreign Collaboration Project and Confucius College. *Journal of Beihua University (Social Sciences)*, 25(04), 10-17+150.
- Hwang Y. S., Echols, C., & Vrongistions, K. (2002). Multidimensional academic motivation of high achieving African American students. *College Student Journal*, 36(4), 544-554.
- 江西师范大学文学院 (2024)。江西师范大学 2024 年马达加斯加塔那那利佛大学本土汉语教师来华研修项目圆满结束。https://wxy.jxnu.edu.cn/2024/0122/c1431a256413/page.htm
- Faculty of Liberal Arts, Jiangxi Normal University (2024). *The 2024 Chinese Language Teacher Training Program for Local Teachers from the University of Antananarivo in Madagascar at Jiangxi Normal University Comes to a Successful Close*. Retrieved from https://wxy.jxnu.edu.cn/2024/0122/c1431a256413/page.htm
- 曹淼欣 (2024)。教育部: 已有 85 个国家把中文纳入国民教育体系。http://www.chinanews.com.cn/edu/2024/09-26/10292745.shtml
- Cao Miaoxin. (2024). *Ministry of Education: 85 countries have included Chinese in their national education systems*. Retrieved from http://www.chinanews.com.cn/edu/2024/09-26/10292745.shtml
- 陆俭明 (2015)。汉语国际教育与中华文化国际传播。《同济大学学报(社会科学版)》, 26 (02), 79-84。
- Lu Jianming. (2015). A View on the International Education of Chinese Culture Teaching. *Journal of Tongji University (Social Science Edition)*, 26(02), 79-84.
- 林焘 (1996)。语音研究和对外汉语教学。《世界汉语教学》, (03), 20-23。
- Lin Tao. (1996). Linguistic Research and Teaching Chinese as a Foreign Language. *Chinese Teaching in the World*, (03), 20-23.
- 刘珣 (2000)。《对外汉语教育学引论》。北京市: 北京语言文化大学出版社。
- Liu Xun. (2000). *Introduction to Chinese Language Education for Foreigners*. Beijing.

- 马丽杰（2016）。非洲地区孔子学院与职业教育结合的探索与实践。《职业技术教育》，37（35），78-80。
- Ma Lijie. (2016). Research and Practice of Integrating Vocational Education with "Confucius Institute" in Africa. *Vocational and Technical Education*, 37(35), 78-80.
- Richard M. Ryan., & Edward L. Deci. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67.
- 史婧妍, 孙竹, 王玮（2024）。感知训练在泰语母语者汉语声调教学中的效果研究。《汉语国际教育学报》，（01），162-183。
- Shi Jingyan., & Sun Zhu, & Wang Wei. (2024). A Study on the Effect of Perceptual Training in Chinese Tone Teaching Among Thai Native Speakers. *Journal of International Chinese Education*, (01), 162-183.
- 宋星（Niyokindi Melance）（2022）。布隆迪大学孔子学院汉语教学“三教”问题调查研究。哈尔滨师范大学硕士论文，哈尔滨市。
- Song Xing (Niyokindi Melance). (2022). *Investigation and Research on "Teachers, Teaching Materials, Teaching Methods" at Confucius Institute of Burundi University*. Master's degree Thesis, Harbin Normal University. Harbin.
- 王文静（2000）。维果茨基“最近发展区”理论对我国教学改革的启示。《心理学探索》，（02），17-20。
- Wang Wenjing. (2000). The Inspiration of Vygotsky's "Zone of Proximal Development" Theory to Instructional Reform in China. *Psychological Exploration*, (02), 17-20.
- 杨凡（2018）。马达加斯加塔马塔夫大学孔子学院汉语教学现状调查研究。云南大学硕士论文，昆明市。
- Yang Fan. (2018). *The Research of the Present Situation of Chinese Teaching of Tamatave University Confucius Institute in Madagascar*. Master's degree Thesis, Yunnan University. Kunming.
- 叶奕乾, 何存道, 梁宁建（2016）。《普通心理学》。上海市：华东师范大学出版社。
- Ye Yiqian., & He Cundao., & Liang Ningjian. (2016). *General Psychology*. Shanghai.
- 张欣, 郑翹（2024）。20年，孔子学院大胆创新砥砺前行——纪念孔子学院成立20周年主题研讨会观察。http://www.chisa.edu.cn/news/202411/t20241118_2111271348.html
- Zhang Xin., & Zheng Chi. (2024). *In 20 years, Confucius Institutes have boldly innovated and forged ahead - Observations on the Symposium commemorating the 20th anniversary of the establishment of Confucius Institutes*. Retrieved from http://www.chisa.edu.cn/news/202411/t20241118_2111271348.html

汉泰语含“鱼”成语的语义与文化内涵对比研究

韦杰

蓝康恒大学

Email:35913161@qq.com

Received: February 21, 2025; Revised: June 13, 2025; Accepted: June 27, 2025

摘要

本研究以拉多（Lado）的对比分析理论（1957）为框架，对汉语和泰语中含“鱼”成语的语义及文化内涵进行系统对比。通过语义分类与对比分析，发现汉泰含“鱼”成语中贬义类占比显著，且多用于传递批判性社会寓意；两语言均倾向于用“鱼”为载体阐释普遍道理；部分语义相近的成语共享“鱼”意象，而部分语义则通过不同动物映射。研究揭示了“鱼”作为文化符号在汉泰语言中的多重隐喻功能，反映了渔业社会共通的生存智慧与道德训诫，同时印证了对比分析法在跨文化成语研究中的适用性。

关键词：汉语“鱼”成语；泰语“鱼”成语；对比分析；动物成语；跨文化交际

A CONTRASTIVE STUDY OF THE SEMANTICS AND CULTURAL CONNOTATIONS OF “FISH”- RELATED IDIOMS IN CHINESE AND THAI

Wei Jie

Ramkhamhaeng University

Abstract

This study systematically compares the semantics and cultural connotations of "fish"-related idioms in Chinese and Thai, employing Lado's Contrastive Analysis Theory (1957) as the framework. Through semantic classification and comparative analysis, the findings reveal that: A significant proportion of "fish" idioms in both languages carry negative connotations, often conveying critical social messages; Both languages tend to use "fish" as a vehicle to illustrate universal truths; Some semantically similar idioms share the "fish" imagery, while others express analogous meanings through different animal metaphors. The study highlights the multifaceted metaphorical functions of "fish" as a cultural symbol in Chinese and Thai, reflecting shared survival wisdom and moral admonitions rooted in fishing societies. Additionally, it validates the applicability of contrastive analysis in cross-cultural idiom research.

Keywords: Chinese "fish" idioms; Thai "fish" idioms; contrastive analysis; animal idioms; cross-cultural communication

1. 引言:

语言对比研究是外语教学的重要理论基础,通过系统分析两种语言在结构、语义和文化层面的异同,能够为二语学习者提供科学的习得路径。在众多语言对比研究中,汉泰语对比研究具有特殊的价值和意义。作为汉藏语系和侗台语系的代表语言,汉语和泰语既有相似之处,又存在显著差异。这种语言类型学上的特点,使得泰国学生在学习汉语时既具有一定优势,又面临诸多挑战。

成语作为汉泰语言中极具特色的语言单位,是两国语言文化的重要载体。在汉语中,成语多源自历史典故、经典文献或文人创作,具有结构固定(以四字格为主)、意义凝练、文化内涵丰富等特点。据统计,《汉语成语大词典》收录的成语超过3万条,其中动物类成语占比约15%,而“鱼”类成语因其独特的文化象征意义,在动物成语中占有重要地位。泰语中的成语(สำนวน)则主要来源于民间生活经验、佛教故事和自然观察,形式相对灵活,口语化特征明显,常通过生动的自然意象传递生活智慧。根据泰国皇家学术院编纂的《泰语成语词典》,约23%的泰语成语包含动物意象,其中“鱼”作为泰国人最熟悉的水生动物,在成语中出现的频率位居前列。

从二语习得的角度来看,成语一直是泰国学生学习汉语的重点和难点。造成这一现象的原因主要有三个方面:首先,在语言结构层面,汉语成语的文言特征(如单音节词、古代语法)与泰语成语的口语化表达形成鲜明对比;其次,在认知方式上,汉语成语倾向于抽象概括,而泰语成语更注重具象描写;最重要的是,在文化内涵方面,相同的动物意象在两语中可能承载完全不同的文化联想。以“鱼”为例,在汉文化中它不仅是重要的食物来源,更被赋予“富足”(如“年年有余”)、“自由”(如“如鱼得水”)等美好寓意;而在泰文化中,“鱼”更多与日常生活实用价值相关,常用来比喻人的行为或处境(如 ปลาหมอตายเพราะปาก 直译为“攀鲈鱼因嘴而死”,引申为“祸从口出”)。

加强汉泰成语对比研究具有重要的理论和实践价值。在理论层面,这种研究可以揭示两种语言在概念隐喻、语义扩展等方面的共性和个性,为语言类型学研究提供新的案例;在实践层面,系统的对比分析能够为对泰汉语教学提供直接支持。具体表现在:(1)帮助教师预判学习难点,如在教授“鱼”类成语时,可以重点讲解

汉泰文化中“鱼”意象的差异；（2）为教材编写提供依据，科学安排成语教学的顺序和重点；（3）开发针对性的教学方法，如通过对比分析提高学生的跨文化意识。

本文选取汉泰含“鱼”成语为研究对象，基于拉多（Lado）的对比分析理论，采用定量统计与定性分析相结合的方法，重点探讨以下问题：（1）汉泰语中“鱼”类成语在数量分布、结构形式上有何差异？（2）相同的“鱼”意象在两语成语中承载的语义范畴和文化内涵有何异同？（3）哪些因素（如生态环境、宗教信仰、历史传统）影响了这些差异的形成？（4）研究发现如何应用于对泰汉语成语教学？通过这些问题研究，我们希望能够建立汉泰“鱼”类成语的系统对比框架，为泰国学生提供更有效的学习策略，同时也为汉泰语言对比研究开辟新的视角。

2. 研究方法 with 范围

2.1 研究目的

本研究基于对比分析理论和文化语义学理论，旨在通过系统对比汉泰含“鱼”成语的语言特征、语义结构及文化内涵，在语言层面分析、对比汉泰“鱼”成语在结构形式上的异同，分析两种语言中“鱼”作为语素参与构词的特点；在语义认知探究方面，建立汉泰“鱼”成语的语义分类体系，揭示“鱼”意象在两语中的概念隐喻网络，比较语义扩展的认知路径差异；在文化内涵方面，解析“鱼”符号在汉泰文化中的象征意义系统，探讨生态环境、宗教信仰对成语形成的影响，挖掘成语背后的民族思维方式和价值观念；在教学应用方面，预测泰国学生习得汉语“鱼”成语的潜在困难，建立难度等级评估框架，提出针对性的教学策略和教材编写建议。

2.2 研究理论及方法

2.2.1 研究理论

本研究以拉多（Lado, 1957）的对比分析理论（Contrastive Analysis Theory）为主要理论框架，同时结合概念隐喻理论（Lakoff & Johnson, 1980）和文化语义学理论。对比分析理论认为，通过系统比较母语与目标语的异同，可以预测学习难点并指导教学实践。该理论包含三个核心假设：

1) 语言迁移原理：母语与目标语相似之处会产生正迁移，差异之处则会导致负迁移；

- 2) 难度等级假设：语言差异越大，学习难度越高；
3) 对比分析程序：包括描写、选择、对比和预测四个步骤。

2.2.2 研究方法

本研究采用定量与定性相结合的研究方法，具体实施步骤如下：

2.2.2.1 语料收集与描写

以《汉语大词典》和《汉语成语大全》为来源，筛选含“鱼”成语 231 条，建立汉语语料库；以泰国皇家学术院《泰语成语词典》为来源，筛选含“鱼”成语 20 条，建立泰语语料库，对每条成语进行标准化描写，包括：字面形式、结构特征、基本语义及文化内涵。

2.2.2.2 选择与分类

基于余雪丽（2014）的分类框架，结合泰语成语特点，建立七类语义范畴：

- 表示处境、形貌和变化
- 表示成功、赞扬、丰饶
- 表示失败、批判
- 表示信息传递
- 表示心理状态
- 表示细小、微弱及其他
- 表示生活哲理（新增类别）

2.2.2.3 对比分析

从三个维度进行系统对比：

语言形式对比：结构类型（四字格&非固定格式）、语法特征（文言结构&口语表达）

语义映射对比：概念隐喻类型（如“人是鱼”、“社会是水域”等）、语义扩展
路径

文化内涵对比：象征意义差异、价值取向差异

2.2.2.4 预测与应用

基于对比结果，预测泰国学生习得难点，包括结构难点（汉语成语的文言特征）、认知难点（隐喻映射差异）、文化难点（象征意义冲突）。最后提出教学建议：重点讲解差异显著的成语类别、开发对比式教学设计、设计文化认知练

习。

2.3 研究创新点

本研究在方法论上有以下突破：

理论整合：将对比分析理论与认知语言学理论相结合

多维对比：建立语言-语义-文化三维分析模型

应用导向：强调研究成果向教学实践的转化

3. 文献综述

成语作为语言文化的重要组成部分，长期以来受到语言学、文化学和跨文化研究等领域学者的关注。关于“成语”的本体研究，莫彭龄、史均翰、韩颖等学者从结构特征、语义凝固性、修辞功能等方面出发，提出成语是一种具有固定格式、完整语义和文化象征功能的定型语言单位，往往承载着一定的典故或历史背景。这些定义为成语研究提供了坚实的语言学基础。

针对“鱼”类成语的专门研究相对较少，余雪丽（2014）在其硕士论文《“鱼”参构的成语语义结构分析及文化阐释》中进行了较为系统的整理与归类，从成语的语义功能、语法结构和文化象征三个维度，归纳出六种“鱼”成语的语义类型，并指出“鱼”常常被赋予富贵、变化、处境等象征意义，具有较强的文化承载力。此研究为本文提供了语义归类的基本框架。

跨语言动物成语对比方面，叶莲娜（2018）通过对汉俄“鱼”成语的对比研究发现，不同文化背景下相同动物意象往往承载着不同的情感色彩和社会意义。她指出，汉语成语多源自古代典籍，语言风格书面化；而俄语成语则多起源于民间口语，结构更趋句式化。类似的研究思路也可应用于汉泰成语对比之中。

近年来，泰国学者 Pichapa Palanumas 等（2021）以“虎”为切入点，研究了汉泰“虎”成语的文化象征和语义演变，发现中泰成语在结构上虽有不同，但表达的文化价值观常常有共通性。这种对比分析的方法对本文具有重要的借鉴意义。与之类似，อังกณ พานิช（2019）对中泰动物成语进行了对比，强调了泰语成语多以生活经验为基础，更具口语性和灵活性，而汉语成语则多讲究典故出处和文言表达。

此外，为了更好地探讨“鱼”在泰语文化中的地位，ปรีชา พิณทอง（2005）系统

分析了泰语中动物形象在谚语与成语中的使用，指出“鱼”常用来象征生计、失败、狡诈等复杂含义，反映了泰国农业社会中的文化心理和价值观。เจริญชัย อัครพงษ์ (2017) 则提出，动物成语在泰国语言教育中具有启发思维、增强比喻理解能力的重要功能，尤其在中小学语言教育中发挥了文化传承作用。

跨文化语用和教学视角下，Kramersch (1993) 强调语言学习中必须融合文化背景，成语正是文化语境下的高语境语言 (high-context expression)，需要通过文化解释才能被外语学习者真正理解。王路 (2021) 在《汉泰成语教学策略研究》中提出，汉泰学生在学习对方语言时，往往由于文化背景不同而对成语产生误解，因此在成语教学中应重视文化差异与语境迁移的讲解策略。

总体来看，前人关于“鱼”类成语的研究多集中于汉语系统内部的分类与象征解读，泰语“鱼”成语的研究相对稀缺，尤其缺乏针对中泰“鱼”成语的跨文化对比研究。因此，本文通过对比分析法，探讨汉泰“鱼”成语在语义结构和文化内涵上的异同，既填补了研究空白，也为成语教学、跨文化理解与中泰语言学习提供了理论参考与实践借鉴。

4. 研究结果

4.1 汉泰含“鱼”成语的系统性对比

本研究通过对 231 个汉语含“鱼”成语和 20 个泰语含“鱼”成语的系统分析，建立了多维对比框架，主要发现如下：

4.1.1 结构形式特征

- 汉语“鱼”成语以四字格为主（占比 89.6%），具有高度凝练性。典型结构包括：
 - 主谓结构（如“鱼跃龙门”）
 - 并列结构（如“鱼龙混杂”）
 - 偏正结构（如“釜底游鱼”）
- 泰语“鱼”成语形式灵活多样：

- 短句形式（占比 60%，如 ปลาตกน้ำ 落水之鱼）
- 谚语形式（占比 25%，如 น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย）
- 复合词形式（占比 15%，如 ปลาหมึก 乌贼，引申为狡猾之人）

4. 1. 2 语义范畴分布

表 1 汉泰含“鱼”成语语义分类对比（单位：个）

语 义 类 别	汉 语 成 语	占 比	典 型 例 证	泰 语 成 语	占 比	典 型 例 证
批 判 / 失 败 类	64	27.7 %	缘 木 求 鱼、鱼 目 混 珠	10	50%	ปลาหมอตายเพราะปาก (祸 从 口 出)
生 活 哲 理 类	28	12.1 %	水 清 无 鱼、授 人 以 渔	6	30%	ทำนาออกมกล้าง ทำปลาออกเกลือ (吝 嗷 无 获)
处 境 / 变 化 类	52	22.5 %	如 鱼 得 水、釜 底 游 鱼	2	10%	น้ำมาปลาकिनมด (此 一 时 彼 一 时)
丰 饶 / 吉 祥 类	32	13.9 %	年 年 有 余、鱼 米 之 乡	1	5%	ในน้ำมีปลาในนามีข้าว (鱼 米 之 乡)
其 他 类 别	55	23.8 %	鱼 传 尺 素、鱼 雁 往 来	1	5%	ใจปลาขิว (胆 小 如 鼠)

4. 1. 3 概念隐喻体系

- 共享隐喻：
 - “社会是水域”隐喻：
 - 汉语：“浑水摸鱼”（趁乱获利）
 - 泰语：ปลาใหญ่กินปลาเล็ก（大鱼吃小鱼，弱肉强食）
 - “人是鱼”隐喻：
 - 汉语：“如鱼得水”（得遇知己）
 - 泰语：ปลาตกน้ำ（落水之鱼，形容困境）
- 文化独有隐喻：
 - 汉语特有：
 - “时间是鱼”：“白驹过隙”（虽用“驹”但源自“鱼跃”意象）
 - “书信是鱼”：“鱼传尺素”（古代鱼形信函）
 - 泰语特有：
 - “言语是鱼”：“ปลาหมอตายเพราะปาก”（攀鲈死于嘴，祸从口出）
 - “信任是鱼”：“ฝากปลาอย่างไว้กับแมว”（托烤鱼于猫，所托非人）

4.2 文化认知差异

4.2.1 象征意义系统

- 汉语中“鱼”的多元象征：
 - 吉祥富贵：“年年有余”（谐音双关）
 - 仕途晋升：“鱼跃龙门”（科举意象）
 - 处世智慧：“水至清则无鱼”（中庸之道）
 - 消极隐喻：“鱼肉百姓”（剥削压迫）
- 泰语中“鱼”的实用取向：

- 生存状态: น้ำมาปลากินมด น้ำลดมดกินปลา (风水轮流转)
- 行为警示: ตีปลาหน้าไซ (当面打鱼, 喻不识时务)
- 性格比喻: ใจปลาจิ๋ว (米诺鱼之心, 形容胆小)
- 信任危机: แมวเฝ้าปลาอย่าง (猫守烤鱼, 监守自盗)

4.2.2 影响因素深度分析

在探讨汉泰“鱼”成语差异的形成机制时,发现其背后的多维影响因素。

从生态环境维度来看,中国以黄河、长江流域为代表的淡水鱼文化,与泰国湄南河三角洲特有的咸淡水鱼共生系统,塑造了不同的鱼类认知图式。这种生态基础的差异直接反映在成语的意象选择上。在生产方式层面,中国农耕文明长期发展的鱼稻共生系统培育出“年年有余”这样的丰收象征,而泰国河海交汇处的多样化捕捞则催生了更多强调生存竞争的渔业隐喻。

在宗教信仰的影响方面。中国儒家文化中的“鱼乐”哲学,如庄子濠梁观鱼所体现的审美意境,使“鱼”常被赋予超脱的精神内涵;相较之下,泰国佛教的不杀生观念则使“鱼”意象更常与因果业报相关联。

在文学传统方面,中国文人诗词善用比兴手法,使“鱼”成为托物言志的重要载体;而泰国丰富的民间动物寓言则赋予“鱼”更多警世训诫的功能。这些深层的文化基因共同作用,最终形成了两种语言中同源而异趣的“鱼”成语体系。

4.3 教学应用预测

基于对比结果,建立三级难度预测模型:

初级难度(正迁移类),概念重叠成语。如“大鱼吃小鱼”与 ปลาใหญ่กินปลาเล็ก; “鱼米之乡”与 ในน้ำมีปลาในนามีข้าว。对于此类成语的教学策略是:对比强化,建立认知关联。

中级难度(部分迁移类),结构差异成语。如汉语四字格“鱼目混珠”与泰语句式 ปลาหมอตายเพราะปาก。此类成语的教学重点是:形式转换训练。

高级难度(负迁移类),文化专属成语。如汉语“鱼跃龙门”(科举文化)与泰语 ฝนสั่งฟ้า ปลาสั่งทอง (临终嘱托)。此类成语的教学方法是:文化背景深度讲解。

根据以上的预测,相对应的教学实施建议为:基于概念隐喻理论,将含“鱼”

成语划分语义场域，建立“鱼”成语语义地图；开发对比学习手册；设计情境模拟练习，如文化角色扮演、隐喻推理训练、跨文化交际案例等。

4.4 研究局限

本研究存在若干方法论上的局限需要指出。首先，在语料收集方面存在不平衡现象，汉语语料库的规模显著大于泰语语料库，这种不对称性可能影响对比分析的客观性。其次，研究主要聚焦于共时层面的语义分析，未能充分考察成语的历时演变过程，特别是未能追踪“鱼”类成语在不同历史时期的语义流变。再者，研究仅以标准语为考察对象，未将汉语方言和泰语方言变体纳入分析范围，这在一定程度上削弱了研究结论的全面性。最后，本研究主要采用文献分析法，缺乏实证研究的支持，如未进行成语认知的心理语言学实验或社会语言学的使用调查。这些局限为后续研究指明了改进方向，建议未来通过均衡语料采集、历时语料追踪、方言变体纳入以及实证方法运用等途径，进一步提升研究的深度和广度。

5. 结语：

本研究不仅在语言学层面填补了“鱼”类动物意象在汉泰成语中缺乏系统性对比研究的空白，更在文化比较和语言教学两个维度展现出较强的应用前景与理论意义。

在理论层面，本文通过梳理和对比汉泰语言中“鱼”成语的语义类型与文化象征，深入揭示语言与文化之间的互动关系，验证了“语言是文化的载体”这一语言人类学基本命题。研究强调语言中的动物意象不仅是词汇单位，更是文化认知模式和民族心理的体现，有助于推动认知语言学、文化语言学在东南亚语种对比研究中的发展。

在实践层面，成语一直是对外汉语及对外泰语教学中的难点之一，原因在于其文化负载高、语义压缩强。本文通过中泰“鱼”类成语的深入剖析，不仅能帮助语言学习者理解成语背后的文化逻辑，还为教材编写者与教师提供了可借鉴的语义分类体系和教学建议，推动文化类词汇教学更加系统化、语境化。

此外，在当前全球跨文化交际频繁、汉语在泰国快速普及的背景下，本研究可作为中泰语言互学互通的桥梁，促进语言学习者形成更精准的文化认知，增强跨文化表达与理解能力，具有鲜明的现实意义与推广价值。

参考文献

- 陈晓华. (2019). 中国鱼类成语的文化象征研究. 《语言与文化》, 12(3), 45 – 52.
- 黄丽. (2022). 汉泰成语比较研究——以鱼类成语为例. 《跨文化交流》, 15(2), 78 – 85.
- 李明. (2015). *成语与民族文化探析*. 北京: 北京大学出版社.
- 李娜. (2023). 李明. (内涵与语). 成语与民族文化探析探析探析学》, 21(1), 112 – 119.
- 莫彭龄. (2014). 关于成语定义的再探讨. 《成语文化研究》, 12(3), 45 – 52.
- 萨瓦迪. (2021). 泰语鱼类成语的民俗文化解读. 《东南亚语言研究》, 9(4), 33 – 40.
- 王强. (2020). 成语跨文化传播及理解障碍分析. 《语言学论丛》, 18(6), 56 – 64.
- 王丽. (2021). 汉泰成语教学策略研究. 《国际汉语教育学报》, 4(2), 55 – 61.
- 谢炎哲. (2017). 汉泰动物成语对比分析及教学策略 (博士学位论文). 华侨崇圣大学.
- 余雪丽. (2014). “鱼”参构的成语语义结构分析及文化阐释 (硕士学位论文). 福建师范大学.
- 叶莲娜. (2018). 汉俄含“鱼”成语对比研究 (硕士学位论文). 山东理工大学.
- 张华. (2018). 成语的语义结构与文化背景. 《语言研究》, 10(1), 23 – 30.
- 张小萍. (2016). 汉语动物成语的文化内涵分析. 《语文研究》, 12, 18 – 23.
- 张静. (2013). 跨文化交际中的成语理解偏差研究. 《语言教学与研究》, 1, 35 – 40.
- Chen, L., & Li, T. (2021). L1 transfer in Thai learners' Chinese idiom acquisition. *SLA Research*, 8(2), 45–67.
- Digital Idiom Project. (2022). Semantic network analysis of Asian idioms.
<https://doi.org/10.17605/OSF.IO/9ZQ9X>
- Jaroenchai, A. (2017). *การใช้สัตว์ในสุภาษิตไทยเพื่อการเรียนการสอน* [The use of animals in Thai proverbs for teaching and learning]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Kosonen, M. (2020). Food metaphors in Southeast Asian languages. *Asian Linguistics Review*, 3(2), 112–130.
- Kramsch, C. (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Lado, R. (1957). *Linguistics across cultures: Applied linguistics for language teachers*. University of Michigan Press.
- Pichapa, P., Amonrut, K., & Chatuwit, K. (2021). A comparative study of Chinese idiomatic expressions containing the word “虎” (tiger) with Thai idiomatic expressions

- containing the word “เสือ” (tiger). *Suthiparithat Journal*, 35(115), 82–101.
- Prasithrathsint, A. (2005). Thai idioms: A cognitive approach. *Journal of Thai Studies*, 1(1), 45–62.
- Preecha, P. (2005). วัฒนธรรมไทยในสำนวนสุภาษิต [Thai culture in idioms and proverbs]. Bangkok: Thai Studies Institute Press.
- Supatchaya, S. Y. (2019). สำนวนไทยและสำนวนจีนที่มีคำว่า “งู” [Thai and Chinese idioms containing the word “snake”]. *Journal of Language, Religion and Culture*, 8(2), 100–125.
- Upapohnpong, P. (2021). น้ำผึ้ง: การศึกษาเปรียบเทียบในวัฒนธรรมไทย-จีน [Honey: A comparative study in Thai Chinese culture]. *Wiwitwannasan Journal of Language and Culture*, 5(1), 109–126.
- Wang, Y., & Somboon, P. (2023). Eye-tracking study on animal idiom processing. *Cognitive Linguistics Quarterly*, 41(1), 112–130.
- Wiriyakarun, S. (2022). A corpus-based analysis of animal idioms in Thai. *Journal of Southeast Asian Linguistics*, 15(3), 78–95.

论中国语言景观研究的进程和视角

姚昕羽¹

张剑平²

李俊炆³

湖北工业大学外国语学院

Email: yy515278187@163.com

Received: February 25, 2025; Revised: June 14, 2025; Accepted: June 27, 2025

摘要

学术界对语言景观研究的重要性及其应用价值越来越关注，特别是在城市规划、教育领域以及网络空间，语言景观已成为探究社会语言动态的核心分析工具。中国语言景观研究进程可分为起始、发展、深化三个时期；研究视角成多样化趋势，涵盖公示语、地理符号学等，并拓展至教育与网络景观等新时代视角。这些新兴视角的融合，拓展了语言景观研究的理论框架，开辟了更为宽广的学术路径，将更有助于构建符合中国国情的语言景观理论体系，并为国际语言景观研究提供丰富的案例与视角。

关键词：中国；语言景观；研究；进程；视角

ON THE PROCESS AND PERSPECTIVES OF LANGUAGE LANDSCAPE RESEARCH IN CHINA

YAO XINYU¹

ZHANG JIANPING²

Li JUNYANG³

Hubei University of Technology School of Foreign Languages

Abstract

The importance and application value of language landscape research in academia are increasingly recognized, especially in urban planning, education, and cyberspace, where language landscapes have become a core analytical tool for exploring sociolinguistic dynamics. The development process of language landscape research in China can be divided into three phases: initiation, development, and deepening. Research perspectives are becoming more diversified, covering areas such as public signage and geosemiotics, and expanding to new-age perspectives like education and online landscapes. The integration of these emerging perspectives broadens the theoretical framework of language landscape research, opening up broader academic pathways. This will further contribute to constructing a language landscape theory system that fits China's national conditions and provide rich cases and perspectives for international language landscape research.

Keywords: China; Language Landscape; Research Process; Perspective

语言景观（Linguistic Landscape）概念，最初由加拿大学者兰德里（Landry）与布尔赫斯（Bourhis, 1997）提出并进行了界定，它关注的是公共空间领域内，诸如街道指示标识、广告招牌、道路及地理命名、商业店铺匾额以及政府建筑物上的公共标识等所展现出来的语言现象。换言之，语言景观是对公共空间内各类语言符号的集合与呈现方式的学术性描述。这一概念迅速在社会语言学领域获得了认可，并被德国的彼得·巴克豪斯（Backhaus, 2007）视为该学科的一个重要分支。语言景观不仅展示了语言的实际功能，还承载了与身份认同、意识形态等社会文化因素紧密相连的象征意义。近年来，学术界对语言景观研究的重要性及其应用价值更加关注。公共空间中的标识和书面信息起到规范人们的行为的作用（Jan Svennevig, 2021）。多语言景观的研究对于了解一个多元文化和历史的城市环境起到重要作用，可以揭示哪些变化有助于增强城市的可持续性和文化遗产保护（Jiao, & Manjet, 2024）。在教育中，跨国际的语言景观能够促进学生的能动性，并将学术学习与现实社会挑战联系起来（Delmas, et.al, 2025）。在城市规划、教育领域以及网络空间内，语言景观已成为探究社会语言动态的核心分析工具。

中国早期对于“语言景观”的定义较为模糊，巍雪和赵联（2000）是较早早在标题中明确使用“语言景观”一词的国内学者，其中提到的语言景观更多指的是语体色彩，高钰（2008）认为语言景观仅指洞庭湖等具体景观，直到2009年孙利总结了现阶段国外对于语言景观的研究，引入国际学术界关于“语言景观”的相关理论框架后，中国才开始对语言景观领域展开系统性的规范化研究。

以下从研究进程和视角对近年来中国语言景观研究综述。

一、研究进程

中国对语言景观的学术探索历程，可按方向划分为三个阶段：起始阶段，始于二十世纪九十年代并延续至2014年，此阶段主要聚焦于对国外语言景观理论研究的梳理与总结；发展阶段则自2015年延伸至2017年，此期间研究开始转向语言景观治理政策的探讨及现存问题的剖析；成熟阶段自2018年至今，标志着中国语言景观研究进入了深化本土化发展与创新的新阶段。

（一）起始阶段

中国对语言景观的研究起步晚，早期多译介国外研究成果为主。

孙利（2009）在研究中深刻剖析了语言景观翻译的当前态势，聚焦温州市语言景观翻译所面临的非标准化、翻译谬误、信息遗漏及理解偏差等核心挑战。该研究首次提出了针对语言景观的交际性翻译策略，不仅梳理并总结了当前国外语言景观研究的最新进展，还引入了国际学术界公认的语言景观理论框架。

李贻（2012）将语言景观与公示语概念进行比较，总结现阶段的研究方法，并

强调跨学科实践对语言景观研究的重要性。尚国文与赵守辉两位学者（2014）对语言景观的研究范畴进行了系统性且全面的整理与归纳，系统地归纳了现阶段语言景观研究的重点方向，为国内学术界提供了宝贵的研究路径和方法论支持。

（二）发展阶段

在前期研究的基础上，此阶段国内有关于语言景观的研究呈现上升趋势，并与多领域交叉融合。

徐茗与卢松（2015）总结了国际系统性的城市语言景观研究，以城镇书法景观为例，探讨了书法景观与城镇景观关系、空间属性及人地关系，认为语言景观的提出为语言地理学开拓了一个崭新的研究领域。

李丽生（2015）对语言景观研究中的常见主题进行总结，并将这些主题与国内现有研究相结合，指出了当前研究视角的局限性。他强调，国内的语言景观研究应超越单一学科的限制，从多学科视角出发，深入探讨语言景观在中国社会中的多重功能和复杂性。

章柏成（2015）阶段性地总结了国内语言景观研究的三个主题，同时指出研究大多停留在理论层面，且研究语料形式与内容都较为简略，仍存在理论框架单一、研究对象有限、应用价值不足等问题。

葛俊丽（2016）总结了语言景观国内外发展现状，将研究内容细分为四个主要范畴，并深入分析了目前语言景观研究领域内存在的几大争论，从样本采集、分类标准、分析单元确定以及定量与定性等方面进行了总结。

徐茗（2017）在其研究中详细论述了语言景观研究的发展趋势与未来可能的方向，为相关领域的研究者在选择研究方向和路径时提供了最新的理论依据与实践指导。巫喜丽、战菊与刘晓波（2017）则运用文献检索技术和统计分析方法，对中国语言景观研究领域的增长态势进行了清晰而系统的描绘，展现了该领域持续稳定发展的态势，并着重指出了术语标准化在促进该领域健康发展中的关键作用。

（三）深化阶段

自2018年起，中国对语言景观的研究，无论是内容还是研究方法上，明显有了拓展。

孔珍（2018）利用 cite Space（引文空间）对国际语言景观研究趋势进行可视化分析，提出目前英国与中国研究速度增长最快，影响力最大，但两者之间并没有进行深入的交流与合作。美国相关研究数量最多，其次是南非，多语化背景是其特有的研究土壤。

张天伟（2020）深入剖析了语言景观研究领域的最新进展，着重归纳了探索该领域的新途径与新方法，并强调在新时代背景下，应充分利用科技进步等手段来辅助并推动语言景观研究的深入发展，总结当前广泛认可的研究视角，为国内相关研究开辟了新的探索方向。

姚晓芳（2021）探讨了语族活力理论、超级多样性概念以及都市语言学在语言景观研究领域内的演进与应用，并主张采用民族志研究方法以促进该领域本土化研究的深化与发展。

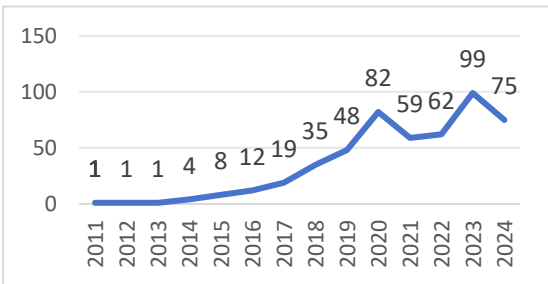
巫喜丽和梁加丽（2022）分析了国内语言景观现存的问题，以国家规定与官方文本入手，分析了中国对语言景观治理的政策与现存问题。

随着科技的持续进步，网络语言景观已成为一个新兴且备受关注的研究领域。韩涛（2022）指出，在网络虚拟环境之下，语言的应用不仅局限于履行信息传递的

基础职能，更广泛涉及语码混用、文字符号替换等一系列复杂且多样的语言实践现象。

依托中国知网平台，将中文文献作为筛选条件，以“语言景观”为主要主题，并将文献类型限定为学术期刊文章和会议论文（排除学位论文）、文献类型限定为研究论文（排除综述和咨询），将检索时间限定为 2009 年至 2024 年，经筛选共获得有效文献 509 篇（截止时间为 2024 年 12 月 30 日）。自 2016 年起，语言景观研究领域呈现出显著的年增长率，且该增长率持续维持在两位数水平，特别是在 2020 年与 2023 年，这一增长趋势尤为突出，研究数量达到了历史高峰，分别发表了 82 篇和 99 篇论文。（注 1）

注 1 2011—2024 年以“语言景观”为主题文章数量统计图

在引用量方面，相较于 2019 年 12 月 19 日的数据，2024 年的统计结果显示尚国文、赵守辉和李丽生的三篇核心文献依旧占据着最高的被引用位置。（注 2）这不仅体现了这些研究在国内语言景观领域的重要地位，同时也彰显了它们的开创性和对后续研究工作的深刻影响。进一步对比两年间的引用数据可以发现，《语言景观研究的视角、理论与方法》一文的引用率增幅最为显著，达到了惊人的 13487.74%。与此同时，《旅游对纳西巴东文语言景观的影响》的增长率相对最低，但也实现了 7353.62% 的大幅提升。

注 2 截至 2019 年 12 月 19 日语言景观引用量最高文献（前 10 篇）统计表

序号	频次	论文名称	作者	时间
1	155	语言景观研究的视角、理论与方法	尚国文 赵守辉	2014
2	120	语言景观的分析维度与理论构建	尚国文 赵守辉	2014
3	77	国外语言景观研究评述及其启示	李丽生	2015
4	69	旅游对纳西巴文语言景观的影响	徐红罡 任燕	2015
5	67	全球化社会语言学：语言景观研究的新理论——以北京市学院路双语公示语为例	田飞洋 张维佳	2014
6	66	语言景观中的澳门多语情况	张媛媛 张斌华	2016
7	65	旅游开发对语言文化景观的影响效应研究——以西安为例	潘秋玲	2005
8	48	国内语言景观研究的进展与前瞻	章柏成	2015
9	37	语言景观翻译的现状及其交际翻译策略	孙利	2009
10	37	国际化大都市外侨聚住区的多语景观实态——以北京望京和上海古北为例	余玮奇 王婷婷 孙亚楠	2016

值得注意的是，在 2019 年未被引用的新文献，例如邱莹（2005）与李丽生和夏娜（2017）的两篇文献，由于缺乏前期引用基数，因此无法直接计算其引用率的增长比例。然而，这些文献从无到有的引用记录揭示了学术界对于地方化及民族化语

言景观研究兴趣的增强，反映了该领域内新兴的研究焦点（注 3）

注 3 语言景观引用量最高文献（前 10 篇）统计表（截至 2024 年 12 月 30 日）

序号	频次	论文名称	作者	时间
1	21061	语言景观研究的视角、理论与方法	尚国文 赵守辉	2014
2	12529	语言景观的分析维度与理论构建	尚国文 赵守辉	2014
3	6800	国外语言景观研究评述及其启示	李丽生	2015
4	5778	语言景观中的澳门多语情况	张媛媛 张斌华	2016
5	7797	全球化社会语言学：语言景观研究的新理论——以北京市学院路双语公示语为例	田飞洋 张维佳	2014
6	5141	旅游对纳西巴东文语言景观的影响	徐红罡 任燕	2015
7	6209	上饶市语言景观调查研究	邱莹	2005
8	3594	语言景观翻译的现状及其交际翻译策略	孙利	2009
9	5712	国内语言景观的进展与前瞻	章柏成	2015
10	3706	少数民族地区城市语言景观中的语言使用情况——以丽江市古城区为例	李丽生 夏娜	2017

总体而言，国内语言景观研究在近十年间取得了显著进展，研究对象从理论研究到实地研究、从大城市到多语城市，研究方法也逐渐多样化。然而，研究仍面临一些挑战，如理论框架单一、研究对象有限、应用价值不足等。未来的研究应继续加强跨学科合作，整合不同学科的理论和方法，构建更加全面的研究框架，推动语言景观研究成果的应用，特别是在城市规划、旅游开发、语言教育等领域发挥更大的作用。

二、研究视角

对中国语言景观研究发展历程的详尽梳理与综合分析，可以清晰地看到，自 2014 年，该研究领域经历了一段迅猛增长和显著变迁的过程。在研究的初期阶段，学者们多借鉴国外理论框架，且研究方法较为单一化。然而，随着研究的逐步深化，国内学者开始深刻认识到，语言景观不仅是语言实践的显性表征，更是社会结构深层次特征、权力关系动态以及个体与集体身份认同构建的关键象征。在此背景下，研究者们不再局限于传统语言学的分析框架，而是愈发关注语言景观与社会文化语境、地理环境特征、政治经济格局等多元维度的复杂互动关系，呈现多视角的研究局面。

（一）公示语视角

公示语是指具有公共性质且非商业用途的标识，它们在我们的日常生活中无处不在，其应用范围广泛，涵盖了生活的方方面面。此外，近年来也有学者将商业广告牌、商店招牌等列入公示语范畴。公示语在语言景观的构成中占据着核心地位，是构成语言景观众多元素中专门用于传递特定信息的关键部分。相较于语言景观这一涵盖城市或地区所有可见语言元素的广泛概念，公示语聚焦于实现其特定的交际功能。

吕和发（2005）基于功能语言学和社会符号学的理论框架，结合公示语的特点和实际应用场景，从功能语言学、社会符号学和跨文化交流的方向，采用实地调查等混合研究方法开展了相关研究。

田飞洋与张维佳（2014）对北京市学院路沿线的双语公示语进行系统的观察与记录，认为双语公示语不仅为当地居民与国际游客提供了便捷的信息服务，还在一定程度上映射出北京市在语言政策制定与实施方面的考量，以及独特的社会文化背景。

（二）场所符号学视角

场所符号学强调场所内的标识与符号不仅是形式的存在，更是社会文化意义的载体，其存在与形态选择深刻反映了背后的社会选择与价值观。

邱莹（2016）通过研究上饶市公共空间中的语言标牌，发现上饶市商店命名在语符选择上呈现出多样化的趋势，这些语符的组合方式不仅体现了命名者的创意与文化认同，也映射出上饶市商业文化的繁荣与多元化社会语言生态。

杨春宇与刘斯佳（2020）对大连地铁中的语言景观进行了细致分析，着重指出在该地铁系统中，双语乃至多语标牌普遍存在，中文为主，英文为辅；部分地区使用日语和韩语标牌，展示大连市的国际化需求。

黄慧和赵杭飞（2021）的研究表明，州市运河两岸的语言景观广泛存在双语或多语标牌，在一些地方，特别是传统街区和历史文化遗址，地方方言也被用于部分标牌，以展示地方特色和文化认同。

（三）新视角

语言景观新视角代表了一种跨学科的、多维且深入的探究方法，该方法超越了传统语言学与社会语言学的界限，吸纳了来自符号学、地理学、社会学、文化研究等多个领域的理论和方法论。此视角致力于全方位、深层次地挖掘语言景观所蕴含的符号价值、社会作用以及文化深意，从而为我们提供了更为丰富、细致的理解框架，随着互联网技术的广泛普及与不断进步，语言景观的表现载体日益多样化，其中数字语言景观已成为展现语言景观的一种关键形式。

1. 教育视角

在教育领域，对语言景观的研究可被大致划分为两大范畴：其一聚焦教育环境内部的语言景观考察，其二则关注语言景观在教学实践活动中的应用探索。这一分类旨在深化对语言景观在教育空间内存在形态及其教育功能的理解与剖析，从而提升研究的学术深度与广度。

尚国文（2017）指出，教学环境中的语言景观虽非直接为语言教学而设，却常成为学习者获取语言知识和提升技能的重要资源。语言景观实例可用于例示语言的正确用法，而其中的错误能激发反思，展现语言多样性和复杂性。这些实例不仅促进学习者思考语言规则，还提供语用技能实践的素材。

周晓春（2021）指出，教育场景下的语言景观承载了反映意识形态与文化权势的作用。部分语言景观涵盖政策性宣传语，常见一些具有政策导向性的宣传内容。这些宣传素材往往被精心布置在学生人流密集或活动频繁的区域。这种有针对性的展示策略，进一步凸显了思想政治工作在中国高等教育体系中的核心地位及其不可或缺的重要意义。

语言景观，作为人类精心构筑的符号化公共空间，其功能不仅局限于显性的信息传递与日常交际，更蕴含着深层次的隐性功能——即象征性表达。此象征性功能如同一扇透视窗，映射出一个国家或社会的语言政策导向、语言生态格局以及民众的语言观念与意识形态。黎妮（2021）强调，在中西方文化（及受西方文化深刻影响的拉美文化）背景下，思维模式与交际语境的差异显著。为有效调和这些文化差

异，语言景观的设计需深刻体现文化多元性。通过整合不同语言、文化及艺术形式，可创造出既彰显地域特色又具备国际视野的语言景观。

2. 数字语言景观视角

随着通信技术领域的飞速发展，语言标识的边界不断得到拓宽。与此同时，公共领域的范畴也呈现出日益扩大的趋势。语言景观的研究范畴已不再局限于传统的物理空间维度，而是进一步涵盖了电子媒介空间、跨国旅行语境以及互联网虚拟环境等多个层面。而互联网虚拟空间更是成为了语言景观研究的热点领域，其匿名性、即时性和跨地域性等特点为语言的使用和发展带来了前所未有的机遇和挑战。

高校官网承载着明确的目标导向性，构成了公众认知与了解高校的重要信息渠道与途径。代丽丽、王丽与邹晓青（2021）指出，伴随教育国际化的不断推进，双语乃至多语现象已成为高校官网语言景观中的一项显著特征。相比之下，一个显著现象是，高校的官方网站中并未纳入任何一种少数民族语言，这一发现从一定程度上映射出在当前高校官方网站的建设中，少数民族语言文化所发挥的影响力尚显不足。

秦小童（2024）选取微博作为研究案例，基于“场所符号学”理论框架，多维度深入分析了微博语言景观。通过对2023年上半年微博热搜词条的系统性归纳与分析，热搜词汇分布特征凸显了中外在经济、科技、时尚等诸多领域日益紧密的相互关联。此外，在微博这一社交媒体平台的日常交流中，年轻人群体在不同语境下语码选择的差异，揭示了标准语言在微博用户群体中的权威性及其对社会语言行为的影响。

综上所述，多视角的研究，为语言景观研究领域带来了更为多元化的理论框架与方法论资源，这些资源广泛涉及社会语言学、场所符号学、教育学等诸多学术范畴。尤为值得注意的是，虚拟空间中的语言景观现象已成为当前研究的崭新热点，这一转变不仅揭示了全球化背景下语言使用的多样性与复杂性，亦极大地拓展了语言景观研究的理论深度与实践广度，丰富了其内涵与外延。

三、展望

从研究历程的维度审视，中国语言景观研究的发展轨迹鲜明地体现了从初期对国外理论的梳理与整合，经由中期对语言景观管理政策的深入探讨及现存问题的细致剖析，直至当前阶段致力于本土化发展的深化与创新。在此过程中，国内学者不仅有效借鉴了国际理论框架与研究范式，更紧密结合中国国情，开展了一系列兼具创新性与针对性的研究工作。

就研究动态而言，近年来中国语言景观研究呈现出显著的增长态势，研究视角亦日趋多元化，不仅极大地丰富了语言景观研究的理论体系，也为深入剖析语言景观所承载的社会文化意义提供了更为广阔的路径。

毋庸讳言，中国语言景观研究已取得长足进步的同时，仍面临理论框架相对固化、研究对象范围有限、实际应用价值亟待提升等挑战。为应对这些难题，未来的研究应进一步强化跨学科间的协作，融合多元学科的理论与方法，以构建更为全面系统的研究框架。

参考文献

- 代丽丽、王丽、邹小青. (2021). 虚拟空间语言景观的特点与功能分析——以校官网为例. *视听*(2), 206-208.
- Dai Lili, Wang Li, Zou Xiaoqing. (2021). Characteristics and functional analysis of language landscape in virtual space: A case study of university official websites. *Audio-Visual*, (2), 206-208.
- 高钰. (2008). 地方性语言景观设计初探. *山西建筑*, (9), 51-52.
- Gao Yu (2008). A preliminary study on the design of local language landscape. *Shanxi Architecture*, (9), 51-52.
- 葛俊丽. (2016). 语言与空间：语言景观研究视角. *北京第二外国语学院学报*, 38(4), 68-80+134.
- Ge Junli. (2016). Language and space: Perspectives on language landscape research. *Journal of Beijing International Studies University*, 38(4), 68-80+134.
- 黄慧、赵杭飞. (2021). 杭州运河两岸语言景观建设研究. *齐齐哈尔大学学报(哲学社会科学版)*, (11), 69-74.
- Huang Hui, Zhao Hangfei. (2021). Research on the construction of language landscapes on both sides of the Hangzhou Grand Canal. *Journal of Qiqihar University (Philosophy and Social Science Edition)*, (11), 69-74.
- 韩涛. (2022). 网络虚拟空间里的语言景观初探. *汉字文化*, (13), 181-184.
- Han Tao. (2022). An initial exploration of language landscapes in cyberspace. *Chinese Character Culture*, (13), 181-184.
- 孔珍. (2018). 国际语言景观研究现状与发展趋势分析. *南大学学报(社会科学版)*, 24(2), 192-200.
- Kong Zhen. (2018). Analysis of the current status and development trends in international language landscape research. *Journal of Central South University (Social Sciences Edition)*, 24(2), 192-200.
- 吕和发. (2005). 公示语的功能特点与汉英翻译研究. *术语标准化与信息技术*, 2), 21-26+35.
- Lü Hefa. (2005). Study on the functional characteristics of public signs and their Chinese - English translation. *Terminology Standardization and Information Technology*, (2), 21-26+35.
- 李丽生. (2015). 国外语言景观研究评述及其启示. *北京第二外国语学院学报*, 37(4), 1-7.
- Li Lisheng (2015). Review and implications of overseas language landscape research. *Journal of Beijing International Studies University*, 37(4), 1-7.

Journal of Beijing International Studies University, 37(4), 1–7.

黎妮、李冬. (2021). 拉丁美洲西班牙语国家孔子学院语言景观构建原则研究. *世界教育信息*, 34(7), 20–25+49.

Li Ni、Li Dong (2021). Research on the principles of constructing language landscapes at Confucius Institutes in Spanish-speaking countries of Latin America. *World Education Information*, 34(7), 20–25+49.

李贻. (2012). 《语言景观:研究多语现象的新路径》论文集评介. *商丘职业技术学院学报*, 11(4), 87–88.

Li Yi. (2012). Review of the paper collection "Language Landscape: A New Approach to Studying Multilingualism". *Journal of Shangqiu Vocational and Technical College*, 11(4), 87–88.

秦小童. (2024). 场所符号学视角下的网络语言景观分析——以微博平台为例. *传媒论坛*, 7(14), 35–37+48.

Qin Xiaotong. (2024). Analysis of online language landscape from the perspective of place semiotics: A case study of the Weibo platform. *Media Forum*, 7(14), 35–37+48.

邱莹 (2016). 上饶市语言景观调查研究. *语言文字应用*, (3), 40–49.

Qiu Ying. (2016). A study on the language landscape of Shangrao City. *Applied Linguistics*, (3), 40–49.

尚国文、赵守辉. (2014). 语言景观的分析维度与理论构建. *外国语(上海外国语大学学报)*, 37(6), 81–89.

Shang Guowen、Zhao Shouhui. (2014). Analytical dimensions and theoretical construction of language landscape studies. *Journal of Foreign Languages. Journal of Shanghai International Studies University*, 37(6), 81–89.

尚国文、赵守辉. (2014). 语言景观研究的视角、理论与方法. *外语教学与研究*, 46(2), 214–223+320.

Shang Guowen、Zhao Shouhui. (2014). Perspectives, theories, and methods in language landscape research. *Foreign Language Teaching and Research*, 46(2), 214–223+320.

尚国文. (2017). 语言景观与语言教学:从资源到工具. *语言战略研究*, 2(2), 11–19.

Shang Guowen. (2017). Language landscape and language teaching: From resource to tool. *Journal of Language Strategy*, 2(2), 11–19.

尚国文、周先武. (2020). 非典型语言景观的类型、特征及研究视角. *语言战略研究*, 5(4), 37–47+60.

Shang Guowen、Zhou Xianwu. (2020). Types, characteristics, and research perspectives of a typical language landscape. *Journal of Language*

Strategy, 5(4), 37–47+60.

- 孙利. (2009). 语言景观翻译的现状及其交际翻译策略. *江西师范大学学报 (哲学社会科学版)*, 42 (6), 153–156.
- Sun Li. (2009). The current situation of language landscape translation and its communicative translation strategies. *Journal of Jiangxi Normal University (Philosophy and Social Sciences Edition)*, 42(6), 153–156.
- 田飞洋、张维佳. (2014). 全球化社会语言学:语言景观研究的新理论——以北京市学院路双语公示语为例. *语言文字应用* (2), 38–45.
- Tian Feiyang、Zhang Weijia (2014). GL (al Sociolinguistics: A new theoretical approach to language landscape research — A case study of bilingual public signs on Xueyuan Road in Beijing. *Language and Linguistic Studies*, (2), 38–45.
- 巍雪、赵联. (2000). “凌云健笔意纵横”——谈泰华作家姚宗伟散文的语言景观. *育学院学报*, (2), 40–42.
- Wei Xue、Zhao Lian. (2000). "Lingyun jianbi yi zongheng" — Discussing the language landscape in the prose of Thai - Chinese writer Yao Zongwei. *Journal of Xuzhou Education College*, (2), 40–42.
- 吴剑锋、章近勇. (2019). 国内语言景观研究现状、热点及趋势——基于数据量表和知识图谱的分析. *宁波大学学报 (人文科学版)*, 32 (6), 50–56.
- Wu Jianfeng、Zhang Jinyong. (2019). Current status, hotspots, and trends in domestic language landscape research — An analysis based on quantitative data and knowledge mapping. *Journal of Ningbo University (Humanities Edition)*, 32(6), 50–56.
- 巫喜丽、战菊、刘晓波. (2017). 语言景观研究的理论视角、问题取向及研究方法——国内语言景观研究十年综述. *学术研究*, (7), 170–174.
- Wu Xili, Zhan Ju, Liu Xiaobo. (2017). Theoretical Perspectives, Problem Orientation, and Research Methods of Language Landscape Research: A Ten-Year Review of Language Landscape Research in China. *Academic Research*, (7), 170–174.
- 巫喜丽、梁加丽. (2022). 语言景观治理的问题与路径. *学术研究*, (11), 54–58.
- Wu Xili, Liang Jiali. (2022). The problems and paths of language landscape governance. *Academic Research*, (11), 54–58.
- 徐茗、卢松. (2015). 城市语言景观研究进展及展望. *人文地理*, 30 (1), 21–25.
- Xu Ming、Lu Song. (2015). Research Progress and Prospects on Urban Linguistic Landscape. *Human Geography*, 30(1), 21 – 25.
- 徐茗. (2017). 国外语言景观研究历程与发展趋势. *语言战略研究*, 2 (2), 57–64.
- Xu Ming. (2017). The development and future trends of language landscape research abroad. *Language Strategy Research*, 2(2), 57–64.
- 杨春宇、刘斯佳 (2020). 公共交通中的语言景观分析——以大连地铁为例. *成都师范学院学报*, 36 (2), 116–124.
- Yang Chunyu、Liu Sijia. (2020). Analysis of the Linguistic Landscape in Public Transport

- ation: A Case Study of Dalian Metro. *Journal of Chengdu Normal University*, 36(2), 116–124.
- 姚晓芳 (2021) 语言景观学的理论框架和研究方法[J]. *北京第二外国语学院学报*, 2021, 43 (4) :101–115.
- Yao Xiaofang. (2021). Theoretical framework and research methods of linguistic landscape studies. *Journal of Beijing International Studies University*, 43(4), 101–115.
- 章柏成 (2015). 国内语言景观研究的进展与前瞻. *当代外语研究*, (12), 14–18+77.
- Zhang Baicheng. (2015). Progress and Prospects of Linguistic Landscape Research in China. *Contemporary Foreign Language Studies*, (12),14–18+77.
- 张天伟. (2020). 语言景观研究的新路径、新方法 with 理论进展. *语言战略研究*, 5(4), 48–60.
- Zhang Tianwei. (2020). New approaches, methods, and theoretical advancements in linguistic landscape research. *Language Strategy Research*, 5(4), 48–60.
- 周晓春. (2021). 教育场域语言景观多维透视与思考. *重庆工商大学学报(社会科学版)*, 38 (2), 136–144.
- Zhou Xiaochun. (2021). A Multidimensional Perspective and Reflection on the Linguistic Landscape in the Educational Field. *Journal of Chongqing Technology and Business University (Social Sciences Edition)*, 38(2), 136–144.
- Ben Said, S. (2009). Review of Linguistic landscapes: A comparative study of urban multilingualism in Tokyo by Peter Backhaus. *Language Policy*, 8(2), 173–175.
- Delmas, M., Kruk, J., Willoughby, L., & Angouri, J. (2025). Doing multilingualism through transnational linguistic landscaping: The Multi Div experience. *Linguistics and Education*, 86, 101384.
- Jiao, Y., & Mehar Singh, M.K. (2024). Linguistic landscape in George Town, Malaysia: Language visibility in a postcolonial and globalized context. *Ampersand*, 13, 100202.
- Landry, R., & Bourhis, R.Y. (1997). Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23–49.
- Svennevig, J. (2021). How to do things with signs: The formulation of directives on signs in public spaces. *Journal of Pragmatics*, 175,165–183.

泰国曼谷市中心语言景观标点符号特征探析

陈茉莉

华侨崇圣大学中国学学院

Email: txchinese@gmail.com

Received: April 14, 2025; Revised: June 22, 2025; Accepted: June 27, 2025

摘要

本研究聚焦泰国曼谷市中心的辉煌区、唐人街、世贸中心与暹罗广场四大商业区域，系统分析其官方与非官方语言景观中标点符号的使用特征、差异及影响因素。研究采用田野调查法，于 2021 年 4 月至 2022 年 5 月间共采集 2,776 个有效语言景观样本，包括 182 个官方标牌与 2,594 个非官方标牌，结合定量统计与定性分析方法进行对比研究。

研究发现：（1）标点使用存在显著差异。官方语言景观中，标点使用频率低，仅 60 块标牌使用，出现 70 次，类型较少，仅涉及句号、连接号、括号等 9 类，体现出规范性与简洁性；而非官方语言景观中，标点使用频率高，769 块标牌共使用 1,353 次，涵盖感叹号、问号、间隔号等 16 类，表现出更大的灵活性与表达丰富性。（2）标点功能定位不同。官方标点主要用于结构分隔和辅助说明，强调信息的准确与权威；非官方标点则多用于吸引注意力、突出重点、增强表现力与营造商业氛围。（3）标点使用受多重因素影响，包括语言类型（如泰语标点使用较少，英语和汉语标点依赖性强）、语言景观性质（官方强调规范，非官方偏好灵活）、传播功能（信息传递 vs. 商业吸引）、语码混用现象、经济文化背景、旅游国际化趋势以及标牌设置成本与收费政策等。

本研究揭示了标点符号作为语言景观重要组成部分，在信息传达与文化表达中的差异性作用，并为语言景观研究拓展了分析维度。研究建议：官方语言景观应提升标点使用的规范性与一致性，以增强公共信息的清晰度与可信度；非官方语言景观则可在保证信息传达有效的前提下，合理运用多样化标点，提升语言的表现力与沟通效率。研究成果对提升曼谷国际都市的语言服务水平、优化公共标识系统及促进跨文化交流具有积极意义。

关键词：曼谷语言景观；标点符号；使用特征；官方与非官方；差异分析；影响因素

ANALYSIS OF PUNCTUATION MARK CHARACTERISTICS OF LANGUAGE LANDSCAPE IN THE CENTER OF BANGKOK, THAILAND

PREECHYA CHOONGERN

College of Chinese studies, Huachiew chalermprakiet University

Abstract

This study focuses on four major commercial areas in downtown Bangkok, Thailand —Pratunam, Chinatown, the World Trade Center, and Siam Square— systematically analyzing the usage characteristics, differences, and influencing factors of punctuation marks in both official and non-official linguistic landscapes. Field research was conducted from April 2021 to May 2022, collecting 2,776 valid linguistic landscape samples, including 182 official signs and 2,594 non-official signs. A combination of quantitative and qualitative analysis methods was employed for comparative study.

The findings reveal: (1) Significant differences in punctuation usage. In official linguistic landscapes, punctuation marks are used infrequently, appearing only 70 times across 60 signs, with fewer types (limited to periods, hyphens, parentheses, etc., totaling 9 categories), reflecting standardization and conciseness. In contrast, non-official linguistic landscapes exhibit higher punctuation frequency, with 769 signs using punctuation 1,353 times, covering 16 categories (including exclamation marks, question marks, interpuncts, etc.), demonstrating greater flexibility and expressive richness. (2) Divergent functional roles of punctuation. Official punctuation primarily serves structural separation and supplementary explanation, emphasizing accuracy and authority, while non-official punctuation is more often used to attract attention, highlight key points, enhance expressiveness, and create a commercial atmosphere. (3) Punctuation usage is influenced by multiple factors, including language type (e.g., fewer punctuation marks in Thai, stronger reliance on punctuation in English and Chinese), the nature of the linguistic landscape (official emphasis on standardization vs. non-official preference for flexibility), communicative function (information transmission vs. commercial appeal), code-mixing phenomena, economic and cultural contexts, tourism internationalization trends, as well as sign installation costs and pricing policies.

This study highlights the differential role of punctuation marks as a crucial component of linguistic landscapes in information conveyance and cultural expression, while expanding the analytical dimensions of linguistic landscape research. Recommendations include: Official linguistic landscapes should enhance the standardization and consistency of punctuation usage to improve the clarity and credibility of public information ; non-official linguistic landscapes, while ensuring effective communication, can reasonably employ

diverse punctuation to boost expressiveness and communicative efficiency. The research outcomes hold positive implications for elevating Bangkok's international urban language services, optimizing public signage systems, and promoting cross-cultural communication.

Keywords: Language landscape; Punctuation mark; Usage Characteristics; Official vs.unofficial; Difference analysis; Influencing factors in Bangkok

1. 引言

在全球化的发展背景下，语言景观逐渐成为探讨语言多样性、社会文化现象以及语言政策等议题的关键研究领域。语言景观主要指的是在公共空间中展示的语言符号，例如交通指示牌、海报、公共设施标识和政府公告等。这些符号不仅体现了语言的实际情况，还反映了社会文化、经济活动以及政策法规对语言景观的影响。Landry&Bourgeois (1997)和 Huebner (2006)对泰国的语言景观进行了早期的调查和研究，他发现曼谷的语言景观标牌上主要使用的语言是泰语，其次是泰—英双语标牌，最后其他语言都是以单语形式呈现的。Jintana Yodying (1976)是泰国最早对当时标牌、地方名称等进行研究的。作为泰国的首都和国际化大都市—曼谷，它的中心区域的语言景观非常丰富，不仅有泰语、英语等官方语言，还有来自外籍居民和游客的其他语言，譬如汉语、德语和俄语等。在这种多元化的语言景观中，标点符号的使用在信息交流中扮演着至关重要的角色。祝晓宏(2018)。

标点符号作为书面语言的关键组成部分，在记录和传递语言信息时发挥着不可替代的辅助作用。它们不仅能够帮助读者更清晰地理解句子的内涵，还能赋予文本独特的节奏与韵律感。此外，标点符号对语言的表现力、信息的传达效果以及读者的理解深度，均有着重要影响。然而，在官方与非官方语言景观中，标点符号的使用存在显著差异。官方语言景观通常遵循严格的规范，标点符号的使用较为简洁和统一。例如：政府公文、法律文书、官方媒体等领域所使用的语言；而在非官方语言景观中，特别是在商业广告和店铺招牌中，标点符号的运用更加自由多变、形式多样，甚至带有创意性。例如：旅游区及其周边地域的指示信息、警示语、菜单菜名以及景点等事物的专用名。基于这些现象，本文通过实地调查和数据分析，深入研究曼谷市中心官方与非官方语言景观中标点符号的使用特征及其异同点，并在此基础上提出优化建议，以促进语言景观在规范性和多样性之间的平衡发展。

本研究以泰国曼谷市中心核心商业区为调查范围，聚焦辉煌区、唐人街、世贸中心及暹罗广场购物中心四大区域，于2021年4月至2022年5月期间开展了语言景观田野调查。通过拍照存档的方式，共收集2,776个有效语言景观样本，其中官方语言标牌182个，非官方语言标牌2,594个。在语料收集过程中，研究者运用标准化田野调查技术，采集对象涵盖公共路牌、交通标识、商业招牌（含店铺名称、招聘广告）、促销广告牌、街道地名标识以及各类临时性语言载体（如宣传单张、餐饮菜

单、公告通知、商业海报等)。为确保数据完整性,每个样本均详细记录拍摄时间、地理坐标、标牌属性及功能分类等关键信息。在分析方法上,本研究采用定量与定性相结合的研究路径:首先对采集样本进行系统编码与分类整理,继而运用对比分析法,重点考察官方与非官方语言景观标点符号使用的共性与差异。研究进一步探讨影响标点符号使用的因素,并基于实证结果提出规范化建议。通过深入剖析官方与非官方领域标点符号使用特征,结合标牌政策等影响因素展开讨论,旨在为泰国相关语言景观管理政策、多语公共标识规范标准的制定与修订提供实证依据和学理参考。清晰、包容且具有文化敏感性的标点符号使用,将有助于提升曼谷作为国际大都市的语言服务水平与跨文化沟通效能。

2. 文献综述

2.1 国内外语言景观研究现状

在全球化不断深化的背景下,国际间和族群间的交流日益频繁,这一趋势催生了多元语言环境的形成。为适应跨文化沟通需求,不少地区的语言生态呈现出复杂多样的特征。泰国在语言景观领域的研究随之逐步展开并取得了一定成果。近十余年来,通过大量实地调研与实证分析,泰国学界在该领域积累了丰富的资料,学术与社会层面对语言景观的关注程度持续上升。然而,目前该国在此方面的研究仍存在一定局限,尤其是在标点符号使用对跨文化交流影响方面的问题,表现尤为明显。该问题在曼谷市中心尤为突出,尽管已有研究从多个角度展开探讨,但针对这些问题的有效解决方案仍较为匮乏,亟需更深入的研究。据徐茗对 Web of Science 的统计分析显示,自 2008 年起,语言景观相关研究论文数量大幅增长,占比高达 87.2%。孔珍进一步梳理了 2007 至 2017 年间的研究成果,指出 2012 至 2017 年是语言景观研究迅速发展的时期,论文数量占总量的 78.9%。

Huebner (2006) 指出,在曼谷的语言景观中,官方场所多以泰语为主,泰英双语则为次要形式。然而,在唐人街的耀华力路和石龙宫路一带,语言格局与此不同,泰中双语更为常见,突显了华人社区在该区域的文化影响力,该区域尤其以潮汕文化与泰国本土文化的融合为特色。

除了华语使用地区的研究外,泰国主要旅游地的语言景观亦成为学界关注的重点。Nakawat Sare (2007) 调查了北大年府 296 家商铺的命名方式,发现以泰语为主,其他语种使用较为有限,且店名类型分为单字与多字两种。Chariya Seangyen (2015) 对乌隆府市中心的广告牌进行了研究,发现该地主要使用泰语,其次是英语,而老挝语与中文则相对较少。尚国文 (2016) 以语言经济学为切入点,指出官方与民间在语言选择方面存在明显差异:官方标识更关注其政治象征功能,而私人机构则倾向于经济效益的最大化,这种差异导致语言使用方式呈现出不一致性。

Spolsky (2009) 建立了公共标识语言选择模型,强调语言使用需考虑受众的语言熟练度与理解力; Scollon (2003) 则从符号学视角出发,结合社会建构主义,提出“地理符号学”的概念,认为应从符号内容、结构、排布与社会语境等方面进行综合分析。Pasa & Siriphon (2019) 比较了曼谷唐人街与乍都乍市场的餐厅招牌,共采集 47 与 42 个样本,分析招牌颜色与语言构成,揭示其文化差异。张晖 (2018) 则以新加坡中国城宝塔街为研究对象,发现当地语言景观中英语占主导地位,中文

虽居次席，但在文化表达中的作用不可忽视，商业招牌中的中文使用强化了中华文化的可见性与民族语言的认同感。

Mu & Rungruang (2013) 调查了清迈府景区的语言景观，指出泰英双语在招牌中最为常见，反映了英语全球影响力在泰国的体现。这种影响不仅体现在词汇层面，还涵盖书写、语音、句式与混合语码的使用。张媛媛 (2017) 提出了“官方与民间有别、内部与外部有分”的分类标准，国家语言文字工作委员会 (2018) 也在《语言生活白皮书》中指出未来研究应更加关注语言景观对二语习得的影响、多模态语言呈现方式及虚拟语言景观的发展等方面。Preechya Choongern (2023) 对曼谷市中心语言景观修辞特征进行分析，发现官方与非官方修辞手法差异受文化传统、政府政策、受众群体等因素影响。官方表达强调规范性与形象塑造，非官方表达则更为灵活，注重情感沟通，生动反映城市多元生活面貌。

Sutthinaraphan (2016) 调查曼谷轨道交通 BTS 沿线三个站点的广告标牌后发现，65% 的标牌采用泰英双语呈现，其中泰语主要承担信息传递功能，英语则象征着时尚、科技进步与国际化。刘慧玲和顾雄伟 (2023) 针对曼谷市区三大商圈的中文语言景观展开调查，研究表明，中文是该区域继英语之后最常见的外语，中英双语、中英泰三语的语码组合景观最为普遍。Shen Ye & Kanokporn Numtong (2022) 对泰国车站、街道、商场及旅游景点等公共场所的提示语、警示语、告示语等公共标识语的中文翻译进行研究分析，对其中的错误及其原因进行分类阐述，从翻译的原则、内容和方法等方面对中文标识语的翻译提出建议。Bin Lang & Kanokporn Numtong (2024) 研究聚焦曼谷城市商业标识的语言构成与符号景观，探讨公共商业空间中春节文化的社会情感如何通过语言实践进行组织与叙事，进而塑造城市精神。Zhaoyi Pan (2024) 分析了曼谷唐人街的符号景观，发现汉语文字、色彩、装饰等六类符号资源共同构建旅游形象。其中装饰与色彩的融合能增强游客体验，但建筑风格的中国元素缺失影响了文化呈现的完整性。

此外，公共空间中多语并存的现象引发了语言竞争的现象。这种竞争体现了不同社会群体、官方与非官方力量之间的博弈。例如，在葡萄牙阿尔加夫，受国际旅游影响，英语逐步成为该地区主导语言，呈现出语言竞争动态演变的过程。早期研究多以宏观视角切入，而近年来微观层面研究逐渐兴起，关注华语在海外的具体变异、字体选择与拼音化特征等问题。语言景观不仅反映了海外华人社会的语言生态，其量化数据可作为衡量语言活力的重要指标，其文化认同研究亦有助于理解华语作为语言资源的现实价值。

2.2 标点符号

标点符号在书面表达中扮演着不可或缺的角色，不仅用于停顿和表达语气，还在语篇衔接和结构组织方面起到关键作用。尽管中泰两种语言皆使用标点，但其形式与功能存在较大差异。汉语将标点划分为“点号”与“标号”两大类，而泰语则常通过空格进行停顿，这是其独特之处。

关于汉语标点的研究，主要集中于语言本体与教学领域。林穗芳 (2000) 在《语文建设》中提出，标点应作为独立学科加以研究，追溯其起源并明确其概念。自国家颁布《标点符号用法》以来，相关研究与教材相继出现，例如林穗芳的《标点符号学习和应用》以及现代汉语规范词典编写组的《语言文字规范使用指南》(2001)，对标点使用进行了系统规范。此外，学者们还探讨了标点的历史演变与词源，如林穗芳 (1999)、萧世明 (2004) 和《标点符号流变史》一书均对其发展

历程作出了详细梳理。另有部分研究关注标点符号在语文教学中的应用，如杨泽林（1999）分析了高中生常见的标点误用问题，并提出教学策略。在语篇层面，张苗与刘美岩（2009）从音系与语境的角度探讨标点的衔接功能。部分学者也从语言对比视角进行研究，例如华昶（1994）分析了中俄标点差异，赵博源（1999）比较了中日两语的标点使用。艾则孜·吐地儿（2009）则强调少数民族汉语教学中应重视标点教学。

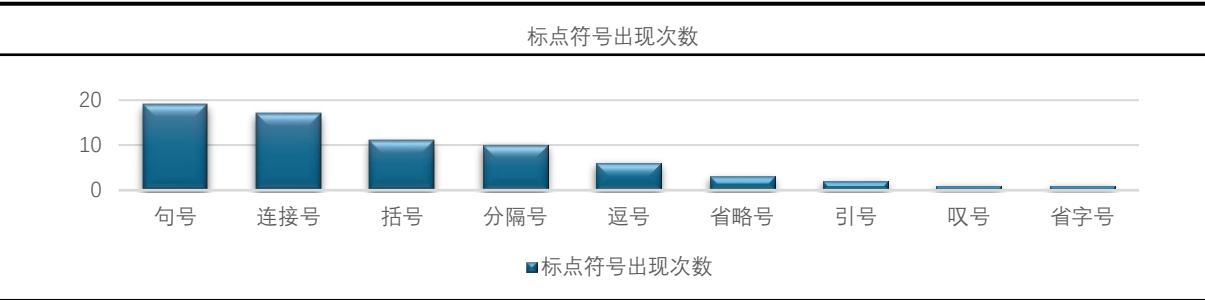
在对外汉语教学领域，关于标点符号的研究起步较晚。胡建刚（2002）是该方向的先行者，其硕士论文对初级留学生在书面语中标点误用情况进行了统计与分析。随后，该议题逐渐获得重视，研究多聚焦于偏误分析与教学策略探讨。鲍昭羽（2025）将标点符号分为标号和点号两类：标号用于标示词语性质，如引号、破折号等；点号用于表示停顿语气，如句号、问号等。此外，2020 - 2022 年新高考以选择题形式考查标点用法，重点考察引号、破折号在不同语境中的功能差异。关于泰语标点方面，最早的系统性规范出现在1984年，由皇家学术院发布的《标点符号及其他符号使用规则》作为官方指导标准。然而，因部分标点符号尚无明确统一用法，实际运用中仍存在使用混乱的问题。早期重要著作如Phraya Upakitsilpasarn（1956）、Kamchai Thonglor（1995）所编教材，均对泰语标点的用法作出说明。尽管官方词典中已收录多种标点符号，但在日常写作中，这些标点的使用仍不普遍。此外，标点符号还常因作者误用或印刷错误，导致读者产生理解偏差。

因此，语言规范机构认为有必要制定统一的标点使用标准。目前普遍依照皇家学术院发布的使用规则作为指导依据。相关研究中，Somsak Sinthuravej（1978）强调标点写作与阅读中的作用，Nopawan Srirachan（2000）则突出其在阅读理解过程中的意义。这些研究虽然关注点各异，但均认同准确掌握标点意义是确保书面理解与表达质量的关键。

3. 官方语言景观标点符号特征

泰国曼谷市中心官方语言景观标点符号使用频率较低、使用情况也较为简单。182 个官方语言标牌中只有 60 个使用了标点符号，总计 70 次。整理可知，共涉及 9 类标点符号：1. 句号「.」共出现 19 次；2. 连接号「—」共出现 17 次；3. 括号「()」共出现 11 次；4. 分隔号「/」共出现 10 次；5. 逗号「,」共出现 6 次；6. 省略号「…」共出现 3 次；7. 引号「“ ”」共出现 2 次；8. 感叹号「!」只出现 1 次；9. 省字号「'」只出现 1 次，详见表 3.1；

表 3.1 官方语言景观标点符号用法特征分析出现频次 (N=70)

现逐一对这 9 类标点符号使用情况及特征进行阐述：

3. 1 泰国曼谷官方语言景观中句号

「.」主要有三种用法：①用于陈述句，表示句子的结束，暹罗探索中心泰-英双语广告牌中，英语相关表达中使用句号“.”表示一句话的结束，如注 1；②用于某些缩略词或者简称之后，如唐人街的路牌会注明相关地点与该路牌间的距离，其中该标牌与轻轨站间的距离有 300 米，便在轻轨图标下注明“300m.[300 米]”；如暹罗百丽宫指示标牌写有“3rd FL.[3 楼]”；如“สนย.[สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ 政策与战略办公室的简称]”。显然在缩略词、简称后会用句号“.”提醒居民游客这些表达是一种缩写，如注 2。③用于非整数数字中，注 3 中的“1.5เมตร[1.5 米]”是指桌子与桌子在摆放时彼此间距不能少于 1.5 米。

注 1 句号表示句子的结束

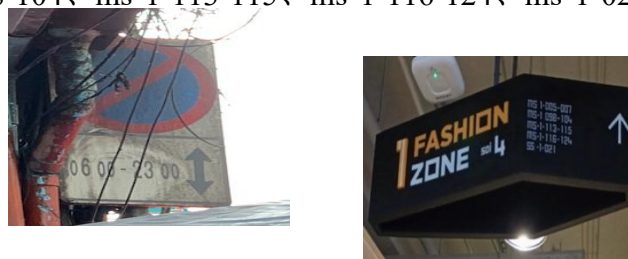
注 2 句号用于某些缩略词图组

注 3 句号用作小数点

3. 2 泰国曼谷官方语言景观中连接号

「—」主要用于连接密切相关的名词，多用来表示与时间、地点、数目相关的概念。如注 4 中的交通指示牌所标“06 00-23 00”便表示该路段通行时间以及该时段内此路段禁止路边停车。如注 4 中另一图片为商场时尚 1 区 4 巷的指示标牌，ms 1-005-007、ms 1-098-104、ms 1-113-115、ms 1-116-124、ms 1-021 指的是该区域商铺的号码。

注 4 连接号表示数目的起止

3. 3 泰国曼谷官方语言景观中括号

「()」往往用于对语言景观其他信息进行注释, 注 5 中的两处语言景观都使用了「()」, 括号中的内容均为地点信息, 其中右图是唐人街悬挂的当地政府宣传标语, 呼吁大家讲卫生、注重戴口罩, 括号“(เยาวราช 6 [唐人街 6])”便指明发出该呼吁的政府机构所在地信息。

注 5 括号注释性

3.4 泰国曼谷官方语言景观中分隔号

「/」主要用于分隔文字或数字, 主要有两种用法: ①用于分隔数字, 多见于街巷分区, 或用以指示房号、店铺号, 如注 6 中“6/2”是指该巷子的 6/2 巷, G201/2 是指 AVEDA 这家店在商场 G 区域的 201 区域的第一间。②用于分隔同类词, 如注 7 中 Kids/Family 是指产品区域中包括小孩区域和家庭区域, “รถยนต์[汽车]/รถจักรยานยนต์[摩托车]”是指该路段禁止汽车/摩托车停放或者通行。

注 6 分隔号用在具体地区如道路、街巷的区分号码、门牌号

注 7 分隔号用在分开产品区域

3.5 泰国曼谷官方语言景观中逗号

「,」主要见于数字中, 主要有两种用法: ①用于大于 1000 的数字中, 为更加直观展示数字大小, 往往每隔 3 位数, 便标注一个逗号「,」, 如注 8 中的 2,000、2,000-5,000 均如此, 表示违规将予以罚款, 为了让驾驶者更清楚罚款金额, 便在千位处添加逗号「,」。②用于两个数字之间, 如注 9 唐人街路牌标识中“๑[一], ๒[二]”中使用逗号「,」以示分隔。

注 8 价格数字上的逗号

注 9 唐人街路牌标识中

3.6 泰国曼谷官方语言景观中省略号

「…」多用于对部分不需体现的信息进行省略，如注 10 中“ทิ้งเป็นที่[丢在一个地方]…เก็บเป็นเวลา[按时间收垃圾]”อร่อย[好吃]…มีประโยชน์[有利]”中都省略一些内容，这些省略的内容显然不重要，通过省略，可将要表达的信息凸显，实现信息有效传达这一目的。

注 10 省略号标牌

3.7 泰国曼谷官方语言景观中引号

「“”」多用来表示部分重要或具有特定含义的词语，注 11 所示曼谷中央世界商业中心广告标牌中“เซ็นทรัล สะอาด มั่นใจ[暹罗 干净 放心]”便使用了引号，这能让购物者更清楚知晓该商业中心的服务宗旨——打造干净，让顾客放心的曼谷购物中心。

注 11 引号标牌

3.8 泰国曼谷官方语言景观中感叹号

「！」只出现一次，仅见于警示词，注 12 是政府下达的通知书，用于向百姓发出警示信息：“不允许诈骗卖假黄金，根据刑法规定，犯罪者处监禁 3 年”。为了让大家重视这些消息，在通知书最上方，用大号字体书写了“!!คำเตือน[警示语]!!”，且前后都标注了感叹号「！」。由此可见，官方语言景观中感叹号「！」多用于表达具有强烈警告色彩的信息。

注 12 感叹号

3.9 泰国曼谷官方语言景观中省字号

「'」出现次数甚少，这是因为官方标牌往往具有规范性，会使用完整表达形式，以避免出现歧义，导致信息传递出现紊乱。只有个别商场的英文标识中会偶尔使用，如注 13。

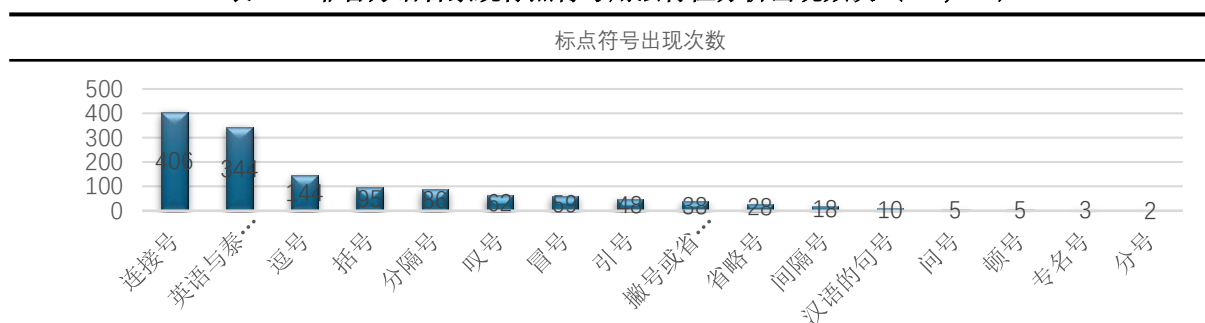

注 13 省字号

4. 非官方语言景观标点符号特征

泰国曼谷市中心非官方语言景观标点符号使用率亦不太高，2,594 个非官方语言标牌中仅有 769 个使用了标点符号，但这些非官方景观标点符号使用总量却高达 1,353 次，这说明非官方语言景观存在两种倾向，一种是不太使用标点符号，一种是较高频使用标点符号，后者多见于商业标牌，如商店招牌、店铺标牌等。整理可知，共涉及 16 类标点符号：1.连接号「—」共出现 406 次；2.泰-英语中的句号「.」共出现 344 次；3.逗号「，」共出现 144 次；4.括号「()」共出现 95 次；5.分隔号「/」共出现 86 次；6.感叹号「!」共出现 62 次；7.冒号「:」共出现 59 次；8.引号「“ ”」共出现 48 次；9.省字号「'」共出现 38 次；10.省略号「…」共出现 28 次；11.间隔号「·」共出现 18 次；12.汉语中的句号「。」共出现 10 次；13.问号「?」共出现 5 次；14.顿号「、」共出现 5 次；15.专名号「__」共出现 3 次；16.分号「;」共出现 2 次。详见表 4.1；

表 4.1 非官方语言景观标点符号用法特征分析出现频次 (N=1, 353)

现逐一对这 16 类标点符号使用情况及特征进行阐述：

4.1 泰国曼谷非官方语言景观中连接号

「—」主要用于连接密切相关的名词，多用来表示与时间、地点、数目、电话、日期、价格等相关的概念。不同场所语言景观连接号「—」的使用存有不同：①辉煌区商场广告标牌中的连接号「—」多见于时间、日期，如注 14 中的 17 JAN-6FEB 2022、9AM.-6PM.。该类共出现 159 次，越占总数的 1/2，可见用于表示时间、日期是非官方语言景观连接号「—」主要用法。②辉煌区餐厅、饮品店、物流商店、各

种服务业务商店，酒店及公寓的招牌、标牌、广告中连接号「一」多见于电话号码，如注 15 中的珠宝店、杂货店、物流公司的电话均采用 3-3-4 的格式，方便顾客识别记忆。③包括辉煌区在内的曼谷市中心的餐饮店招牌普遍会在价格之间使用连接号，表示价格的终止，避免后面增加数字，如注 16 中的：50.-、70.-、159.-、15,999.-等。

注 15 表示电话号码标点符号标牌

注 16 表示价格标点符号标牌

4.2 泰国曼谷非官方语言景观中句号

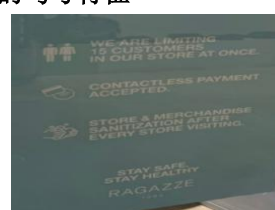
「。」「。」存有两种情况，前者见于泰语、英语语言景观中，共出现 344 次，后者见于汉语语言景观中，仅出现 10 次。这与泰语、英语在曼谷市中心语言地位所决定的，泰语、英语不仅是官方常用语言，也是非官方使用频率最高的语言。近些年因旅游业等影响，汉语在曼谷的使用有所提高，但多见于旅游区及其周边地域的指示信息、警示语、店铺名称、菜单菜名，以及景点等事物的专用名，这类语言景观中汉语因较简短，往往无需使用句号。汉语句号「。」使用特征详见下文。

泰-英语非官方语言景观句号「。」主要有五种用法：①出现在价格之后，以示价格的结束。正如注 16 反映的一样，句号后面可同时使用连接号，二者并不冲突，所起作用全然一致。但二者并非必须同时出现，部分非官方招牌中价格之后只使用了句号「。」，如注 17 中的 999.、1,500.。②见于英语陈述句末尾，以表一个句子的结束，无论是英语短句、长句，还是短文，往往会采用句号「。」表示句子结束，如注 18 中的右图。需注意的是，语言景观中的泰语语句不会使用句号「。」以表句子结束，如 18 注中的左图。③用于缩略词、简称之后，从注 19 可知，部分价格牌中价格后会标注“บ.”，“บ”是“บาท[泰铢]”的简称。“จ”是“จังหวัด[府]”的简称，注 19 中的“จ.น่าน”即[楠府]，是泰国北部的一个府。④见于时间表达中。曼谷车站标牌会详细注明车辆运行时间，会在时-分之间用句号「。」分隔，并在末端加上 น.，注 20 中的 10.00น.即表示十点钟的意思。⑤见于英语商业店名标牌中，中央世界购

物中心及暹罗广场购物中心部分店铺使用的是英文，往往会在店名结尾处使用句号「.」，见注 21。

注 17 价格数据的句号特征

注 18 英语中的陈述句句尾, 以表示一个句子的结束

注 19 用于某些缩略词或者简称之后

注 20 时间表达中

注 21 英语商业店名标牌

4.3 泰国曼谷非官方语言景观中逗号

「，」主要用于分隔词语或信息，主要有六种用法：①用来分隔长句中的若干分句，如“2022 年 1 月 1 日至 2022 年 3 月 31 日期间，在购物中心参与活动商户用银联信用卡，消费满 3,000 泰铢，即可免费领取便携式蓝牙音箱。”②用来分隔若干句法成分，起强调作用，如“PLEASE,USE HAND SANITIZER AND REMEMBER TO KEEP YOUR DISTANCE.”“PLEASE”后加逗号「，」强调祈祷、请求语气，有助于提高购物者对该建议的认可与实施。③用来分隔较长的并列短语，如“This range offers an expressive update on what classic BAREL adidas can become, punctuated

with bold branding and street-ready silhouettes.” ④用于分隔若干信息，如“02-276-1645, 089-200-5402”，即分隔店家提供的两个联系方式，“批发，零售，泰国纯泰然乳胶，榴莲干，药油，化妆品”即分隔商店销售方式及其产品。⑤用于大于1000 的数字中，为更加直观展示数字大小，往往每隔 3 位数，便标注一个逗号「，」，如注 22 中的 1,000，其中的 200 因数值较小，便无需使用「，」。⑥用于公司英语名称的简称中，如注 23 中的“Co.,Ltd.”是“Company Limited[有限公司]”的缩写，逗号「，」用来分隔前后两词。

注 22 价格数字上使用的逗号

注 23 公司标牌上使用的逗号

4.4 泰国曼谷非官方语言景观中括号

「()」往往用于对语言景观其他信息进行注释，主要有三种用法：①对语言景观中部分事物的性质、价值进行注释，如注 24 中的“รับฟรี LeTAO Ceylon Tea 1ซอง (มูลค่า 240.-) เมื่อซื้อสินค้าครบ 1,200 บาทขึ้นไป” [购买 1,200 泰铢或以上可免费获得 1 包乐涛锡兰茶(价值 240.-)], 括号「()」里的“240.-”是对赠品价值的注释，这样会刺激顾客购买金额超出 1,200 泰铢的物品。②对语言景观中部分事物的读音进行注释，注 25 中的“Toast Pop Cha Thai (โทสต์-ป๊อป-ชาไทย)”是指泰国奶茶烤面包，其中“โทสต์-ป๊อป-ชาไทย”是音译，选择与这些英文读音发音相同、相近的泰语，便于不会英文的顾客点餐。③对语言景观中部分事物的相关信息进行注释，以实现信息传达更精准。注 26 中的“PABLO MINI โชน TAKE HOME SHOP VOID ชั้น G (เยื้องกับร้านทองสมิทธิ์)”中的“เยื้องกับร้านทองสมิทธิ์”意为“在通萨迷特店的斜对面”，即对“PABLO MINI”店铺位置的进一步补充说明，方便顾客找寻。值得注意的是，注释往往会使用泰语，应是为了方便泰国民众更好理解。

注 24 语言景观中部分事物的性质、价值进行注释

注 25 对语言景观中部分事物的读音进行注释

注 26 对语言景观中部分事物的相关信息进行注释

4.5 泰国曼谷非官方语言景观中分隔号

「/」主要用来分隔两个或多个并列成分，主要有四种用法：①分隔同一事物的不同语言的不同表达，如注 27 中的“ประหยัด/SAVE”“ให้เช่า/出租”，多见于广告、招牌之中。②分隔相关的若干事物，如注 28 中的“รับ dyson มูลค่าสูงสุด 14,900.-/รางวัลและรางวัลอื่นๆ (1สิทธิ์/1ท่าน/ใบเสร็จ)”，其中分隔号「/」分隔了抽奖的三大条件，即 1 人拿着 1 张收据可获得 1 次抽奖机会。③用来分隔某地址的若干信息，多见于街道号、商店排号、门牌号等，如注 29 中的“E103/2 Eden zone”指的是该商家位于 Eden zone 的 E103 的 2 号。④用来隔开不同的价格，区分同一商品不同大小、质地的高低价格，如注 30 中的唐人街一家小吃店招牌所注明的 70/80/100 ฿，是指小、中、大份价格分别为 70、80、100 泰铢。

注 27 分隔同一事物的不同语言的不同表达

注 28 分隔相关的若干事物

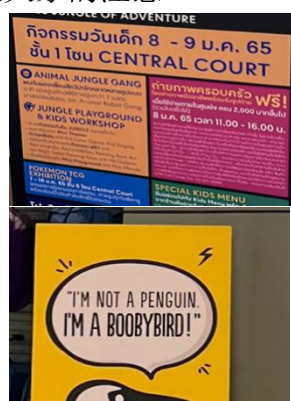
注 29 用来分隔某地址的若干信息

注 30 用来隔开不同的价格

4.6 泰国曼谷非官方语言景观中感叹号

「!」常见于提示语、警告语，表句尾停顿和强烈语气。主要有两种用法：①常出现在需注意的重要信息之后，如注 31 中“ถ่ายภาพครอบครัว โดยช่างภาพมืออาชีพพร้อมรับรูปถ่าย ฟรี!”句子中“ฟรี”后接感叹号「!」，即向消费者强调“由专业摄影师拍摄家庭照片”这一行为是“免费”的，用以吸引消费者！②位于句末，表停顿和强烈语气，如注 32 中“ห้าม! จอดรถบริเวณนี้โดยเด็ดขาด”中需禁止的是在该区域停车这一行为，这应该是整个句子核心信息，但感叹号「!」却位于 ห้าม[禁止]之后，明显表强烈语气，从而引起大家的注意。

需注意的

注 32 强烈的语气

4.7 泰国曼谷非官方语言景观中冒号

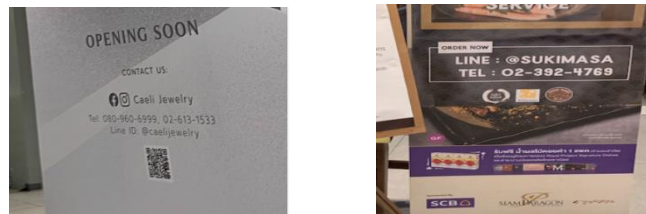
「:」常见于提示性话语后或总括语前，表语气的停顿。主要有三种用法：①出现在需解释的词语或分句之后，如注 33 “เวลาทำการ: เปิดให้บริการทุกวัน 11.00-18.00 น.”中冒号「:」便位于“เวลาทำการ[营业时间]”之后，而“เปิดให้บริการทุกวัน 11.00-18.00 น.[每天 11 点至 18 点]”则是对其的阐释。②用于分隔时、分、秒，如注 34 中的“10:00 น. - 21:30 น.”便是如此。③出现在联系信息之前，如注 35 中的 LINE : @SUKIMASA TEL : 02-392-4769。

注 33 出现在需解释的词语或分句之后

注 34 用于分隔时、分、秒

注 35 出现在联系信息之前

4.8 泰国曼谷非官方语言景观中引号

「 “ ” 」 常用于引用，或凸显重要信息，或起阐释作用。主要有三种用法：① 引用别人的话，包括成语、俗语、谚语等，如注 36 中 “การแยกขยะเป็นมากกว่าสร้างรายได้แต่คือเรากำลังร่วมรักษาทรัพยากรของโลกไว้ต่างหาก[垃圾分类不仅仅是赚钱，而且我们正在保护世界资源]” 是 เปรม พงษ์ยานนท์ 先生写的一段话。②用于重要或有特定含义的词语之上，凸显该词语重要性或意义非同寻常。注 37 中 ลีโอดิตดูเย็น[冰箱有利奥] “มันส์กว่า[更有趣]” 在 “มันส์กว่า” 一词上加了引号「 “ ” 」，就是为了凸显 “更有趣” 这一关键词，从而达到 “冰箱有利奥啤酒会让生活更有趣” 的销售目的，刺激消费者购买。③用于解释或介绍「 “ ” 」前的信息，实际作用与冒号「 : 」相同，注 38 中 CAELI JEWELRY [凯丽珠宝] “สวรรค์แห่งเครื่องประดับ...ตัวแทนแห่งความรักและการแต่งงาน[珠宝天堂...爱情和婚姻的代表]”，引号里的内容是对凯丽珠宝的解释。

注 36 引用别人的话

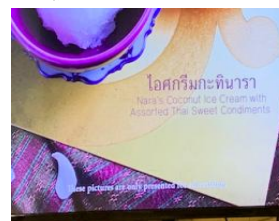
注 37 凸显重要或有特定含义的词语

注 38 用于解释或介绍相关信息

4.9 泰国曼谷非官方语言景观中省字号

「'」主要有两种用法：①用于构成名词所有格，如注 39 中的 Goose's Web。②用于构成词的复数形式、紧缩形式、简写形式，如注 40 中的“01 FEB' 22 - 07 FEB' 22”里的 FEB' 是 February 二月份的缩写。

注 39 用于构成名词所有格

注 40 用于构成词的复数形式、紧缩形式，简写形式

4.10 泰国曼谷非官方语言景观中省略号

「…」所起作用为连接，即连接两个相关成分或内容，而非省略，这点十分特殊。如注 41 中“กล้าที่จะเล่น...กล้าที่จะฝัน”连接的是“敢玩”“敢想”两大部分。

注 41 用来连接两个词语或者句子

4.11 泰国曼谷非官方语言景观中间隔号

「·」出现数量较少，主要用于分隔相关信息，如注 42 中“丹丹·皮肤管理中心”使用间隔号「·」分隔了该店铺的所有者及其店铺营业范围。“NATURE MADE INC·ESTD 2016·”使用间隔号「·」分隔了公司名称与其成立时间。

注 42 表示间隔相关信息

4.12 泰国曼谷非官方语言景观中汉语句号

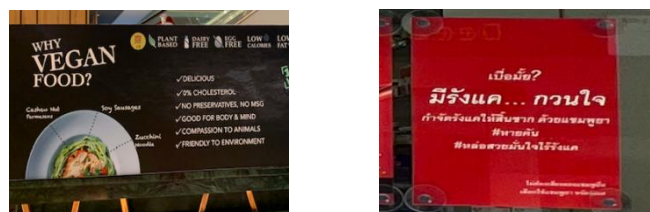
「。」使用频率较低，主要有两种用法：①表示陈述句句尾停顿、及其舒缓的语气，如注 43 中“即时焕亮,均匀肤色,令肌肤散发健康粉嫩光泽,长效呵护肌肤健康。”②用于语气温和的祈词句末尾，表祈祷请求义，如注 44 中的“每次使用服务,请先戴好口罩。”

注 44 用于语气温和的祈词句末尾、表祈祷请求义

4.13 泰国曼谷非官方语言景观中问号

「？」出现频率不高，但均表疑问句末尾停顿和疑问语气，往往出现在广告开端处，从而吸引消费者注意，让其注意广告剩余信息，从而达到商家促销目的，如注 45 中“WHY VEGAN FOOD?”

注 45 表疑问句末尾停顿和疑问语气

4.14 泰国曼谷非官方语言景观中顿号

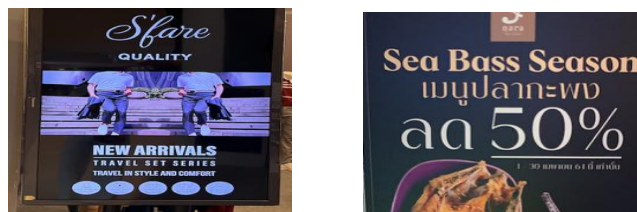
「、」主要表语句内部较短并列词语间的停顿，多见于汉语语言景观中，如注 46 中的“水饺、小笼包、手拉面”。

注 46 表语句内部较短并列词语间的停顿

4.15 泰国曼谷非官方语言景观中专名号

「___」常见于一些品牌名称或者需要读者注意或者重视的词语下方。如注 47 中 Sea Bass Season เมนูปลากะพง [鲈鱼菜单] ลด [减] 50%，这里将 50% 用专名号「___」标注，就是为了引起消费者注意，激发食客点该道菜。

注 47 需要注意或重视的词语

4.16 泰国曼谷非官方语言景观中分号

「；」用的很少，只用于多个电话号码之间的分隔，如注 48 中的“0937673578；0878593949”。

注 48 分隔联系方式

5. 官方、非官方语言景观标点符号使用异同点

在曼谷市中心的语言景观中，官方和非官方标牌的标点符号使用情况呈现出较为明显的差异与相似性。官方语言景观多用于政府机构、公共场所和交通标志，要求简洁明了、规范统一；而非官方语言景观主要集中在商业广告、店铺招牌等场合，表现出更大的灵活性和多样性。这一差异不仅反映了语言景观的使用目的不同，还涉及到各自的功能需求、语言特点和社会文化背景的不同。以下从几个方面详细论述官方与非官方语言景观标点符号使用的异同点。

5.1 标点符号种类的相同与不同

首先，在标点符号的种类上，官方和非官方语言景观都使用了一些常见的标点符号，如句号、连接号、括号、分隔号和逗号等。无论是官方还是非官方标牌，这些标点符号的基本功能是一致的。例如，句号「。」通常用于表示句子的结束，连接号「—」则多用来连接相关的词语或信息，如时间段、地点范围等。在交通标识或公共设施说明中，连接号可以明确地表明时间或范围信息，例如“开放时间：8:00—18:00”，从而帮助公众更好地理解和遵守规则。然而，尽管官方和非官方语言景观在使用一些基本标点符号上具有相似性，非官方语言景观所涉及的标点符号种类更加丰富多样。

根据调查，非官方语言景观中使用了多达 16 种标点符号，包括感叹号「!」、省略号「…」、问号「?」、顿号「、」、冒号「:」、分号「;」等，而官方语

言景观仅使用了 9 种标点符号。这一差异反映了官方语言景观的高度规范性和功能简洁性，而非官方语言景观则更加灵活和多样，标点符号的使用往往为了增强语言的表现力和视觉效果。例如，感叹号和问号常用于吸引消费者注意的广告或促销标语中，起到强调语气和引导情感的作用。

5.2 标点符号使用频率的差异

其次，官方与非官方语言景观在标点符号使用频率上也存在显著差异。官方语言景观由于其规范性和信息传达的简洁要求，标点符号的使用频率相对较低。调查数据显示，在曼谷市中心的官方语言标牌中，仅有 60 个标牌使用了标点符号，总共使用了 70 次，平均每个标牌的标点符号使用量较少。这种情况常见于政府发布的公告、道路标识和公共设施导向牌等，信息主要以直接、简明的方式传递，标点符号的作用往往只是辅助性的。

相比之下，非官方语言景观的标点符号使用频率远远高于官方语言景观。研究表明，在 2,594 个非官方标牌中，有 769 个使用了标点符号，总计使用了 1,353 次。这意味着非官方语言景观中的标点符号不仅种类更多，而且使用频率更高。非官方标牌中大量使用标点符号的现象多出现在商业广告、促销信息和商店招牌中，目的是通过标点符号增强语言的生动性和表现力，吸引消费者。例如，在餐饮店的促销广告中，省略号「…」常用于创造悬念，而感叹号「！」则用于表达促销的热烈情感，以激发顾客的购买欲望。

此外，标点符号在非官方语言景观中的频繁使用也与语言景观的多语言特性有关。曼谷作为一个国际化大都市，非官方语言景观中常见泰语、英语、汉语等多种语言的混合使用。不同语言的书写规范要求不同的标点符号，因此在同一个标牌中，可能会看到多种标点符号并存的现象。例如，泰语中标点符号的使用较少，而汉语和英语对标点符号的依赖性较高，这使得多语言标牌在信息传达中需要通过标点符号来进行语言区分和语义表达的优化。

5.3 标点符号功能的不同

官方和非官方语言景观不仅在标点符号的种类和使用频率上存在差异，在标点符号的具体功能和作用上也表现出不同的侧重点。官方语言景观中，标点符号的功能较为单一，主要用于实现信息的准确传达和格式的规范。例如，句号和连接号在官方标牌中的主要功能是帮助完成句子的分隔或信息的连接，强调标牌信息的完整性和规范性。这些标牌常用于政府机关、交通标识、公共服务设施等，标点符号的使用基本不涉及修饰性或情感性作用。

相反，非官方语言景观中的标点符号功能则更加多样和灵活，除了完成基本的语法功能外，还被广泛用于增强信息的表现力。例如，非官方语言景观中感叹号「！」的使用频率较高，常用于表达强烈的情感或强调某一特定信息，如“特价!限时抢购!”等宣传标语中，感叹号不仅用于强调重要信息，还能够引导消费者产生强烈的情感反应，增强广告的吸引力。此外，省略号「…」在非官方语言景观中的功能也有所扩展，不仅用于省略不必要的信息，还常常用于制造语言的延续性或悬念感，激发消费者的好奇心，从而引导他们进一步了解商品或服务。

非官方语言景观中的标点符号还承担着更多的视觉和修饰功能。例如，冒号「：」常用于分隔信息或引出特定内容，而间隔号「·」则用于商标名称或品牌标识中的视觉分隔，这些标点符号的使用不仅能够帮助顾客快速抓取关键信息，还为

品牌形象的塑造增添了现代感和设计感。通过灵活使用标点符号，非官方语言景观可以更加生动地传达信息，提升广告和标牌的视觉冲击力，增强消费者的体验感。

6. 影响官方、非官方语言景观标点符号使用的因素

影响曼谷市中心官方、非官方语言景观标点符号使用的因素有语言景观所用语言种类、语言景观的性质、语言景观的功能、语码搭配使用、经济文化、标牌政策六类，其中前四类是内在因素，也是主要原因，后二者是外部因素，也

是次要原因，但这并不意味着外部因素不重要，恰巧相反，经济文化的发展，是曼谷市中心官方、非官方语言景观标点符号使用的大背景，甚至可以说是根本原因，因为若非经济文化发展，官方、非官方语言景观或许不会产生今天所见变化，或许就不会有双语或多语语言景观，也就不会存在标点符号的使用问题了。

6.1 语言景观所用语言种类决定标点符号使用范围

官方语言景观多使用泰语、英语，而非官方语言景观所用语言情况十分繁杂，除泰语、英语、汉语外，还有日语、韩语、法语、越南语、意大利语等语言。标点符号的使用往往与语言相吻合，语言景观所用语言越多，那么可选择的标点符号范围就越广，这便能解释为何官方语言景观中标点符号种类、功能均有限，而非官方语言景观中标点符号种类、功能却十分丰富。

6.2 语言景观的性质决定标点符号的使用及其频率

官方语言景观需遵循一定的规范，一定程度上缺少灵活性，且官方语言景观需兼顾简洁性和准确性，所以往往较少使用标点符号，只有在警示语等必要时候才会使用相关标点符号。非官方语言景观往往是商家、店家等创作而成的，往往根据自身目的，设计相关语言景观。为吸引消费者，这些语言景观形式、内容往往具有富有创造力，因此规范性相对较差。因为标点符号有时比文字更具视觉效果，所以非官方语言景观往往较多使用标点符号。

6.3 语言景观的功能也会决定标点符号的使用及其频率

官方语言景观多为政府机关标牌、导向指示类标牌、提示警示禁止类标牌，而非官方语言景观则多为商业标牌类，如商店牌号、招牌名称、商店店名、店铺招牌/标牌，以及商业信息或说明介绍通知类标牌，如产品价格标牌、商店介绍、优惠信息、产品介绍、海报、传单、菜单、说明信息等。显然官方语言景观所要传达的是客观具有权威不容置疑的信息，无论是政府机关名称，还是道路指示牌、警告牌，都要以最直接了当的方式传递正确无误的信息，以达到指示或警示作用。而非官方语言景观往往与商业有关，无论是商业标牌，还是介绍通知类标牌，都具有较强主观性，往往会通过各种手段，将语言景观变成吸引消费者的工具，根据需求不同，不同商铺的语言景观标牌各不相同，甚至差异较大。正因为官方、非官方语言景观的功能不同，导致前者较少、且较谨慎使用标点符号，以免影响信息传达，后者却较多、且较随意使用标点符号，以达到吸引顾客，刺激消费的目的。

6.4 语码搭配使用会影响标点符号使用

曼谷语言景观多是双语或多语语言景观, 尤其是非官方语言景观中, 这样的现象更常见, 但由于非官方语言景观缺乏规范性, 所以部分语言景观中多种语言混杂使用, 为了有效区分, 会使用相关标点符号以作分隔。

6.5 经济文化也会影响标点符号使用

近些年随着经济发展、旅游业兴盛, 很多外国人来到曼谷经商、工作、旅游, 甚至定居, 曼谷部分地区外国人居住率占比较高, 为了方便日常生活, 这些地区出现较多双语或多语语言景观。跟不使用标点符号的泰语不同, 汉语、英语、日语等都是有点符号的, 且是不可缺少的部分, 所以这些地区的双语或多语语言景观通常可见标点符号。

6.6 标牌政策一定程度也会制约标点符号的使用

泰国用于商业的各种标牌缴费计算方法如下:①展示纯泰语的标牌费用为 3 泰铢/500cm²; ②展示泰语以及外语, 或搭配图片, 若泰语字号大于其他语言, 且位于标牌上方或第一位置, 费用为 20 泰铢/500cm², 若泰语字号小于其他语言, 三类标牌指的是无展示泰语或者是泰语和其他语言搭配, 但当泰语的位置低于外语或字体小于其他外语语言, 则费用为 40 泰铢/500cm²。Jaibanjoet Meatavee(2019)使用标点符号可能会使语言景观的面积变大, 需缴纳的费用可能也会增加, 或会影响小规模店铺、商家不愿使用标点符号。

7. 对官方、非官方语言景观标点符号使用的建议

7.1 官方语言景观标点符号的规范化建议

官方语言景观一般出现在政府机构标识、公共设施导向牌、交通标识和公告中, 这些标牌的首要任务是传达准确、简洁且具有权威性的公共信息。因此, 官方语言景观的标点符号使用应更加严格和规范, 避免由于标点符号使用不当引起的误解或信息传递的混乱。基于这一要求, 官方语言景观标点符号的使用可以从以下几个方面进行改进:

首先, 应进一步规范标点符号的使用, 确保其与国际语言标准接轨。例如, 在双语标牌中(如泰语与英语的组合), 应根据各语言的使用习惯选择合适的标点符号。泰语的书写习惯中, 句号「.」和逗号「,」等标点符号的使用较少, 但在英文表达中这些标点符号是不可或缺的。因此, 建议官方在双语标牌上对泰语和英语分别处理, 确保符合每种语言的语法和表达习惯。

其次, 官方语言景观标牌中应注重一致性。例如, 在相同类型的公共标识中应保持标点符号的一致使用, 无论是句号、连接号还是括号等, 均应有明确的使用规则, 以减少信息传递过程中的混乱。此外, 还应避免在同一个标牌上混用不同风格的标点符号, 特别是在交通指示牌、公共卫生告示等重要信息的传递中, 确保标点符号简明易懂。

最后, 建议泰国官方在语言景观政策中明确对标点符号使用的具体要求, 特别是在新建或翻修公共设施时, 可制定相关规范并监督实施。例如, 政府可以制定详细的标点符号使用指南, 尤其是对那些涉及重要信息传达的标牌, 如交通标志、公共卫生告示等, 确保标点符号的使用既符合语言习惯, 又能提高信息的可读性。

7.2 非官方语言景观标点符号的多样化与灵活性建议

非官方语言景观主要出现在商业广告、店铺招牌、旅游景点的宣传牌以及各种促销海报中，其目的是吸引消费者、传达商业信息和增强市场竞争力。因此，非官方语言景观的标点符号使用相比官方语言景观要更加灵活和多样化。尽管如此，非官方语言景观在标点符号的使用上也存在一些需要改进之处，以下是针对非官方语言景观的几点建议：首先，建议加强对标点符号使用的审美与功能性结合。例如，在商业招牌或广告牌中，标点符号的作用不仅限于语法规则，还可以通过巧妙使用标点符号来增强广告的视觉效果和信息传达的生动性。标点符号如感叹号「!」、问号「?」等可以用于增强语气，引起消费者的关注，突出品牌的个性和产品特点。此外，连接号「—」和分隔号「/」等标点符号可以灵活运用于价格、时间等信息的表达中，以提高信息的清晰度和可读性。

其次，非官方语言景观中的标点符号应根据受众的多样化进行调整。曼谷作为国际化大都市，旅游业发达，语言景观中的标牌不仅面向本地居民，还需要为国际游客服务。为了让不同语言背景的消费者能够准确理解信息，建议在多语言标牌中灵活使用多种标点符号。例如，汉语、英语、日语和泰语的标牌可以分别根据各自语言的标点符号规则进行调整，确保信息传达准确无误。此外，在涉及多语言的广告或说明时，可以考虑使用图标或标准化的符号来代替复杂的标点符号，避免因语言差异造成的信息误读。

最后，非官方语言景观中应注重标点符号的创新使用，以增强信息传达的趣味性和互动性。例如，许多商业广告和宣传标语可以通过省略号「…」等符号来创造悬念，吸引消费者进一步了解产品信息。同时，间隔号「·」等符号也可以在一些高档品牌或产品介绍中使用，以营造简洁、优雅的视觉效果。

7.3 标点符号使用政策的灵活性与推广

除了官方与非官方语言景观的差异性之外，标点符号的使用还受泰国现行政策的影响。例如，泰国的商业标牌政策规定，如果标牌中包含泰语与外语，且泰语字号较大或位于标牌的首位，所需缴纳的费用较低；反之，外语占主导位置的标牌需要缴纳更高的费用。这样的政策在一定程度上限制了多语言标牌中标点符号的使用，因为标点符号的存在可能增加标牌的面积，从而导致成本的上升。

因此，建议在标牌政策中对标点符号的使用给予更大的灵活性，鼓励商家合理使用标点符号来优化信息传达，而不是单纯因经济成本的考虑而减少标点符号的使用。政府可以通过减免部分标牌费用或提供设计指导，鼓励中小型企业保持标牌规范性的同时，增强标点符号的使用，以提高其广告效果。

此外，还应通过多种渠道推广标点符号使用的规范和技巧，帮助商家和设计师更好地理解标点符号在商业语言景观中的重要性。例如，政府或相关组织可以定期举办标牌设计的培训课程，介绍标点符号的最佳实践和创新使用方式，帮助商家在不增加额外成本的情况下优化广告效果。同时，也可以通过社交媒体、宣传手册等渠道推广标点符号的使用规范，提升公众对标点符号的认知，促使更多商家和公共服务机构关注标点符号在信息传达中的作用。

8. 结语

本研究通过实地调查与数据分析，系统探讨了泰国曼谷市中心官方与非官方语言景观中标点符号的使用特征及其差异。研究发现：在规范性较强的官方语言景观中，标点符号使用呈现出简洁性的特征，仅涉及 9 种类型（如句号、连接号、括号等），且频率较低，主要服务于信息准确性与权威性。而非官方语言景观则呈现显著的灵活性与多样性的特征，标点符号类型更丰富，使用了 16 种标点符号（如感叹号、问号、间隔号等），且频率更高；其功能不仅限于语法辅助，更注重通过视觉表现力，从而吸引消费者并进行情感传达。

研究进一步揭示了影响标点符号使用的多重因素：官方景观受制于政策规范与功能需求，强调信息传递的简洁性；非官方景观则受经济文化驱动的影响，通过标点符号的创意使用实现商业目标。此外，语言本体特征（如泰语、英语、汉语的标点系统差异）、多语混杂现象及标牌管理政策（如标牌费用规则）也在不同程度上塑造了标点符号的实际应用模式。

本研究的贡献在于为语言景观研究提供了标点符号分析的微观视角，揭示了标点符号在公共信息表达中的文化功能与社会意义。同时，针对官方与非官方语言景观提出了差异化建议：前者需强化标点符号的规范性与一致性，后者可结合审美与功能优化标点符号的多样化使用。然而，研究受限于样本区域与数量，未来可扩展至曼谷其他区域或对比其他国际化城市，并进一步探讨标点符号在多模态语言景观与跨文化传播中的动态作用。

参考文献

- Ai.Z.Z.Z.T.D.E. (2009) . A Brief Discussion on the Necessity of Punctuation Teaching in Chinese Language Education for Ethnic Minorities. *Journal of Hotan Normal College*, (2), 126-127.
- Bao.Z.Y. (2025). New Assessment Trends in Punctuation. *New Century Intelligence*, (28), 43-46.
- Chariya Seangyen. (2015). Linguistic Land). Linguistic boards in Mueang District, Udon Thani Province. *Journal of vernacular ground*, 31-32.
- Deng.X.L. (2008) . An Analysis of the Interpersonal Meaning of Punctuation Marks. *Science & Technology Information*, (2),171-215.
- Hua.C. (1994). The Typical Differences in Punctuation Between Russian and Chinese. *Russian Learning*, (6),60-62.
- Huebner, T. (2006) . Bangkok's Linguistic Landscapes: Environmental Print, Code-mixing and Language Change. *International Journal of Multilingualism*, (01), 31-51.
- Hu.J.G. (2002) . *An Analysis of the Usage Characteristics and Common Errors in Punctuation among Elementary-Level International Students*. (MasStudents.is). Jinan University.
- Hu, J. G. & Zhou, J. (2003) . Analysis of punctuation writing errors of international students. *Language and Character Application*, (3), 10-20.
- Jaibanjoet Meatavee. (2019). *An Investigation on the Linguistic landscape of tourist areas in Phuket Island Thailand*. (Master' s Thesis). South China University of Technology, 35.
- Jintana Yodying. (1976) . *History of the Names of Sub-districts and Villages in Mueang Phrae District, Phrae Province*. (Master' s Thesis). Sri-nakharinwirot University, 26-32.
- Kong, Z. (2017) . An Overview of Linguistic Landscape Studies: History, Trend and Implications. *Journal of Central South University (Social Science)*, (2), 57-64.
- Landry, R. & Bourhis, R.Y. (1997). Linguistic Landscape and ethnolinguistic Vitality. *Journal of Language and Social Psychology*, 16, 23-49.
- Lang, B., & Numtong, K. (2024). Mapping linguistic landscapes: Exploring affective regimes of Chinese New Year culture in Bangkok. *Cogent Arts & Humanities*, 11(1).
- Lin.S.F. (2000) . Learning and Application of Punctuation Marks. *People's Publishing House*, 20-30.

- Lin.S.F. (2000). The Etymology and Concept of "Punctuation" (Part I) On the Necessity of Establishing Punctuation as an Independent Discipline. *Yuwen jianshe Journal*, (4), 35-37.
- Liu.H.L. & Keawsuwan. (2023). A Chinese Language Linguistic Landscape Study within Downtown Bangkok's Three Commercial Districts. *Thailand. Chinese language and culture journal*, 10(2), 353-362.
- Mu. & Rungruang. (2013). Chiang Mai Linguistic Landscape in the Tourist Attraction Areas: A Study on the English Language Use on Signs. *The Golden Teak Humanity and Social Science Journal*, (19), 59-70.
- Nakawat Sareh. (2007). *Pattani Store names: the relationship between the store name and the lifestyle of the resident community*. (Master's Thesis). Chulalongkorn Univemaster's-85.
- Nopawan Srichan. (2000) . *The use of punctuation marks*. Thai Wattana Panich, 10-20.
- Pan, Z. (2024). Semiotic landscapes in Bangkok's Chinatown as a tourist destination. *Cogent Arts & Humanities*, 12(1).
- Pasa. & Siriphon. (2019). *Street Food Signs Yaowarat and Chatuchak Semiotic Landscapes*. (Master Landscapes). Srinakharinwirot University, 20-35.
- Phraya Upakitsilpasarn. (1956). Linguistic Principle. *Thai Watthana Panich*, (6), 1-6.
- Kamchai Thonglor. (1995). Thai language principles. *Ruam Sarn*, (9), 2-15.
- Preecha Choongern. (2023). Characteristics of language landscape in downtown. Bangkok, Thailand. *Chinese language and culture journal*, 10(2), 175-191.
- Scollon.R.&Scollon.S.W. (2003) . Discourse in Place: Language in the Material World. *Journal of Comparative Literature and Aesthetics*, 38(1), 135.
- Shen, Y. & Numtong, K. (2022). Errors Analysis of Chinese Translation and Standardized Translation and Signs in Thailand, *Chinese Studies Journal of Kasetsart University*, 15(1), 241-285.
- Shang. G.W. (2016). An Economics Approach to Linguistic. Landscape: Singapore, Malaysia, and Thailand as a Case. *Chinese Journal of Language Policy and Planning*, (4), 83-90.
- Somsak Sinthuravej. 1978) . Towards Educational Quality. Bangkok. Thai Watana Panich.
- Spolsky.B. (2009) . *Prolegomena to a Sociolinguistic Theory of Public*. Sphere. E. Shohamy, D. Gorter. Linguistic Landscape: Expanding the Scenery, 25-39.
- State Language and Writing Commission. (2018) . Language Landscape Research. Language Life White Paper Study of Language Policies in China. *The Commercial Press*, 288-304.

- Sutthinaraphan, K. (2016). A Linguistic Landscape Study of Advertising Signage on Skytrain. *Manusya*, 19, 53-7.
- The Royal Society of Thailand. (1984). Guidelines for the Use of Pu). Guidelinesrks and Other Symbols, *Spacing Rules*, 18-30.
- Xu, M. (2017) . An Overview of Linguistic Landscape Studies: History, Trend and Implications. *Chinese Journal of Language Policy and Planning*, 2(2), 47-64.
- Xiao, M. & Hans, V. d. V. (2015) . Constructing identities through multilingualism and multiscriptual: The linguistic landscape in Dutch and Belgian Chinatowns. *Journal of Chinese Overseas*, 11(2), 119-147.
- Xiao. S.M. (2004). Standardization of Punctuation Marks in China. *Journal of Zhengzhou University*, 37(6), 121-124.
- Yang. Z. L. (1999) . The Origin of Modern Punctuation Marks. *Journal of Zhengzhou University*, (2), 110-112.
- Zhang. M. & Liu. M.Y. (2009). A Study on the Cohesive Functions of Punctuation at the Prosodic and Contextual Levels of Discourse. *Journal of Yan an University (Social Science Edition)*, 31(6), 106-109.
- Zhang, n. n. (2017) . The Classification of Linguistic Landscape from the Perspective of Speech Community Theory. *Chinese Journal of Language Policy and Planning*, (02), 43- 49.
- Zhang. H. (2018) . Mapping Linguistic Landscape of Singapore China town: A Case Study of Pagoda Street. *Journal of Longdong University*, 29(4), 27-31.
- Zhao. B. Y. (1999) . *A Comparative Study of Chinese and Japanese Punctuation Usage* (Part 15). Foreign Language Research in Northeast Asia, 12, 30-31.
- Zhu, X. L. (2018) . Thailand Chinese Use and its Variation: From the Perspective of. the Linguistic Landscape. *China Language Strategies*, (2), 19-29.
- Zhu, X.L. (2018) . Thailand Chinese Use and its Variation: From the Perspective of. the Linguistic Landscape. *China Language Strategies*, (2), 19-29.

东南亚来华留学生汉语学习动机研究

章霜¹

姜玥²

王艺杰³

李池利⁴

湖北工业大学外国语学院

Email: lichili@hbut.edu.cn

Received: May 8, 2025; Revised: June 24, 2025; Accepted: June 27, 2025

摘要

采用定量法，以 120 名东南亚来华留学生为对象，对其汉语学习动机特点以及个体差异性进行调查。研究结果显示，东南亚来华留学生的学习动机整体处于较高水平，其汉语学习动机在性别、汉语学习时长方面不存在显著性差异，但在年龄方面受试学习动机在理想二语自我维度存在显著性差异；个体性差异因素会影响留学生动机类型的分布状况。由于不同年龄段学习者的认知能力各异，他们对理想二语自我的构建会受到影响。基于此，汉语教学不能采用单一模式，而应秉持因材施教的原则，充分满足学习者的多元需求，从而提升教学的针对性与有效性。

关键词：东南亚来华留学生；汉语学习动机；个体差异

EXPLORING CHINESE LANGUAGE LEARNING MOTIVATION OF SOUTHEAST ASIAN STUDENTS STUDYING IN CHINA

SHUANG ZHANG¹

YUE JIANG²

YIJIE WANG³

CHILI LI⁴

School of Foreign Languages, Hubei University of Technology

Abstract

This paper reports the results of a study investigating the features and individual differences in Chinese language learning motivation among 120 Southeast Asian students learning Chinese in China by adopting a quantitative approach. The results showed that Chinese language learning motivation among the participants was at a high level, and there were no significant differences in their Chinese language learning motivation in terms of gender and duration of Chinese learning. However, in terms of age, their Chinese language learning motivation was significantly different in ideal L2 self, which indicated that the ideal L2 self has a great impact on learning behavior. At the same time, individual difference factors will affect the distribution of motivation types of these international students in different dimensions. Because learners of different age groups have different levels of cognitive development, the construction of their ideal L2 self will be affected. Based on this, Chinese language teaching cannot adopt a single model but should adhere to the principle of teaching according to the actual situation of the learners, fully meet the diverse needs of the learners, and thus improve the pertinence and effectiveness of teaching.

Keywords: Southeast Asian students studying in China; Chinese language learning motivation; individual differences

1. 引言

据中国教育部统计, 截止 2023 年底共有来自 190 个国家和地区在他们的教育体系中开设了中文语言课程, 全球范围内的汉语作为第二语言学习者人数已超过 3000 万(郭熙, 2024)。由此可见, 在宏观政策与经济合作背景下, 全球范围内学习中文的需求大幅度增加, 掀起了“汉语热”的潮流(应学风、盛珂炜, 2020), 但东南亚来华留学生的动机结构呈现显著失衡, 以就业为导向的工具型动机占据主导, 致使文化深层次认知遭到忽视。基于此, 本研究将聚焦东南亚留学生群体, 通过考察其个体层面的汉语学习动机特征, 旨在为优化来华留学生汉语教学模式提供理论依据和实践参考。

动机作为影响二语学习的一个重要因素, 一直受到国内外学者的广泛关注。二语动机研究从早期期望价值理论(EVT)的“理性评估”范式(Atkinson, 1957), 逐步转向多维动态视角。上世纪 50 年代末 Lambert & Gardner(1972)开创性地从社会心理学角度开展二语学习动机研究, 将语言学习的动机确定为两种不同动机: 融合型动机和工具型动机。所谓融合型动机, 指学习第二语言是为了跟目的语社团直接进行交际, 与目的语文化有更多的接触, 甚至想进一步融入其语言社团, 成为其中的一员; 所谓工具型倾向, 就是用语言做工具达到某个实际目的, 强调语言的实用价值。之后二语动机研究进一步发展, Deci & Ryan (1985)正式提出自我决定理论(SDT), 将动机分为内部动机和外部动机, 并进一步细化外部动机的不同类型; Tremblay & Gardner(1995) 根据需求理论、期望—价值理论和自我效能理论, 提出了学习动机的扩展模式, 这也被认为是目前较为全面, 且经得住检验的学习动机理论。此后随着认知心理学的发展, 研究者们开始从学习者个体差异视角对学习动机进行研究(Dörnyei, 1998)。Dörnyei(2005) 基于心理学中的“可能自我”(Possible Selves)和“自我差异理论”(Self-Discrepancy Theory), 结合二语习得动机研究, 提出了二语动机自我系统理论(L2 Motivation Self System), 该理论包括了三个层面: 理想二语自我、应该二语自我以及二语学习经历。二语动机自我系统作为过程取向动机研究范式的扩展模式不断发展, 以此为理论框架的实证研究数量也不断增多(Dörnyei, 2009); 综合分析显示, 国外的二语动机研究呈现出多维度、多视角等特点。

国内对外国留学生汉语学习动机的研究起步较晚,研究最初主要集中于以英语作为外语或者二语的研究,对外国留学生学习汉语的个体差异国内研究成果很少(施家炜 2006)。但随着国际中文教育的飞速发展,以及汉语热的潮流,学者们愈发关注汉语作为第二语言学习者的动机情况(史兴松, 2017)。当前国内相关研究主要采用工具型动机和融入型动机的二分法,并且融合动机研究的最新发展理论对留学生汉语学习动机展开相关研究(沈亚丽, 2008);郭亚萍(2009)对不同国家地区的汉语学习者的动机差异进行研究,发现学习者对语言的认同感不同,学习动机水平也会受到影响,这表明留学生的个体差异因素对他们的汉语习得有着重要影响。丁安琪(2014)对 251 名来华留学生的汉语学习动机进行研究,发现性别和年龄对学习动机强度有显著影响。李向农、魏敏(2015)通过考察 131 名预科留学生汉语学习的动机进行研究,以探索动机的类型及个人因素对动机类型的影响,结果显示专业对动机类型有显著效应,性别对动机类型没有影响。史兴松、高超(2017)采取定量研究方法,对来华留学生汉语学习动机的类型、影响因素、对学习投入的影响及动态发展特征进行了分析论证,研究结果表明留学生汉语动机会受到性别、文化背景的影响。李池利、刘倩倩(2021)发现年龄、性别、母语背景和学习时长等个体性差异因素对来华留学生的汉语学习动机无显著性影响。李丽生、马明珠(2021)发现来华留学生的汉语学习动机受其国际姿态的影响。吕昕颖、沈壮娟(2024)发现来华留学生的汉语学习动机受其学业情绪和学业自我效能感的影响。李娜、王添淼(2024)发现个人愿景、短期目标、课堂学习、课外生活和跨文化适应能力对在华的国际中文学习者的学习动机有重要影响。

综合来看,国内研究虽然在二语动机自我系统的研究范式上积累了经验,但对于来华留学生汉语学习动机作用机制与个体学习行为之间的关系还有待进一步研究。理想二语动机自我系统理论是当前最具影响力的动机理论框架为解释东南亚来华留学生复杂的汉语学习动机提供了工具,将来华留学生年龄、性别、学习时长纳入研究框架旨在突破当前汉语推广忽视群体内差异的局限,提升跨文化教育精准性。因此,本研究拟采用问卷调查法,探究东南亚来华留学生在理想二语自我、应该二语自我等不同维度的汉语学习动机在年龄、性别、学习时长等方面的个体差异性。

2. 研究设计

2.1 研究问题

(1) 东南亚来华留学生学习动机特点如何?

(2) 东南亚来华留学生的三维汉语学习动机在性别、年龄等方面有何个体差异性?

2.2 研究对象

如表一所示, 本研究以中国湖北某高校的 120 名东南亚来华留学生为研究对象。其中, 15 人来自缅甸、14 人来自老挝、13 人来自菲律宾、12 人来自柬埔寨、12 人来自东帝汶、11 人来自泰国、11 人来自文莱、9 人来自马来西亚、9 人来自越南、9 人来自新加坡、5 人来自印度尼西亚等国家。这些学生中, 男性 62 人, 女性 58 人。年龄跨度为 19 岁到 25 岁, 平均年龄为 21.77 岁。基于发展心理学理论框架(Arnett, 2000), 19 到 20 岁为成年过渡初期, 21 岁到 23 岁为社会角色锚定期, 24 岁以上则属于完全成年期, 据此对受试划分为三个年龄段: 受试 19 岁到 20 岁以下 33 人, 21 岁到 23 岁 62 人, 24 岁以上 25 人。其中汉语学习时长为一年以下的有 54 人; 汉语学习时长一年半以下的有 44 人; 汉语学习时长一年半以上的有 22 人; 受试平均汉语学习时长为 13.73 月。

表一 受试背景信息

年龄	19-20	21-23	24-25
人数 (%)	33 (27.5%)	62 (51.6%)	25 (20.9%)
学习时长	一年以下	一年到一年半之间	一年半以上
人数 (%)	54 (45%)	44 (36.7%)	22 (18.3%)
性别	男		女
人数 (%)	62 (51.7%)		58 (48.3%)

2.3 研究工具

本研究参考了 Papi & Khajavy(2021)的二语动机自我系统量表部分题项, 该量表基于 Dörnyei 的二语动机自我系统 (L2MSS) 进行修订保持了理论内核的同时与本文的研究框架一致, 其中的跨文化效度能匹配东南亚来华留学生的文化特质。为了确保问卷的有效性, 在正式地进行调查之前选择了十名学生进行问卷试测, 试测的问卷并没有纳入到问卷结果当中。在正式进行问卷调查之前已告知受试对象本研究目的并向他们承诺本次调查与其本学期成绩无关。本问卷基于 Gardner & Lambert(1972)的二语动机量表进行改编, 主要由两个部分组成 (如附录一所示): 第一部分涉及被试的基本信息, 包括性别、母语背景、国籍、年龄、学习汉语时长、

中文水平；第二部分为主体部分归纳了对东南亚学生学习动机产生影响的各种因素，主要包含二语动机自我系统、学习动机强度、影响汉语学习动机因素这三个层面，共 44 个题项，题项 1 到 7 属于理想二语自我，题项 8 到 13 属于应该二语自我，题项 14 到 18 属于二语学习经历，题项 19 到 24 属于二语动机强度，题项 25 到 30 属于个人长远，31 到 36 属于负面评价，37 到 40 属于内在兴趣，41 到 44 是社群态度。问卷采用李克特五级量表，分别从“强烈不同意”（1）到“强烈同意”（5）来调查学生的动机。问卷整体信度系数为 0.98，其中应该二语自我及内在兴趣问卷部分信度系数分别达到了 0.90 和 0.92，问卷设计内部一致性较好，整体信度系数较高。

2.4 数据收集与分析

本研究通过合作院校汉语教师向东南亚来华留学生统一发放问卷（覆盖印尼、越南、泰国等国家学生），在初始发放的 148 份问卷中经过严格的数据筛选程序剔除 28 份无效问卷后，最终获得 120 份符合研究要求的有效问卷，其有效回收率达到 81.08%，所有有效数据均被纳入后续的统计分析过程。笔者将问卷数据输入 EXCEL 表格进行编号整理后导入 SPSS27.0 对数据进行描述性分析，以考察受试汉语学习动机的特点。通过对数据进行独立样本 T 检验，考察受试在理想二语自我、应该二语自我、二语学习经历、二语动机强度、个人长远、负面评价、内在兴趣以及社群态度维度上的个体差异性。

3. 研究结果与讨论

3.1 东南亚留学生汉语学习动机特点

表二 描述性统计

维度	N	最小值	最大值	平均值	标准差
理想二语自我	120	1.14	4.71	3.4357	0.85771
应该二语自我	120	1.17	4.50	3.4194	0.89531
二语学习经历	120	1.2	4.80	3.4500	0.87783
二语动机强度	120	1.67	4.17	3.1681	0.60826
个人长远	120	1.50	4.50	3.4486	0.77417
负面评价	120	1.50	4.50	3.4347	0.82511
内在兴趣	120	1.00	4.75	3.3583	0.91883
社群态度	120	1.25	5.00	3.5104	0.89313

表二是对来自老挝、柬埔寨等国家的东南亚留学生学习动机的描述性统计分析，理想二语自我系统包括理想二语自我、应该二语自我、二语学习经历三个维度，动

机影响因素包括个人长远、负面评价、内在兴趣、社群态度四个维度。通过以上角度对 120 名东南亚留学生的学习动机进行了量化评估, 分析结果显示各维度平均值均高于 3, 东南亚留学生的学习动机整体处于中等偏上水平。其中在理想二语自我系统层面, 二语学习经历 (3.45) 均值略高于理想二语自我 (3.44), 说明学生既注重汉语对个人理想的实现, 也关注社会或他人期望, 其中汉语教学在课程设计、师生互动等方面总体成功, 能有效满足学生需求, 也表明教学环境的质量可能比未来愿景更能即时驱动学习行为, 符合近端动机理论 (Ushioda, 2001)。

在学习动机强度层面, 二语动机强度 (3.17) 处于中等偏上水平, 但相比其他维度稍低, 这一现象可能与汉语学习过程中内在兴趣动机的不足有关, 也可能受到教学内容、教师讲授风格等外部因素的影响(丁安琪,2014)。由于汉语学习强度与内在兴趣动机水平在一定程度上正相关, 因此, 提升学习者的内在兴趣动机、优化教学方式有助于进一步提高留学生汉语学习动机强度(张玲艳、赵勋,2019)。在影响汉语学习动机因素层面, 社群态度 (3.51) 均值最高, 这表明留学生对中国社会、文化环境的认同感和融入意愿较强, 社会环境对他们的学习动机有积极影响。其中个人长远 (4.5) 和负面评价 (4.5) 两个维度得分相近, 显示出东南亚留学生其学习动机并非单一驱动, 而是同时受积极追求和消极防御心理影响, 既希望通过学习实现自我提升, 也存在避免失败的倾向, 这与 Higgins(1997)的调节焦点理论一致, 个体可能同时存在“促进焦点”即以追求成长和成就为目标导向和“预防焦点”即以避免损失和规避风险为核心诉求的心理, 这种矛盾可能源于跨文化语境中的评价焦虑。基于此, 教师应在课堂上设计低焦虑活动, 减少学生的纠错压力来平衡这两种动机, 提高留学生汉语课堂参与度。

总体来看, 东南亚留学生的汉语学习动机呈现多元化特征, 其中社群态度和理想二语自我、二语学习经历构成了最主要的内在驱动力, 与此同时, 也需要关注不同学习者的个性化需求、学习强度的适应性问题 and 兴趣的个性化培养, 以优化其学习体验和效果(丁安琪, 2014)。

3.2 留学生汉语学习动机的个体差异性

为考察学习者年龄对汉语学习动机的影响, 本研究将受试对象划分为三个年龄组别: 第一组为 19 岁到 20 岁, 第二组为 21 岁到 23 岁, 第三组为 24 岁到 25 岁; 由表三可知, 三个不同年龄组别的受试在理想二语动机自我系统层面的整体动机处于

较高水平，理想二语自我、应该二语自我、二语学习经历均值分别为 3.37、3.55、3.23，其中应该二语自我均值最高；此外，不同年龄组在理想二语自我维度的学习动机无显著差异（ $p > 0.05$ ）。

这表明学习者因家庭期望、社会要求、职业需求等外部压力或责任而产生的学习动机占据主要地位，这一现象可能与东南亚的集体主义文化背景密切相关，在强调社会角色责任和群体认同的文化语境下，个体的学习行为往往更易受到外部社会期望的影响；理想二语自我的积极导向是促使应该二语自我发挥作用的前提，二者的动态平衡是维持学习动机的重要保障(李娜、王添淼, 2023)。

表三 不同年龄组在理想二语动机自我系统数据统计

年龄	<i>t</i>	<i>p</i>	SD
第一组(19-20 岁)	-1.064	0.29	0.8372
第二组(21-23 岁)			
第一组(19-20 岁)	0.565	0.574	0.8372
第三组(24-25 岁)			
第二组(21-23 岁)	1.608	0.112	0.73
第三组(24-25 岁)			

由表四可知，东南亚留学生在理想二语自我维度存在显著差异（ $P=0.049$ ， $p < 0.05$ ），其中在理想二语自我题项 5“我想象自己能和国际友人或同事用中文交流”（ $P=0.025$ ）、二语学习经历题项 16“我一直期待上中文课”（ $P=0.023$ ）以及个人长远题项 30“我学习中文是为了及时了解和掌握世界上最新动态和新闻资讯”（ $P=0.041$ ）中学习动机有显著性差异；在动机强度层面，不同年龄组的受试之间不存在显著性差异， P 值分别为 0.22、0.679 和 0.36，这表明年龄对留学生汉语学习动机强度无显著性影响（ $p > 0.05$ ）；20 岁以下东南亚留学生理想二语自我动机最高，均值为 3.39；21 岁到 23 岁留学生以及 24 岁以上来华留学生社群态度动机最高，均值分别为 3.60、3.38。

以上结果表明理想二语自我对学习行为具有较大影响(Csizér & Kormos 2009; Papi 2010; Kormos et al. 2011)，理想二语自我所驱动的学习动机不仅能够显著提升学习者对教学情境的积极感知，还能对学习兴趣产生持续正向预测效应，这一双重作用机制揭示了理想二语自我在二语习得过程中的核心调节功能(杨毅隆等, 2024)。同时来华留学生均值的变化在一定程度上也表明，年龄因素与留学生学习动机有一定

关系 (黄丰年, 2008)。语言学习动机随年龄呈现“动态转换”，年轻学习者多受理想二语自我影响，主要由未来身份想象驱动学习，而成年学习者转向社群态度动机注重构建社会网络构建，来华留学生动机逐渐从“学业工具型”向“社会融合型”迁移(Dörnyei & Ushioda, 2021)。

表四 二、三组受试在八个维度的数据统计

维度	年龄	平均值	标准差	<i>t</i>	<i>p</i>
理想二语自我	第二组(21-23 岁)	3.5691	0.77191	1.997	0.049
	第三组(24-25 岁)	3.1657	1.02989		
应该二语自我	第二组(21-23 岁)	3.5108	0.80801	1.136	0.259
	第三组(24-25 岁)	3.2667	1.12010		
二语学习经历	第二组(21-23 岁)	3.5645	0.75141	1.379	0.171
	第三组(24-25 岁)	3.2880	1.04894		
二语动机强度	第二组(21-23 岁)	3.2366	0.55528	1.235	0.22
	第三组(24-25 岁)	3.0533	0.77835		
个人长远	第二组(21-23 岁)	3.5591	0.68956	1.466	0.146
	第三组(24-25 岁)	3.3000	0.87401		
负面评价	第二组(21-23 岁)	3.5430	0.75684	1.466	0.152
	第三组(24-25 岁)	3.2733	0.85916		
内在兴趣	第二组(21-23 岁)	3.4315	0.83368	1.129	0.262
	第三组(24-25 岁)	3.1900	3.19000		
社群态度	第二组(21-23 岁)	3.5968	3.5968	1.034	0.304
	第三组(24-25 岁)	3.3800	3.38000		

如表五所示，东南亚来华留学生的汉语学习动机水平在理想二语动机自我系统层面不存在显著的性别差异 ($p=0.793$, $p>0.05$)；从整体汉语学习动机强度层面来看，女生的学习动机强度 (3.20) 略高于男生的学习动机强度 (3.14)。这可能是由于女性在二语习得中比男性有更大的优势，具体而言，相较于男性学习者，女性在课堂参与度和语言技能掌握方面表现更为突出，因此在课堂上的表现也更积极得到的关于语言学习的积极反馈也比较多，进而强化了其自我效能感，最终提升其二语学习动机强度，这一发现与现有性别差异研究结论一致(Oxford, 1995)，即女性在语言学习过程中往往表现出更强的交际意愿和元认知策略运用能力；这一现象可能是由于女生在语言学习上往往表现出更强的社交倾向和融入意愿，更注重语言交流带来的情感联结，对跨文化环境的适应性更强，对自我要求更高(陈天序, 2010)等因素的影响，其深层原因需从社会、心理、文化和教育原因等方面进一步研究。

表五 性别在理想二语自我系统的数值统计

性别	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>SD</i>
男	-0.263	0.793	0.81611
女			

由表六可知, 性别对留学生汉语学习动机强度($P=0.601$)无显著性影响, P 值大于 0.05; 在影响学习动机因素层面, 不存在显著性差异, 个人长远($P=0.788$)、负面评价($P=0.615$)、内在兴趣($P=0.558$)、社群态度($P=0.983$)等维度, P 值均大于 0.05, 这说明性别在这四个维度上不存在显著性差异。

男女生二者的汉语学习动机水平均处于一个较高的状态。基于期望-价值理论可知, 男性学习者更依赖于外部价值并呈现显著的工具性偏好, 其动机强度与外部反馈系统的即时性呈正相关, 女性则更依赖于内在价值, 多通过能力证明实现自我认同而表现出较高的汉语学习主动性、积极性 (Eccles & Wigfield, 2002)。因此, 教师在培养和激发留学生学习动机时, 要注意他们性别上的差异, 根据留学生性别差异有针对性地采用相应的激励机制, 满足其对成就的需求, 进而培养和激发其学习兴趣, 调动其学习的积极性和主动性。

表六 性别在八个维度的数值统计

维度	性别	平均值	标准差	<i>t</i>	<i>p</i>
理想二语自我	男	3.3779	0.81681	-0.762	0.447
	女	3.4975	0.90241		
应该二语自我	男	3.4086	0.88895	-0.137	0.892
	女	3.4310	0.90968		
二语学习经历	男	3.4742	0.89166	0.311	0.756
	女	3.4241	0.86983		
二语动机强度	男	3.1398	0.59613	-0.525	0.601
	女	3.1983	0.62475		
个人长远	男	3.4301	0.80558	-0.270	0.788
	女	3.4684	0.74565		
负面评价	男	3.3978	0.81502	-0.505	0.615
	女	3.4741	0.84108		
内在兴趣	男	3.3105	0.95566	-0.588	0.558
	女	3.4095	0.88320		
社群态度	男	3.5121	0.90017	0.021	0.983
	女	3.5086	0.89340		

为系统探究二语学习动机的历时性发展特征，基于语言接触时长将受试对象分为三组：第一组为 7 到 12 个月，第二组为 13 到 17 个月，第三组为 18 到 22 个月；由表七可知，不同汉语学习时长的留学生在理想二语自我系统层面不存在显著性差异，在理想二语自我维度（ $P=0.693$ ）、应该二语自我维度（ $P=0.721$ ）以及二语学习经历维度（ $P=0.497$ ）中 P 值均大于 0.05。学习动机强度层面 P 值分别为 0.20、0.97、0.318， P 值均大于 0.05，表明东南亚留学生汉语学习时长与学习动机强度之间无显著性差异。从整体动机水平来看，汉语学习时长一年到一年半的东南亚留学生动机水平（3.49）最高，一年以下的东南亚留学生动机水平为 3.42，一年半以上的东南亚留学生动机水平为 3.35。这表明，在不同的时间段东南亚留学生汉语学习动机都比较强烈，他们的学习动机类型也不再单一。

总体来看，初学阶段（一年以下）的学生仍处于适应期，语言能力和文化熟悉度有限，动机尚未完全激发，其动机强度与个人对汉语的态度有关（俞玮奇，2013）；而学习一年到一年半的学生已度过适应阶段，语言进步明显且学习目标清晰，动机达到峰值；超过一年半的学生可能因学习疲劳、目标达成或遇到瓶颈，导致动机水平略有下降。此外，短期学习成果的即时反馈与中长期学习的挑战性差异也可能是影响因素之一。因此，教师在培养和激发留学生学习动机时，要根据学生汉语学习时间长短，有针对性地增加新颖的教学内容，采取灵活的教学方式提高他们的学习兴趣，增强其汉语学习动机（黄章鹏，2018）。

表七 不同学习时长受试在理想二语动机自我系统的数值统计

学习时长	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>SD</i>
7-12 个月	-0.396	0.693	0.86736
13-17 个月			
7-12 个月	0.358	0.721	0.86736
18-22 个月			
13-17 个月	0.684	0.497	0.79979
18-22 个月			

4. 结语

基于以上分析我们可以得出以下结论：首先，东南亚来华留学生的汉语学习动机呈现多元化特征，整体处于中等偏上水平，其中社群态度和理想二语自我、二语学习经历构成了最主要的内在驱动力；其次，东南亚留学生汉语学习动机在性别、

汉语学习时长方面不存在显著性差异，这佐证了丁安琪(2014)基于 580 名来华留学生的个体差异性与动机研究结论；值得关注的是不同年龄的受试在理想二语自我维度存在显著差异,这表明理想二语自我作为二语动机自我系统(Dörnyei, 2005)的核心维度，对汉语学习行为具有显著的预测作用且影响力随年龄变化而呈现差异化特征；最后，个体性差异因素会影响留学生在不同维度的动机类型分布状况。

本研究结论对留学生汉语教学有积极启示意义。国际中文教师应提高对留学生动机的关注，从而更好地激发留学生汉语学习动机，可以通过强化理想二语自我引导，针对不同年龄段学生的理想二语自我差异，设计个性化激励方案帮助学生明确学习目标，增强内在驱动力；其次，教师可以通过优化教学策略，灵活运用多种教学方法与学生的个体差异相适应，尤其关注兴趣波动较大的群体，以保持其学习热情；最后，营造积极的二语社群环境，充分利用学生对二语社区的高度认同感，组织文化交流活动和语言实践项目，进一步巩固其积极的学习态度和稳定的动机强度。对于不同个体差异的留学生，应该为其提供有针对性的教学，以提升汉语作为第二语言的教学水平以及教学质量，推动教学改革。

然而本研究又存在一定的局限性。首先，研究对象仅聚焦于东南亚部分留学生群体，并未覆盖全部东南亚国家，未来研究可扩大样本同时纳入欧美、非洲等其他地区的汉语学习者，以检验研究发现的普适性；其次，在研究方法上，本研究采用横断面设计，仅能反映特定时间点的动机状态，无法追踪动机的动态变化过程，后续研究可采用纵向追踪设计，通过多时间点数据采集来考察动机的演变规律及其影响因素。这两个方面的改进将有助于更全面、深入地理解留学生汉语学习动机的特征及其发展机制。

参考文献

- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American psychologist*, 55(5), 469-480.
- Atkinson, J. W. (1957). Motivational determinants of risk-taking behavior. *Psychological Review*, 64(6p1), 359-372.
- Csizér, K., & Kormos, J. (2009). Learning experiences, selves and motivated learning behavior: A comparative analysis of structural models for Hungarian secondary and university learners of English. In Z. Dörnyei & E. Ushioda (eds.), *Motivation, Language Identity and the L2 Self*. Bristol: Multilingual Matters, 98-119.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Singapore: Springer.
- Dörnyei, Z. (1998). Motivation in second and foreign language learning. *Language teaching*, 31(3), 117-135.
- Dörnyei, Z. (2005). *The Psychology of the Language Learner: Individual Differences in Second Language Acquisition*. New York: Routledge.
- Dörnyei, Z. (2009). The L2 motivational self-system. In Z. Dörnyei & E. Ushioda (eds.), *Motivation, Language Identity and the L2 Self*. Bristol: Multilingual Matters, 9-11.
- Dörnyei, Z., & Ushioda, E. (2021). *Teaching and researching motivation*. New York: Routledge.
- Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 109-132.
- Gardner, R. C., & Lambert, W. E. (1972). *Attitudes and motivation in second language learning*. Rowley, MA: Newbury House.
- Higgins, E. T. (1997). Beyond pleasure and pain. *American Psychologist*, 52(12), 1280-1300.
- Kormos, J., Kiddle, T., & Csizér, K. (2011). Systems of goals, attitudes, and self-related beliefs in second language-learning motivation. *Applied Linguistics*, 32(5), 495-516.
- Oxford, R. (1995). Gender differences in language learning styles: What do they mean. *Learning styles in the ESL/EFL classroom*. Boston: Heinle & Heinle, 34-46.
- Papi, M., & Khajavy, G. H. (2021). Motivational mechanisms underlying second language achievement: A regulatory focus perspective. *Language Learning*, 71(2), 537-572.

- Papi, M. (2010). The L2 motivational self-system, L2 anxiety, and motivated behavior: A structural equation modeling approach. *System*, 38(3), 467-479.
- Tremblay, P. F., & Gardner, R. C. (1995). Expanding the motivation construct in language learning. *The Modern Language Journal*, 79(4), 505-518.
- Ushioda, E. (2001). Language learning at university: Exploring the role of motivational thinking. *Motivation and second language acquisition*, 23.
- Ushioda, Ema (2001) Language learning at university: Exploring the role of motivational thinking. In: Z. Dörnyei, & R. Schmidt (eds.). *Motivation and second language acquisition*. Honolulu, HI: University of Hawaii, Second Language Teaching and Curriculum Center, 93-125.
- 陈天序.(2010). 基于学期测试结果的来华留学生个体差异研究. *语言教学与研究*, (4), 23-30.
- Chen Tianxu. (2010). Research on the Individual Differences of International Students in China Based on the Results of Semester Tests. *Language Teaching and Research*, (4), 23-30.
- 丁安琪.(2014). 留学生来华前汉语学习动机强度分析. *华文教学与研究*, (3), 1-7.
- Ding Anqi. (2014). Analysis of the Intensity of Chinese Learning Motivation of International Students Before Coming to China. *Teaching and Research of Chinese as a Foreign Language*, (3), 1-7.
- 丁安琪. (2014). 来华留学生汉语学习动机强度变化分析. *语言教学与研究*, (5), 18-25.
- Ding Anqi. (2014). Analysis of the Changes in the Intensity of Chinese Learning Motivation of International Students in China. *Language Teaching and Research*, (5), 18-25.
- 郭亚萍.(2009). 印尼留学生汉语学习动机调查研究, 硕士学位论文, 厦门大学, 硕士.
- Guo Yaping. (2009). *Investigation and Research on the Motivation of Indonesian Students Learning Chinese*, Master's degree Thesis, Xiamen University.
- 郭熙. (2024). *中国语言生活状况报告(2024)*. 北京: 商务印书馆.
- Guo Xi. (2024). *Report on the Status of Language Life in China (2024)*. Beijing: The Commercial Press.
- 黄年丰.(2008). 外国来华留学生学习动机调查和对策. *中国成人教育*, (9), 113-114.
- Huang Nianfeng. (2008). Investigation and Countermeasures of the Learning Motivation of Foreign Students in China. *China Adult Education*, (9), 113-114.
- 黄章鹏.(2018). 越南留学生汉语学习动机及影响因素. *教育观察*, 7(15), 11-13.
- Huang Zhangpeng. (2018). Chinese Learning Motivation and Influencing Factors of Vietnamese Students. *Education Observation*, 7(15), 11-13.

教育部. (2019). 中华人民共和国教育部 2018 年来华留学统计[EB/OL]. (2019-04-12).
Ministry of Education. (2019). *Statistics on International Students Studying in China in 2018* [EB/OL]. (2019-04-12).

李向农,魏敏. (2015). 来华留学生预科汉语学习动机类型研究. *教育研究与实验*, (4), 92-96.

Li Xiangnong & Wei Min. (2015). A Study on the Types of Motivation for Preparatory Chinese Learning of International Students in China. *Educational Research and Experiment*, (4), 92-96.

李池利,刘倩倩.(2021). 来华留学生二语动机个体差异性研究. *汉字文化*, (21), 175-181.
Li Chili, Liu Qianqian. (2021). Research on the Individual Differences of Second Language Motivation of International Students in China. *Chinese Character Culture*, (21), 175-181.

李丽生,马明珠. (2021). 国际姿态在汉语二语动机自我系统与努力程度之间的中介作用研究. *云南师范大学学报(对外汉语教学与研究版)*, 19(2), 35-44.

Li Lisheng, Ma Mingzhu. (2021). Research on the Mediating Role of International Posture between the Self-System of Second Language Motivation and Effort Degree in Chinese as a Second Language. *Journal of Yunnan Normal University (Teaching and Research Edition of Chinese as a Second Language)*, 19(2), 35-44.

李娜,王添淼. (2023). 二语动机自我系统视域下美国中文学习者学习动机个案研究. *国际汉语教学研究*, (3), 52-60.

Li Na & Wang 国际汉语教学研究, ((2023). A Case Study on the Motivation of American Chinese Language Learners from the Perspective of the Second Language Motivational Self System. *International Chinese Language Teaching Research*, (3), 52-60.

吕必松. (1995). 关于语言教学的若干问题. *语言教学与研究*, (4), 8-19.

吕昕颖, 沈壮娟.(2024). 混合学习情境下国际中文学习者学习动机的影响因素研究. *海南师范大学学报(社会科学版)*, (4), 8-19.

Lü Xinying, Shen Zhuangjuan. (2024). Research on the Influencing Factors of Learning Motivation of International Chinese Language Learners in Blended Learning Contexts. *Journal of Hainan Normal University (Social Science Edition)*, (4), 8-19.

Lü Bisen. (1995). Some Issues on Language Teaching. *Language Teaching and Research*, (4), 8-19.

施家炜. (2006). 国内汉语第二语言习得研究二十年. *语言教学与研究*, (1), 15-26.

Shi Jiawei. (2006). A Review of the Research on Chinese as a Second Language Acquisition in China over the Past 20 Years. *Language Teaching and Research*, (1), 15-26.

沈亚丽. (2009). 来华留学生汉语学习动机与学习策略及其相关性研究 (硕士学位论文,

- 上海交通大学). 硕士.
- Shen Yali. (2009). A Study on the Motivation, Learning Strategies and Their Correlation of International Students Studying in China. Master's degree Thesis, Shanghai Jiao Tong University.
- 俞玮奇. (2013). 来华留学生汉语学习动机减退的影响因素研究. *语言教学与研究*, (3), 24-31.
- Yu Weiqi. (2013). A Study on the Influencing Factors of the Decline of Motivation for Chinese Language Learning of International Students in China. *Language Teaching and Research*, (3), 24-31.
- 应学风, 盛珂炜. (2020). “一带一路”背景下外国来华留学生教育状况——以在杭州高校情况为例. *语言与翻译*, (1), 68-75.
- Ying Xuefeng & Sheng Kewei. (2020). The Status, Problems and Implications of Education for Foreign Students in China under the Belt and Road Initiative: A Case Study of Universities in Hangzhou. *Language and Translation*, (1), 68-75.
- 杨毅隆, 张晓梦, 李亚丹. (2024). 理想二语自我对交际意愿的影响：二语坚毅和自信的链式中介作用. *外语导刊*, 47(6), 90-99.
- Yang Yilong, Zhang Xiaomeng & Li Yadang. (2024). The Impact of Ideal Second Language Self on Communicative Willingness: The Chain Mediating Role of Second Language Grit and Confidence. *Foreign Language Teaching and Research*, 47(6), 90-99.
- 张玲艳, 赵勋. (2019). 巴基斯坦本土大学生汉语学习动机的类型研究. *教育观察*, 8(10), 38-41.
- Zhang Lingyan & Zhao Xun. (2019). A Study on the Types of Motivation for Chinese Language Learning of Local College Students in Pakistan. *Education Observation*, 8 (10), 38-41.
- 史兴松 & 高超. (2017). 留学生汉语学习动机研究. *外语教育研究*, 5(4), 26-32.
- Shi Xingsong & Gao Chao. (2017). A Study on the Motivation of International Students Learning Chinese. *Foreign Language Education Research*, 5(4), 26-32.

附录 1 Chinese Language Learning Questionnaire

Dear students,

You are sincerely invited to participate in a survey on your thoughts and beliefs of learning Chinese. This survey is not a test, so there is no right or wrong answers. You are promised that the results will only be used for research purpose and will be kept confidentially.

Thank you very much for your help.

Part I: Background Information

1. Gender: _____
2. Mother tongue: _____
3. Nationality: _____
4. Age: _____
5. How long have you been learning Chinese? _____ month(s)
6. How do you think of your Chinese language proficiency? _____ : [A) High; B) Medium; C) Low]

Part II The Questionnaire Survey

1 = Strongly Disagree	2 = Disagree	3 = Neither Disagree nor Agree	4 = Agree	5 = Strongly Agree
------------------------------	---------------------	---------------------------------------	------------------	---------------------------

Please tick (✓) the figure which best fits your situation:

Item	1	2	3	4	5
(1) I imagine myself living abroad and communicating with the local Chinese.					
(2) I imagine myself as someone who is able to speak Chinese.					
(3) The things I want to do in the future require me to use Chinese.					
(4) I imagine myself speaking Chinese as if I were a native speaker of Chinese.					
(5) I imagine myself speaking Chinese with international friends or colleagues.					
(6) Whenever I think of my future career, I imagine myself using Chinese.					
(7) I imagine that if I acquired good Chinese scores or skills, I would attract more attention.					
(8) I study Chinese because close friends of mine think it is important.					
(9) Learning Chinese is necessary because people surrounding me expect me to do so.					
(10) I consider learning Chinese important because the people I respect think that I should do it.					
(11) Studying Chinese is important to me in order to gain the approval of my peers/teachers/family/boss.					
(12) It will have a negative impact on my life if I do not learn Chinese.					
(13) Studying Chinese is important to me because an educated person is supposed to be able to speak Chinese.					
(14) I like the atmosphere of my Chinese classes.					
(15) I find learning Chinese really interesting.					
(16) I always look forward to Chinese classes.					
(17) I really enjoy learning Chinese.					
(18) Chinese learning is one of the most important aspects in my life.					
(19) I think that I am doing my best to learn Chinese.					
(20) I usually spend lots of time studying Chinese.					
(21) I can overcome difficulties and other distractions when I learn Chinese.					
(22) If my teacher gave the class an optional assignment, I would certainly volunteer					

to do it.					
(23) Compared to my classmates, I think I study Chinese relatively hard.					
(24) I have my own after-class Chinese learning plan.					
(25) Studying Chinese is important to me because Chinese proficiency is necessary for promotion in the future.					
(26) Studying Chinese can be important to me because I think it will someday be useful in getting a good job or useful in my future work.					
(27) Studying Chinese is important to me because I am planning to study abroad.					
(28) Studying Chinese is important to me in order to achieve a special goal (e.g. to get a degree or scholarship).					
(29) Studying Chinese is important to me in order to attain a higher social respect.					
(30) I study Chinese in order to keep updated and informed of recent news of the world.					
(31) I have to learn Chinese because I don't want to fail the Chinese course.					
(32) I have to learn Chinese because without passing the Chinese course I cannot graduate or cannot get my degree.					
(33) Studying Chinese is necessary for me because I don't want to get a poor score or a fail mark in Chinese proficiency tests (HSK, . . .).					
(34) Studying Chinese is important to me because, if I don't have knowledge of Chinese, I'll be considered a weak student.					
(35) Studying Chinese is important to me, because I would feel ashamed if I got bad grades in Chinese.					
(36) Studying Chinese is important to me because I don't like to be considered a poorly educated person.					
(37) I like Chinese culture and arts.					
(38) I like Chinese films and music.					
(39) I like Chinese magazines, newspapers, or novels.					
(40) I like TV programmes made in Great China					
(41) I like to travel to Great China					
(42) I like the people who live in Great China					
(43) I like meeting people from Great China					
(44) I like to know more about people from Great China					

基于多元智能理论全语言法在幼儿汉语主题教学中的运用

—以泰国大地国际幼儿园诗纳卡琳校区为例

李正娇¹

柯健明²

泰国农业大学人文学院

E-mail: 2528164498@qq.com

Received: April 18, 2025; Revised: June 23, 2025; Accepted: June 27, 2025

摘要

随着国际中文教育的不断发展，泰国汉语学习群体呈现明显的低龄化趋势。然而，泰国幼儿汉语教学面临多语环境复杂、内容碎片化、教学体系不成熟以及教学方法单一等问题。因此，如何提升幼儿的汉语能力同时促进其多元智能的发展是一个值得研究的问题。本文的研究目的是：一、多元智能理论与全语言法结合是否能提高幼儿汉语教学效果；二、幼儿的多元智能特质在教学实验前后的变化；三、全语言法对幼儿汉语读写能力是否有促进作用。故本文以多元智能理论为基础，运用全语言法，设计相关的教学活动，通过观察法和实验法围绕“蔬菜”主题在泰国大地国际幼儿园诗纳卡琳校区开展教学实践，探究多元智能理论和全语言法相结合对幼儿习得汉语的影响。研究结果发现，以多元智能理论为基础运用全语言法可以有效提升汉语课堂的教学效果，提升幼儿的多元智能特质，全语言法不仅可以增强幼儿的听说能力也可以增强幼儿的读写能力。将多元智能理论与全语言法相结合有效地为泰国低龄阶段的汉语教学提供了参考性建议，也为多语环境下幼儿语言教学的多元化发展打开了新维度。

关键词：多元智能；全语言法；幼儿汉语主题教学；泰国汉语教学；

THE APPLICATION OF MULTIPLE INTELLIGENCES THEORY AND THE WHOLE LANGUAGE APPROACH IN THEME-BASED CHINESE LANGUAGE TEACHING FOR YOUNG CHILDREN: A CASE STUDY OF DADI INTERNATIONAL KINDERGARTEN (SRINAKARIN CAMPUS) IN THAILAND

LI ZHENGJIAO¹

WUTTIPONG PRAPANTAMIT²

Faculty of Humanities, Kasetsart University

Abstract

With the continuous development of international Chinese education, there has been a noticeable trend of younger learners engaging in Chinese language study in Thailand. However, Chinese language instruction for young children in Thailand faces multiple challenges, including complex multilingual environments, fragmented content, underdeveloped teaching systems, and a lack of diversified teaching methods. Therefore, how to effectively enhance young children's Chinese language proficiency while simultaneously promoting their multiple intelligences has become a research-worthy issue. This study aims to explore: (1) whether the integration of Multiple Intelligences Theory and the Whole Language Approach can improve the effectiveness of Chinese language instruction for young children; (2) the changes in children's multiple intelligences before and after the teaching intervention; and (3) whether the Whole Language Approach contributes to the development of children's Chinese reading and writing skills. Grounded in Multiple Intelligences Theory and employing the Whole Language Approach, this research designed thematic teaching activities and implemented them through observational and experimental methods, centering on the theme "vegetables." The teaching experiment was conducted at Dadi International Kindergarten, Srinakarin Campus, Thailand. The findings reveal that the application of the Whole Language Approach based on Multiple Intelligences Theory can significantly enhance classroom effectiveness, promote the development of multiple intelligences in young children, and improve both their oral and written Chinese language skills. This study provides pedagogical insights into early childhood Chinese language education in Thailand and opens up new dimensions for the diversification of language instruction for young children in multilingual contexts.

Keywords: Multiple Intelligences; Whole Language Approach; Early Childhood Chinese Theme-Based Teaching; Chinese Language Education in Thailand.

引言

随着汉语在泰国的普及率不断提高，中文教育在泰国逐渐变成一种社会趋势。其中大地国际幼儿园诗纳卡琳校区（以下简称“该园”）是一所三语（中英泰）幼儿园，该园早教班、学前班、小班、中班及大班等五个教学阶段。该园实行中英为主，泰为辅的多语环境教学模式。该园开设了很多丰富的中文课程，编制了不同的中文主题。但在教学时存在内容碎片化、教学方法不统一，缺乏成熟稳定的教学体系的问题。该园的培养目标是：培养健康自信、有良好习惯、身体和智力灵活的孩子，促进幼儿的和谐发展。该园的教育原则：以游戏为基础的教育活动，与教育和学习相适应的环境，活动多样化，将教育理念融入日常生活。每个年龄阶段幼儿的认知发展、运动发展、社交/情感发展等方面有相应的教学要求。但现有的教学手段难以达到要求。

从语言学角度出发，该园作为一所幼儿习得语言的机构，要特别注意幼儿语言发展期的关键阶段。正如蒙台梭利博士（2017）在《生命重要的前三年》书提到幼儿语言发展存在显著的敏感期：0—1岁为前语言期，1—3岁为语言期，2—6岁为语言发展的关键期。关键期时幼儿在听觉、表达、阅读与书写等方面的语言潜能处于快速发展阶段，此时若给予系统、科学、适龄的语言输入与输出训练⁰，幼儿的语言能力则最优化。

针对该园教学存在的问题，本研究引入 Gardner（1983）在其《多元智能理论：智的结构》（沈致隆译 2008）中提出的元智能理论⁰和 Goodman（1986）提出的全语言法⁰，尝试在幼儿汉语教学中提供更为全面、多维度的教学活动设计。其中多元智能理论强调个体在语言、逻辑、空间、音乐、身体、自然、内省、人际等多方面智能的差异性，倡导教育应尊重个体差异，因材施教，激发每位幼儿的优势智能，从而实现潜能的最大化发展⁰。而全语言法强调语言学习应在真实、整体的语境中自然发生，注重整合听、说、读、写各项语言技能的综合训练，提倡多感官参与、主题整合和情境化教学⁰两种理论刚好符合该园目前的教学形状。

为此本研究将多元智能理论与全语言法运用于该园幼儿汉语教学中，以该园 2023-2024 级中班幼儿为研究对象，多元智能理论为基础，运用全语言法，围绕“蔬菜”主题开展幼儿汉语教学活动。旨在探索一种适应多语环境、贴合幼儿智能的教学设计。

文献综述

2.1 关于多元智能理论在汉语教学中的应用研究

多元智能理论自提出以来，广泛应用于教育教学的各个领域，包括小学、初中、高中及职业教育等。近年来，该理论在汉语教学中的应用研究逐渐增多，涵盖课堂活动设计、线上教学、课型研究、调查研究及幼儿汉语教学等方面。例如，陈倩雯（2019）通过自主学习任务卡帮助学生探索个性化学习路径⁰；张雅静（2020）通过对比实验证实其促进学生全面发展⁰；朱思玲（2021）利用音乐智能提升词汇记忆⁰；张淑瑶（2024）发现该理论在解决课堂注意力和积

极性问题上效果显著⁰。整体来看,多元智能理论在幼儿汉语教学中具有显著效果。

多元智能理论在海外的教学中也得到了实证。如陈梅(2021)在斯里兰卡⁰、陈文笛(2014)在圣玛丽大学孔子学院夏令营的研究⁰也论证了多元智能理论在汉语教学中的有效性。秦宇茜(2021)⁰和田思桦(2017)⁰在韩国的研究得知该理论能优化课堂活动;石金豆(2021)⁰和吴昱爽(2020)⁰在英国的研究显示其提高了教学效果,减轻了学生的焦虑情绪;田雨鑫(2023)在俄罗斯小学汉语教学中发现该理论增强了学生的学习兴趣 and 参与度⁰;裴英顺(2023)⁰和李芊乐(2017)⁰在泰国的研究发现该理论能提升学习效果,贴合学生特点。

多元智能理论在线上汉语教学中也取得了相应的成果。李泽钰(2022)指出多元智能理论在少儿汉语教学中有效的提升学习积极性和教学效果⁰。孙雯(2023)通过视听课教学设计,提高了教学效率⁰;范玥(2023)强调互动教学模式,解决了线上互动不足的问题⁰;邢沛沛(2023)通过对初级综合课设计活动,提高了学生参与度⁰。

虽然多元智能理论在汉语教学中取得了成果,但还有很多完善的空间,比如研究集中于个别案例,大规模系统性研究较少,而且其在多语的教学环境中的实验论证还没有得到充分的验证。。

2.2 关于全语言法的研究

全语言法说语言是完整的交流工具,语言要在真实语境中进行学习。元芳(2015)论述了全语言法在阅读教学中的实用性,强调语言要通过真实语料进行教学,而非孤立教授词汇发音⁰。张慧慧(2017)指出全语言法鼓励学生积极参与学习过程,教师应采用过程性评价来检验教学效果⁰。胡国艳(2011)指出语块是语言的基本单位,可以减轻学习者的语言处理负担,提高写作水平⁰。全语言法在阅读教学中的应用也得到了关注,张慧慧(2017)⁰和元芳(2015)⁰均强调通过真实语料进行阅读教学,可以增强学生的语言运用能力。虽然全语言法在阅读方面有相应的研究成果,但是全语言法的研究仍存在研究的空间,比如研究范围小,对不同文化背景下学习者的适用性研究较少。

2.3 关于汉语幼儿主题教学的研究

主题式教学作为一种有效的教学方法,在幼儿汉语教学也得到了应用实践。祝青(2015)探索了趣味性原则在幼儿汉语词汇教学中的应用,研究结果显示趣味性教学能显著增强幼儿的学习兴趣⁰。邱西丽(2015)在泰国特维拉学校的研究表明主题式词汇教学可以加强幼儿的词汇掌握能力,但同时也面临词汇选择和教学设计有效性的挑战⁰。

泰国主题式教学也取得了研究成果。林卉(2019)研究分析了泰国幼儿园的汉语教学现状,指出主题式教学能使学习内容更加系统化,但也面临课程时间管理和教学内容难度控制的挑战⁰。张潇晓(2019)说主题式教学能有效激发幼儿的学习兴趣,提高其语言能力⁰。陈雅婷(2023)的研究表明生成课程理念与主题教学的结合能有效支持幼儿的语言发展⁰。

在斯洛伐克和印度尼西亚中主题式教学也表现出良好的适应性。高佳祺(2014)在印尼的

研究中指出幼儿汉语教学应以游戏和趣味性为核心，设计符合幼儿年龄特点的教学内容⁰。胡焯雅（2020）在斯洛伐克的研究发现主题式教学能提升幼儿的汉语学习兴趣，但也需根据当地文化背景调整教学内容⁰。

虽然多元智能理论、全语言法和幼儿主题教学在汉语教学中的应用研究已取得了相应研究成果，但在国外幼儿汉语教学中的研究仍较少，尤其是针对泰国幼儿汉语学习的研究比较匮乏。而且全语言法在泰国幼儿教学中的应用研究尚未形成体系。未来对于探索多元智能理论和全语言法在幼儿汉语教学中的具体实施策略和评估方法，特别是在多语环境背景下的适用性，还有很多研究的空间。

3. 研究方法

本研究旨在探讨多元智能理论全语言法在幼儿汉语主题教学中的运用效果，通过观察法（评价表）和实验法，评估多元智能理论对幼儿习得汉语的影响，以及幼儿的多元智能发展变化。

3.1 观察法

本文该园 2023 级-2024 级中班幼儿作为观察对象，观察幼儿在“蔬菜”主题教学活动中通过全语言法之后的多元智能发展情况和课堂表现情况。

本文首先根据教学设计制定多元智能评价表，在所选用的 2006 年李立新设计的 3-7 岁幼儿多元智能特质测评表的基础上，最后结合该园幼儿的实际情况编制多元智能观察表。同时还对幼儿的语言输出能力和词汇掌握进行观察。将观察到的数据进行整理和分类，运用定量和定性分析方法，评估基于多元智能理论全语言法在幼儿汉语教学中的应用效果。分析幼儿在多元智能发展中的变化情况。

3.2 实验法

本研究以该园 2023-2024 学年中班 4-5 岁的幼儿为实验对象。在该园区 2023-2024 学年第三学期开展实验，为期三个月。设计适合幼儿的“蔬菜”主题的幼儿汉语教学活动包和练习题。在教学前后，通过练习题测试教学效果和学习效果。同时在教学前后记录幼儿的多元智能发展情况。最后对收集到的数据进行统计分析，对幼儿的多元智能各项智力进行分析，得出实验结果并进行讨论。

4. 研究结果

4.1 研究教学设计

本研究基于多元智能理论，运用全语言法在该园诗纳卡琳校区开展“蔬菜”主题的教学活动。本研究根据泰国大地诗纳卡琳校区制定的“蔬

菜”内容编制了一个教学设计（见表 4.1）。

表 4.1 幼儿汉语教学活动包

幼儿汉语教学活动包		
教学对象	2023–2024 级该园诗纳卡琳校区中班学生	
教学主题	“蔬菜”主题	
教学课时	每周 1 课时，每课时 30 分钟	
理论支撑	多元智能理论、全语言法	
教学目标	在自然语言环境中引导幼儿认识蔬菜，通过多样化的活动发展其多元智能特	
教学内容	第一周	辣椒、生菜、白菜
	第二周	大蒜、花菜
	第三周	黄瓜、南瓜、土豆
	第四周	西兰花、胡萝卜、白萝卜
	第五周	蘑菇、洋葱、西红柿
	第六周	芦笋、秋葵、空心菜
	第七周	长豆、豆芽、茄子
教学环节		
时间段	活动名称	活动内容
5 分钟	热身导入	情景导入“买菜去”，展示蔬菜实物，引导幼儿观察
8 分钟	语言输入示范与句	购物对话演练：如：“我要买辣椒”“多少钱？”“谢
3 分钟	实物观察与描述	摸一摸、闻一闻蔬菜实物，说说蔬菜颜色、气味、
10 分钟	场景表演	幼儿轮流扮演买菜顾客和摊主进行情景会话和交
3 分钟	音乐律动	跟唱儿歌和动作模仿。
2 分钟	课堂总结	复述蔬菜和颜色，说出自己最喜欢的蔬菜和理由。

本研究将七周“蔬菜主题”教学活动包的概括为上表的教学活动包。为此，本研究将第一周的“辣椒、生菜、白菜”的蔬菜主题为例，对第一周的教学目标设定、教学流程安排、活动设计逻辑及多元智能运用进行分析说明。

第一周的教学主题是：辣椒、生菜与白菜。教学内容基于多元智能理论，运用全语言法，通过多感官、多模态的交互活动促进幼儿在自然语言环境的汉语习得能力和发展多元智能特质。教学流程由六个环节构成。

首先在热身导入环节（5 分钟）：教师通过“菜市场”“逛超市”的生活化情境导入，展示辣椒、生菜、白菜实物，引导幼儿观察颜色和形状，认识蔬菜的名称和特点，激发幼儿的语言智能与自然观察智能。认识辣椒（红色的）、生菜（绿色的）、白菜（白色和绿色的）名称及其颜色形容词。

在语言输入与句型操练环节（8 分钟）：教师与幼儿角色对话练习句子“我要买辣椒”“多少钱？”“谢谢！”等同时结合实物配对与模仿，强化语言智能、逻辑智能及人际智能的发展。在这个环节的语言重点是：“欢迎光临，你要买什么？”“你要买几个？”“我要买……”，“多少

钱？”“谢谢！为环境语言输出铺垫。

在实物观察与描述环节（3 分钟）：幼儿通过触摸、闻嗅感受蔬菜实物，描述蔬菜的颜色、质地与气味，调动自然观察智能、身体动觉智能和语言智能，形成对蔬菜的多维认知。如：“辣椒是红色的，辣辣的。”“生菜是绿色的，叶子很软。”“白菜是白白绿绿，很大。”

在场景表演环节（10 分钟）：幼儿两人一组，扮演买菜者与卖菜者进行真实环境演练，锻炼语言表达及人际交往能力，同时激发身体动觉智能和空间智能。

在音乐律动环节（3 分钟）：教师带领幼儿跟唱蔬菜歌，配合动作模仿，增强语言智能与音乐智能的融合，提升学习趣味性和节奏感。

最后总结回顾（2 分钟）：鼓励幼儿复述蔬菜名称、颜色，表达个人喜好，促进语言输出、自我认知与情感智能的综合发展。如：“这是辣椒，辣椒是红色的。”“我喜欢吃辣椒，因为辣椒很辣。”

以上述活动为例，其他周的教学设计同理展开。同时为了评估运用全语言法的效果，幼儿的多元智能表现和学习表现，本研究汉语教学活动工具 Howard Gardner（1983）提出的多元智能理论，设计了每一教学环节所激活的智能类型与观察维度本研究在第一周“辣椒、生菜、白菜”教学活动中的多元智能评价表。

4.2 多元智能评价表

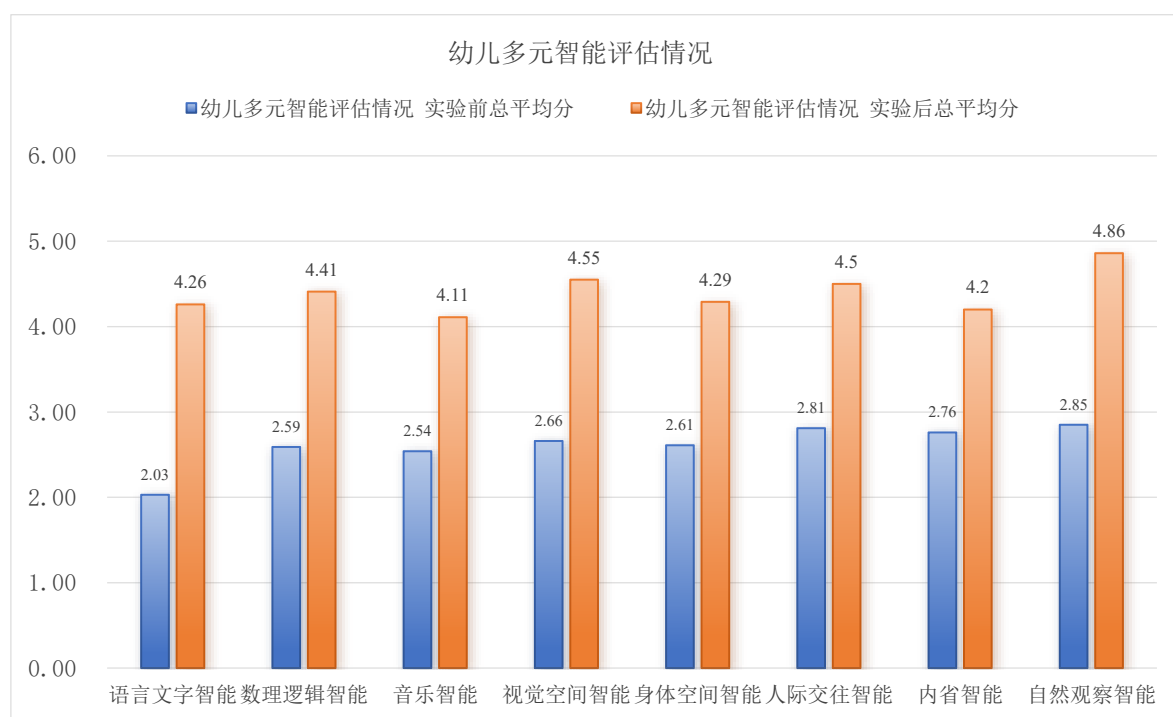
多元智能评价表			
智能类型	评价维度	具体表现	观察指标
语言	发音准确、句型使用、表达完整	能正确说出蔬菜名称，使用目标句型	发音清晰度，句子使用的完整性
身体运动	动作协调性、积极参与	搬篮子、递假币、做律动动作	动作是否规范，参与度
人际	合作意识、交流礼貌	轮流发言，使用礼貌用语	是否主动交流，遵守轮流规则
空间	理解空间关系	识别摊位位置，摆放蔬菜的空间位置	能否正确找到物品位置
音乐	节奏感、模仿能力	跟唱儿歌，配合动作	能否跟上节奏，模仿动作
逻辑数学	数量认知与计算	用假币买菜时的数量判断	是否正确使用假币及简单计算
自然观察	观察细节、描述特征	能区分颜色、形态，描述蔬菜特点	描述是否具体准确
自我认知	情绪表达、规则遵守	能表达喜欢的蔬菜及情绪，遵守课堂纪律	是否能自我调节，遵守规则

该观察表是基于汉语教学活动，本观评价表不仅有助于教师在课堂中进行即时调整与反馈，也为教学建议与幼儿智能特质（李立新观察表 2006）观察分析提供实证基础。

4.2 实验对象的基本情况

本研究以该园诗纳卡琳校区 2023–2024 学年度中班的 14 名幼儿为研究对象，其中男生 8 名，女生 6 名。研究采用改编自李立新（2006）的多元智能观察表，对幼儿在实验实施前后进行多元智能水平的评估，评估内容涵盖语言文字智能、数理逻辑智能、音乐智能、视觉空间智能、身体运动智能、人际交往智能、内省智能以及自然观察智能八个方面。评估分别在实验开始前与结束后进行，实验周期约为三个月，以分析多元智能教学干预对幼儿各项智能发展的影响。研究结果如图 4.1 所示，反映了实验前后幼儿多元智能的整体分布情况。

图 4.1 多元智能评估情况

实验前的评估结果表明该园诗纳卡琳校区中班幼儿在八项多元智能的平均表现整体处于一般水平。其中，自然观察智能（ $M = 2.85$ ）和人际交往智能（ $M = 2.81$ ）得分相对较高，表现较为突出；而语言文字智能（ $M = 2.03$ ）音乐智能（ $M = 2.54$ ）及数理逻辑智能（ $M = 2.59$ ）则相对薄弱，表明幼儿在这几方面仍有较大提升空间。幼儿在多元智能各维度上的还存在发展尚不均衡，部分智能尚未充分发展的问题。

实验后的评估结果表明该园中班的幼儿在八项多元智能的平均得分均较实验前有所提升，这恰好体现出基于多元智能理论与全语言法融合的教学干预在提升幼儿综合智能方面的积极作

用。语言文字智能由实验前的平均得分 2.03 提升至 4.26，增长幅度明显，说明全语言法在语言类智能发展中的有效性；音乐智能从 2.54 提升至 4.11，数理逻辑智能由 2.59 提升至 4.41，显示出教学活动对抽象思维和音乐感知能力的促进作用。在人际交往智能方面，平均得分由 2.81 提升至 4.5，自然观察智能也从 2.85 提高至 4.86，表明集体合作和观察探究类活动增强了幼儿在社会互动与自然感知方面的能力。而且，视觉空间智能和身体运动智能也分别由 2.66 与 2.61 提升至 4.55 与 4.29，体现出多元活动在提升幼儿空间认知与身体协调方面的显著成效。

通过表 4.1 可知经过约三个月的基于多元智能理论和全语言法的教学干预后，幼儿在各项智能上的得分均有所提升，尤其在语言文字智能、音乐智能和人际交往智能方面的提升尤为显著，显示出全语言教学策略对相关智能发展的积极促进作用。其中视觉空间智能与身体运动智能的提升也较为明显，说明教学活动对幼儿综合能力的多维度发展具有良好的推动性作用。

4.3 多元智能理论与全语言法相结合的教学效果

全语言法是通过创设沉浸式、真实的语言环境，来有效促进幼儿汉语语言能力的发展。在“蔬菜”主题的教学过程中，教师结合多元智能理论，设计了包括角色扮演、故事讲述、歌曲律动等多样化教学活动，让幼儿在真实语境中逐步掌握与蔬菜相关的核心词汇及常用句型。观察记录显示，幼儿在课堂中的语言输出频率显著提升，尤其是在小组合作和互动交流环节，幼儿之间的汉语表达更为主动和频繁。

此外，幼儿的学习兴趣和课堂参与度亦有明显提升，特别是在与音乐智能相关的教学活动中（如通过儿歌学习蔬菜名称），幼儿表现出更高的投入度与语言模仿意愿，进一步促进了语言输入与输出的质量。

通过对实验前后数据进行比较分析可以看出，基于多元智能理论并融合全语言法的教学策略显著提升了幼儿的汉语学习效果。实验后，幼儿的平均汉语词汇量由实验前的 3 个显著增长至 18 个，语言输出评分由 2.29 提升至 4.22。配对样本 t 检验结果显示，这一提升具有高度统计学意义（词汇量： $t(13)=5.505, p<0.0001$ ；语言输出能力： $t(13)=5.28, p<0.0001$ ）。同时，语言输入评分也从 2.57 提升至 4.36，进一步验证了该教学模式在提升幼儿语言理解力方面的有效性（见表 4.3）。

表 4.3 实验前后幼儿汉语水平对比

指标	实验前平均 值	实验后平均 值	t 值	p 值
词汇量评分	3	18	5.50	<0.0001
语言输出评分	2.29	4.21	5.28	<0.0001

语言输入评分	2.71	4.36	4.86	<0.0003
--------	------	------	------	---------

值得注意的是，实验前幼儿在语言发展方面整体水平较低，平均词汇量仅为 3 个，语言理解与表达局限于日常简单用语，且存在明显的词汇贫乏、句式简化等问题。读写能力发展相对滞后，仅有部分幼儿能跟读常见词汇，且书写仅限于基本数字，甚至部分幼儿未能正确书写简单汉字。这一情况的成因可归纳为以下几点：1) 语言输入环境受限：在泰国国际幼儿园中，幼儿日常以泰语或英语为主要沟通语言，汉语输入环境单一（语言环境主要是课堂），导致汉语语言刺激不足，词汇积累有限。2) 教学方式传统单一：以往教学多偏重机械重复、词汇灌输，缺乏真实情境、任务驱动与多元化策略，未能有效激发幼儿语言学习的内在动机与实际使用能力。3) 年龄阶段语言特点：中班幼儿处于语言发展的敏感期，具备语言学习的可塑性，但其语言系统尚未完全发展成熟，需依赖具象、互动、情境丰富的支持以促进语言发展。4) 读写能力发展滞后：在第二语言习得中，幼儿通常先发展听说能力，读写能力尤其是汉字的书写，目前该园的中班幼儿还没有开始学习中文汉字。

4.4 幼儿多元智能的变化情况

为检验教学干预对幼儿多元智能发展的效果，本研究对实验前后八种智能的表现进行了配对样本 t 检验。结果表明（见表 4.4），所有智能类型在干预后均显著提高（ $p < 0.001$ ）。其中，语言文字智能的平均得分从 2.03 提升至 4.26， $t(13) = 24.37, p < 0.001$ ；数理逻辑智能从 2.59 提升至 4.41， $t(13) = 18.76, p < 0.001$ ；其他各类智能如音乐、视觉空间、身体运动、人际交往、内省与自然观察等亦呈现显著增长。该结果表明，基于多元智能理论的教学设计对幼儿各项智能的发展具有显著正面效果。

语言文字智能的平均得分从 2.03 提升至 4.26， $t(13) = 24.37, p < 0.001$ ；数理逻辑智能从 2.59 提升至 4.41， $t(13) = 18.76, p < 0.001$ ；其他各类智能如音乐、视觉空间、身体运动、人际交往、内省与自然观察等亦呈现显著增长。

此表（表 4.4）展示了在实验前后，参与者在各个多元智能类型方面的评估情况。通过对比实验前后各智能类型的平均值，分析了多元智能理论结合全语言法在幼儿汉语教学中的应用效果。为了检验多元智能各维度的显著性差异，采用了 t 检验，并呈现了每个智能维度的 t 值和 p 值。显著性标准为 $\alpha = 0.05$ ，用以判断实验前后差异的统计显著性。表格中的数据揭示了各智能维度在实验后有了显著的提升，体现了该教学方法对幼儿多元智能发展的正向影响。

表 4.4 多元智能评估情况

智能类型	实验前平均 值	实验后平均 值	t 值	p 值	显著性
语言文字智能	2.03	4.26	24.37	<0.001	显著
数理逻辑智能	2.59	4.41	18.76	<0.001	显著
音乐智能	2.54	4.11	22.75	<0.001	显著
视觉空间智能	2.66	4.55	29.90	<0.001	显著
身体空间智能	2.61	4.29	34.79	<0.001	显著
人际交往智能	2.81	4.54	31.49	<0.001	显著
内省智能	2.76	4.20	21.49	<0.001	显著
自然观察智能	2.85	4.86	22.34	<0.001	显著

（注 1：显著性标准 $\alpha = 0.05$ ）

通过多元智能理论和全语言法的结合，本研究在该园的幼儿汉语主题教学中取得了显著效果。幼儿的语言智能和自然观察智能显著提升，汉语学习兴趣和语言输出、输入能力明显增强。我们不难发现幼儿的语言智能显著提升，特别是在汉语词汇的记忆和口语表达方面。通过观察记录发现，幼儿在“蔬菜”主题教学中表现出较强的学习兴趣，尤其是在自然观察智能相关的活动中（如通过儿歌学习 蔬菜名称、观察蔬菜实物）。

可见基于多元智能理论的教学设计对幼儿各项智能的发展具有显著正面效果。特别是在视觉空间智能、身体运动智能与人际交往智能方面，分数提升最为明显，显示出多样化、参与式、整合型教学活动对激发幼儿潜能具有良好促进作用。

4.5 练习题测试结果分析

该园作为一所三语言学校，幼儿在习得时面临着多语环境，幼儿同时输入中英泰三语，甚至有的输入韩语、日语、俄语。在输出语言时泰语的输出占比是最大的，其次是英文，最后才是中文，幼儿的中文输出效果较弱。而且，笔者通过访谈幼儿教师与观察课堂教学发现该园幼儿的汉语“听”和“说”能力较好，而“读”和“写”能力较弱。

根据实验前后设计的练习题对幼儿的汉语语言能力进行的评估，涵盖了听、说、读、写四个方面。实验结果表明，在多元智能理论结合全语言法的教学干预下，幼儿在各项语言技能的表现上均有显著提升。具体测试结果详见表 4.3。

表 4.5 练习题测试结果评估表

项目	实验前平均分	实验后平均分	提升值
听	2.36	8.00	5.64
说	2.14	7.73	5.59
读	1.50	6.67	5.17
写	1.79	7.07	5.28

通过表 4.5 中可以得知，实验后该园的中班幼儿在听、说、读、写各个方面均表现有显著的进步。其中，听力理解（提升值为 5.64）和口语表达（提升值为 5.59）的提升尤为突出。这表明，结合多元智能理论的全语言法不仅提升了幼儿的语言输入量，且通过丰富的语言输出实践，促进了他们的听说能力的同步发展。

具体来说，听力理解部分的显著提升可能与多元智能理论强调的情境化教学及语言输入的丰富性有关。通过互动式的教学活动，如歌曲、故事和情景对话，幼儿在真实语境中获得了大量听力输入，极大地促进了听力理解能力的提高。

口语表达方面的进步同样显著，这一结果验证了全语言法通过强调语言的实际运用来促进语言产出的教学策略。幼儿通过参与互动性强的口语练习，尤其是在教师引导下进行的角色扮演和小组讨论等活动中，得到了有效的语言表达训练，从而提高了他们的口语流利度和表达能力。

在阅读和写作方面，尽管相较于听说能力的提升有所逊色，但仍显示出一定程度的进步。阅读部分的平均分从 1.50 提升至 6.67，写作部分的平均分从 1.79 提升至 7.07。尽管幼儿的语言表达和听力能力得到了更加显著的提升，但通过全语言法的整体语言环境，幼儿的听说能力较好于读写能力，同时幼儿在阅读理解和写作表达方面也逐渐成了较为稳固的基础。

通过上述研究不难发现基于多元智能理论的全语言法在提升幼儿汉语语言能力方面具有显著效果。采取结合不同类型的教学策略，能够有效促进幼儿在语言的听、说、读、写各方面能力的发展，特别是在幼儿语言表达和沟通能力的提升方面表现突出。

5.结论

本研究基于多元智能理论与全语言法开展幼儿汉语主题教学实验，结果显示实验后 幼儿在词汇记忆、口语表达、听力理解及基础读写方面均有显著提升（见表 4.5）。 尤其是在“听”和“说”方面，平均分提升幅度较大，这表明全语言法提供的真实语境与交际任务有效促进了幼儿语言输入与输出的整合。同时、通过整合多元智能理论，从不同维度激发了幼儿的不同智能优势，幼儿的参与热情与表达意愿有所提高。例如，在角色扮演活动中，原本较为内向的幼儿

在游戏情境中能自信地表达完整句式，体现出情景模拟在促进语言输出方面的重要作用。

当然，研究中也发现部分幼儿在“读写”能力提升方面相对缓慢，尤其是在视觉空间智能发展较弱的个体中更为明显。这可能与教学时间、幼儿注意力集中时间短、幼儿的基础能力、个体差异及部分活动难度设置偏高包括课程编排、教学侧重点等有关。比如有的幼儿基础能力较好，所以在有限的时间能高效习得汉语。而有的幼儿由于基础能力、先天缺陷的原因很难高效习得汉语。同时，该园注重孩子的听说能力，所以幼儿的读写能力没有读写能力提升的效果明显。由于智能优势、智能特质不同导致了个体差异性比较高，所以在计算数值时，本研究一般采用平均值。当然了，由于实验样本量有限，该教学模式还需要进一步研究和探讨。

通过本研究可以发现基于多元智能理论设计的教学活动能更好地贴合不同幼儿的学习风格和兴趣，有效提升语言表达意愿与学习动机；运用全语言法的情境性、整体性和交际性，可以幼儿语言能力的发展提供了一个真实自然的输入输出机会。以及利用幼儿的不同智能优势可以更好促进智能的发展。基于多元智能理论、运用全语言法在幼儿汉语教学中很好体现了两种理论的相辅相成性。

因此，基于研究结果，提出以下教学策略

1) 创设真实的语言环境：运用全语言法创设真实的语言环境如通过角色扮演、故事讲述等活动，在真实的语言环境中让幼儿自然而然地习得汉语。以此来促进幼儿的语言习得能力和运用能力。尤其对非母语环境下的幼儿习得者，真实的场景更有利于汉语习得。

2) 多元化评估方式：采用多元化的评估方式，如课前课后观察记录、练习题测试和多元智能测评，这样可以有效全面地评估幼儿的汉语学习效果 and 智能发展情况。教学评价方案见表 4.2。多元智能特质评价参考李立新 2006 多元智能特质评价表。本文根据实验的结果本研究制定了可以参考的教学活动指导表和教学活动表（见表 5.1 和表 5.2）

3) 利用幼儿的智能优势发展特质优势：利用幼儿的现有的智能优势，设计恰当的幼儿汉语教学活动包。开展教学的过程激发幼儿的多元智能，提高幼儿的多元智能特质，促进幼儿的全面发展。

表 5.1 教学活动指导表

教学指导模板		
项目	内容说明	示例
教学主题	紧扣教学的核心主题，围绕生活情境设计，促进语言和多元智能发展。	主题——认识蔬菜主题如：辣椒、生菜、白菜
教学目标	运用全语言法，注重听说读写能力的综合培养，同时发展幼儿的多元智能。	知识与技能：认识主题名称，掌握该主题搭配的 表 达 句 型 ； 过程与方法：模拟主题，语言互动与角色扮演情感态度：激发兴趣，培养合作和表达欲望
教	设计真实生活场景及丰富语言输入，注	主题实物、句型卡、儿歌、角色头饰、模拟

学内容	重幼儿的言理解表达，结合歌谣、游戏、绘本等多种形式。	真实场景
教 学 方 法	基于多元智能理论，运用全语言法。通过情境导入、听说训练、互动游戏、角色扮演、律动唱跳等多样方式，实现语言自然化、整体化和多元智能发展。	语言环境真实自然，教师示范、幼儿模仿及创造
多 元 智 能 运 用	合计设计活动促进八项智能发展，语言智能（语言表达）、身体运动智能（动作模仿）、音乐智能（律动唱歌）、逻辑数学智能（数量认知）、空间智能（场景理解）、人际智能（合作交流）、自然观察智能（观察蔬菜）、自我认知智能（情绪表达）。	语言输入与输出、角色扮演促进人际智能；儿歌律动促进音乐及身体运动智能
教 学 评 价	结合过程性评价和多元智能观察，重点关注语言表达能力及互动参与度，辅以教师观察记录。	评价表设计包含语言、身体、人际、逻辑、音乐、自然、自我认知等维度
课 堂 组 织	合理安排教学环节，时间分配科学，课堂氛围轻松活泼，促进幼儿主动参与语言自然表达。	情境导入、语言输入、互动活动、总结回顾

表 5.2 教学活动表

教学活动表	
教学环节	教学内容
情景导入	创设真实生活场景，如买菜市场、家庭厨房等，激发语言表达欲望。
语言输入	教师示范蔬菜名称、颜色及形容词，通过图片、实物、儿歌等多感官输入。
观察与描述	引导幼儿观察蔬菜特征，鼓励用语言表达，发展自然观察智能和语言智能。
场景扮演	角色扮演、问答练习，结合购物表达句型，增强语言实际运用。
音乐律动	通过儿歌和动作结合，培养音乐智能和身体运动智能。
总结回顾	幼儿用完整句型复述所学内容，教师引导归纳，强化语言输出。

总之，对于非母语环境下的幼儿习得者，在真实有效的语言环境下学习汉语是最直接有效的方法。而且每位幼儿都有不同的智能优势，利用智能优势发展智能特质是一种高效的途径。同时全语言法则为语言输入输出提供了情境支撑和应用机会。将两者有效整合，不仅能够提高幼儿的汉语学习效率，更有助于其语言智能和综合智能的发展，进一步推动泰国汉语教学在低龄阶段的质量提升。

参考文献

- Bai, J. H. (2012). The development and application of thematic teaching in the 21st century. In *Proceedings of the 10th International Conference on Chinese Language Teaching*, 15–19. Wanjuan Publishing Company.
- Bao, J. D. (2008). Utilizing Theme-based Approach to Cultivate College Students' English Comprehensive Application Competence. *Journal of Sichuan Education Institute*, 05, 80–81.
- Chen, Q. W. (2019). *Chinese Children's Song Teaching Design Based on the Theory of Multiple Intelligence*. Master's degree thesis, Shanghai International Studies University, Shanghai.
- Chen, M. (2021). *Research on the Teaching Design and Practice of the Elementary Integrated Course of Chinese as a Foreign Language under the Guidance of the Theory of Multiple Intelligences*. Master's degree thesis, Chongqing Normal University, Chongqing.
- Chen, W. D. (2014). *Multiple Intelligences Theory and the Summer Camp Curriculum Design at Saint Mary's University*. Master's degree thesis, Xiamen University, Fujian.
- Chen, Y. T. (2023). *A Study of the Influence of a Thematic-based Approach of Emergent Curriculum on Children's Oral Chinese Vocabulary Learning*. Master's degree thesis, East China Normal University, Shanghai.
- Fang, Y. (2023). *Teaching Design of Online Intermediate Chinese Audio-Visual Oral Course Based on Multiple Interactive Teaching Mode*. Master's degree thesis, Harbin Normal University, Harbin.
- Gao, J. Q. (2014). *The Chinese Language Teaching Design for Kindergarten Children Age 5-6 Years Old in Banjarmasin Indonesia*. Master's degree thesis, Hebei Normal University, Hebei.
- Hu, G. Y. (2011). *The Application of Whole Language Approach-Guided Chunks Theory in English Writing at Middle School Level*. Master's degree thesis, Sichuan International Studies University, Sichuan.
- Hu, Z. Y. (2020). *Application Research on Thematic Chinese Teaching for Children In Slovakia A Case Study of the Kindergarten Affiliated to Malachov Primary School*. Master's degree thesis, Lanzhou University, Gansu.
- He, B. F. (2019). *The Investigation and Analysis in the Situation of Chinese Teaching of Bangkok Kindergarten in Thailand*. Master's degree thesis, Harbin Normal University, Harbin.
- Li, C. Y. (2020). A review of China-Thailand relations from the perspective of the "Belt and Road" initiative. *International Public Relations*, 10, 9-10+29.
- Li, Q. L. (2017). *Chinese classroom activity design based on multiple intelligences theory in Thai*

secondary schools. Master's degree thesis, Nanjing Normal University, Jiangsu.

Li, Z. Y. (2022). *The Online Teaching Design of Beginners' Comprehensive Chinese Course for Kids of Chinese Descent Based on Multiple Intelligences Theory*. Master's degree thesis, Anyang Normal University, Henan.

Liu, X. (2000). *Introduction to teaching Chinese as a foreign language*. Beijing: Beijing Language and Culture University Press.

Li, L. X. (2006). *Research on the multiple intelligences' evaluation scale for learners*. Master's degree thesis, East China Normal University, Shanghai.

Lin, H. (2019). *Research on the Application of Thematic Teaching Model in Chinese Teaching Class for Thailand Preschool Students*. Master's degree thesis, Fujian Normal University, Fujian.

Li, L. Z(Trans) (2005). *What's whole in whole language?* (Goodman). Nanjing: Nanjing Normal University Press. (Original work published: 1986).

Montessori, M. (2017). *The first three years of life* (S. Q. Ling Foundation, Trans.). Beijing: Central Compilation & Translation Press. (Original work published 1949)

Pei, Y. S. (2023). *Teaching design for a beginner-level Chinese comprehensive course "How many classmates are in our class?" based on multiple intelligences theory in Thailand*. Master's degree thesis, Anyang Normal University, Henan.

Qiu, X. L. (2015). *Application of short-term thematic vocabulary teaching in Thai Tuwela School*. Master's degree thesis, Yunnan University, Yunnan.

Qin, Y. Q. (2021). *Research on Chinese classroom activities based on Sino-Korean cooperation under multiple intelligences theory*. Master's degree thesis, Shanghai Normal University, Shanghai.

Shen, Y. L (Trans) (2008). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences* (Howard Gardner). Beijing: China Renmin University Press. (Original work published: 1983).

Shi, J. D. (2021). *Teaching Design and Practical Exploration of Chinese Interest Classes in British Primary Schools Guided by Multiple Intelligences Theory*. Master's degree thesis, Zhejiang University of Science and Technology, Zhejiang.

Sun, W. (2023). *Teaching Design of Online Intermediate Chinese Audio-Visual Oral Course Based on the Theory of Multiple Intelligences*. Master's degree thesis, Harbin Normal University, Harbin.

Tian, S. H. (2017). *A Study on Chinese Teaching Activities in Jeollanamdo Primary School in South Korea Basing on Multiple Intelligence Theory*. Master's degree thesis, Tianjin Normal University, Tianjin.

Tian, Y. X. (2023). *A Study on the Application of Multiple Intelligences Theory to Chinese Language*

Teaching in Elementary Schools in Vladivostok, Russia. Master's degree thesis, Northwest Normal University, Gansu.

Wu, Y. S. (2020). *Teaching design of Chinese interest classes in British elementary schools guided by multiple intelligences theory*. Master's degree thesis, Shanghai University of Finance and Economics, Shanghai.

Xing, P. P. (2023). *The Design of Online Elementary Chinese Comprehensive Teaching Activities Based on the Theory of Multiple Intelligences*. Master's degree thesis, Jilin Foreign Studies University, Jilin.

Yuan, F. (2015). On the theory of whole language approach in teaching. *Journal of the College of Northwest Adult Education*, (05), 33–37.

Zhang, H. H. (2017). The application of whole language approach in second language acquisition. *Literary Education (upper)*, (03), 140-141.

Zhang, X. X. (2019). *A Study on the Thematic Chinese Teaching Design of the Thai Kindergarten Based on the Case Study of the Teaching*. Master's degree thesis, Yunnan Normal University, Yunnan.

Zhang, Y. J. (2020). *Analysis on the Design and Practice of Thai Preschool Chinese Class Activities Based on Multiple Intelligence Theory*. Master's degree thesis, Yunnan Normal University, Yunnan.

Zhao, J. M. (2019). *Introduction to teaching Chinese as a foreign language*. Beijing: Beijing Commercial Press.

Zhu, Q. (2015). *The application of the principle of fun in vocabulary teaching for foreign children learning Chinese*. Master's degree thesis, Yunnan University, Yunnan.

Zhu, S. L. (2021). *The research of Chinese vocabulary teaching for preschool children based on music intelligence teaching method*. Master's degree thesis, Nanjing Normal University, Jiangsu.

Zhang, S. Y. (2024). *An Action Research on Multiple Intelligences Theory in One-to-One Chinese Language Teaching to Incoming Chinese Children: A Case Study of Incoming Korean Children*. Master's degree thesis, Zhejiang University of Science and Technology, Zhejiang.

韩国孔子学院发展状况及提升策略研究

潘舒展

泰国格乐大学

Email: 1040553078@qq.com

Received: March 8, 2025; Revised: June 28, 2025; Accepted: June30, 2025

摘要

本研究的目的是通过探讨韩国孔子学院的历史背景与发展状况，找到孔子学院发展的内涵维度，提出新时代背景下，韩国孔子学院发展存在的问题，根据影响因素提出促进孔子学院发展的策略。通过数据库法，获得韩国孔子学院的基本资料，根据分析的内容，将孔子学院分为教学型、文化传播型、社会服务型与科研学术型四种类别。对四种类型的孔子学院进行案例分析，得到韩国孔子学院可能存在的问题。最后，结合推拉理论，理解和解释孔子学院在不同文化背景下的运作和发展的视角，归纳出孔子学院发展的影响因素，提出一系列专门针对韩国孔子学院发展的提升策略。

关键词：韩国孔子学院；发展状况；存在问题；提升策略

RESEARCH ON THE DEVELOPMENT STATUS AND PROMOTION STRATEGY OF CONFUCIUS INSTITUTES IN KOREA

Shuzhan Pan

Kirk University

Abstract

The purpose of this study is to find the connotative dimension of the development of Confucius Institutes by exploring the historical background and development of Confucius Institutes in Korea, to propose the problems of the development of Confucius Institutes in Korea in the context of the new era, and to propose strategies to promote the development of Confucius Institutes based on the influencing factors. Through the database method, the basic information of Korean Confucius Institutes is obtained, and according to the analyzed contents, the Confucius Institutes are classified into four categories, namely, teaching, cultural dissemination, social service and scientific research and academic. Case studies of the four types of Confucius Institutes are analyzed to get the possible problems of the Confucius Institutes in Korea. Finally, the perspective of understanding and explaining the operation and development of Confucius Institutes in different cultural contexts is combined with the push and pull theory to summarize the influencing factors of the development of Confucius Institutes and to propose a series of enhancement strategies specifically for the development of Confucius Institutes in Korea.

Keywords: Korean Confucius Institutes; Development Status; Problems; Enhancement Strategies

1. 引言

韩国孔子学院自成立以来，已经成为国际汉语教育的重要窗口，推动了中韩文化交流与合作(Ying, 2016)。截至 2023 年 12 月 31 日，韩国设有 23 所孔子学院，是亚洲开办数量最多的国家（武鹏等人，2023）。随着全球化进程的加速，孔子学院在韩国的发展面临诸多挑战和机遇。一方面，韩国内对汉语学习的需求持续增长，特别是在经贸、文化等领域，对中文人才的需求愈发明显；另一方面，孔子学院也受到政治环境、运营模式、师资力量、课程设置以及本土化适应等多方面的限制和挑战。

近年来，韩国孔子学院得到了显著发展，但在教育质量、课程本土化、文化活动吸引力以及与当地高校和社区的深度合作等方面仍存在改进空间，如发展不平衡、标准体系不健全、本土化不足、师资薄弱、教学内容滞后等(Chi-Cheung et al., 2014)。同时，孔子学院的办学模式从外延式向内涵式发展转变，传播内容从体验式语言文化教育向专业学科教育迈进，解决办学思路、地位及内容等问题（余波，2021）。宁继鸣（2017）指出，孔子学院下一阶段最重要的目标是通过调整节奏、优化结构，实现提质增效。因此，新时代下，孔子学院的发展应保持规模、结构、质量与效益的协调统一，必然面临诸多转型。

《孔子学院年度发展报告 2023》提出，要找到影响孔子学院发展的因素，以切实提高办学效果。李宝贵与尚笑可（2018）认为，孔子学院必须贴近当地文化、语言和风俗，改革办学模式、课程设置和传播方式，实现本土化，才能真正落地生根。本文通过分析韩国孔子学院的现状，探索其存在的问题及潜在的解决方案，可以为促进中韩两国教育文化合作的可持续发展提供理论依据和实践指导。

2. 文献综述

2.1 孔子学院发展历程

全球孔子学院的发展历程可分为萌芽、起步、扩张和调整阶段。初期发展以语言教学为主，通过与海外高校合作迅速扩张，到 2018 年已覆盖 160 多个国家和地区（王辉、韩进拓，2021）。近年来，随着国际环境变化，孔子学院逐步调整策略，强化本土化合作和多元化功能，聚焦语言文化传播、学术交流及区域社会服务，推动国际中文教育的可持续发展（刘旭，2015）。

2004 年 11 月，韩国首家孔子学院在首尔成立，这标志着孔子学院在韩国的发展之路的开启(Ying, 2016)。2006 年，韩国孔子学院的数量实现快速增长，与当地高校深度合作，形成了教学、文化传播和社区服务等多元功能，充分展示这一阶段的蓬勃发展趋势。在初期阶段，韩国孔子学院主要专注于语言教学，满足韩国内日益增长的中文学习需求（武鹏等人，2023）。随着中韩文化交流的深化，这些学院开始承载更多文化传播与学术交流的使命。2011 年，仍有新的孔子学院成立，但更加注重质量和内涵的提升。近年来，韩国孔子学院也面临诸如师资力量不足、课程本土化不足及公众认知偏差等挑战，促使其在教学内容、管理模式和文化适应性方面不断优化（张东辉、郑佳，2021）。

2.2 多维视角下孔子学院的综合功能

在教育方面，需关注教师素养、教材、课程体系和教学模式，建立基础、特色和拓展课程的完整体系，并引入慕课（MOOCs）教学模式，以增强全球汉语远程教育的影响力（魏龙欣，2023）。在文化传播方面，孔子学院传播中文及中国文化的效果，发现文化传播在不同文化圈层中的效果存在差异，建议优先推动物质文化传播，并明确传播内容和方向。通过汉语教学和文化品牌项目提升品牌文化价值，促进文化品牌建设和国际旅游需求增长（许颖等人，2023）。在文化外交方面，提出“语言文化外交”的概念，强调孔子学院的重要性，并建议比较不同办学模式的传播效果，以优化文化外交功能。同时，提出研究孔子学院在公共外交中的作用，提出针对不同国家的传播策略，以提升中外语言文化交流的效果（Pan, 2013）。在经济方面，孔子学院对中外经济贸易有促进作用，能推动中国的对外直接投资、国际贸易和旅游业发展，并有助于提升“一带一路”沿线国家的贸易便利化。综合来看，孔子学院在推动中外经济合作和提升经济发展方面发挥重要作用（姜慧、张志醒，2018）。

2.3 孔子学院发展状况研究

孔子学院的发展相对成熟，主要从自身特色、寻求发展方面切入，强调汉语教学机构之间应达成合作关系，共同推进汉语教学（魏大鹏，2014）。孔子学院的课程设置包括初级、中级和高级汉语语言课，以及针对不同群体（如学生、商务人士、旅游者等）的专项课程，旨在满足不同学习者的需求。此外，一些孔子学院还提供HSK（汉语水平考试）备考课程、中国文化体验课等特色课程。这些课程设置不仅注重语言技能的训练，还融入文化元素，使学习者在掌握语言的同时，也能深入了解中国文化。尹悦（2016）指出，孔子学院发展面临多重挑战，数量少且分布不均，难以满足大量汉语学习者的需求。建议扩大办学规模，确保全国各地区的均衡发展，特别是在汉语需求高的地区，如济州岛，增加孔子学院的数量，以满足当地对汉语人才的需求。

孔子学院的汉语教学规模宏大、模式多样、特色鲜明，包括课程、普通校外课程、教育厅合作项目课程、教学分馆课程等 4 大类汉语课程，着重探讨了大学学历汉语教学和小学放学后汉语教学两个特色项目，在此基础上总结了与当地高校、政府、企业等展开合作的经验，并指出了在教材、师资、运营机制等方面存在的问题。不仅如此，孔子学院要实现可持续性发展必须真正融入大学，必须立足于汉语教学的根本任务（解植永，2017）。在师资建设方面，郑梦真和张雷声（2023）分析孔子学院汉语教师志愿者的培养现状，发现师资队伍存在教学能力参差不齐、专业发展认知度低、文化适应能力弱等问题，建议优化教师结构、增强职业认同感，并完善培训体系。

3. 韩国孔子学院的发展状况分析

3.1 理论发展状况

推拉理论解释迁移行为的原因，认为人们的迁移是由于迁出地和迁入地之间的

多种因素共同作用的结果(Zhang et al., 1997)。这些因素分为“推力”和“拉力”。

“推力”指的是促使人们离开原居地的不利条件，例如失业、环境恶化或政治动荡。而“拉力”则是吸引人们前往新地点的有利条件，例如更好的就业机会、生活环境或社会福利(Zhang et al., 1997)。在大多数情况下，人们的迁移决定通常是推力和拉力共同作用的结果。

本研究在探讨韩国孔子学院的发展状况及提升策略时，可以利用推拉理论来分析影响其发展的多种因素，进一步明确改进方向。推拉理论提供一个框架，帮助我们理解吸引（拉力）和阻碍（推力）孔子学院发展的因素，并据此制定相应的提升策略。在推力方面，例如语言障碍，韩国学生学习汉语会面临语言难度，导致学习兴趣 and 动机下降。文化差异，中国与韩国的文化差异会使得文化传播活动的效果不佳等。在拉力方面，例如中韩两国政府对文化教育交流的支持政策，有助于孔子学院的发展，与韩国本土高校和企业的合作，可以为孔子学院提供更多资源和发展机遇等。根据此理论，在韩国孔子学院的研究中，能提供一些对策，帮助孔子学院发展。

本研究通过数据库研究法获得资料，以全球汉语传播动态数据库中的子库“孔子学院发展数据库”为基础，结合孔子学院年度报告、官方发布文件以及相关网络咨询，建立韩国孔子学院数据库，使用获得的数据展开研究。

3.2 规模发展状况

本文通过构建韩国孔子学院发展指标体系，对韩国孔子学院全方面的评估。借鉴李繼征（2023）的构建原则，遵循全面性、可操作性和适用性，确立 2 个反映孔子学院发展水平的一级指标：规模发展指标和质量发展指标。一级指标下各含 3 个二级指标，规模发展指数包括分布规模、受众规模、教师规模，质量发展指数包括本土化程度、教学质量、经费投入。

本文数据来源于《孔子学院年度发展报告》、“全球汉语传播动态数据库”的子库“孔子学院发展数据库”和国家统计局，具备正规性和权威性。其数据分析包括标准化处理以及权重确定。规模发展指数如图 1 所示，通过对 2013 年至 2022 年的发展情况进行分析，分布规模反映韩国孔子学院呈现出稳定且快速的的增长，表明孔子学院在韩国的地域覆盖不断扩大并逐渐趋于完善。

数据显示受众规模在 2018 年之前增长显著，但随后增速趋于平缓，甚至在 2020 年因疫情有所下降。同时，教师规模在早期增长较快，但随着学院扩张的趋于稳定，其增速有所放缓。总体来看，韩国孔子学院在地理布局、受众扩展和师资队伍建设方面取得了显著进展，但在后续发展中，需进一步协调受众和师资的匹配，提升教学和文化活动的质量。

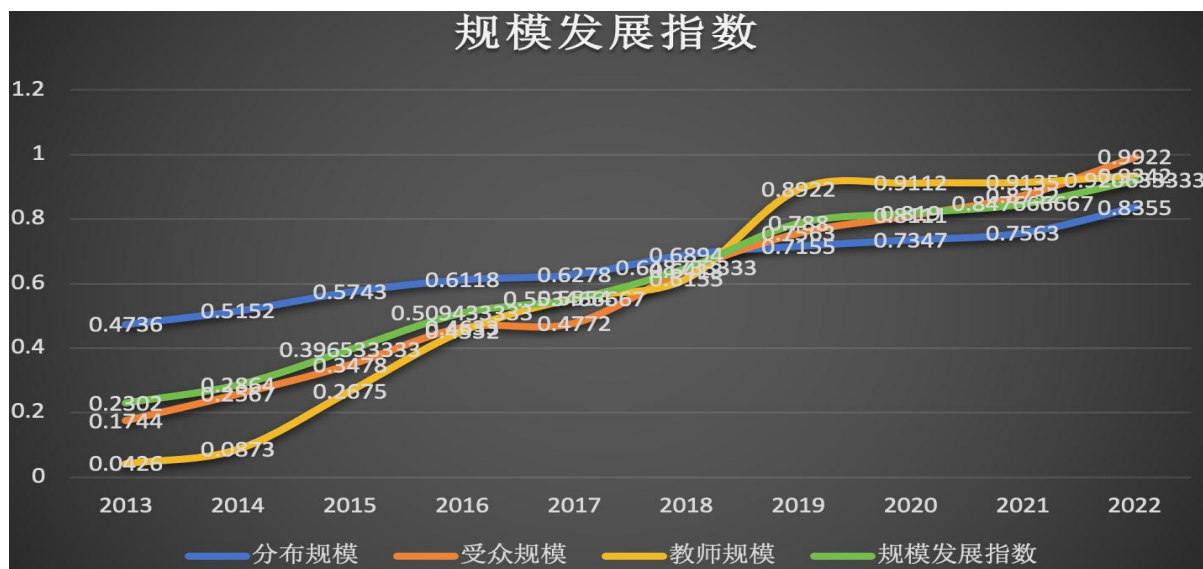

图 1 2013-2022 年韩国孔子学院规模发展指数

4. 韩国孔子学院类型

在对韩国孔子学院的发展现状进行深入研究的过程中，基于其在实际运作中的功能重心、课程设置、活动内容及服务对象的差异性，可将其划分为教学型、文化传播型、社会服务型和科研学术型四种类型。此分类不仅有助于系统梳理韩国孔子学院在本土化进程中的多元发展路径，也有利于从功能导向的角度深入分析各类孔子学院的运营特点。

4.1 教学型孔子学院

通过对《孔子学院 2022 年度发展报告》数据的详细对比和分析，可以清楚地看到，有几所孔子学院在教学方面表现尤为突出，包括大真孔子学院、湖南大学孔子学院、济州汉拿大学孔子学院、世翰大学孔子学院、首尔孔子学院、顺天乡大学孔子学院和忠北大学孔子学院。在这些被归类为教学型的孔子学院中，首尔孔子学院更是表现得尤为突出，堪称教学型孔子学院中的佼佼者，因此，本文以首尔孔子学院为个案进行分析。

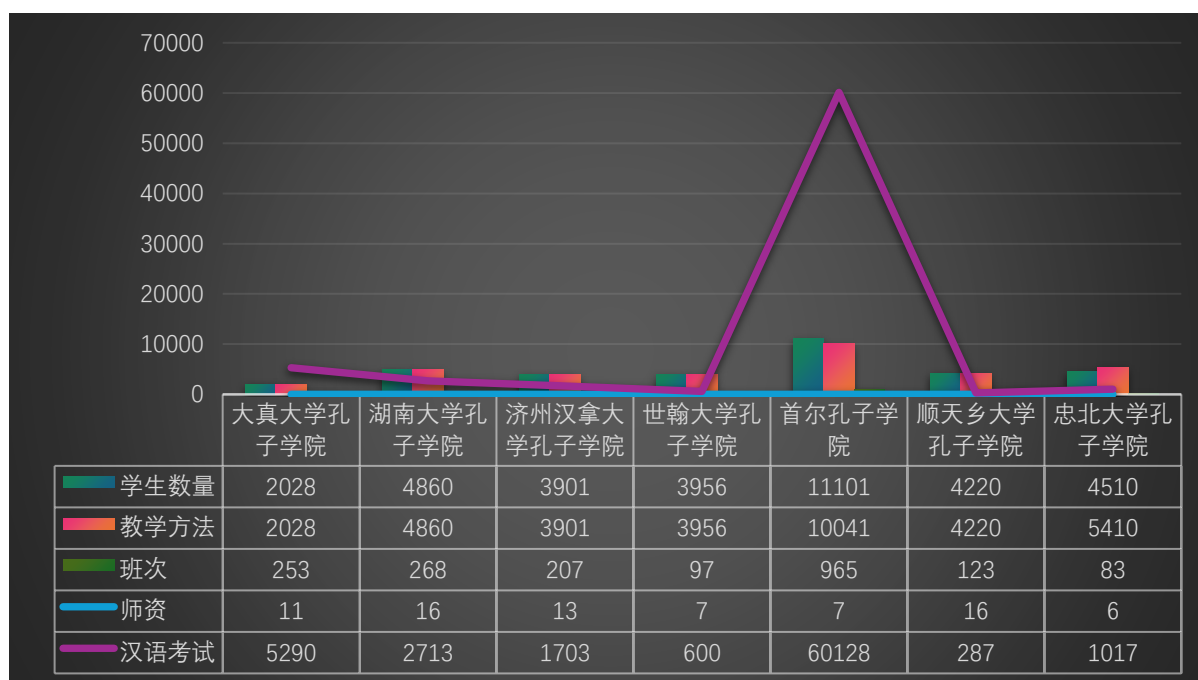

图 2 教学型孔子学院数据图

4.1.1 首尔孔子学院教学活动的基础情况

在教学活动方面，首尔孔子学院开设了按水平分班的正规汉语课程，采用以学员需求为中心的多媒体教学模式，结合线上和线下授课，每月课程量为 20-40 学时。教材包括《长城汉语》《跟我学汉语》等，同时使用学院自编教材。每月线下学员约 218 人，较去年增长 1%。此外，学院开展了三类汉语教师培训课程，包括少儿汉语、HSK 汉语以及会话汉语教师培训班。这些课程至今已分别开办 70 届、42 届和 13 届，均采用自编教材，培训结束后颁发驻韩中国大使馆认证证书。2018 年，共培养教师学员 357 人，并推荐 28 名学员获得赴华奖学金，其中 7 人赴华学习一个学期，14 人赴华一年，7 人攻读硕士学位 (방기위 & 배기형, 2021)。

文化开展方面，文化活动作为首尔孔子学院的另一大特色。学院举办了多场汉语桥比赛，包括高中生、大学生以及小初中生汉语竞赛，共吸引 779 名学生参加。此外，还组织了赴华冬令营、教师培训班以及校长访华项目等活动。2018 年，40 名学员参加了同济大学冬令营，28 名教师赴北京师范大学参加培训，10 名中小学校长参与同济大学的访华活动。自 2013 年起，学院每月举办一次中国文化特别讲座，邀请各领域专家主讲，吸引了约 30 名听众，进一步促进了中韩文化交流。

科研成果方面，首尔孔子学院围绕“中外合作培养博士项目”“来华攻读博士学位项目”等核心奖学项目，推荐优秀青年学者，推动人文学与社会科学领域的汉学研究，促进韩中友好关系。

学院积极落实孔子学院总部自 2014 年启动的“孔子新汉学”奖学金项目，每年举办“韩中教育文化论坛”，出版《韩中语言文化研究》。论坛吸引来自首尔大学、高丽大学等知名高校的约 150 名学者，集中探讨中华传统文化和当代中国研究。通过宣传与推荐，学院助力优秀学者参与奖学金项目，深化汉学研究影响力。

4.1.2 首尔孔子学院教学活动的优势

首尔孔子学院的教学活动具备多样性与灵活性。其正规课程根据学员水平分班，

结合多媒体技术，采用线上与线下相结合的教学方式，满足不同学员的需求。同时，课程设计紧扣实际，涵盖每月 20-40 学时，教材包括《长城汉语》等成熟材料及自编教材，提升了学习的针对性和效果。

教师培训课程体系完善，涵盖少儿汉语、HSK、会话等多个领域，并配套自编教材，课程内容既有理论基础，也强调实践应用。培训班自开办以来，已培养大量学员，并颁发权威认证证书，为地方汉语教学输送了高质量师资。

此外，教学活动与奖学金项目结合紧密，通过推荐优秀学生和学者赴华深造，促进学员在语言与文化领域的深入学习。这种多层次、多维度的教学体系，不仅提高了汉语教育的质量，还推动了中韩教育与文化的深度交流。

4.2 文化传播型孔子学院

根据孔子学院年度报告，各孔子学院组织的文化活动数量从 17 场到 244 场不等（孔子学院 2022 年度报告，2022），显示不同孔子学院在文化活动组织上的积极性和资源投入的差异。通过表可以更加直观清晰的看出各孔子学院之间活动场次的对比，启明大学孔子学院以 244 场的活动数量遥遥领先，显示出其在文化推广方面的巨大努力和资源投入。因此，本文以启明大学孔子学院作为文化传播型个案研究。

表 1 文化传播型孔子学院数据表

学校	文化活动现场次	文化活动人数	夏令营场次
仁川大学孔子学院	17	878	13
延世大学孔子学院	18	5980	20
汉阳大学孔子学院	19	3025	20
庆熙大学孔子学院	19	4300	20
圆光大学孔子学院	19	1608	18
世明大学孔子学院	20	16500	20
东亚大学孔子学院	21	4990	20
国立安东大学孔子学院	23	8561	34
又松大学孔子学院	23	2350	20
忠南大学孔子学院	24	31134	20
顺天乡大学孔子学院	31	3600	86
首尔孔子学院	33	2210	21
国立济州大学孔子学院	40	3805	114
世翰大学孔子学院	43	7600	20
韩国外国语大学孔子学院	45	4390	20
又石大学孔子学院	47	2000	15
济州汉拿大学孔子学院	48	25700	19
忠北大学孔子学院	55	16100	20
江原大学孔子学院	96	3006	0
湖南大学孔子学院	105	32500	61
东西大学孔子学院	117	19852	30
大真大学孔子学院	175	14390	17
启明大学孔子学院	244	15210	18

注：孔子学院数据库及孔子学院年度报告

4.2.1 启明大学孔子学院文化活动

（1）文化活动开展情况

启明大学孔子学院在 2019 举办中国文化体验活动 37 次，1116 名当地中学生走进孔子学院“中国文化体验课堂”。结合“孔子之家”项目，设置中韩学生交流项目。

每学期选拔 20 名韩国学生和 40 名中国学生，定期举办文化交流活动。2019 年 5 月 4 日，启明大学孔子学院与启明大学中文系合作举办“韩中之桥”活动。启明大学中文系师生、中国留学生 150 余人参加（孔子学院事业部，2019）。

在大邱市教育厅的协助下，选拔本地区以汉语为第二语言的初、高中校长 15 人组成校长访华团，于 2019 年 1 月赴北京、西安等地进行为期 1 周的研修活动。选拔 20 名优秀学员组成学生访华团，于 2019 年寒假赴北京语言大学等地进行为期 2 周的汉语文化研修活动（韩国启明大学孔子学院，2019）。

启明大学孔子学院举办中秋节文化讲座，30 名学员与中国老师一起动手学做月饼。作为孔子学院代表，启明大学孔子学院参加“孔子学院开放日”全球直播活动。

2019 年 1 月-3 月，启明大学孔子学院与大邱广播公司（TBC）合作的“中国时事列车”广播节目，向当地民众介绍中国的地方文化；10 月 5 日，与启明大学中国学系联合主办第 32 届“中国学之夜”。晚会精彩纷呈，反响热烈，300 余名观众观看表演；17 日，云岩高中师生 153 人走进“中国文化体验课堂”（孔子学院事办处，2019）。

（2）媒体报道情况

2019 年 11 月 30 日，“第 6 届韩中学术研讨会”在启明大学孔院举行。启明大学校长申一熙、北京语言大学校长申一熙出席并作主题演讲。11 月 30 日晚，启明大学孔子学院举行 10 周年庆祝典礼。启明大学校长申一熙、北京语言大学校长刘利、中国驻韩国大使馆公使衔参赞王鲁新、大邱地区 70 多所中学的校长、大邱市教育厅官员和韩国各孔子学院代表共 120 多名来宾出席典礼。

2019 年 12 月 8 日，启明大学孔子学院与“大邱产学研研究院 URI 中国论坛”联合举办研讨会。大邱市长权荣振应邀出席，并做题为“韩中地方外交的现状与未来”的主旨报告。大邱 TBC 电视台等媒体界人士 80 余人出席。

2019 年 7 月 25 日，启明大学孔子学院邀请北京语言大学崔希亮、姜丽萍、郭晓麟等 3 位知名专家来校举办“汉语教学专题讲座”，受到当地汉语教师们的热烈欢迎。

4.2.2 启明大学文化活动优势

（1）活动类型丰富多样：启明大学孔子学院的文化活动形式多样，涵盖中国传统文化讲座、文化体验课堂、节庆活动以及大型文艺演出等。例如，“中秋节文化讲座”教授学员制作月饼，文化体验课堂包括中国茶艺、京剧、太极拳等项目，形式生动有趣，吸引了不同年龄和背景的参与者。这种多元化的活动设计满足了本地学生和社会公众的多样化需求，有效推广了中国文化。

（2）深入地方教育体系：学院与大邱市教育厅合作，选拔中小学校长和学生访华，组织中华文化研修活动，为当地教育界提供了深入了解中国文化的机会。此外，“中国馆”项目为大邱地区近万名中小學生提供文化体验支持，将文化传播与地方教育紧密结合，大幅提升了活动的影响力。

（3）跨文化交流机制完善：启明大学孔子学院注重中韩学生的文化互动，通过“孔子之家”项目设置中韩学生交流活动，每学期组织韩国学生与中国留学生开展定期文化交流，增强了两国学生的互动与理解。同时，与启明大学中文系联合主办的“韩中之桥”活动和第 32 届“中国学之夜”，吸引了中韩两国学生和学者的广泛参与，进一步加强了中韩文化的交流与融合。

（4）重大文化活动带动区域影响：举办如第 32 届“中国学之夜”、第 6 届韩中学术研讨会等大型活动，结合专业化的文化展示和学术交流，吸引了大量观众和专业人士，提升了孔子学院的知名度与社会影响力。这类活动在区域内起到了文化传

播与学术交流的双重作用，为汉语推广与文化传播提供了更多资源支持。

4.3 社会服务型孔子学院

在社会服务方面，通过对各个孔子学院的社会服务活动进行详尽的数据对比与分析，可以清楚地看到，有几所孔子学院在社会服务方面表现尤为突出。具体而言，国立安东大学孔子学院、汉阳大学孔子学院、庆熙大学孔子学院、仁川大学孔子学院以及忠南大学孔子学院在这一领域的表现尤其引人注目。正因为这些孔子学院在社会服务中的卓越表现，我们将它们归类为社会服务型孔子学院。

在这几所被归类为社会服务型孔子学院的机构中，国立安东大学孔子学院尤为出色，在社会服务领域中展现卓越的领导力和影响力（주강훈, 2022）。其在推动社会服务活动、满足社区需求方面的成就，超过其他孔子学院。因此，本研究特别选择国立安东大学孔子学院作为典型代表，进行深入的个案分析。

表 2 社区服务型孔子学院数据表

学校	社区服务内容
国立安东大学孔子学院	青少年汉语教育中心、与当地教育部门密切合作、免费的汉语教学、邀请社区居民参与中秋节、春节等中国传统节日的庆祝活动、举办语言与文化交流活动、市民体验文化活动
汉阳大学孔子学院	联合首尔城东区政府开设政府职员汉语会话班课程、演出中国现当代经典戏剧
庆熙大学孔子学院	免费提供汉语教学辅导、建立汉语辅导教学点
仁川大学孔子学院	与仁川当地政府及多个机构合作，进行汉语教学及文化交流与推广活动
忠南大学孔子学院	参与韩国文化遗产的“书院-乡校”类遗产项目、市民体验活动

注：本研究整理。

4.3.1 国立安东社会服务开展状况

2019 年 2 月，安东大学孔子学院举办了第二届中韩大学生文化交流“大同节”，邀请了来自中韩两国的 200 多名大学生参与活动。活动包括文化体验、学术交流、才艺展示等环节，通过中国书法、传统乐器体验、韩服展示等丰富内容，促进了两国青年对彼此文化的了解与认同。“大同节”已成为安东大学促进中韩青年交流的重要品牌活动，为两国未来的人文合作奠定了深厚的基础（孔子学院事业部，2019）。

2019 年 4 月，安东大学孔子学院联合安市商会，开设“商务汉语与文化礼仪”培训班，为安东地区的中小企业家提供针对性的语言与跨文化培训课程。该课程帮助企业更好地与中国市场对接，并提升了员工的跨文化沟通能力。培训班获得企业高度评价，多家企业与孔子学院建立了长期合作关系。

2019 年 5 月，安东大学孔子学院组织志愿者团队前往庆北地区的偏远小学，开展为期两周的义务支教活动。志愿者为当地学生教授汉语基础课程、组织中华文化体验活动，并通过才艺展示和游戏互动激发学生的学习兴趣。此外，志愿者们还向学校捐赠了汉语学习资料和文具，帮助改善教学条件。这项活动不仅拓展了当地学生的视野，还加强了安东大学孔子学院与地方社区的联系。

2020 年 7 月，安东大学孔子学院与安市政府合作，启动“汉语服务进社区”项目，向地方政府工作人员和社区管理者提供基础汉语课程。该项目培训了超过 100 名社区工作人员，为吸引更多中国游客、促进地方旅游业发展提供了语言服务支持，同时提升了社区在国际交流中的服务水平。

2021 年 3 月，安东大学孔子学院举办“冬日送暖”活动，为安市低收入家庭和

老人提供捐赠物资。学院师生和社会各界爱心人士共同筹集了价值超过 500 万韩元的物资，包括冬季衣物、食物和日常生活用品；4 月，孔子学院联合安市环保协会发起“清洁美丽家园”社区服务活动，号召师生和当地居民共同参与。志愿者们清理了安东江沿岸的垃圾，并为居民宣传环保知识。活动吸引了 200 多人参加，回收垃圾超过两吨，极大改善了社区环境。活动结束后，孔子学院还在社区设立了“环保角”，鼓励居民持续关注 and 参与环境保护；5 月，孔子学院联合安市教育厅，为全市初高中教师举办“汉语教学与文化培训班”。培训班旨在帮助本地教师提升汉语水平与教学能力，为安东地区更多学校增设汉语课程创造条件。

2022 年 12 月，安东大学孔子学院启动了“经贸汉语提升计划”，为安市出口导向型企业提供专项汉语培训课程。课程结合实际商务场景，涵盖合同谈判、跨文化沟通、市场推广等内容，有效助力企业开拓中国市场。

4.3.2 国立安东孔子学院社会服务开展的优势

(1) 多元化公益服务形式：安东大学孔子学院的社会服务活动形式多样，涵盖义务支教、社区清洁和慈善捐赠等多个领域。这种多样化的服务模式使学院能够针对不同群体的需求提供精准支持，无论是教育资源匮乏的偏远学生、需要环保行动的社区，还是有困难的弱势群体，均能获得实际帮助，展现了学院的社会责任感与影响力。

(2) 深入地方社区，建立良好联系：孔子学院的活动以地方社区为核心，通过支教活动深入偏远学校，清洁行动改善社区环境，捐赠活动支持弱势群体，与当地居民建立了深厚的情感纽带。这种深入基层的实践，增强了学院与地方社会的互信与合作，巩固了学院的社会根基。

(3) 公益活动的持续性与长期影响：安东大学孔子学院的公益活动不仅具有针对性，还具备持续性。例如，环保行动结束后设立“环保角”促进居民长期参与环境保护，义务支教活动通过教材和文具捐赠延续教育资源的效用。这种长期规划和持续投入，增强了学院社会服务的深远影响。

(4) 扩大社会认知与学院影响力：通过公益活动，孔子学院不仅服务社会，还提升了自身的认知度和影响力。特别是通过文化表演和公益宣传活动，将中国文化融入社会服务，既推广了汉语和中华文化，又彰显了学院在促进中韩友好交流中的积极作用，为其树立了正面的公众形象。

4.4 科研学术型孔子学院

在科研学术方面，通过对各个孔子学院在科研学术领域的表现进行详尽的数据对比和分析，发现有几所孔子学院在这一领域表现尤为出色。在这些被归类为科研学术型孔子学院的机构中，延世大学孔子学院表现得尤为突出，尤其在科研成果的产出、学术研讨会的举办以及学术合作项目的推进等方面，展现卓越的成就 (주강훈, 2022)。正因为如此，延世大学孔子学院被视为科研学术型孔子学院中的典型代表，堪称这一领域中的优秀案例。因此，本研究特别选择延世大学孔子学院作为重点，进行深入的个案分析。具体内容见表 3。

表 3 科研学术型孔子学院数据表

学校	科研学术内容
东亚大学孔子学院	《斯文在兹，同坐论道—大数据时代东亚文明共同体之探索》国际学术会议、教材编写（《商务汉语》（初级）教材、《商务汉语》（中级）教材）
世明大学孔子学院	学术研讨会、交流座谈会、计划出版多部韩文翻译版的中医药书籍，包括《孙真人海上方》、《热敏灸实用读本》和《药膳食疗》
延世大学孔子学院	2015年科研选题《首尔地区汉语教学点普查》、举办中小学汉语教师交流大会、举办第九届亚太地区国际汉语教学学会、举办第九届现代汉语语法国际研讨会、出版《韩国20世纪以来所编本土汉语教材》、设立韩国大型史料丛书《燕行录》专题、出版五种学术专著，包括《汉籍的文明与传播（上）（下）》、《首尔地区汉语教学机构基本状况调查》、《国际汉语教学理论与实践》、《20世纪韩版汉语教科书目录》和《韩中合作的前景论文集》
又松大学孔子学院	一系列围绕中国传统文化的讲座、包括中国茶文化讲座、《红楼梦》远嫁悲情的跨文化省思讲座、《三国志，英雄的轮回——楚汉之争的缠绕》讲座、以福建省为例——中国南部区域地理和文化”讲座、中国古代历史的探索讲座
圆光大学孔子学院	举办第二届“中韩学生面对面”科研交流活动、讲座、研讨会

注：本研究整理。

4.4.1 延世大学孔子学院科研开展情况

延世大学孔子学院于 2018 年成功举办首尔地区中小学汉语教师交流大会，确立其作为首尔地区中小学中文教师召集组织的地位，成为推动汉语教学规模和质量提升的核心机构。建院以来，该学院以创建研究型孔子学院为目标，通过五年的探索逐渐明确发展方向。

近年来，学院多次召集中韩专家探讨，制定未来五年的研究重点，聚焦“一带一路”倡议下的人文科学领域，确立了两个核心研究课题。一是编纂《韩国 20 世纪以来所编本土汉语教材》丛书，二是与延世大学中国研究院合作，整理《燕行录》大型史料丛书，计划在两年内取得初步成果。这些选题不仅为孔子学院确立了学术研究方向，还将提升其在中韩人文学界的学术地位，促进中韩学术交流与合作，具有重要的社会意义。

在学术会议方面，延世大学孔子学院出版五种学术专著：《《汉籍的文明与传播（上）（下）》、《首尔地区汉语教学机构基本状况调查》、《国际汉语教学理论与实践》、《20 世纪韩版汉语教科书目录》、《韩中合作的前景论文集》。更为有意义的是，延世大学孔子学院围绕这五个专题组织韩中学者所进行的学术活动（各种专题讨论会议和书信交流），广泛地增进中韩文化领域和学术领域的互相交流和互相了解。

围绕“研究型”这个目标，延世大学孔子学院促成延世大学成立“延世大学中研究院”，并在接下来的时间里，一直和中国研究院积极配合，举办一系列的中韩学术交流活动。在五年的时间里，延世大学孔子学院先后举办将近 30 场的学术报告会和大型学术会议，包括“中国学论坛”、“中小学汉语教学研讨会”、有关汉语语法和教学的国际会议等（孔子学院 2022 年年度报告，2022）。

在中国学论坛方面，孔子学院的学生为第一听众群体，延世大学中文系的学生为第二听众群体，延世大学中国留学生和他们的韩国朋友为第三听众群体，其他社会各界人士为第四听众群体。到现在邀请 15 位韩中日专家进行讲座。

在中小学汉语教学研讨会方面，每年 10 月份进行对外汉语专家和中小学教师的

研讨会，分享并研究有效的汉语教学方法。2018 年 9 月，促成副校长、延世中国研究院副院长、教育系教授、孔院院长参加四川师范大学举办的孔院设立 5 周年研讨会，并进行发表。

中国学术专题研讨会：每年召开一次学术讨论会议，会议主题分为与中国相关的语言、文化、政治、经济、社会、哲学、历史、民俗、艺术等，会议的常设地址分别是延世大学和四川师范大学。与会人员必须提交与当年会议主题相吻合的论文。会议结束之后结成学术论文专集，用中、韩、英三种文字出版《延世大学孔子学院中国学术专题研讨会》文集。2019 年进行第九届亚太地区国际汉语教学学会和第九届现代汉语语法国际研讨会等两次大规模的国际学术会议，参与上述会议的学者总计超过 2500 人次。这些参与者包括社会名流、教授、博士生、硕士生、本科生、中小学教师以及社会各界的人士。这些活动大大提高孔子学院在韩国的影响，增进韩国各界对孔子学院的了解。

在教材开展和师资培训方面：

(1) 本土化教材：2017 年研发新概念的教材和教学模式。针对韩国的成人，编写以句型为主的教材。像数学公式一样，把汉语句型分为 84 个公式，这样一般的成人可以比较容易学习和应用汉语句型。

(2) 数字化：如今外国语的教学模式也在发生很大的变化，人们喜欢随时随地用手机上网学习。考虑到这样的变化，我们今年和韩国的 Naver 门户网站进行合作，通过网站向大众提供 60 个音频讲义和电子版上课文件。每周一、四定期提供网课，目前约有 1000 个读者。上课内容为在生活中常用到的主题会话。

(3) 核心教师设立和韩国的中小学师资培训：通过核心教师设立，本院专门开发具有针对性的本土化课程和教材，从而更加提高孔院汉语教育的质量。另外，每年进行国内中小学汉语教学研讨会，通过研讨会可以了解韩国目前汉语教学方面的整体发展现状，以及其中存在的优点和缺点，针对不足部分通过整理和分析总结出不足的原因以及解决方案，从而为韩国汉语教学做出贡献。

4.4.3 延世大学孔子学院在科研方面的优势

首先，延世大学孔子学院在科研学术方面表现出显著的优势。这些优势不仅体现在科研成果的数量和质量上，还体现在学院的学术氛围和科研环境中。通过对院长的访谈，我们解到，延世大学孔子学院高度重视科研工作，积极鼓励教师申报各类科研项目，并提供充足的科研经费和资源支持。这种重视和支持，使得学院的教师能够专注于科研工作，取得许多重要的科研成果。此外，学院定期组织各类学术会议和研讨会，邀请国内外知名学者进行学术交流和讲座，为教师和学生提供宝贵的学习和交流机会，营造浓厚的学术氛围。通过这些活动，学院不仅提高自身的学术水平和影响力，也为中韩文化交流和学术合作做出重要贡献。

其次，延世大学孔子学院在科研项目的申报和实施方面也表现出色。根据访谈资料，学院教师积极申报各类科研项目，成功获得多项国家级、省部级和校级科研项目的资助。这些科研项目涵盖汉语国际教育、中国文化传播、中韩文化交流等多个研究方向，极大地丰富学院的科研内容和学术成果。通过对两位教师的访谈，我们了解到，学院在科研项目的实施过程中，注重团队合作和跨学科研究，鼓励教师之间的学术交流和与合作。这种团队合作的模式，不仅提高科研项目的质量和水平，也促进不同学科之间的融合与创新，取得许多具有重要学术价值和应用前景的研究成果。

4.5 韩国孔子学院发展存在的问题

(1) 教学方面的问题

韩国各孔子学院在教学方面取得了一定的成效，但也面临一些挑战。首先，教学质量和课程设置的差异较大。部分孔子学院的课程内容和教学方式较为传统，缺乏创新，未能很好地适应当代学员的学习需求。此外，孔子学院的师资力量存在不均衡的问题，一些孔子学院缺乏经验丰富的教师，导致教学质量参差不齐。与此同时，部分学院的教材使用和教学方法未能有效与当地文化和需求相结合，影响了学习效果和学员的参与感。

(2) 文化传播方面的问题

在文化传播方面，尽管孔子学院通过各种活动推动了中韩文化交流，但仍面临一些局限性。首先，文化活动的规模和覆盖面有限，未能充分利用现代传播手段进行全方位、多层次的文化推广。部分孔子学院的文化活动较为单一，缺乏创新性和多样性，未能真正吸引更广泛的受众群体。此外，部分孔子学院的文化活动与当地社会文化的结合程度不够，未能充分展示中国文化的多样性和深度，导致文化传播效果不如预期。

(3) 社会服务方面的问题

孔子学院在社会服务方面虽然做出了积极的努力，但依然存在不足之处。首先，社会服务活动的针对性和系统性不足。许多孔子学院的公益活动虽然形式多样，但缺乏长期规划和持续性，无法形成有效的社会服务模式。其次，孔子学院在服务对象的选择上偏向于学术界和中高层社会群体，较少深入到普通民众和基层社会，限制了其社会服务的覆盖面和影响力。

(4) 科研学术方面的问题

尽管韩国孔子学院在科研学术方面取得了一定成就，但依然面临诸多挑战。首先，科研资源的配置和管理不够优化，导致部分科研项目无法得到充分的支持和资源保障。其次，科研成果的推广和应用不足，许多优秀的科研成果未能得到有效的宣传和广泛应用，缺乏转化为社会实践的路径。最后，科研团队建设方面也存在一些不足，部分学院未能建立起系统的科研团队，缺乏跨学科和跨领域的合作，影响了科研能力的提升和学术影响力的扩大。

5. 发展对策

5.1 教学活动

在教学方面，韩国孔子学院应当从内部增强推动力，提升教师队伍的整体素质。通过持续的师资培训和国际化引进，培养既懂汉语教学又熟悉韩国文化背景的双向型教师，以满足学生的多样化需求。此外，课程设计应更加贴合韩国学生的实际需求。例如，开发与就业相关的商务汉语课程，或者结合韩国热点的文化汉语课程，以提升汉语教学的吸引力和实用性。同时，充分利用现代化教学手段，引入数字化教学平台和线上线下混合式教学模式，使学生能够随时随地进行学习。拉动力方面，应进一步强化汉语学习的社会吸引力，例如与韩国企业和政府合作，将汉语能力与就业前景直接挂钩，营造“学汉语有未来”的社会氛围。通过举办大型汉语技能竞赛

或提供企业实习机会，激励更多学生主动学习汉语。

5.2 文化活动

在文化传播领域，推动力可以体现在提升文化活动的内在质量上。孔子学院应注重文化活动的深度与广度结合，避免形式化。例如，在传统文化推广活动中融入更多互动环节，强调体验感，让参与者真正感受到文化的魅力。同时，注重文化活动的本地化和个性化，结合韩国传统节日和文化习俗设计活动，使中国文化的传播更贴近韩国民众的生活方式。从拉动力角度来看，需加强与韩国主流媒体的合作，将文化传播与媒体宣传相结合，扩大影响范围。同时，可以通过与韩国社会组织合作，吸引更多不同背景的参与者，增强活动的吸引力和传播效果。建立长期的文化合作机制，如与博物馆、学校和社区联合开展“文化交流月”活动，形成持续影响。

5.3 社区服务

社会服务方面，推动力应集中在增强服务能力和系统化管理上。孔子学院需要通过义务支教、公益培训等方式，加强对偏远地区的教育资源支持，形成品牌化的公益项目。此外，可以鼓励志愿者队伍建设，设立面向社会的汉语服务平台，为社区居民提供免费的语言咨询、课程辅导和文化体验活动。拉动力则需要通过外部支持和合作来提升社会服务的吸引力。学院可加强与地方政府、企业 and 非政府组织的联动，发起大型公益活动，如“汉语社区日”或“中韩文化周”，打造既具有影响力又有公益价值的服务品牌，从而吸引更多社会力量参与其中。

5.4 科研学术

在科研学术领域，推动力应聚焦于科研资源的优化配置和管理能力的提升。孔子学院可以通过加强与国内外高校和研究机构的合作，联合设立研究课题，分担资源压力。同时，应建立长期的学术资源共享机制，提升科研设备与资料的利用效率。对科研团队的系统化培养至关重要，可通过引入高水平学者或组建跨学科团队，提升研究成果的质量和学术影响力。从拉动力来看，需注重科研成果的推广和社会应用价值的提升。孔子学院可以通过举办高水平国际学术论坛和出版优质学术期刊，扩大科研影响力。此外，应探索如何将学术研究成果与实际需求相结合，例如以韩国经济文化交流为主题，向地方政府提供政策建议，以此强化学术研究的现实意义和吸引力。

结语

综上所述，韩国孔子学院在课程设置、教学模式、文化传播和师资建设等方面已取得一定成效，但仍面临诸如资源分布不均、师资能力参差、办学融合度不足等问题。为实现其可持续发展，应加强与本地高校和社会各界的合作，优化课程体系，提升教师专业素养，并推动机构在地化融合进程。同时，应结合当地文化环境，探索差异化发展路径，以更有效地服务汉语学习者需求，提升孔子学院在韩国的整体影响力与认可度。未来，进一步的实证研究和政策支持将对孔子学院的发展方向提供更加坚实的理论与实践支撑。

参考文献

- Annual development report of Confucius Institutes (2023). Chinese International Education Foundation.
- Bang, G. W., & Bae, G. H. (2021). A study on the demand for Chinese culture among learners at the Seoul Confucius Institute: Focusing on Chinese cultural events. *Journal of Cultural Industry*, 21(3), 97-106.
- Chi-Cheung, L., & Du Cros, H. (2014). Confucius institutes: Multiple reactions and interactions. *China: An International Journal*, 12(2), 66-86.
- Confucius Institute at Keimyung University (2019). Confucius Institute at Keimyung University, South Korea, Successfully Organizes Seminar on Experiential Teaching Methods of Chinese Culture. Beijing Language and Culture University News.
- Jiang, H., & Zhang, Z. (2018). An empirical analysis of the impact of Confucius Institutes on trade facilitation in countries along the Belt and Road. *Economic Economics*, 6, 66-72.
- Joo, K. H. (2022). The current status of Confucius Institutes in South Korea and a review of the teaching materials used. *Journal of Chinese Literature Studies*, 86, 183-201.
- Li, B., & Shang, X. (2018). New opportunities, challenges, and initiatives for the international dissemination of Chinese under the "Belt and Road" initiative. *Journal of Liaoning University (Philosophy and Social Sciences Edition)*, 2, 121-130.
- Li, J. (2023). A comparative study of Chinese and Korean language and culture promotion institutions: From the perspective of the development of Confucius Institutes and Sejong Institutes. *China and Chinese Studies*, 48, 201-239.
- Liu, X. (2015). A diachronic study on the development of Confucius Institutes in China. *Journal of Chongqing University (Social Sciences Edition)*, 6, 234-241.
- Ning, J. (2017). *Annual report on Confucius Institute studies*. The Commercial Press.
- Pan, S. Y. (2013). Confucius Institute project: China's cultural diplomacy and soft power projection. *Asian Education and Development Studies*, 2(1), 22-33.
- Wang, H., & Han, J. (2021). Constructing a global development index for Confucius Institutes. *Journal of Yunnan Normal University (Teaching Chinese as a Foreign Language and Research Edition)*, 2, 1-9.
- Wei, D. (2014). Problems and suggestions regarding the development of Confucius Institutes in South Korea. *Journal of Jilin Provincial Institute of Education*, 30(10), 13-15.
- Wei, L. (2023). A study on the current situation and countermeasures of online international Chinese education: Taking Confucius Institutes in Japan and South Korea as examples. *Journal of Jiamusi University (Social Science Edition)*, 2, 148-150.
- Wu, P., Kim, H.-C., & Xue, S. (2023). Characteristics, challenges, and implications of Chinese language education development in South Korea. *Journal of Chinese Language and Literature*, 138, 123-142.
- Xie, Z. (2017). Integrating Chinese language teaching into university research at Confucius Institutes in South Korea. *Chinese Language Teaching and Research*, 2, 1-9.

- Xu, Y., Kim, S.-J., & Jiang, X.-C. (2023). The "encounter" of festivals: The adjustment and enchantment of cultural identity in cross-cultural communication-Taking the festival cultural practices of Confucius Institutes in multiple countries as examples. *International Journalism and Communication*, 5, 27-48.
- Yin, Y. (2016). A study on the current situation and development strategies of Confucius Institutes in South Korea. *Journal of Nanyang Institute of Technology*, 1, 111-114.
- Ying, W. (2016). Review of the Confucius Institutes' strategy for the dissemination of Chinese culture. *Chinese Education & Society*, 49(6), 391-401.
- Yu, B. (2021). Development ideas of Confucius Institutes under the transformation of international Chinese education. *Decision and Information*, 1, 83-89.
- Zhang, D., & Zheng, J. (2021). A comparative study of Confucius Institutes at home and abroad: A review of Chinese and English literature from 2015 to 2020. *Journal of Educational Studies, Renmin University of China*, 1, 151-169.
- Zhang, Z., Zhang, T., & Zhang, Q. (1997). The push-pull theory of migration and its application. *Chinese Journal of Population Science*, 9(3), 255-263.
- Zheng, M., & Zhang, L. (2023). A study on the professional development strategies of Chinese language teacher volunteers at Confucius Institutes in South Korea. *Journal of Yanbian University (Social Science Edition)*, 3, 110-116.

对外汉语教学类论文综述研究 ——以“THAI JO”网站为例

周正¹

泰国农业大学人文学院、东语系、中文专业

陈玉琳²

农业大学人文学院、东语系、中文专业

Email: zheng.z@ku.th

Received: April 30, 2025; Revised: June 28, 2025; Accepted: June30, 2025

摘要

随着对外汉语教学在全球范围内的快速发展，泰国作为汉语学习的重要国家之一，其相关研究成果逐渐受到关注。本文以ThaiJo平台为研究对象，系统梳理了该平台上与对外汉语教学相关的中文期刊论文，旨在探讨泰国本地学术界在对外汉语教学领域的研究现状与发展趋势。通过对论文的主题、研究方法、研究对象及研究热点等方面进行分类与分析，本文发现ThaiJo平台上的相关研究主要集中于教学法、教材开发、语言习得等领域，但在研究方法和理论深度上仍存在一定局限性。本文进一步总结了当前研究的不足之处，并提出了未来研究的方向与建议。总体来看，对外汉语教学研究的发展趋势逐步明确，将更加注重实践与理论的紧密结合、技术与教育的深度融合以及全球化背景下的区域化适应性。通过对教学方法的长期动态研究、国际中文教育政策变化及不同阶段学习者特点的深度分析，未来研究能够为推动泰国本地对外汉语教学的理论创新与实践发展以及国际中文教育的高效化与多样化提供重要参考。

关键词： 对外汉语教学； ThaiJo； 国际中文教育； 中文论文综述

A REVIEW OF PAPERS ON TEACHING CHINESE AS A FOREIGN LANGUAGE —TAKING THE "THAI JO" WEBSITE AS AN EXAMPLE

ZHOU ZHENG

Chinese Department, oriental language, Kasetsart University

NATHAKARN THAVEEWATANASETH

Chinese Department, oriental language, Kasetsart University

Abstract

With the rapid development of Teaching Chinese as a Foreign Language around the world, Thailand, as one of the important countries for Chinese language learning, has gradually attracted attention for its related research results. Taking ThaiJo platform as the research object, this paper systematically combed the Chinese journal papers related to teaching Chinese as a foreign language on this platform, aiming at exploring the current research status and development trend of local Thai academics in the field of teaching Chinese as a foreign language. By classifying and analyzing the topics, research methods, research objects and research hotspots of the papers, this paper finds that the relevant research on ThaiJo platform mainly focuses on the fields of pedagogy, teaching materials development, and language acquisition, but there are still some limitations in terms of research methods and theoretical depth. This paper further summarizes the shortcomings of current research and puts forward directions and suggestions for future research. Overall, the development trend of research on teaching Chinese as a foreign language is gradually becoming clearer, and more attention will be paid to the close integration of practice and theory, the deep integration of technology and education, and the regionalized adaptation in the context of globalization. Through long-term dynamic research on teaching methods, in-depth analyses of policy changes in international Chinese language education and the characteristics of learners at different stages, future research can provide important references to promote the theoretical innovation and practical development of local Chinese language teaching in Thailand as well as the efficiency and diversification of international Chinese language education.

Keywords: Teaching Chinese as a Foreign Language; ThaiJo , International Chinese Education; Chinese Teaching

一：引言

近年来，随着汉语国际地位的不断提升，对外汉语教学逐渐成为全球语言教育领域的重要组成部分。泰国作为“一带一路”倡议的重要节点国家之一，其汉语学习需求持续增长，对外汉语教学在泰国的推广与发展也取得了显著成效。在这一背景下，泰国本地学术界围绕对外汉语教学展开了大量研究，涵盖教学法、教材研究、语言习得、教师培训等多个方面。这些研究不仅为泰国汉语教学实践提供了理论支持，也为全球对外汉语教学研究贡献了独特的区域性视角。

ThaiJo (Thai Journals Online) 作为泰国重要的学术期刊数据库，汇集了2017年至今大量本地学术资源，其中不乏与对外汉语教学相关的中文期刊论文。相比于中国国内的学术数据库（如CNKI、万方等），ThaiJo平台上的论文更能反映泰国本地学术界的研究特点和实际需求。然而，目前针对ThaiJo平台上对外汉语教学类论文的系统性研究较少，缺乏对其研究主题、方法、热点及趋势的全面梳理。因此，以ThaiJo平台为研究对象，分析其对外汉语教学类中文期刊论文的现状，不仅能够揭示泰国本地研究的独特性，还能为中泰学术交流提供新的视角。

基于此，本文以ThaiJo平台为研究对象，聚焦对外汉语教学类中文期刊论文，旨在通过文献综述的方法，从而分析关于对外汉语教学研究的特点及趋势。本文的研究不仅有助于深化对泰国对外汉语教学研究现状的理解，也为推动泰国本地汉语教学实践与理论发展提供了重要参考。

二：研究目的

本研究旨在系统梳理泰国国际中文教育研究领域的发展现状与趋势，深入剖析其本土化进程中的研究特征与创新路径。具体聚焦于：第一，基于文献计量分析揭示泰国中文教育研究的阶段特征。第二：分析泰国关于对外汉语教学研究的未来发展趋势，为跨境语言教育政策制定提供实证参照，推动中泰语言文化交流向纵深发展。

三：研究对象

3.1 数据来源平台

本文的研究数据来源于ThaiJo (Thai Journals Online) 平台，这是泰国重要的学术期刊数据库，汇集了大量本地学术资源，涵盖多个学科领域，其中包括与对外汉语教学相关的中文期刊论文。ThaiJo平台自2017年至2025年以来，已收录1589种期刊、31550个问题、337064篇文章，并拥有768994位作者，是泰国学术界的重要研究平台。本文聚焦于该平台中与对外汉语教学相关的中文论文，研究主题包括教学法、教材开发、语言习得、教师培训、文化教学等，结合泰国本地语言教育的背景，揭示其教学实践的特点与需求。这些数据为分析泰国本地对外汉语教学的研究热点与趋势提供了可靠依据。

3.2 数据来源的选取依据

泰国期刊在线 (ThaiJO) 是泰国的中央电子期刊数据库系统。它是泰国各个研究领域的学术期刊的来源。该平台由泰国研究基金会 (TRF)、泰国国王科技大学

(KMUTT)、国立法政大学(TU)等权威学术机构联合研发与维护,并基于开放期刊系统(Open Journal Systems, OJS)构建,符合国际学术出版技术标准

(ThaiJO, 2023)。平台内所有期刊均需通过(泰国期刊引文索引中心 TCI)的同行评议认证,其评审标准涵盖学术原创性、方法论严谨性及格式规范性。需特别指出的是,TCI 中心对平台期刊实行持续性质量评估,而非一次性认证,因而文献质量具有长期保障(如 ThaiJO 官网所示,部分期刊的 TCI 认证延续至 2019 年后)。

作为泰国最大的综合性学术数据库,ThaiJO 收录科学技术、人文社会科学领域的期刊,全面反映本土学者的研究动态。相较于 Scopus、CNKI 等国际数据库聚焦跨国比较或普适性理论,ThaiJO 的文献更集中于泰国语境下的汉语教学实践,例如泰语语音迁移对汉语声调习得的影响、泰国基础教育阶段的汉语课程本土化设计等议题,为本研究提供区域性实证依据。

国际主流数据库(如 CNKI)中关于泰国汉语教学的研究多由中国学者主导,其视角易受外部观察者立场局限。而 ThaiJO 数据库内文献主要由泰国本土学者撰写,其研究问题、方法论设计更贴近泰国教育体制与文化语境,此类“在地化”视角可有效补充国际学界对东南亚汉语教学研究的认知偏差。

四：研究方法

本研究采用定性分析与定量分析相结合的混合研究方法,旨在全面、系统地梳理泰国汉语教学研究的现状与趋势。具体方法如下:

4.1 定量分析

数据来源:以 ThaiJO 平台为基础,用中英泰三语搜索关键字“对外汉语教学”得出数据共收录 228 篇。(其中搜索关键字“对外汉语教学”得出数据共收录 67 篇,搜索关键字“国际中文教育”得出数据共收录 53 篇,二者均属于对外汉语教学范畴,总计收录相关文献 120 篇。)

统计分析:使用 Excel 对文献进行编码与分类,统计各主题的期刊文章数量及占比。通过词频分析提取高频关键词(如“对外汉语教学”“国际中文教育”),揭示研究热点。绘制饼图、条形图等可视化图表,展示主题分布与年度变化趋势。

4.2 定性分析

内容分析:对文献内容进行深度解读,提炼研究问题、方法论设计及理论框架。

案例研究:选取典型论文(如“泰国北榄公立培华学校幼小衔接阶段汉语识字教学策略研究”)进行个案分析,揭示泰国汉语教学研究的区域特色与理论创新。

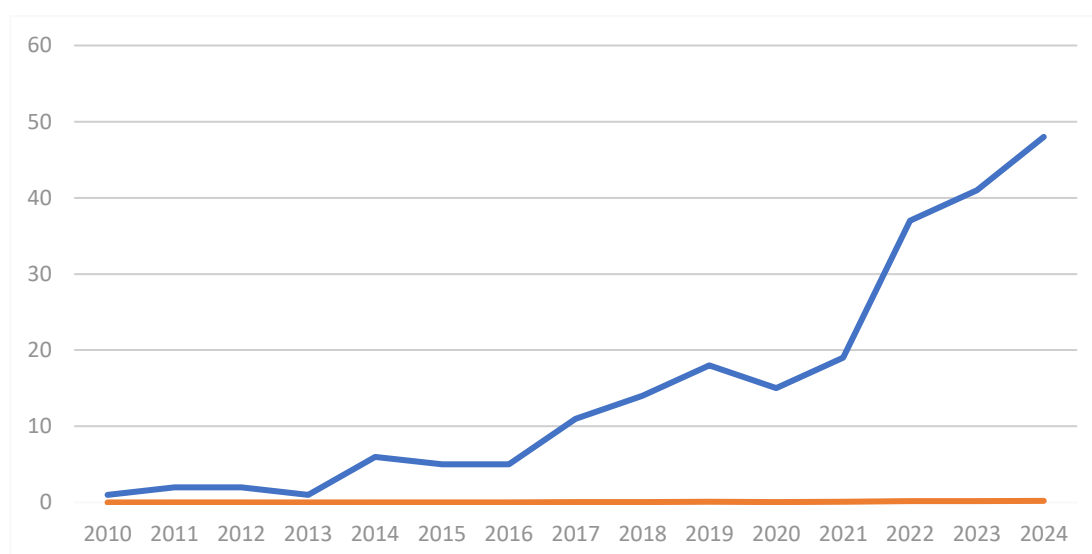
批判性讨论:结合泰国社会文化背景,分析研究主题的分布特征、热点与盲区,提出未来研究方向。

混合分析的优势:定量分析提供客观数据支持,揭示研究趋势与主题分布。在多语种文献中提取数据,通过量化处理清晰描绘研究的发展趋势、作者分布、关键词共现和主题聚类。而且能深入各语言文献的核心内容,挖掘不同文化背景下的特定问题和区域特色。并且定性分析文献内容,揭示泰国汉语教学研究的区域特色与理论贡献。两者结合,既能宏观把握研究现状,又能微观剖析具体问题,确保研究的全面性与科学性。

五：研究结果

5.1 总体情况

以 THAI JO 网站建立运行到如今的 8 年间，围绕对外汉语教学的实证研究已超过 200 篇。根据笔者对“THAI JO”中 228 篇关于“对外汉语教学”实证研究有效文献的统计分析，相关研究经历了“早期—缓慢增长期—快速增长期”三个阶段。第一阶段为早期（2010 年至 2015 年），该阶段年度发文量较少；第二阶段为缓慢增长期（2017 年至 2020 年），年度发文量呈现出逐步增长的趋势；第三阶段为快速增长期（2021-2024），自 2021 年起相关文献数量迅速攀升，2021 年增长到 19 篇，2022 年达到 37 篇，2023 年为 41 篇，2024 年进一步增至 48 篇。

如图 1 所看，总体来看，从 2010 年至 2024 年，对外汉语相关内容的发表数量经历了从零星分布到快速增长的过程，尤其是 2022 年之后呈现出显著的爆发式增长。这一趋势反映了对外汉语研究的逐步深化和广泛关注，可能与国际社会对汉语作为全球性语言的需求增加、国家政策（如“一带一路”倡议）对汉语国际传播的推动作用，以及对外汉语教学资源的数字化、标准化和多样化发展密切相关。未来，随着全球汉语学习需求的持续增长和国际中文教育体系的完善，预计对外汉语研究的发表数量将继续攀升，研究内容也将更加多元化和深入化，为学科发展和国际影响力的提升提供重要助力。

5.2 研究类别

近年来，随着全球汉语学习需求的不断增长，研究者围绕对外汉语教学、偏误分析、实际应用以及理论综述等多个方向展开了深入探讨。如图 2 所示，本文通过对教学研究、偏误分析、应用研究和综述研究四个主要类别的统计与分析，探讨对外汉语研究的现状与发展趋势，旨在为学术界提供参考，并为未来研究方向的规划

提供理论依据。然而，目前对外汉语研究的具体分布特点、研究重点及未来发展趋势尚缺乏系统的梳理和分析。

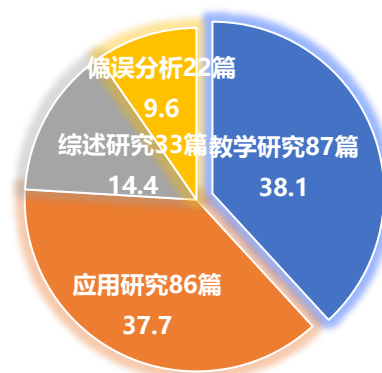

图2 对外汉语研究类别分布比例图

如图2所示，教学研究（87篇，占比38.1%），教学研究占据了最大的比例，表明对外汉语研究的核心仍然集中在教学实践和教学方法的探索上。这一类别涉及教学设计、课堂实践、教材开发、教学模式创新等内容，反映了对外汉语教学在国际中文教育中的重要地位。应用研究（86篇，占比37.7%），应用研究数量位居第二，表明对外汉语的实际应用场景逐渐受到重视。这一类别可能涵盖语言技术、文化传播、职业汉语、跨文化交际等领域，反映了对外汉语研究从课堂教学逐步向实际应用场景扩展的趋势。综述研究（33篇，占比14.4%），综述研究数量相对较少，但其重要性不容忽视。作为对已有研究的总结和反思，综述研究为学术研究提供了理论框架和发展方向。这一类别可能集中在对外汉语教学理论、研究热点、发展趋势等方面的梳理，为后续研究提供了重要的参考和指导。偏误分析（22篇，占比9.6%），偏误分析研究数量最少，但其对教学实践具有重要的指导意义。偏误分析可能聚焦于学习者在汉语学习过程中常见的语音、语法、词汇等方面的错误，帮助改进教学方法和提高学习效果。

5.3 对外汉语教学研究的热点与关键词分析

对外汉语教学研究逐渐成为国际中文教育领域的核心议题，其研究内容涵盖教学方法、教材开发、跨文化交际、中华文化传播等多个方面。如图三所示，从关键词分析可以看出，“对外汉语教学”是研究的核心主题，围绕这一主题，研究者重点关注了教学方法与课堂实践、教材编写与语料库建设、跨文化交际与文化传播以及学习者特征与偏误分析等领域。其中，如何优化教学方法、提升课堂教学效果，开发适配不同文化背景的教材，以及通过语言教学实现文化传播和跨文化交际能力的培养，成为研究的主要方向。同时，研究逐渐呈现出实践与理论并重、区域化与国际化结合的特点，尤其是在特定区域的教学实践（如泰国国际学校）和全球化推广中，体现了对外汉语教学的多样性和复杂性。此外，研究还关注如何通过语言教学促进中华文化传播，帮助学习者在语言学习中更好地理解 and 适应不同文化背景下的交际需求。

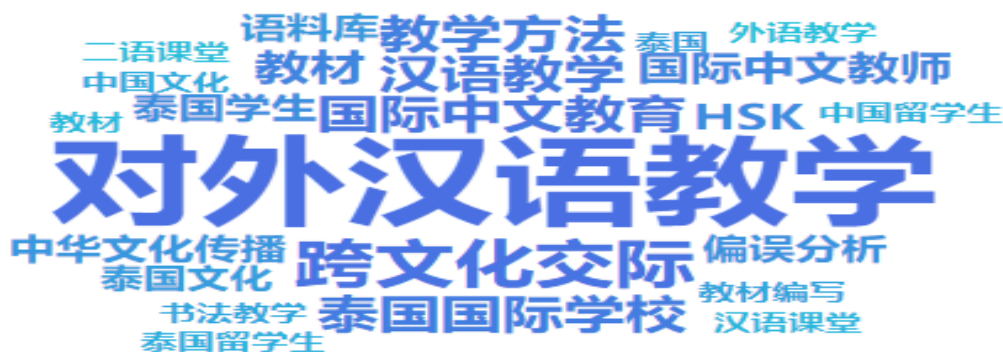

图 3 研究热点分布统计图

对外汉语教学研究还应将进一步深化和拓展，在教学方法上，研究需要结合不同学习者的需求，探索更加灵活和个性化的教学模式；在文化传播上，应注重跨文化交际能力的培养，将文化元素融入语言教学；在技术应用上，随着数字化教学工具的普及，研究将更加关注人工智能和大数据在教学中的应用。此外，随着国际汉语教育的逐步深入，与其他学科的交叉研究将成为新的增长点，例如结合心理学探讨语言习得过程，或运用社会学方法分析跨文化交际中的语言适应现象。同时，研究者还需关注全球化背景下的语言政策变化及其对教学实践的影响，为国际中文教育的可持续发展提供更加全面的理论与实践支持。

5.4 作者单位分布分析

通过对“THAI JO”网站中对外汉语教学类论文作者单位的统计分析可以看出，论文作者单位的分布具有一定的集中性和区域性特点。统计结果显示，论文作者主要集中在高校和泰国高校。其中，中国高校发表论文单位数量共计 42 所，占比 18.4%，成为对外汉语教学研究中的主要贡献主体。其次是泰国华侨崇圣大学，以 34 篇论文（占比 14.9%）位居第二。其后为泰国格乐大学、泰国农业大学，这三所高校的论文数量占据了总数的三分之一，表明它们在泰国对外汉语教学中具有重要的学术影响力。

此外，泰国朱拉隆功大学、泰国宋卡王子大学、泰国兰实大学等单位的论文数量相对较少，均为 4-8 篇，占比在 3%-4%之间。这些单位虽然论文数量不多，但也为对外汉语教学研究提供了有价值的学术成果。值得注意的是，中国高校如中国复旦大学、北京语言大学等也参与了相关研究，尽管论文数量较少，但体现了中泰两国在对外汉语教学研究领域的合作与交流。

从整体分布来看，泰国和中国高校在对外汉语教学中共同占据主导地位，尤其是中国高校的贡献显著增加。中国高校以数量上的优势体现了对该领域的重视，而泰国华侨崇圣大学和格乐大学也继续表现出强劲的研究能力。这可能与中国高校的研究资源丰富、学术环境成熟以及与海外中文教育需求密切相关。这与其较多的对外汉语专业学生人数和教学实践需求密切相关。例如，华侨崇圣大学作为泰国中文教育的重点高校，其对外汉语专业资源丰富，因此有较强的研究产出能力。

图4 作者单位分布分析图

六 总结与建议

6.1 总结

从时间维度来看，对外汉语教学研究呈现出逐步深化和多元化发展的趋势。早期的研究主要集中在理论框架的构建和基础性问题的探讨，而近年来，研究逐渐向实践应用方向倾斜，尤其是在教学方法和教学资源开发方面取得了显著进展。未来，研究将可能更加关注时间跨度上的动态变化，例如研究教学方法的长期效果、不同阶段学习者的语言习得规律，以及国际中文教育政策与需求的变化对教学实践的影响。

从研究类型的分布来看，目前教学研究占据主导地位，偏误分析、应用研究和理论综述等也在不断丰富研究内容。这种多样化的研究类型为对外汉语教学提供了全面的理论与实践支持。未来，研究类型可能会进一步拓展，尤其是在跨学科融合方面取得突破。例如，结合心理学、认知科学等学科，研究学习者的语言习得过程；结合人工智能和大数据技术，开发智能化教学工具；以及通过社会学和文化研究的方法，探讨语言教学中的社会文化适应性问题。

从研究热点的分布来看，对外汉语教学研究的关注点主要集中在教学方法与课堂实践、教材开发、跨文化交际以及学习者特点等领域。未来，研究热点将可能更加聚焦于个性化教学方法的探索，特别是针对不同文化背景、语言能力和学习需求的学习者，设计更加灵活和高效的教学策略。此外，跨文化交际能力的培养将成为研究的重要方向，如何通过语言教学促进文化交流与理解，将是未来研究的重要议题。

总体来看，对外汉语教学研究的趋势将更加注重实践与理论的结合、技术与教育的融合以及全球化与区域化的平衡发展。随着国际中文教育的不断推进，研究者需要进一步关注全球化背景下语言政策的变化、区域性教学实践的特点，以及技术赋能对教学效率的提升。同时，针对不同学习者群体的需求，开展更加精准化和多样化的研究，将为国际中文教育提供更科学的理论依据和实践指导。

6.2 研究意义

6.2.1 学术意义

填补研究空白：当前关于对外汉语教学的研究多集中于中国国内或国际主流学术期刊，而针对泰国本地学术资源（如 ThaiJo 平台）的系统性研究较为稀缺。本文通过梳理 ThaiJo 平台上的相关中文期刊论文，能够填补这一领域的研究空白，为学术界提供一个新的研究视角。并且泰国作为汉语学习的重要国家，其对外汉语教学研究具有鲜明的区域性特点。通过分析 ThaiJo 平台上的论文，可以总结泰国本地学术界在对外汉语教学领域的研究主题、方法和热点，揭示其与中国国内及其他国家研究的异同，为全球对外汉语教学研究提供区域性经验。

6.2.2 实践意义

服务泰国本地汉语教学实践：通过分析 ThaiJo 平台上的研究成果，可以总结泰国本地对外汉语教学的实践经验与问题，为泰国汉语教师、教材编写者以及教育政策制定者提供理论支持和实践参考，进一步推动泰国汉语教学的本土化发展。

促进中泰学术交流：本文通过研究 ThaiJo 平台上的中文论文，能够促进中泰两国在对外汉语教学领域的学术交流，帮助中国学术界更好地了解泰国本地的研究现状与需求，为未来的合作研究奠定基础。

指导未来研究方向：本文通过总结 ThaiJo 平台论文的研究现状与不足，可以为未来的研究者提供明确的研究方向。例如，针对研究方法单一、研究对象局限等问题提出改进建议，从而推动泰国对外汉语教学研究的进一步发展。

6.3 建议

基于对“THAI JO”网站中对外汉语教学类论文的综述研究，针对泰国中文教育的现状和发展需求，提出以下建议：

加强泰国本土化教学方法的研究与实践：结合泰国学生的语言背景和学习特点，进一步探索适合泰国学习者的教学方法。例如，针对泰国学生在汉字学习中的困难，可以开发更加系统化和趣味化的汉字教学方法；在语音教学中，可以重点研究泰语与汉语语音系统的差异，设计针对性的语音纠正策略。此外，研究者还应关注泰国学生的学习习惯和文化背景，开发更加贴合本地需求的教学模式，提升教学效果。

推动教材本土化开发与资源建设：教材是对外汉语教学的重要基础，但目前针对泰国学生的本土化教材仍存在不足。未来研究应注重开发适合泰国学习者的教材和教学资源，尤其是结合泰国文化背景和学习者需求的双语教材。同时，可以利用数字化技术开发在线教学资源 and 多媒体教材，为泰国中文教育提供更加丰富的教学工具和资源支持。

注重跨文化交际能力的培养：在泰国中文教育中，语言教学与文化传播密不可分。研究者应在教学中融入更多中华文化元素，同时关注泰国学生的文化背景和跨文化交际需求。例如，可以通过文化体验活动、案例教学等方式，帮助泰国学生在学习汉语的同时，深入了解中国文化，提升其跨文化交际能力。此外，还应研究泰国学生在跨文化交际中可能遇到的文化冲突问题，为教学实践提供解决方案。

深化区域性教学实践研究：泰国中文教育具有鲜明的区域性特点，研究者应进一步关注泰国不同地区中文教育的差异化需求。例如，针对泰国北部、南部等不同地区的中文教育现状，研究其教学资源分布、学习者特点以及教学效果的差异，为区域性教学实践提供更加精准的理论支持和实践指导。同时，可以加强对泰国中文教育政策的研究，分析政策对教学实践的影响，为教育决策提供参考。

加强技术与教学的融合：随着数字化技术的普及，研究者应积极探索技术在泰国中文教育中的应用。例如，开发适合泰国学生的在线学习平台和智能化教学工具，通过大数据分析学习者的学习行为，精准定位其学习需求，提供个性化的教学服务。此外，可以利用虚拟现实（VR）和增强现实（AR）技术，为泰国学生提供沉浸式的语言学习体验，帮助其更直观地理解语言和文化。

填补研究空白：当前关于对外汉语教学的研究多集中于中国国内或国际主流学术期刊，而针对泰国本地学术资源（如 ThaiJo 平台）的系统性研究较为稀缺。本文通过梳理 ThaiJo 平台上的相关中文期刊论文，能够填补这一领域的研究空白，为学术界提供一个新的研究视角。并且泰国作为汉语学习的重要国家，其对外汉语教学研究具有鲜明的区域性特点。通过分析 ThaiJo 平台上的论文，可以总结泰国本地学术界在对外汉语教学领域的研究主题、方法和热点，揭示其与中国国内及其他国家研究的异同，为全球对外汉语教学研究提供区域性经验。

通过以上建议，未来针对泰国中文教育的研究将能够更好地适应泰国学习者的需求，为泰国中文教育的发展提供更加科学、高效的理论支持和实践指导，同时推动泰国中文教育在全球中文教育体系中的地位和影响力。

参考文献

Chen, R., & Li, C. (2023). A review of empirical research on international Chinese language education and teaching in the past decade.

崔希亮.(2010)。对外汉语教学与汉语国际教育的发展与展望。语言文字应用, (02), 2-11。

Cui, X. L. (2010). The Development and Prospects of Teaching Chinese as a Foreign Language and International Chinese Language Education. *Applied Linguistics*, (02), 2-11.

高燕春.(2022)。1992 年以来我国对外汉语教学研究可视化分析。硕士学位论文, 青岛大学。

Gao, Y. C. (2022). *A Visualized Analysis of Research on Teaching Chinese as a Foreign Language in China Since 1992*. (Master's thesis, Qingdao University).

关悦如. (2017)。近二十年我国对外汉语听力教学研究综述。硕士学位论文, 辽宁师范大学。

Guan, Y. R. (2017). *A Review of Research on Teaching Chinese Listening as a Foreign Language in China in the Past Twenty Years*. (Master's thesis, Liaoning Normal University).

郭元兵&蔡昌卓. (2022) 。汉语国际教育研究热点主题分析与发展趋势——基于 CSSCI 计量统计和知识图谱分析。《社会科学家》, (10), 144-152。

Guo, Y. B., & Cai, C. Z. (2022). Analysis of Hot Topics and Development Trends in Research on International Chinese Language Education: Based on CSSCI Bibliometric Statistics and Knowledge Mapping. *Social Scientist*, (10), 144-152.

蒋蓉. (2021) 。基于 CiteSpace 的对外汉语教学法研究 20 年文献计量分析。硕士学位论文, 南京师范大学。

Jiang, R. (2021). *A Bibliometric Analysis of Twenty Years of Research on Teaching Methods of Chinese as a Foreign Language Based on CiteSpace*. (Master's thesis, Nanjing Normal University).

刘小晶. (2021) 。基于 CiteSpace 的对外汉语教师研究 20 年文献计量分析。硕士学位论文, 南京师范大学。

Liu, X. J. (2021). *A Bibliometric Analysis of Twenty Years of Research on Teachers of Chinese as a Foreign Language Based on CiteSpace*. (Master's thesis, Nanjing Normal University).

刘思雨. (2021). 基于 CiteSpace 的《语言教学与研究》20 年文献计量分析. (硕士学位论文, 南京师范大学).

Liu, S. Y. (2021). *A Bibliometric Analysis of Twenty Years of Research in "Language Teaching and Linguistic Studies" Based on CiteSpace*. (Master's thesis, Nanjing Normal University).

徐子亮. (2004)。对外汉语学习理论研究二十年. 世界汉语教学, (04), 63-73+3。

Xu, Z. L. (2004). Twenty Years of Research on Theories of Teaching Chinese as a Foreign Language. *Chinese Teaching in the World*, (04), 63-73+3.

颜青. (2018)。近年来对外汉语教学汉语偏误研究综述。文化创新比较研究, (21), 102-103。

Yan, Q. (2018). A Review of Research on Chinese Language Errors in Teaching Chinese as a Foreign Language in Recent Years. *Comparative Study of Cultural Innovation*, (21), 102-103.

叶巧明、刘艳春. (2025)。在探索中创新，在建设中发展——基于《语言教学与研究》创刊以来所刊文章的实证分析。语言教学与研究, (01), 99-112。

Ye, Q. M., & Liu, Y. C. (2025). Innovation through Exploration, Development through Construction: An Empirical Analysis of Articles Published since the Establishment of "Language Teaching and Linguistic Studies". *Language Teaching and Linguistic Studies*, (01), 99-112.

张亚蓉. (2018) 带一路”新形势下汉语国际教育专业改革与发展模式构想。西北大学学报 (哲学社会科学版), (06), 142-150。

Zhang, Y. R. (2018). Conceptions of Reform and Development Models for the Major of International Chinese Language Education under the New Situation of the "Belt and Road" Initiative. *Journal of Northwest University (Philosophy and Social Sciences Edition)*, (06), 142-150.